

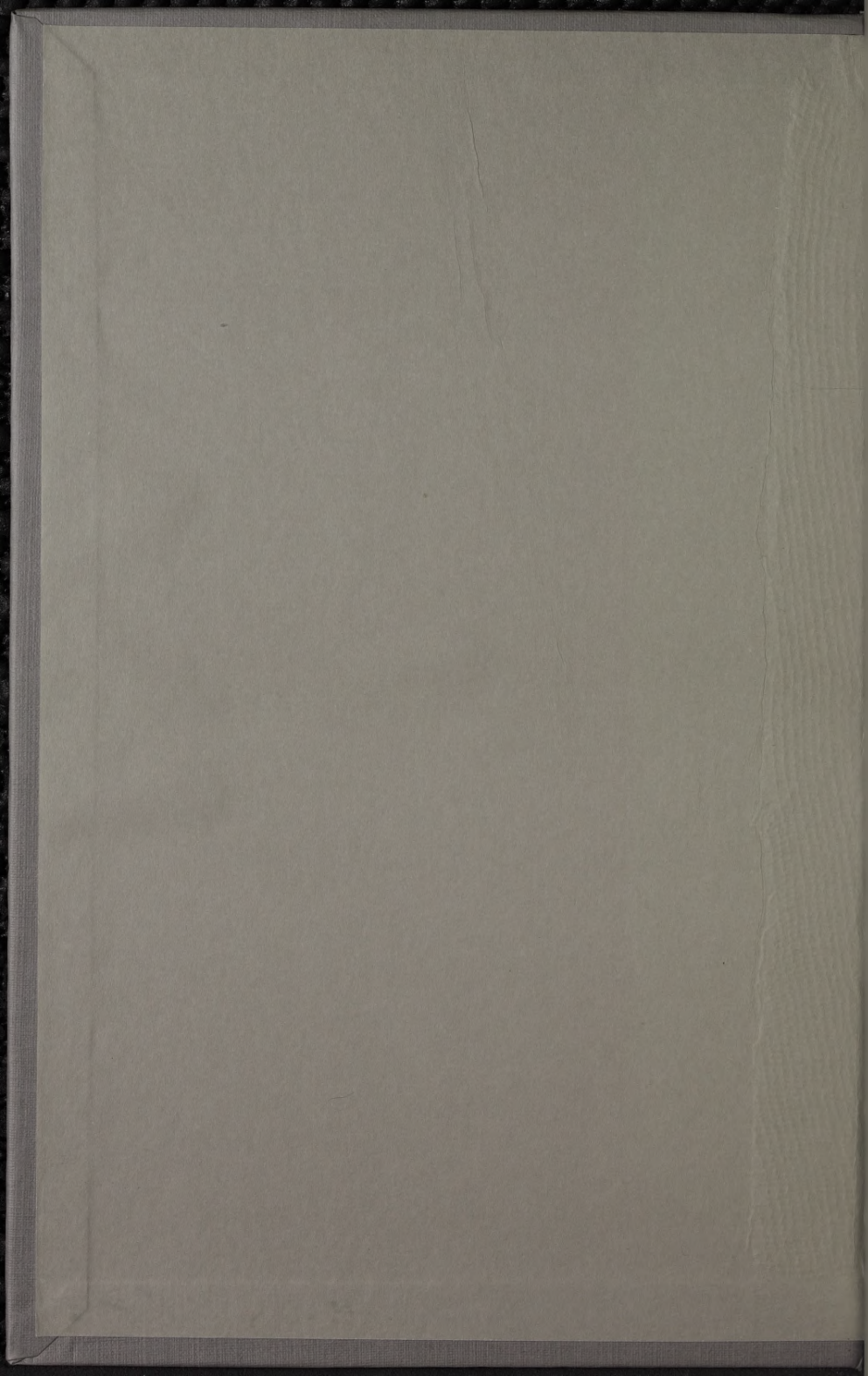
DZEJA 1961-1971

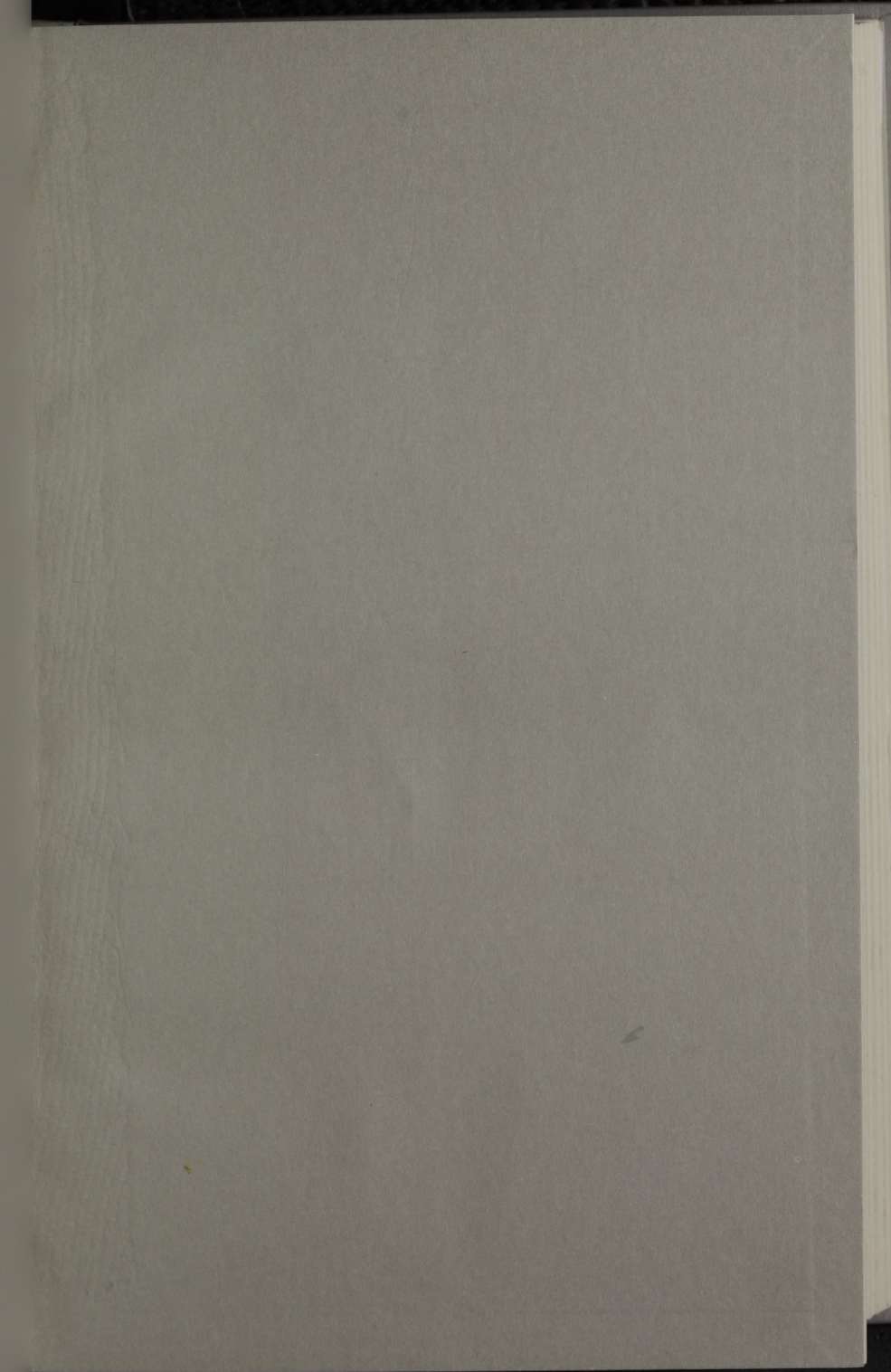
IMANTS ZIEDONIS

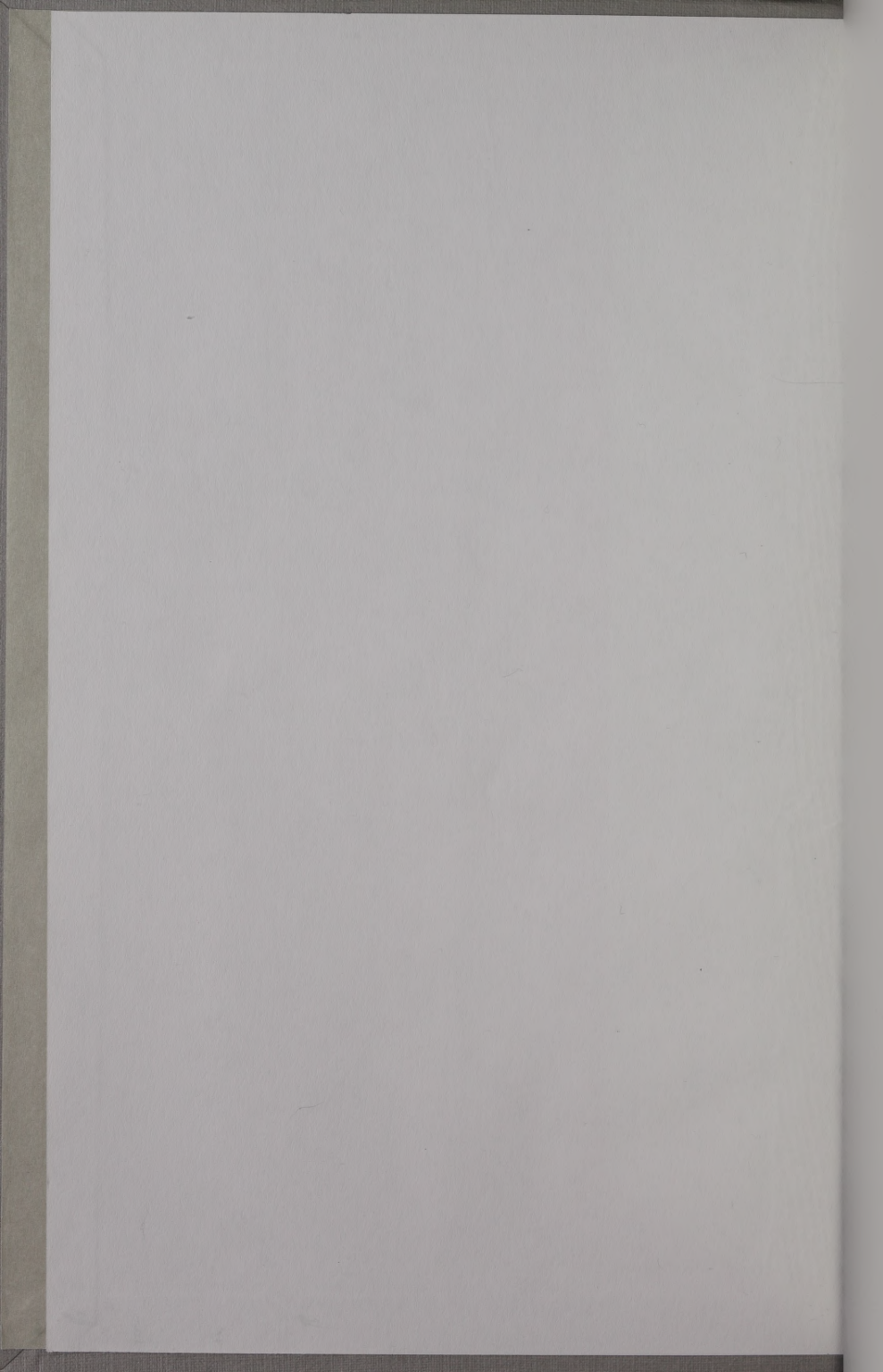

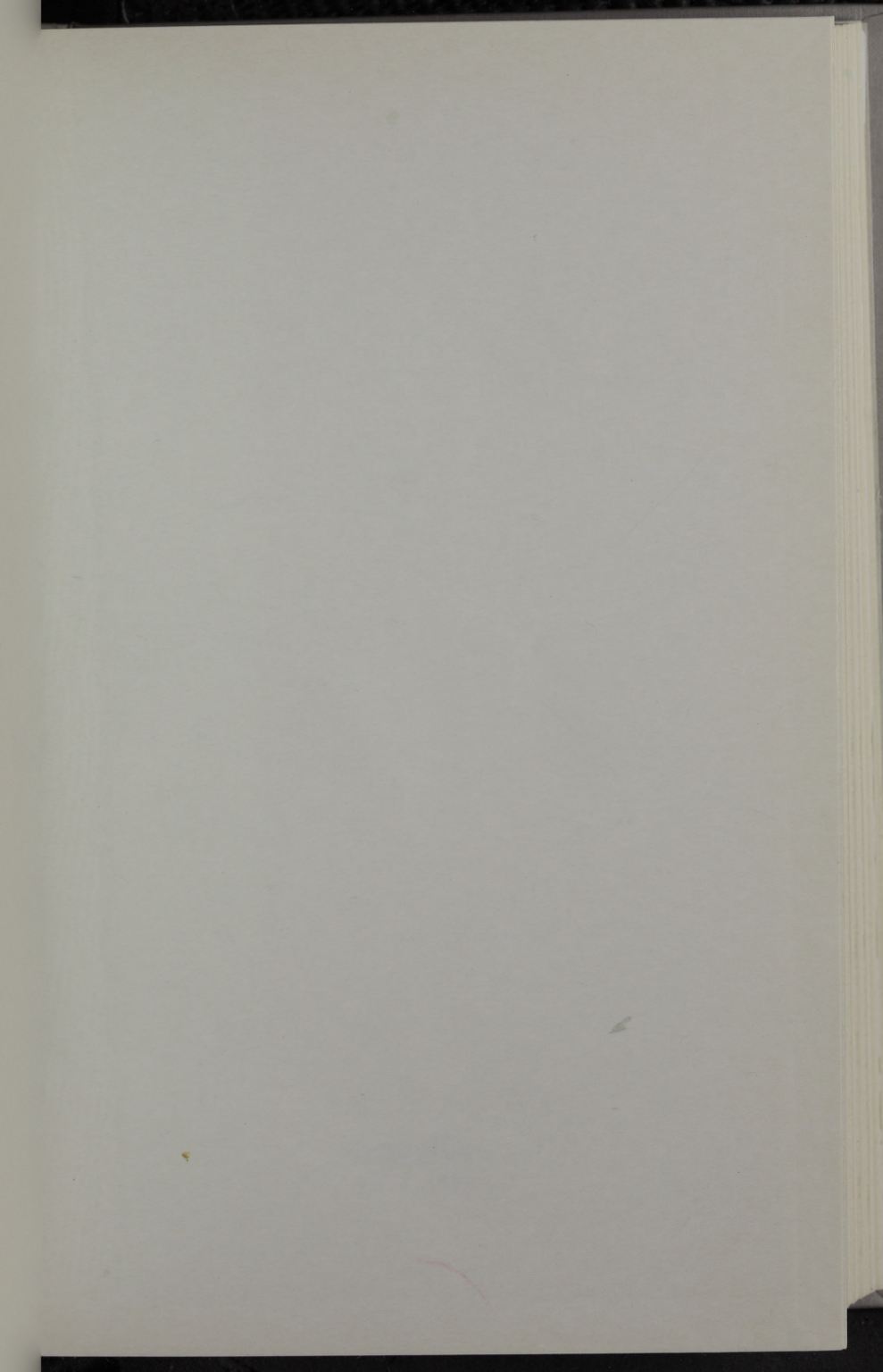
IMANTS
ZIEDONIS
RAKSTI

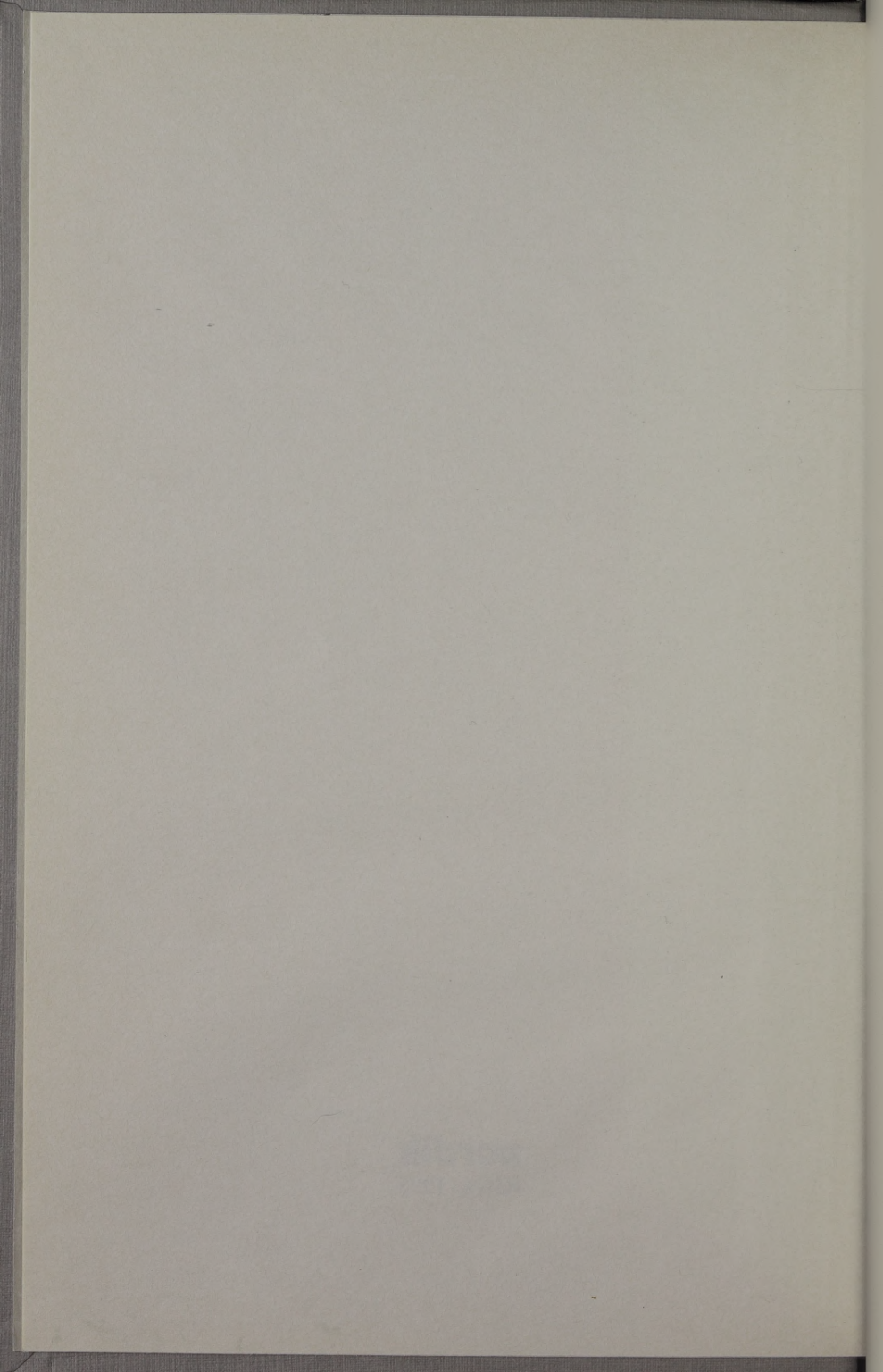
Frank Fisher

I. ZIEDOŅA RAKSTI
IZNĀK AR I. ZIEDOŅA
SABIEDRISKĀ FONDA ATBALSTU

**I M A N T S
Z I E D O N I S**

RAKSTI

12 SĒJUMOS

~~95-3~~
L 326

L
810

Beauty Ziden

RAKSTI

1. SĒJUMS

UDK-p 888.3 (081)
Zi 084

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTEKA

~~95-7-149~~
03000 37 116

ANDRAS KONSTES
sastādījums autora redakcijā

Galvenais redaktors
Dr.filol. JĀNIS ZĀLĪTIS

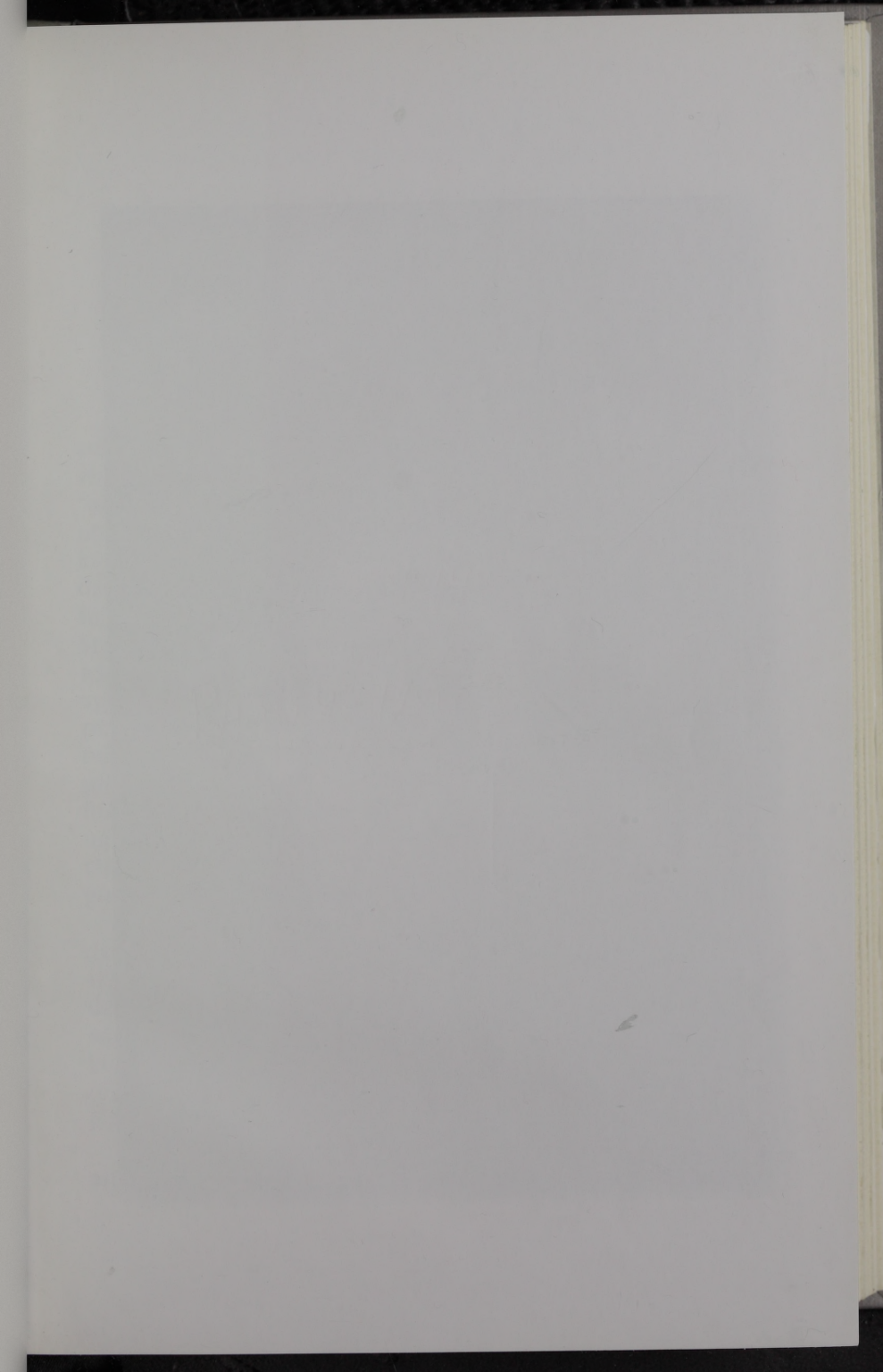
Redaktore
VIJA KAŅEPE

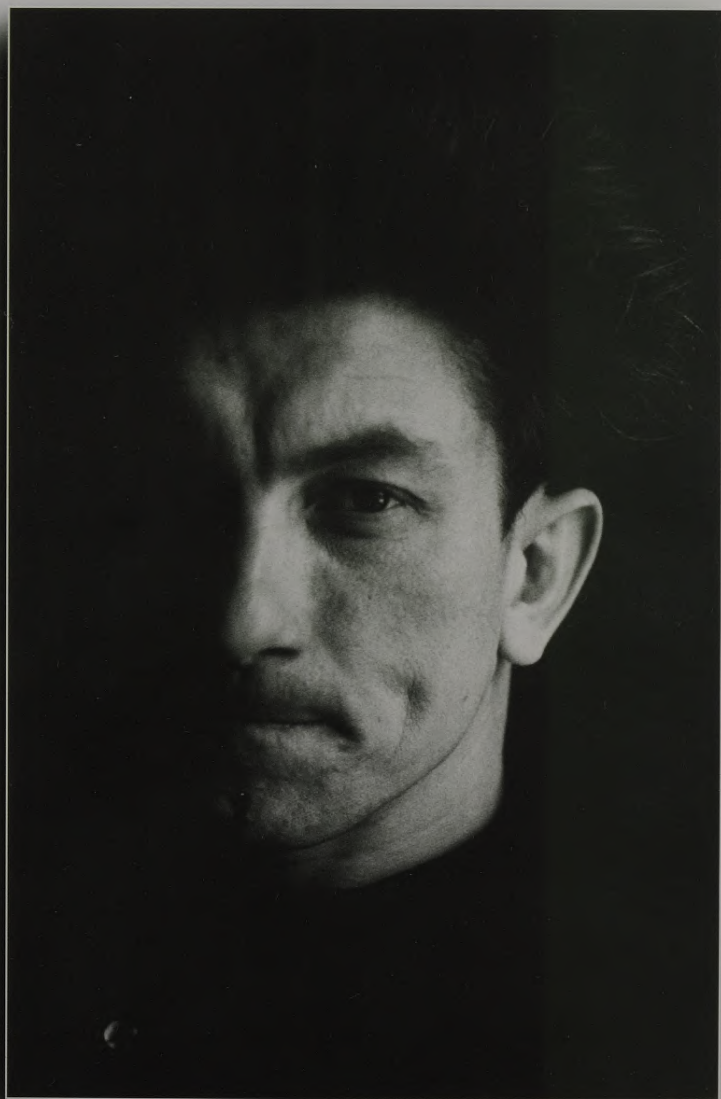
Mākslinieks
AIGARS OZOLIŅŠ

Fotomateriālu publicēšanai sagatavojis
GUNĀRS JANAITIS

ISBN 9984-510-37-9

© I. ZIEDONIS
© Izdevniecība NORDIK, 1995

APJĒGAS PŪLIŅI,
PIEDERĪBAS MEKLĒJUMI,
BRĪVĪBAS TRENIŅŠ

Šie nav Kopotie raksti. Laikam jau tādi Kopotie raksti, autoram tepat dzīvam esot, nav nemaz iespējami — rakstītais visu laiku aug klāt un nebeidzas. Otrkārt, autoru baida “akadēmiskais marmors”, kas katrus Kopotos rakstus apšuj un izoderē, kaut kāds spriedumu galīgums. Bet Raksti ir kaut kas tāds, kas vēl ar autoru rēķinās un atvēl viņam savu dzīvu, nenobeigtu lomu. Pa dzīves šaha galdiņu vēl kustas figūras, notiek rokādes un neapreķināmi lec zirdziņš. Spēlētas partijas var vēl pārspēlēt, paspēlētājam ir cerības uz revanšu, bet nepārtrauktā vinniņā var izrādīt arī savu apnicību. Raksti ir kā spogulis, pie kura var saķemmēties, bet pārāk piefrizētais — sabužināt sev matus cilvēka cienīgā brīvētibā. Kaleidoskopa stikliņus vēl var pagriezt un priecāties, kā tie tavā rokā mainās un maina zvaigznītes. Šo literāro filmiņu var samontēt tā un var šitā, pēc sava prāta un saprašanas. Šoreiz lai iznāk spēlmanīgāk, citā reizē — ja tāda būs — droši vien viss tiks samontēts pamatīgāk un gudrāk. Šeit man lai ļauts šos Rakstus arī “pašam dzīvot”.

Šajos Rakstos kāda daļa paliks neietverta no pirmo dzejoļu krājumu dzejas. Autors ir centies katru atsevišķo sējumu “darīt lasāmu”, dzejas kvalitātē baudāmu, paturēt dzeju dzejā. Pirmkārt, tā ir atsacīšanās no mākslinieciski vārgiem dzejoļiem; otrkārt, no politiskas ievirzes dzejoļiem, kuru publicistiskais patoss autoram šodien liekas nesaistošs un nevajadzīgs; treškārt, no veltījumu dzejoļiem, kuri visi kopumā tiks ievietoti 11. sējumā.

Varbūt var paredzēt, ka literatūrvēsturiskās taisnības analītiķi būs satraukti par šādiem autora “paštīrīšanas”

gājieniem. Tad jāpiebilst, ka izņemtie dzejoļi var tikt apcerēti vai būtiski citēti komentārā. Iespējams, ka komentāru autoram būs citi "vērtējuma" un vērtējuma principi. Komentārā iespējama gan aizstāvība, gan izlīdzinājums, gan nesaudzība un autoram nepatīkami spriedumi. Taču visticamāk, ka šādi iecerētie komentāri palīdzēs saprast šos dzejoļus to dienu situācijās. Mani pašu šajos vērtējumos interesējis paliekošākais un no savējā savējākais.

Nav šaubu, ka šāds "trīspakāpju" izvērtējums (autors, sastādītājs, komentētājs) literatūrkritiķiem dos lielākas iespējas objektivizēt.

Tādēļ un tikdaudz šie Raksti ir vajadzīgi man pašam. Pamata dēļ. Sakopot raksti ir kaut kas "bāzisks", drošs. Tādas kā tavas mājas. Tu vari no tām iziet un aiziet, bet tu zini, ka te, kad tu atgriezies, viss būs savā vietā atrodams un neizvazāts. Tavas dzīves pamatversija, pamatgudrība, pamatrealitāte. Kopāsavākušies Raksti rada drošības sajūtu šajā efemerajā, entropiskajā, difūzajā, plurālajā pasaulē. Tā, piemēram, vispatīkamākās ekskursijas ir braucienā ar kuģi — kruīzā. Tev ir sava nemainīga kajīte, kurā vakarā atgriezies. No tās tu rītos izbrauc ar autobusu apskatīt Holandi, Taivanu vai Krimu, bet vakarā tu atgriezies uz kuģa, un tev nav jāvācas no viesnīcas uz viesnīcu, jārupē čemodāni un jākravājas. Raksti, raugi, ir jau sakravāti.

Tas tā autoram. Bet citiem? Bet lasītājam? Domāju, ka — tas pats magnēta efekts. Raksti ir savākšanās piemērs. Šie te Raksti ir vienas personas savākšanās, tāds modelis. Pilnsapulce. Kurā kopā sanākuši desmitiem lirisko un dokumentālo varoņu. Tad vēl literatūras kritiķi un citas personas. Te viņi visi ir. Lasītājs var izvēlēties — klausīties priekšnesumu vai parunāties ar autoru kuluāros — komentāros. Ja lasītājs grib, viņš var tikt piepulcēts šai kopībai. Ja vien tā rada viņā kaut cik drošības sajūtu. Jo lasītājs jau grib to pašu, ko mēs visi gribam, — noturēties neizjucis. Raksti ir kopības zīme.

Vai tas ko var dot trešajam interesentam — literatūras zinātniekiem un kritiķiem? Ko tas var dot tā saucamajam

“literatūras procesam”? Es nezinu. Reti kad esmu rakstījis uz rūtiņu papīra, labāka man likusies balta lapa, kurā var rakstīt brīvi un izdarīt pats savu iedomāto disciplināro rūtojumu, spēlēt pašdisciplīnas spēles. Droši vien pētītājam varētu būt interesanti tagad salīdzināt autora pašdisciplināro “rūtojumu” ar tā laika literatūrkritiski un politiski iemodelēto un uzmodelēto domāšanu un arī ar šī laika brīvestības modeļiem un brīvestības klišejām. Salīdzināt vēsturiskā laika disciplīnu ar personas disciplīnu, vienas klišejas ar otrām klišejām. Jo kas tad ir pētniecība? Darbs ar modeļiem.

Varbūt arī, ka tādi Raksti var palīdzēt “noķert ķirzaku”. Vienlaik aķīgais jaunais dzejas kritiķis Osvalds Kravalis šo rindiņu autoram piedēvēja ķirzakas bezkaunību — ķērājam rokā atstāt tikai saķerto asti. Te nu varbūt var noķert arī ko vairāk — rumpis tādai “rakstu ķirzakai” lielāks un saredzamāks — nekādā spraugā tik viegli vis nepabēgsi. Bet vai ķirzaku vispār vajag ķert? Viņa grib dzīvot savā biežajā akmeņu čupā un negrib dalīties ķērāja medību priekā. Jo ataudzināt asti — tas nav gadījums. Tas ir negadījums. Tik daudz par ķērājiem un ķeramo.

Ja lasītāja, kritiķa un autora attiecības iedomājas skaistākas un priecīgākas, tad varētu notikt tā, ka katrs Rakstu sējums ir uztverams un baudāms savā kopīgajā emocijā un ar to labāko, ko bija spējīgs dot pats laiks un uz ko bija spējīgs dzejnieks pats, šī laika grūstīts. Katrs sējums gribēs runāt sava žanra valodā un savā aizrautībā. Jādomā, ka personības attīrīšanās notiek katru dienu, vēl jo ātrāk šodien, un Raksti gribēs lasītājam dot dīgstošo, nesošo un cerīgo.

Katrā sējumā ievietoti tikai viena žanra darbi — vai nu dzeja, vai pasakas, vai publicistika utt. Tie sējumā sakārtoti hronoloģiski grāmatu iznākšanas vai rakstu publicēšanas laika secībā. Tā sakārtoti arī paši Raksti kopumā — biogrāfiskajā laikā.

Pirmais sējums. Tā, varētu teikt, ir “jaunības dzeja”. Desmitgade (1961—1971) no krājuma “Zemes un sapņu

smilts" līdz "Kā svece deg". Sākot ar maniem biogrāfiski tuvajiem — dzimtas ļaudīm, laivu vīriem, reņģu sievām un pavasara pūpoliem kāpās. Vai naivitāte ir kvalitāte? Ojārs Vācietis tolaik teica, ka ir. Un teicās mani atradis, uzgājis. Viņš, žurnālā "Liesma" strādādams, mani pirmo reizi nopublicēja, un pie manas dzejnieka biogrāfijas viņš ir bijis stipri vien "vainīgs". Bet tālāk viss gāja kā pa celmiem. No krājuma uz krājumu mainījās mans rokraksts (arī — fiziskais). Zvejnieku vateņa siltā parastība ("Zemes un sapņu smilti"), neinteliģentā laika musināta un neskoloti pašuzmusinājusies, pārvēršas "proletkultiskā" prastībā, parādās nepretstatāmu vērtību pretstatījums ("Sirds dinamītā"). "Motociklā" jau jūtama stipri izlīdzinātāka pasaule, jo "Sirds dinamīta" izjūtu motorisms ir dabūjis pareizu braucamo: motocikls dabū savu — mehānisko ātrumu, bet cilvēks patur savējo — sajūtu temperamentu, jaudīgu jušanu. Tas bija laiks, kad tiešām ar motociklu drāzos dienās un naktīs cauri novadiem, smaržām un gaismām. Latviju es iedzinu plaušās un kamzoļos. To dienu un to ceļu vējš bija Latvijas vējš. Un tas aizpildīja mani kādu tukšumu, deva "dzimtenisku gandarījumu". Motocikls tā mani iznesa no idejiskās spridzināšanas briesmām.

Par spīti visai tautas darba dzīves apoloģētikai, izrādījās, ka skaistākā dzeja mīt sevī. Un tas tūliņ un nekavējoši bija jāpasaka. Tā radās dzejoļu krājums ar demonstratīvu nosaukumu "Es ieeju sevī". Kaut gan tā vairāk bija deklarācija par to nekā pati intraversija. Bet tas nu bija pateikts, un kļuva kaut kā mierīgāk. Un nāca jau klusais dzejoļu krājums "Kā svece deg". Bija pagājuši veseli desmit gadi, laikam gan pārāk ilgs laiks, lai beidzot tiktu apjēgtas tik vienkāršas lietas. Citi varbūt tās saprata tūliņ, es nomocījos butaforiskajos džungļos, iekavējos un tiku iekavēts.

Otrais sējums. "Kurzemīte" turpina "Motocikla" ceļus. Kārdinājums bija noticis. Ceļš mani pieprasīja. Es gāju kājām. Un, jo vairāk gāju, jo vairāk sajutu, ka Latvija mani velk iekšā, pati Latvija. Ceļmalās un laukos pati saule lūdza

palīgā, sabrukušajās mājās mita aizsūtīto dvēseles, bet vecajiem cilvēkiem bija visādas vecas, vēl neatņemtas un nesadedzinātas grāmatas. Latvija manī auga augumā. Es biju "aizkavējies". Es rausu sevī vārdus un krāsas. Veci cilvēki, kā par brīnumu izrādījās, ir skaisti un gudri. Un skolā, ne universitātē par tādiem nekas netika teikts. Un tie bija latvieši. Manējie. Es tinu ceļu kamolā, sevī iekšā. Un, tā iedams un iedegdamies, vēl nezināju, ka taps grāmata. Bet pēc tam tūliņ tā arī radās. Atklājuma sajūsmā.

Tā bija arī tāda kā maza atgriešanās "Zemes un sapņu smiltī", tikai nu man dzimtas atklāsmes vietā sevi pieteikusi bija lielāka piederība — "mēs, latvieši". Viss nu būtu kārtībā — pie mākslas istās apjēgas esmu ticis un savu lielāko piederību ieraudzījis arī. Vai jau tik stabili, par to vēlāk.

Trešais sējums. "Epifānijas". Jauni brīnumi. Esmu izbrīnīts, ka tik viegli rakstās. Bez kāda, bez jēlkāda pasūtījuma — ne sociālā, ne literārā, vienkārši, pasaule brīnumaini rādās, vārdi paši zina, ko dara. Reizēm gan "cilvēciņš ausi" čukst priekšā, brīdina, diktē. Ka tā neviens neraksta, ka to nekur nav kur likt, ka diez vai drukās u. tml. Bet es nemaz nedomāju tās drukāt. Tāpat skaidrs, ka tās tikai tādas "šizofrēniķa piezīmes". Neatbilstošas jau zināmajiem priekšstatiem, kas jāraksta, kā un kādam nolūkam. Un "Epifānijas" ielavās "laikmetā". Piesardzīgi un klusu.

Ceturtais sējums. Dzeja (1971—1981). Otrā manas dzejas desmitgade. "Caurvējš". Reizēm tāds, ka klab zobi. Bezmiegs. Jēgas zudumi. Apjukums. Uz kuru pusi? Kāpēc? Plikais optimisms par pliku. Mūsu optimismu ekspluatē, izmanto, pērk par tik un tik rindiņā "lielie brāļi" saviem lielkrieviskajiem nolūkiem. Kas palīdzēs? Mēs paši? Tikai. Bet — cik to pašu? Un tie paši nemaz tik draudzīgi nav. Ir jau. Bet varētu būt vairāk. Dzejas dienas gan ik gadus sit augstu vilni. Ik rudeni mēs esam tajās. Lielā daļa dzejnieku piecājas par silto uzņemšanu, dzejas milestību, puķēm,

cienastu, spožajām acīm klausītāju zālē. Bet taču tik skaidri redzams, ka šīs dienas ir tikai mazas, siltas minūtes šajā šķirbainajā, caurvēja izsaldētajā šķūnelī, ko sauc par Latviju! Mums ļauj papriecāties gaišā kopībā tikai dažas stundas — tūliņ sākas pieņemšana komitejā, vakariņas pie priekšsēdētājiem, somu pirts ar vadītājiem un viņu kundzēm. Tas ir tikai viens mazs paņēmiens, kā mūs nošķir, pārsūknē un angažē valdošā vide. Tas ir tikai mazs modelis — tā modelē mūs. Bet visapkārt, visapkārt — kā tumsa rij, kā ierij **tautu!**

Tai laikā tādiem atklātiem vārdiem tas nav uzrakstīts, ir tikai riebīga caurvēja sajūta. No kuras varbūt var glābt tikai kaut kas balts, balti mani bāleliņi (iz tautas dziesmas), baltā Saule (iz Raiņa), Baltais tēvs un Piena māte. Mūs vēl var glābt svētas lietas. Jādaudzina, jāceļ ārā, jānes augšā. "Piena poēmā" ir tāda idilliska pasaule, kurai jāpastāv vismaz domās, vismaz grāmatā. Vārdā. Un Vārds nepievila. Vārds deva man daudz skaistu vārdu. Protams, ka palīdzējuši tam visam jau bija motocikla braucieni un kājām iešana pa Kurzemīti. Caurvējš pazuda. Bija atrasts kaut kas lielāks vēl par pašu Latviju. Vārds, kam bija jāstāv un kas sardzē stāvēja pāri Latvijai. Gaisma. Drošība.

Dzeja sāka iet (beidzot!) savu patstāvīgu gaitu, atstādama publicistiku aprakstiem, rakstiem un ceļojumu grāmatām. Dzeja iegāja "sev labvēlīgā tumsā". Un jutās tur brīvi un labi.

Dzeja auga pati iz sevis, dzeja redzēja, kļuva redzīga, visu ko ieraudzīja, priecājās pati par ieraudzīto un ļoti gribēja parādīt to citiem. Tā radās "Re, kā". Jau pirms tam bija bijuši daži dzejoļi bez pierādīšanas, tikai ar parādīšanu vien ("Paskaties, kā vecis met tiklus...", "Redzi, māšuk, kā tie gadi skrien"), nu ieraugāmais kļuva par galveno — skaties tik un brīnies! Saka, ka angļu valodā kādā senā nozīmē vārds mūza (*muse*) nozīmējis "brīnīties muti vaļā". Laikam nekas skaistāks dzejā nevar būt. Žēl gan, ka uz skaisti izdotā dzejoļu krājuma vāka filigrāni izstrādātais varenais virsraksts "RE, KĀ" neatbilda krājuma cilvēciski sīkajam žestam "re, kā". Tik lieliem burtiem varbūt rādītu pats Kungs Ceibaots, man tā rādīt nepieklājās un nekad nav arī gribējies.

Piektais sējums. Ceļojumu apraksti. Dzeja gribēja tikt un "gāja sevi" iekšā, bet tajā pašā laikā mani visu laiku kāds rāva aiz kājām ārā. Kedas, motocikls... Tālu ceļu vējš... Krāces apiet nav laika... Dīdijās Ojārs Vācietis un Jānis Plotnieks, gleznu vietā pie sienām — kartes. Imants Auziņš un Jānis Sirmbārdis brauc uz komjaunatnes talkām atmatās, jauni Ventspils un Liepājas dzejnieki brauc uz kuģiem, es, vienpavasār ātrāk nolīcis eksāmenus, no Maskavas dodos viens pats uz Kalnu Altaju pie sava kopmītnes biedra dzejnieka Borisa Ukačina radiem, ne kā tūrists, bet kā klaidonis — brīvgaitā.

Tā top "Dzejnieka dienasgrāmata". Pēc Altaja ceļojumu aprakstīšanas Rīgas alpīnistes mani aicina doties viņām līdzī ekspedīcijās, neatceros, uz kuriem. Protams, kalnu eiforiju es varētu aprakstīt, bet — vārguļu būšana — man nav tā spēka, kas viņām, un, iedomājoties kaut kādus stāvus augstumus, jau tepat māc šausmas. Viņas mani satīšot brezentā un dulfurēšot vai dreifēšot (kā nu to tur sauc) augšā! To nu mana vīrieša pašapziņa neatļauj. Bet sportiskais iekšā mierā neliek, un es aizbraucu līdzī ekspedīcijai pa Karēlijas krācēm. Tā top grāmata "Pa putu ceļu". Un pēc tam "varen plaša mana zeme dzimtā" saraujas atpakaļ pareizajā mērogā — es atrodu Latviju. "Kurzemīti". Un pēc "Kurzemītes" vairs tālu ceļu vējš neaicina. Tepat "visi siki kadiķīši zied sidraba ziedīņiem". Un, ja vēl notiek brauciens pa Tadžikiju un top grāmata "Perpendikulārā karote", tad tikai tāpēc, ka nacionālie dzejnieki sāk turēties kopā pret rusiskajiem koloniālspēkiem un meklē apliecināt tautu nacionālo identitāti, kur vien var. Tobrīd, kad **savu** nacionālo identitāti apliecināt ir tik nepieļauti, **sava brāļa** ukraiņa vai tadžika tautas garu var cildināt samērā atklāti — tās pašas tautu draudzības vārdā. Mēs ar Vitāliju Korotiču meklēsim tadžiku tautisko karoti. Un mēs to daudzīnāsim. Kaut arī tā labu laiku jau kā izrauta no tadžika bļodas, no tadžika mutes — vardarbīgi, kā jau visur "nacmeņu" zemēs. "Perpendikulārā karote" tāda, kā tā uzrakstīta, iznāca tikai Latvijā. Ukrainā to izdot atteicās. Tadžikijā — izdeva ar lieliem izlaidumiem, Maskavā — ar aizdomību.

Arī citi mani turpmākie braucieni nav notikuši svešu zemju eksotikas valdzinājumā, bet lai izzīmētu, uzrādītu, piesauktu Latvijas kultūrspēju. Tādi ir braucieni līdz korim "Ave sol" pasaulē, lai aprakstītu — latviešiem pašiem — kādi spēki mums ir, kāds pirmšķirīgs pasaules jaudīgums.

Sestais sējums. "Tik un tā" (1985). Esmu iedomājies grāmatu sēriju par stipriem vīriem. No "Kurzemītes" laikiem iepazītas lauku lielsaimniecību — kolhozu un sovhozu — vadītāju būšanas. Ir daži stipri saimnieki, kas mācējuši "vilku" paēdināt un "kazas" izglābt. Noturēt tautu. Nautrēnu — Skujiņš, Madlienas — Beļavnieks, Krimuldas — Sovers, Vandzenes — Brauers, vēl daži. Kolhozs jau ir tikai tik vērts, cik tas dod iespēju labklājīgi dzīvot un izdzīvot mūsu tautai. No visām pusēm esmu dzirdējis, ka šie ir tie vīri (uz pirkstiem saskaitāmie), kas prot. Pirmā izvēle krit uz Madlienu — pavisam formāli, tas esot pats Latvijas ģeogrāfiskais centrs, otrkārt, dzirdams, ka direktors Beļavnieks izstrādājis savu ekonomiskā aprēķina metodi, tas tajos laikos ir kas jauns un "grūti caurdabonams". Treškārt, pavisam personiski, Madliena nav no Rīgas nez cik tālu — tas man, visādu slimību piemeklētam, visvieglākais variants. Tā rodas "Tik un tā". Tas no tā saukļa, ko jau palaidusi Māra Zālīte un kas aug kā aktuāls teiciens visur, kur jāturas. Pretestības formula.

Septītais sējums. Dzeja (1985—1995). Dzeja pa to laiku gājusi mierīgi uz priekšu. Katra grāmata savā nodabā un savā iedabā. "Pasāžas" ir mani ekspromti pie Kurta Fridrihsona krāsu zīmējumiem, tūlītēja doma, nekavēta reakcija, zīmējuma izraisītais impulss. Jau agrāk biju meklējis iespēju sastrādāt ar citām mākslām: ar Aivaru Freimani, Hercu Franku, Gunāru Piesi. Tā tapa filmas "Gada reportāža", "Pūt, vējiņi", "Puika".

Ar Pēteri Pēteronu kopā veidota Čaka dzejas izrāde "Spēlē, spēlmani!" un mans "Motocikls"... Ar Imantu Kalniņu — oratorija "Dzejnieks un nāra", ar Raimonu Paulu — koncertprogramma ar manas dzejas vārdiem. Tie

bija tādi skaisti kontrapunkti. Un Kurts Fridrihsons ļoti skaisti spēlēja "citrealitātē", "nerealitātē". Man tas bija liels piedzīvojums.

"Poēma par maizi" radās klāt pie "Piena", pamatjēdziens pie pamatjēdziena, bet "Taureņu uzbrukums" atkal atgriezās pie "Caurvēja" ietekmes, tikai ne vairs eksistenciāli sāpīgi, drīzāk — filozofiski, par pasaules mirkļu gāzmonīgo neatlaidību brīnoties. Taču arī šajā kosmiskajā efemerismā, mirklībā, polifoniskajā caurtekamībā personība var izšķīst, izzust uz neatgriešanos. Gan jau kritiķi, ja gribēs, izspriedīs, kas un cik ir spējis pret šo mirkļu taureņu kosmisko caurvēju pastāvēt un noturēties.

Nevienā grāmatā npublicēts ir palicis dzejoļu cikls "Kungs un kalps". Nāca lielie Atmodas gadi, spokošanās kungu un kalpu lielie fantomi, bet līdz satvarīgai poēmai tā ir netiku.

"Foreles" ir kādreiz iecerēta plaša panorāma ar dzen piesitieniem. Bet iznāca tikai maziņa grāmatiņa. Brīvības treniņš. Dzejoļu krājums "Viegli" ir ļoti priecīgs un attīrīts. Brīvs no avīžnieciskas šļuras un tēmu spaida. Bez piepūles rakstīts un viegli pasniegts. Prasīt prasās pēc elegances. Vārdos un līnijās. Tikai — gados iestrādātais smagums diemžēl velk atpakaļ.

Astotais sējums. Pasakas. Bērnu grāmatas. Te ir "Sākamgrāmata" — "lekcijas" bērniem par pasaules lietām, tā ir kopīga grāmata gan vecākiem, kamēr bērni vēl nemāk lasīt, gan pašiem bērniem — jau lasītpratējiem. Līdzīga saruna ar bērnudārza bērniem ir ābece gailim Kikerim grāmatā "Kas tas ir — kolhozs?" — par lauku dzīvi. Un vēl viena sākamgrāmata "Es, cilvēks, pasaulē" — pirmā lielo jēdzienu daļa no kādreiz manis iecerētās astoņu sējumu enciklopēdijas bērniem. Ir paspējusi šajā ievirzē iznākt Jāņa Liepiņa sarakstītā izziņas grāmata par cilvēka ķermeni, taču vairs ne kopīgajā sērijā. Un tā vēl joprojām latviešu bērniem nav savas "pasaules ziņu" nesošas, kopā savāktas enciklopēdijas. Npublicēta palikusi arī Jāņa Baltvilka sērijas trešā grāmata — par cilvēku un dabas pasauli.

Pasakas. Publicētas un vēl grāmatās npublicētas. Krāsainās, skābās un ostāmās. Ar lāčiem, kas radušies manās grāmatās, un ar lāčiem, ko izdomājuši paši bērni jau pēc grāmatas lasīšanas. Grāmatas, kurās var piezvanīt ("Piezvanām!") visiem, kam gribi, un parunāties.

Cik esmu tās lasījis — zālē smejas. Jo nopietnāk stāstu, jo vairāk smejas. Un pieaugušie arī smejas kā bērni. Jociģi!

Devītais sējums. Tutepatās (1992). Par maniem draugiem — Latvijas dižkoku atbrīvotājiem. To gadu stāsts, kad Latvija vēl apdzungļojās. Kad aizauga kultūrvietas. Kad zilo ezeru zemē Latgalē aizauga vienreizēji skaistie pauguri un skatam pazuda ezeri. Kad viensētu kādreiz koptie ozoli ieauga kokos un zaudēja savus vainagus. Kad spridzināja ozolus. Kad... kad... Mūsu grupa strādāja, krūmus atgaiņādama, piecpadsmīt gadus un sveicinājās savā vīzē — "Tutepatās!" — "Estepatās!" — "Mēstepatās!". No tā arī grāmatas nosaukums. Grāmatā daudz fotogrāfiju — mēs ar ozoliem, ozoli ar mums. Daudz vēl citu nekā pirmajā izdevumā.

Desmitais sējums. Esejas. Publicistika. Daudz nācies cīnīties. Aiz muļķības, aiz svētām dūsmām, aiz paštaisnības, bet daudz arī aiz vēsturiskas vajadzības. Tas saprātīgākais, kas uzkaršumos pateikts, — tam vajadzētu būt šajā grāmatā. Kas tikai nav bijis jāpierāda — ka bērnu literatūra rakstāma bērnu domāšanai, nevis banālu rakstniekonkuļu un dzejniečtantu naudas pelnīšanai; ka ozolu ainavām nedrīkst ļaut aizaugt, lai neaizaugtu latviskā ainava ļaudīs pašos; ka filozofijas fakultāte Latvijai nepieciešama un nav likvidējama; ka nepieciešams Bērnu kultūras centrs; ka viens no galvenajiem Latvijas uzdevumiem ir tulkojumos un apcerēs pasaulei atdot zināšanai vienīgo tai vēl nezināmo eposu — Latvju Dainas un ka tas jāpanāk UNESCO uzdevumā; ka... Ja tā padomā, naivo cīnīties te var likt arī pēdiņās. Jo galu galā "notiek jau tikai tas, kas nevar nenotikties". Bet kaut kādi garaiņi, kas veicina vārišanos, visi šie uzvirdumi tomēr bija, un tāpēc tie te būs.

Studijas par Raini; pārdomas par dievapziņu; runas un

svinīgas uzrunas, cik esmu uz to ielaidies; tautfrontiski raksti, kaut gan es tajos gados slimību dēļ biju izsists no ierindas (un tikai Dievs zina, kam tā vajadzēja). Arī pēdējo gadu iestāšanās par latviskās kultūras identitātes saglabāšanu. Gan jau sastādītāji izraks no papīriem vēl citus "ielāpus", ar kuriem esmu gribējis pielāpīt pasauli.

Vienpadsmitais sējums. Ar draugiem, tuviniekiem. Kādreiz ir tā, ka, ap Einšteinu, Raini un Mozu nomokoties, tu iedomā: bet manis paša mīļie? Vai tad tieši viņi nav mani tuvākie? No viņiem es esmu iznācis, no viņiem izveidojies. Kad Laima Žurgina uzņēma filmu par mani — "Portrets locījumos", tad visplašākās atbildes man gribējās dot uz instrumentāla jautājumu — ar ko? Ar tēvu, māti, bērniem, sievu, māsām, draugiem, ideju biedriem.

Ši būs biogrāfija bildēs. Kamolu pārtišanās grāmata. Īsākas un garākas satikšanās, mazi vēstuļu un zīmīšu dialogi, veltījumu dzejoļi un albumu ieraksti, ieteikumi, rekomendācijas, palīgā saucieni un aizstāvības, fragmenti no recenzijām par sev tuviem rakstniekiem.

Sastrādāšanās ar citu mākslu cilvēkiem, citu tautu rakstniekiem un sarunas ar sev simpātiskiem ļaudīm tepat vien skaistajās Latvijas pamalēs un malienēs.

Daudz fotogrāfiju uzkrājies, kurās mēs esam kopā.

Divpadsmitais sējums. Tautas dziesma. Studijas. Kādreiz iestāstīju izdevniecības "Liesma" Literārā mantojuma redakcijas vadītājam Saulcerītei Viesei, ka jāizdod mazu krājumiņu sērija "Manas tautas dziesmas". Tikai, lūdzu, ne "mana tautas dziesma", tur ir atšķirība, vai ne? Tātad manas personiskās tautas dziesmas, manis izlasītās, man vajadzīgās, tās, kas patīk man, tikai tās. Un sastādītājus vajag aicināt no visdažādākajiem ļaužu slāņiem. Tautas dziesmu klades, izraksti (kuri varētu tapt, sevišķi skolās, studentībā). Saulcerītei nebija nemaz jāiestāsta, viņa tūlīn šo seriālu aizsāka. Ar manu krājumu — apceri "Tu dzīvoji dižu darbu". Diemžēl atsaucās tikai (kā jau visur, kur sarosījās kaut kas jauns) Jānis Peters, Raimonds Pauls — ar kopīgu pikanto tautas

dziesmu "kladi". Turpmāk izdevniecības redaktore sastādītājus meklēt nepacentās, Saulcerītei Viesei no darba vajadzēja aiziet, un labi sāktais palika gandrīz kā neiesācies. Turpināt varētu vēl šodien. Te ievietotas arī divas "rokasgrāmatas" — tautas dziesmu izlases "Kas jāzina meitiņām" un "Puisīts augu". Tās ir mazas tematiskas tautas dziesmu četrindru montāžas, varētu teikt, mazi "komiksi" par jaunu ļaužu sadzīvi. Dažas no tām komponējis Zigmārs Liepiņš (piemēram, "Pār kalniņu vējiņš pūta, putas grieza ezerā"), tās allaž skan radio Mirdzas Zīveres izpildījumā. Varbūt daudzi tās uztver kā izsenis radušās garās tautas dziesmas, nezinot, ka šie veidojumi radušies pavisam nesen manā salikumā.

Šis sējums varētu nobeigties ar daudzām skaistām un gudrām pārdomu vēstulēm un to fragmentiem no tās vēstuļu kaudzes, kas nākušas "iz tautas". Reizēm man liekas, ka vēstules arī ir folklorā...

Tā runā, ka varētu būt arī vēl trīspadsmitais sējums. Atdzejojumi.

Atdzejojis tiku nedaudz, bet ar lielu patikšanu, faktiski atdzejojis esmu tikai to, kas man pašam patīcis. Jaunībā aizrāvos ar tautisko Robertu Bērsu, vēlāk — ar romantisko Vladimiru Lugovskiju, Majakovski ieraudzīju viņa spridzinošajā vārdā, Zabolocki — viņa dabas filozofijā. Tad draudzējāties gan "pa tiešo", gan tulkojumos ar Grigori Vieru, ar Vitāliju Korotiču, ar Dondoku Ulzitujevu, Liviu Damianu, Juriju Levitanski, Junnu Moricu, Dāvidu Samoilovu, Aleksandru Kušneru. Tās bija skaistas dzejas, skaistas pasaules.

Būtu liekulīgi teikt, ka mani neinteresē, kā šos Rakstus uzņems lasītājs šodien. Paaudzes ir nomainījušās, jēdzieni "sabiedriskā ieinteresētība", "misijas apziņa", "dzejnieka sūtība" vairs netiek izteikti tādos patētiskos vārdos (vai arī netiek pieminēti nemaz), jauns filozofiskas modes vilnis atmet sānis autorību (personību, autoritāti), rēķinoties tikai ar viņa radītā mākslas darba "tekstu", precīzāk, ar šī teksta nolasāmību un nolasījumu. Tā nu mākslas darbs ir tikai tas

un tik, cik to "ņem ņēmējs", cik to var, grib un prot paņemt, uzņemt, pieņemt.

Vai manis rakstītajam ir savs ņēmējs šodien? Nevarētu teikt, ka tas mani neinteresē. Vai tā "centienu pakete", kura ietilpināta šajos sējumos, parādās šodien kā "ņemams teksts"? Un, ja ņems, — kur viņi to liks? Vai — lai saprastu, pārdzīvotu un līdzdzīvotu (kā klasiskajā mākslas izpratnē) vai lai demontētu un izmantotu pa detaļām šodienīgu grotesku, šaržu, feletonu, fantasmagoriju, butaforiju vai citu sabrūkošās pasaules uzvedumu montāžās?

Vai jaunajām formācijām šais Rakstos vēl **kas** būs atrodams? Bet var jautāt arī ar "jau".

Vai tajos atrod jau jaunas formācijas cilvēki kaut ko savam ģīmim un līdzībai? Jo taču ir zināms, ka aiz viļņa nāk vilnis un kādi radniecīgie viļņi savā domāšanā sasauucas pāri sev neradniecīgo viļņu galotnēm. Ideālisma un romantisma patoss ir tas, kas sasauucas pāri paaudžu un paaudžu viļņiem. Man atliek vien palikt cerībā un nojautā, ka entuziastu pātrinātā sirdsdarbība ir cilvēka labās dabas noteikta un "klauvē" no paaudzes paaudzē vai pāri paaudzēm paaudzēs; ka pasionārisms ir cilvēkā paša Dieva likta pozitīva dziņa; ka nihilisms ir tikai islaicīgāks vai garākos laikmetos ilgstošs enerģijas kritums, enerģētisks vājums, kas parasti uznāk, kad solītajā Leiputrijā tik viegli vis nevar tikt, bet vispirms ir jāizēdas cauri indīgi ekoloģiskās (cilvēkekoģiskās) biežputras kalniem, lai tiktu tai paradīzē.

Tā saucamajām dzejas popularitātes paaudzēm (divām trim) piemita liels, apliecinošs spēks. Ar visu to, ka bija "Skumjais optimisms", "Caurvējš" un "Melnās ogas", arī gari un ilgstoši citādi "melnie", ka Sibīrijā bija mocījušies Arvids Skalbe, Harijs Heislars un Knuts Skujenieks, ka mājās "pieskatīta" Vizma Belševica, — dzeja tajos gados bija neuzvarama. Ne tikai politisko represiju nozīmē, bet arī savā personības pašizcīņas spēkā. Tāpēc arī šī popularitāte, pārpildītās klausītāju zāles un lielle grāmatu metieni, kurus lasītāji prasīja vēl arvien lielākus. Dzeja it kā donēja katru nīdēto, varas apzināti nīdēto personību. Vai viņai pašai bija

tāda pilnasiņu vērtē, ka viņa drīkstētu donēt, par to tika domāts mazāk, taču nebija arī laika — no tevis gaidīja, prasīja, vajadzēja! Dzejnieki izlīdzinājās tajā pašā vien mazumiņā, kas katram bija. Gribētos, lai lasītājs, ja viņam rokās būs šie sējumi, arī tā varētu paskatīties: gribas sakarā, centienu neatlaidības sakarā un arī apliecinājuma zināmā uzspiestībā.

Katrs dzejolis pats kā tāds, kā viens pats — ir vērtējams, protams, mākslinieciski. Bet viņu kopīgā disciplināritāte, viņu laika nesums, laikmeta piesaistība (arī iepriņķerētība) ir pētāma un grozāma visādi: tautiski, politiski, partijiski, vērtību teorijas un pašizteikšanās centienu pagriezīenos. Varbūt tur parādās kāda sevišķa dzejas paaudzes kvalitāte. Man liekas, ka parādās.

Es pateicos šo Rakstu fonda veidotājiem un šī fonda iedibinātājam Brunim Rubesam, bez kura rosināšanas, "finansu dzejnieka" spējām un metodiskās neatlaidības laikam gan nekas tāds liels nebūtu aizsācies; Raiņa Literatūras muzeja uzkurinošajiem labajiem gariem; māksliniekiem, kas atrada Rakstiem visatbilstošākos pelēkos akmeņus Vidzemes jūrmalā un to dienu notēlus fotoarhīvos; un izdevniecības ļaudīm, kuri šim izdevumam gribu tērējuši, laiku veltījuši, roku un sirdi pielikuši. Un, protams, tiem cilvēkiem, kuri būs gatavi dzejniekam noticēt.

Imants Ziedonis

1994. gada 17. oktobri

AUTORA PRIEKŠVĀRDS

Katru mīļu brīdi ar mums ir kādas tuvas zīmes, tēli, redzējumi. Tā var būt arī kāda nepazaudējama skaņa vai smaržu sajūta. Kaut kas ir atstājis iespaidu, "iebuktējis", ietekmējis, un daudz kas ietekmē vēl joprojām. Pirmajā dzejas sākumā man tā nebūt nav jūra pati, drīzāk — ar saviem brīnumiem jūrmala. Jūra nāk virsū krastam, pavasarī grūž neartā jūras klajuma ledu, sakraujas leduskalni māju augstumā, lūst un dārd. Un tas viss — prieks, kur tu rodies! — notiek manis dēļ, un tas man traki patīk. Man patīk ar ragaviņām pa ledu vest pusdienas tēvam tur prom jūrā, kur uz ledus mazi, melni raibumiņi vien saredzami. Tur vīri caur āliņģiem velk zemledus lomu. Pa ceļam jālec pāri ledus plaisām, pilnām dziļa ūdens. Tas viss man der, tas viss man kā radīts. Bet visskaistākie jūrmalā ir pūpolu krūmi. Ne tik daudz paši mikstie un mīļgie pūpolēni, bet tieši viss balti mirdzošais pūpolu krūms, pilns kaut kāda jocīga priecīguma. Es laikam biju laimīgs. Es varēju ilgi stāvēt un neiet tam tuvumā. Vai es gavilēju? Tā vārda es nezināju. Tagad es to tā teiktu.

Un tad maija rīti — ar absolūti līdzenu, "blanku" jūru un kaiju atbalsīm līdz bezgalībai. Kādas es dzirdēju simfonijas! Bet nebija tā vārda, un es nepazinu arī notis. Bērība bija plaša, liela un jūrmala vēl lielāka.

Tad vēl — darvas smarža. Tā man ir ļoti aizmidzinoša. Vēl tagad. Laikam tāpēc, ka rada drošības sajūtu: tēvs smaržo pēc darvas, un vissiltākā gulēšana ir tiklu būdā, kur smaržo pēc darvas, tiklos. Vienīgi bites no vectēva bēga: viņš turēja dažus skapišus, tik centās tām izpatikt un kopa, bet tās dzēla un bēga, un beigu beigās visas aizbēga. To pašu rokās iedzīvoto darvas smaržu dēļ.

Leduskalni, pūpoli, kaiju atbalsis līdz apvārsnim un darvas smarža...

Tās ir tādas sargājošas zīmes, kas nāk līdzī un neļauj dzīvei sašmucēties, vienmēr ir kur pabēgt, kad dienas saduļķojas, — miers kajās, tiklu būdā, pūpolos.

Tu piedzimsti, Dieva likts un likteņa Laimas laists, un zvaigžņu tābrīža spēki jau ir noteikuši, kāds ir tavs “karkasiņš”, modelis, horoskops, shēma, sauc, kā to gribi. Dzimstot, pie reizes, šis karkasiņš ir jau apaudzis ar ģenētisko mantojumu: tu esi iedzimis kaut cik tēvā, kaut cik mātē, kaut cik rados līdz kādai tur paaudzei. Un nu tev šis “dotais” viss būs “jāapšuj”, jāpārklāj ar savu pieredzi, ar pašmācīto un citmācīto — tev jāaug. Un tu audz — nāk klāt pirmie simboli, pieredzes zīmes. Tās ir tik stipras, ka vēl šodien gribas tādu pirmo dzejoļu krājumu, tādu “Zemes un sapņu smilti” uzrakstīt atkal, no jauna, daudz simfoniskāk — ar visu idillisko, balādisko un arī ziņģisko, ko tolaik gan jutu, bet nemācēju izteikt. Tāpat “Sirds dinamītu”. Tie būtu pavisam citi “spridzināšanas” paņēmieni. Nemaz nav svarīgi, kas jāspridzina, — galvenais, ka jāspridzina. Pats blikšķis! Olas pārplēšana. Simboli kļūst verbāli, zīmes — tiecīgas, uzprasīgas — kā jau visiem bērniem, tikai katram savādāk — dabūt, tikt, panākt, pievārēt. Sākotnējais gribas simbols, cik atceros, man bijis — ievilkāt ratus ezerā. Vektors, re, jau skaidrs: no tā brīža līdz pat “Motociklam”. Es vēl esmu mazs, bet rati ir lieli — stīvējos ap ratu ilksi, es to pat nevaru pacelt un krītu uz dibena, kur nu vēl līdz ezeram... Asaras un niķi. No kurienes? Kāpēc? To pašu var jautāt arī vēlāk — par “Motociklu”. “Tā būs izlaušanās...” “Jāpārgriež horizonts...” Un jāievelk rati ezerā! Kreņķi un niķi. Sevišķi bērnišķīgs ir “Sirds dinamīts”. Mums, puikām, pēc vācu kapitulācijas Kurzemes katlā bija daudz visādu spridzināšanas iespēju. Spridzekļu zīmes rādījās visās malās un pat sapņos: “mīnēts”, “atmīnēts”, trofeju municiju kastes un slepenie uzspridzināšanas prieki. Tagad rādās, ka spridzināšanas vieglprātība un bezatbildība no puiku dzīves lielā mērā ietiekusies un ieilgusi vēlākā biogrāfijā, noteikusi arī pirmo dzejas gadu trokšņaino tēlainību. Nē, es nemaz nedomāju, to stāstīdams, speciāli pašniecīnāties. Tās visas ir bijušas

skaistas jušanas, pašsajūtas prieki. Un gan jau cits kāds pateiks, ka ar šiem priekiem būt pilni arī citi ir gribējuši un kāpēc "Motociklu" tā pirka un ķēra pat vīri, kas dzeju nekad līdz tam nebija lasījuši. Un kāpēc "Motocikla" izrādes Dailes teātrī bija vienmēr pārpildītas. Un kāpēc pat gudrais, intelektuālais režisors Pēteris Pētersons tā uzkurbulējās līdz "Motociklam". Es pats teikšu, ka man motocikls tīri praktiski un biogrāfiski deva stūres sajūtu. Tas bija reāls rīks, reāli vadāms un pa reālu ceļu. Ar to neko nevajadzēja izdomāt — ne dinamītu, ne sirds dinamītu, ne celtniecības saucējsaukļus — smaržoja Latvija! Bija reizes, kad es braucu cauri Latvijai no Ķemeriem līdz Ežezeram Latgalē visu nakti. Un katru tādu nakti es piedzīmu par jaunu Latvijā. Bija arī braucieni tikai gar jūras krastu vien — no Saulkrastiem līdz Ainažiem. Un es iemācījos līnijas, robežlīnijas (jūras un zemes) skaistumu un stingras stūres vajadzību šādā izplūstošā, saplūstošā, caurplūstošā, aptuvenā robežjoslā. Te varbūt ieprogrammējās mākslinieciskā pašdisciplīna, "stūres faktors", "stūres efekts" visā manā turpmākajā dzejdarba būšanā.

Tagad gan liekas, ka tas (šis "stūres efekts") varēja reizēm gan nebūt tik dežurantiski modrs. Arī šie motocikliskie dzejoļi kādreiz būtu pārrakstāmi jaunā, subtilākā jušanā. Jutekliskākām pauzēm, koptākā smaržu buķetē un arī vēl neirotiskākā ātruma sajūtā. Bet ar filozofiskāku turpinātību. Tagad "Motocikls" ir skrējis vien kā vējš un kā miets atdūries. Finišs ir noticis starta vietā, spirāle nav iezīmējusies. Un tāpēc gredzens tiek autora laužts un — uzreiz! "Es ieeju sevī". Spirāle ir nojausta, un tā tiek veidota tišām un demonstratīvi. Deklaratīvi: izeja ir uz iekšu! Skrieniet uz iekšu!

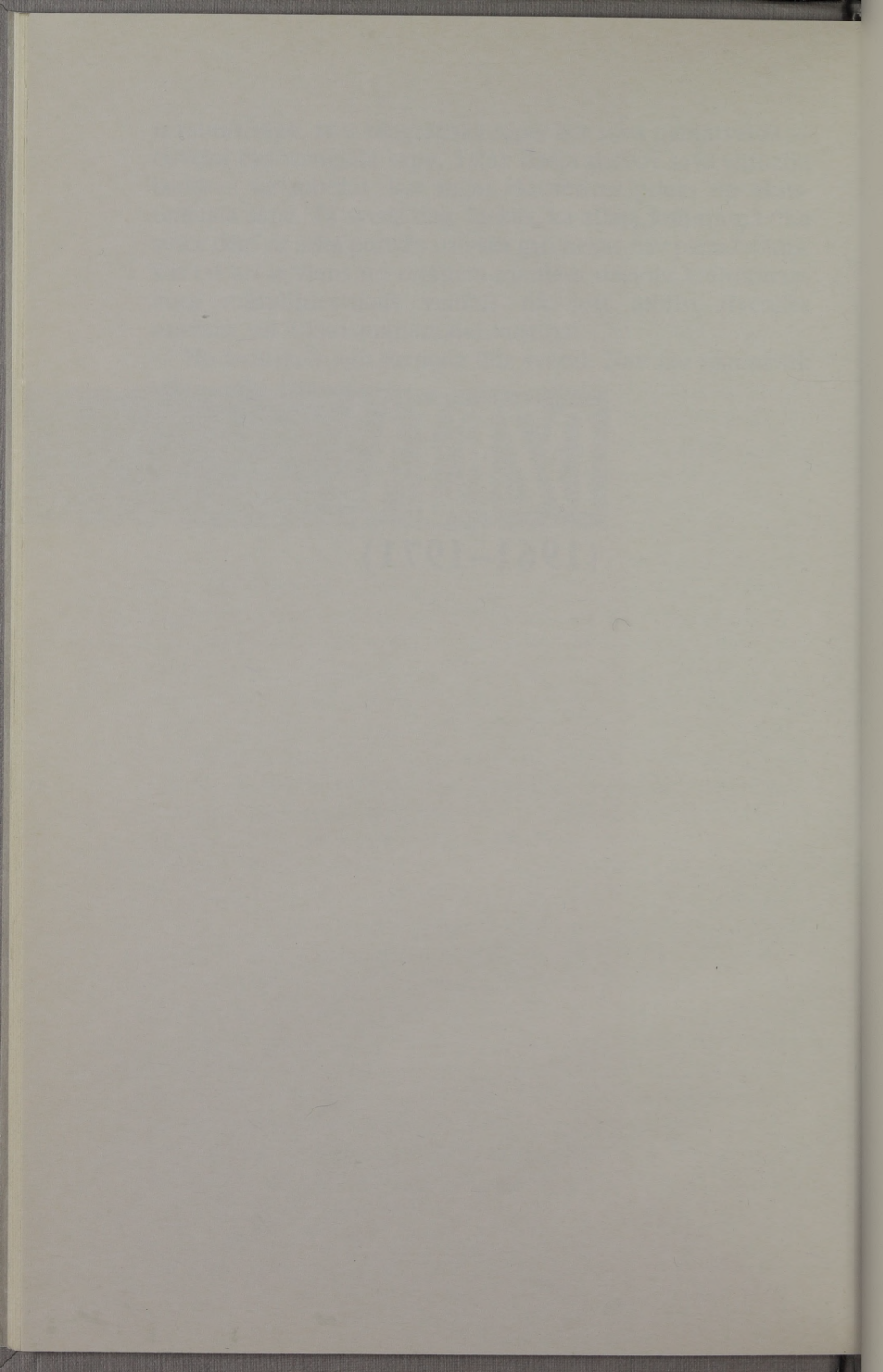
Arī šie dzejoļi prasās pārrakstāmi: nu jau skaidri redzams, ka nez cik dziļi nav ieiets, "tēze — antitēze" ir tikai pati primitīvākā pašanalīzes formula, solītais nav dots, personības "mandala" vēl neverd ārā pati iz sevis, iekšējam dziļumam nav bezgalības nojautas. Bet ir pieteikta jauna nostādne, jauns simbols "anti—, pretnis". Ir parādījusies sāpe. Oficiālais priecīgums ir iebraucis grāvī. Un, kaut arī tas atkal un atkal dzīvīgi kārpīsies no tā laukā (un tā attīrīsies no oficialitātes), dzeja paliks pie jaunā atraduma — sāpes. Tā

ir tautas sāpe, tā ir biogrāfiskā sāpe, bet savā pamatveidā — cilvēka eksistenciālā sāpe. Tālāk dzeja dzīvos savā difūziju laukā — uz robežas, kur mijas eksistences prieks un eksistenciālā sāpe. Tā svece deg. Liekas, ka zilajā krājumiņā “Kā svece deg” ar zelta punktu uz vāka gan nekas nav pārrakstāms. Un tas arī ir viens no retajiem maniem dzejoļu krājumiem, kura mākslinieciskais veidols tik ļoti atbilst dvēseles mieram un tikko manāmajai kustībai.

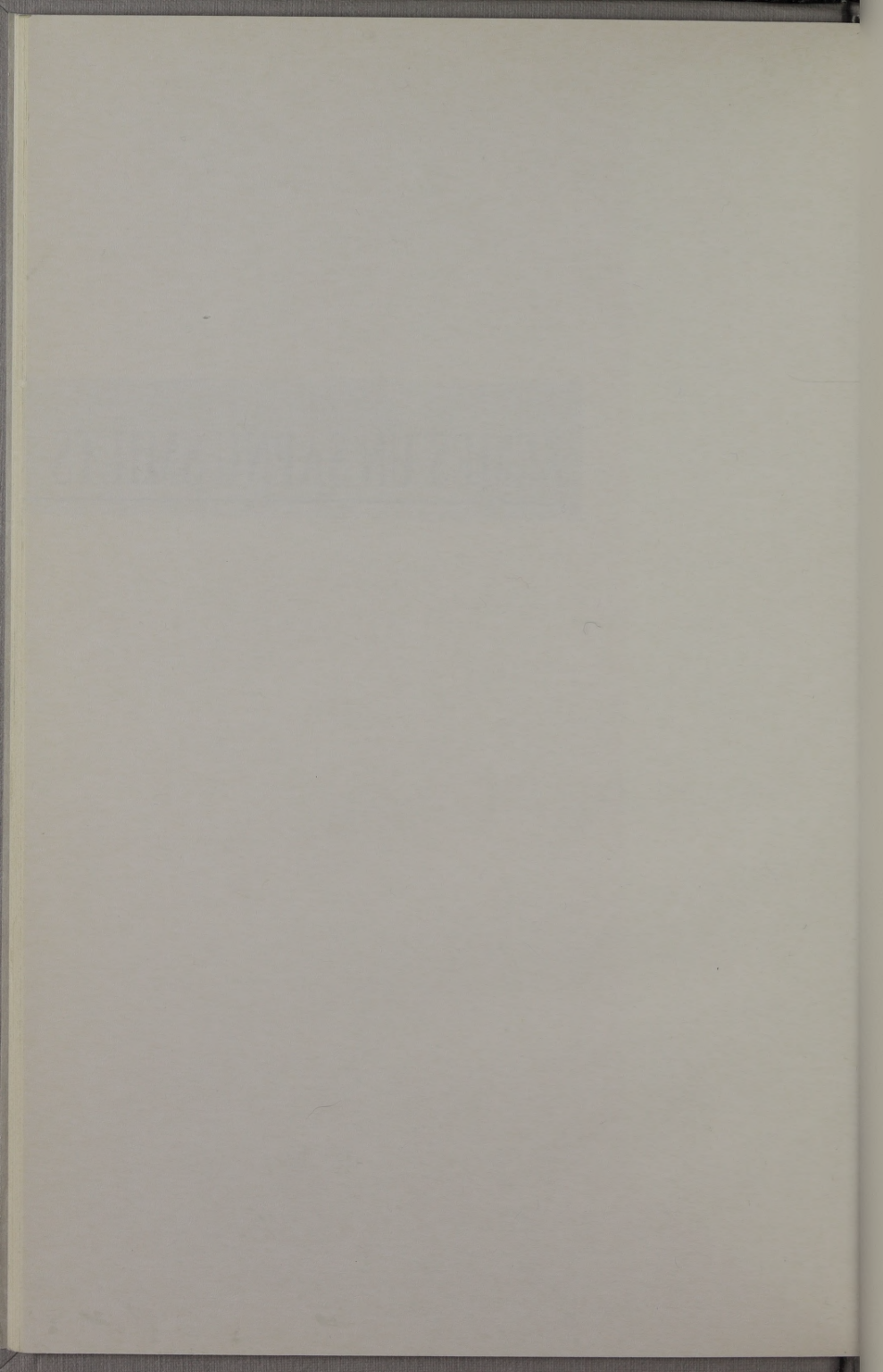
No leduskalniem jūrmalā līdz svecei. Nav jau nemaz tik tālu — abi izkusis.

DZEJA

(1961-1971)

ZEMES UN SAPNU SMILTS

PAR DZEJU
UN KARTUPELIEM

Tad, kad smaržo tavā dzejā
Ābeļziedu sniegs,
Ļaudis valgās, melnās vagās
Kartupeļus liek.

Čalo liedags tavos pantos,
Debess vēji dzied,
Pieticīgi ceļa malā
Kartupeļi zied.

Raisās lapas, un tu raksti —
Dvēsele tev smok,
Citi drēgnā rudens lietū
Kartupeļus rok.

Garo tev uz galda šķīvī
Kartupelis silts,
Dzejniek, vai nav neauglīga
Tavu sapņu smilts?

PIEJŪRAS PĪLĀDZIS

Jūras kāpā mazliet spītīgs un drūms
Dzina atvases pelēks pilādžu krūms.

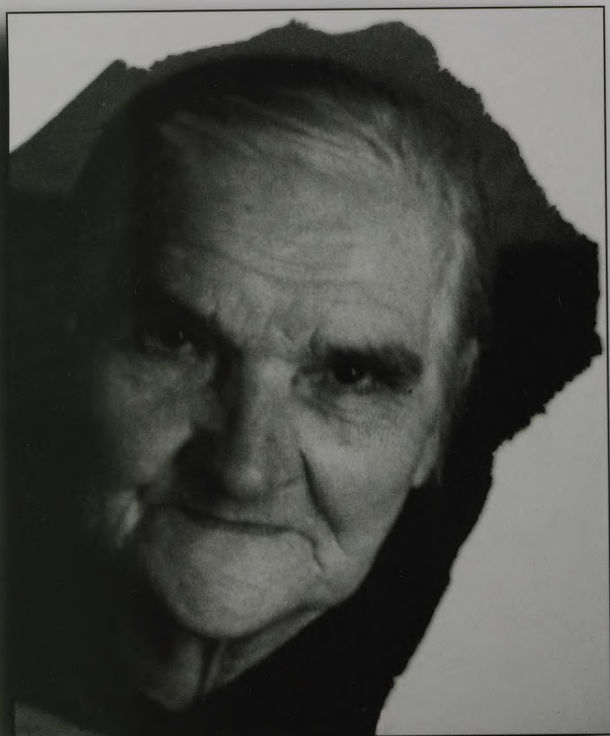
Vēju zābaki viņu līdz zemei mina,
Un, vai viņš vaidēja, to tikai zeme zina.

Zeme zina, cik liels bij pilādža naidis,
Bet viņš neauga kropls, viņš izauga slaidis.

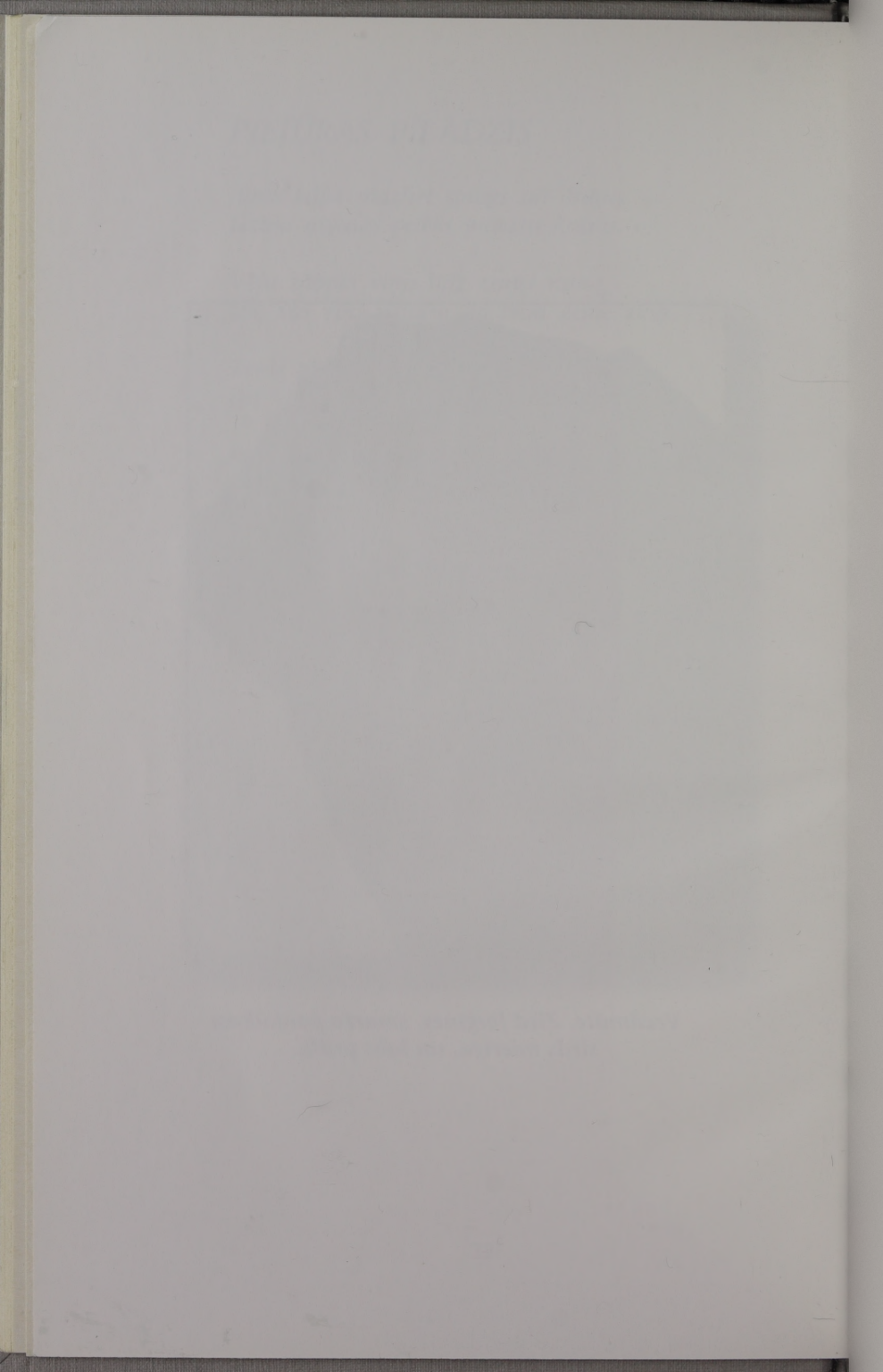
Jo ik reizi, kad viesuļi zaros triecās,
Dzilākās saknes teica: — Tev jāatliecas! —

Lūk, viņš zaro... Varens šodien un siksts,
Vējš viņa galotni aplauzīt neuzdrikst.

Līdz manas mazās, līdz lielās dzimtenes žogam
Piejūras pilādzis liesmo sarkanām ogām.

*Vecāmāte. Zied jorgīnes, smaržo pankūkas,
sirds mierīga, un labs prāts.*

SARUNA AR VECOMĀTI

Dēd iebrukušu juntu reņģu namiņš...
Jā, tāds ir laiks — tas visu lieko samīn.
Pa durvīm neveļas vairs laukā dūmi,
Pie sliekšņa kupli zaļo pilādžkrūmi.
Šeit vecāmāte piesaulē pie iegumušās sienas
Nāk atcerēties savas senās dienas.

Viss šķiet tik straujš...
Tik straujš, ka grūti sarast,
Un, kā tas veciem ļaudīm dažkārt parasts,
Sāk viņa šodienu pie sevis nopaļāt.

Tev liekas skarbs šis laiks,
Bet, vecomāt,
Tas dēliem taviem atdeva to dzīvi,
Pēc kuras dzenoties tev acīs koda sīvi
Zils dūmu tvans, kad namiņā pēc reņģēm gāji.

Tur savu acu gaišmu izraudāji.
No tikliem zivis lasot, rokas sala,
Un šķīta — linumam nemūžam nebūs gala.
Cik daudzkārt sevi mocīji un zirgu,
Pusmiegā braukdama uz tālo tirgu.
It visu nakti vijās ceļš līdz Rigai,
Reiz puiku ņēmi līdz, lai nav tik garlaicīgi.
Kad juti — negulētās naktis plakstos zogas,
Lai neizkrīt, to piesēji pie kažokpogas.
Bet mazajam miegs nebija ne prātā,
Kad garām peldvietām tik daudzīnātām
Zirgs siku, nogurušu riksi skrēja.
No liepu tumsas gaišas vasarnīcas smēja,
Līdz tam vēl nedzirdētas melodijas
Ar dārza ziedu smaržām reibi vijās.

Daudz varenāks par rieta saules sārtiem
Tam šķīta ugunsraksts pār kāda dārza vārtiem,
Tāds nezdirdēts un neizprotams —
“Lido”.

Jūs kādreiz apstāja tur pašā ielas vidū
Bars labi ģērbtu vīru balsīm jautrām
Un ļāva vaļu asprātību šautrām:
— Hallo, madam!
— Hē, pavizini, tantīn! —
Kāds zelta brillēm smēja: — Miļo Antiņ!
Vai tu pēc princesītes brauc ar tādu kraķi? —
Un zēnam acis zibsnija kā kaķim,
Un tajās ieplaiksnijās naidīgs spīdums.
Bet, kad pār jumtiem kāpa ausmas svīdums
Un namu logi iegailējās sārti,
Pret dienas burzmu vērās tirgus vārti.
Nereti, pakāpies uz ilkšu streņģēm,
Zēns klausījās, kā pārdevi tu reņģes
Un iestāstīt par brētliņiem tās prati.
Kauns teikt, kā nāca daži nepelnīti lati...
Tā dzīves laiva mirka jomā ilgi.
Tu laimes liedagā to neizvilki,
Kaut visu mūžu centīgi un klusi
Tu gāji, vinčas bomim piegūlusi.
Maz spēji pasniegt saviem zvirbulēniem sastrādātā riekšā,
Un tomēr noliecu es galvu tava spēka priekšā,
Jo sūbējums no piecsantīma brūni melnā
Vēl tagad nezūd tavā rievu pilnā delnā.
Un rūpju putekli no sudrabotiem latiem —
Vai nemirdz tie uz taviem kādreiz brūniem matiem?

Varbūt tu gribēsi par teikto mani rāt.
Bet vai tā nebij, miļo vecomāt?

VARONĪBU MEKLĒJOT

Šajā melnajā, vecajā vatenī
Nemīt teiksma par varoņu cīņām —
Jūras ikdienu vējš tajā satinis,
Raupjās piedurknes notriektas zvīnām.

Bieži kļuva tas slapjš vilņu šļakatās,
Ko pār laivu ass ritenis sēja,
Citreiz izmirka miglāju lakatā,
Citreiz sasala ziemēlu vējā.

Mazliet smaržo pēc darvas un tabakas
Vecais audums un iešūtā vate.
Ir daudz skaistāku ģērbu un labāku,
Bet no šī elpo dzīve pati.

Un nav svarīgi, kas ir tā valkātājs, —
Viņš ir viens, tikai viens no tiem daudziem,
Kurus izauklē jūra šalkotā,
Kurus darbam skarbs ziemelis audzē.

Teicu sev: — Velti izdomu pratini,
Velti mākoņos celties tev gribas,
Redzi — ikdienas pelēkā vatenī
Tik daudz spēka un varonības.

NO AKMENS UN KOKA

Loga aizvirtņus vēji
dauzija slapjām plaukstām,
modinātājs pulkstenis
miegaini brēca: — Rīts! —
Pamodos agri istabā,
vēju izpūstā, aukstā.
Tēvs āva kājas. Māte
aizdaru deva tam līdz.

Aizgāja tēvs. Kaut kur tumsā
vējš smagi aizsita durvis.
Skurstenī gaudoja vilki;
logā grabēja krusa.
Plīti murrāja uguns,
nemanot miegs, saldaiss burvis,
iegūlās manos plakstos,
apkārt viss zuda un kusa.

Pamodos. Izskrēju kāpās,
paķēris maizes donu.
Liedagā ledus ciņņus
slinki skaloja jūra.
Es tajos redzēju klintis,
kā Nilsam Holgersonam
Man tie bij kalni un fjordi,
tikai — miniatūrā.

Sievas taroja tiklus,
viri tos vabās žāva,
un, kad ritēna elpā
stingi bij kļuviši pirksti,
puikām kāpu pavējā
sakurt uguni ļāva.
Paši sildities nāca,
tvarstija uguns dzirkstis.

Vecaistēvs pipei ogli,
paņēmis delnā, nesa.
Tēvs grūda tieši liesmās
savas mezglainās rokas.
Mums bija lielais brīnums:
— Kā tomēr viņam nesāp? —
It kā būtu no akmens,
it kā būtu no koka.

Mātei — pirksti kā ledus,
vakarā pārnākot mājās,
sāpēja, lakatu atraisot,
nespēja kājas pāraut.
Tēvs savās plaukstās tos sildīja,
jokojoļ māmuļu rāja.
Viņa gan smējās, gan raudāja,
man bija līdzī jāraud.

Varoņiem Dienvidpōlā
pasaule sveikas sūta,
dzimtene bijīgi piemin
kara upuru mokas...
Labi. Bet ir kāda gaita
ne mazāk grūta.
Man par to stāstīja ļaudis,
kam sala, līdz asarām sala rokas.

MAINĪGĀ

Vasarā nakts īsa, ļoti īsa —
Rīts pār jūru rietam roku dod.
Saulei rietot, melni vilņi plīsa.
Nakts ir īsa, nakts ir ļoti īsa —
Četras stundas miega...
Jāpierod.

Rudenī vējš, vilņos raudams robus,
Plaukstu auksta ūdens sejā sveiž.
Notraus piedurknē un sakod zobus —
Nav vairs tālu krasta bērzs un gobas.
Tevi, untumainā, —
Jāpacieš.

Ziemu pelēkbiezā saldējumā
Vižņi čab un nelauj vilņiem plīst.
Līst. Un laiva slapja kļūst un gluma.
Zem šī piemirkušā debess juma
Tevi, nolādētā, —
Jāienīst.

Aiznes ledu pavasara buras.
Selgā izkausēta alva zvil.
Izpeld saules asaris. Kvēl spuras.
Cauri vatenim tās sirdi duras,
Un man atkal tevi —
Jāiemīl.

Milu, lai tu neganta un traka,
Jo tavs trakums arī mani skar. —
Krasta smiltis tēvus agri raka.
Dzirdi, ko man viņi šodien saka?
— Jūra klausīs tev.
Tev jāuzvar.

TRĪS TOSTI

— Jūriņ' prasa smalku tiklu,
Laiviņ' baltu zēģelīti... —

Šodien kāzas. Balsis priekā
Uzmet priedē dziesmu vīti.
Visa sēta dzied, un liekas,
Tā nav tiesa, ka reiz rīti
Ausa pelēki un klusi,
Dziedot dziesmas otru pusi:

— Zvejnieciņa līgaviņa
Pusmiedziņa vien gulēja. —
Agri, agri cēlās viņa,
Tikliem jaunas acis sēja.
Zib saiviņa, roka zib,
Ātrāk darbu paveikt grib.

Aiztek gadi, lido dienas
It kā vējā kaijas žiglas,
Un, kad būdai sakņūp sienas,
Izkāpj vakari no miglās.
Čaklās rokas klēpī krīt:
Kas var darbu padarīt...

Tālo māt aiz gadu vētrām,
Gribas celt man pirmo tostu,
Lai no tava kapa mētrām
Mūžam zaļums nenozustu.
Tevis dota, mums nāk līdz
Pilādžkrūmu sīkstā spīts.

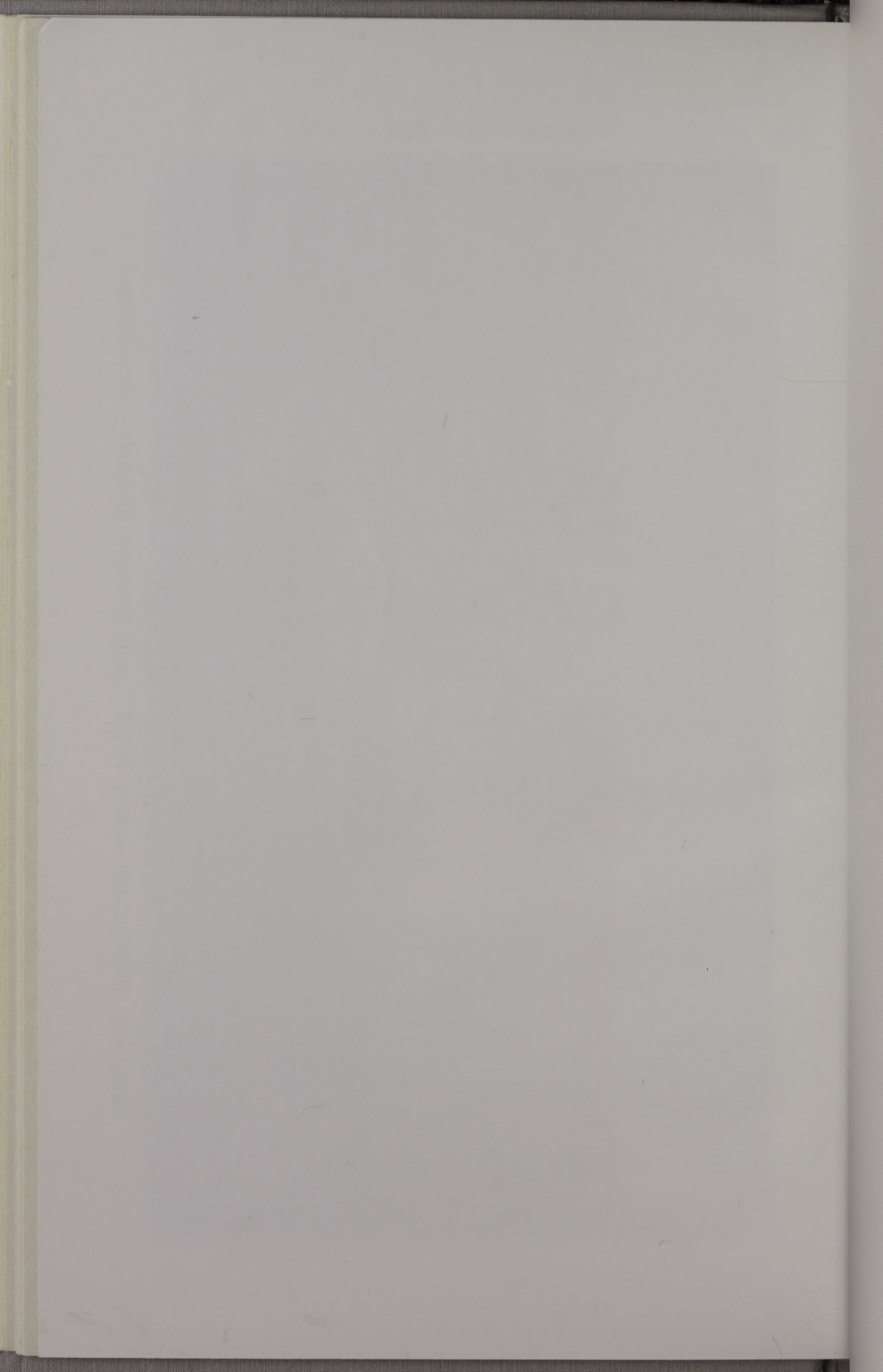
Jaunais pāri, neņem jaunā,
Ja es nesveicu jūs pirmos.
Otru glāzi audze jaunā
Dzers par tiem, kam galvas sirmo.
Sveika, jūra! Vectēv, sveiks!
Vēl daudz viļņu krastā steigs.

Trešo — jums, kas laivās melnās
Nākamības sapņus dzirdī.
Jaunie — jums, kas cietās delnās
Auklēs dzintarjūras sirdi,
Kamēr priedēs staros rīti,
Senās, skaistās dziesmas vīti:

— Jūriņ' prasa smalku tiklu,
Laiviņ' baltu zēģelīti.

Svētdiena. Mūsējie. Abi vectēvi, tēsiņi – spēlē Brunavs, Eidvarts – aiz pīlādža.

ZVEJNIEKU MEITENE DZIED

*Tu esi mans straujais vilnis,
Es — saulē ziboša kaija.
Kad spārni gurst vēja pilni,
Tu šalkodams mani aijā.*

*Bet dienās, kad klusā jomā
Sauc tevi liedaga skavas,
Es laižos pār tavām domām,
Es modinu ilgas tavas.*

*Un atkal pār vētraino jūru
Tu putu vainagus cilā.
Šalc garām mums piepūstas buras
Un krasti, un debess zilā.*

*Mēs abi nemiera pilni —
Gan rudenī vēlā, gan maijā,
Tu — mūžīgi skrejošs vilnis,
Es — saulē ziboša kaija.*

AUKLE

Krastā atstātā laiva,
Zvejnieku aukle vecā,
Nenesis tevi vairs vilnis
Savā zaļajā plecā.

Pirmoreiz šodien tev vīri
Klusējot garām steidzas.
Varbūt tu nolemta malkai?
Varbūt tavs mūžs šodien beidzas?

Nē, tavus nobrāztos sānus
Rītdienas viļņi skalo. —
Tavā pelēkā klēpī
Zvejnieku bērni čalo.

Varbūt šis puika, kas cilā
Vecā motora skrūves,
Kādreiz daudz lielākām laivām
Tērauda sirdis būvēs.

Otrs kā vizinis stāsta,
Kur jāmet, kā jāmet vadus.
Kādreiz pie tralera stūres
Skaitīs viņš kompasa grādus.

Vecā zvejnieku aukle,
Tevi pats laika zobs saudzē —
Tev savā darvotā klēpī
Darbavīrs jāizaudzē!

JŪRAS MAIZE

Es nezinu, kāpēc šis nosaukums, —
Tā bija palaunadža pārpalika,
Ko tēvs no jūras bieži veda mums.
Bet kā mums garšoja šī mazā rika!

Par to vēl šodien domāju es, māt,
Vai būtu es pēc maizes šīs tā tiecies,
Ja nebūtu tai darvas garšas klāt,
Pēc benzīna ja nesmaržotu rieciens.

Vai mājā maizes trūka! — Ēd, cik lien.
Un tomēr gaidījām mēs tēvu malā.
Tēvs teica: — Mana maize dūšu sien. —
Bet dažreiz tā bij sasalusi salā.

Un tādēļ mums tik dārgs šis dzimtais krasts
Un kalnu kalnus spējām plecos aiznest,
Ka mūsos tomēr palicis kaut kas
No tēva pataupītās jūras maizes.

LAIVU TAISĪTĀJAM

Nekad tu nebūsi vecs, krastā pamests vraks,
Jo tavas rokas glabā dārgu māku.
Pie tavām kājām vilņi līms un plaks,
Par sevi jaušot spēku varenāku.

Kā meistars vijolei ik šķiedrā māk
Ar klusu prieku ielikt ilgas smalkas,
Tu smaržojošo dēļu liekumā
Liec zvejas vīru stiprās darba alkas.

Ikreiz, kad jauna laiva vilni gulst,
Ir prieks, bet arī sāpes sirdī iedur —
Jo motors un tā tēraudcietais pulss
Nes tālē daļu tava mūža, tavu sviedru.

Un, kad reiz tavas rokas vecums sies,
Tad ieliec dēļa delnās kaltu savu
Un izej krasta kāpās — ieklausies:
Dzied motorlaivu dziesma
 tavam darbam
 slavu!

KAD LAIVAS DARVO

Darvotam ilgāks mūžs.
Bet darva ir melna.
To bieži sūta pie velna
Un saka nievas.

Zied kāpā ievas.
Ik pavasarus
Tās baltus zarus
Liec laivām pāri.

Bet laivas kāri
Dzer spēka zāles:
Jūrā un tālēs
Stiprumu gaida.

Ievas smaida...
Ar darvas rūgtumu ziedu saldums jaucas,
Un kopā tas saucas —
Darbs.

VECĀ ZVEJNIEKA ROKAS

Vēl tās jūras sāļumu nes līdz,
Rokas sarepējušās un melnās.
Visas dzīves smagums ierakstīts
Šajās vēja sadzeltajās delnās.

Sasalušus mezglus atraisot,
Bieži tauvas gals no rokām spruka.
Cik daudz siltuma tad spēja dot
Mājās ugunīga glāze groka!

Plaukstas plaisāja kā brūnais māls,
Sūrstot ūdeni un aukstā vējā,
Un, lai cik bij nikns viļņu vāls,
Tavu roku spēks to pārvarēja.

Airus velkot, rastā tvērienā
Saliekti uz mūžu tavi pirksti,
Taču šovakar, kad viesi nāk,
Tie no bajāna šķiļ prieka dzirksti.

Spiest šo roku mazliet kautrējos —
Maza šķelmība dzirkst tavā skatā:
Sak, vai iedomājat laikus tos,
Jaunie kapteiņi pie stūres rata?

DRĪZ SĀKSIES

Krastā pūpoli zied,
Baltas smiltis un pūpoli balti.
Zili vēji dzied.
Jūras tālumi ledū kalti.
Krastā pūpoli zied.

Vīri piesaulē sēž. —
Nu jau apnicis. Nav ko darīt.
Būtu īstais vējš,
Ledus salūztu rīt vai parīt.
Vīri piesaulē sēž.

Jūra elpot sāks,
Ledu ledāji gabalos pajuks,
Darbs pēc darba nāks,
Nakts ar dienām un svētdienām sajuks.
Jūra elpot sāks.

Vīri gaida jau.
Zili tālumi ledū kalti.
Vīriem darba nav.
Klusē selga. Zied pūpoli balti.
Vīri gaida jau...

MAIJA RĪTĀ

Ūdeņi tvaiko.
Un selgā līdz pamalei kaijas klaigā.
Rāma un maiga
Ir jūra vislielāko lomu laikā.

Miglājos plašos
Vēl jūtams ir ziemas ledāju svaigums,
Bet maija maigums
Jau brūnina seju un vasaru dvašo.

Jūra tik skaņa —
No selgas ik balsi kā blakus sev dzirdi,
Motoru sirdis
Un varenu airu ritošās skaņas.

Paceļas migla
Un izgaist debesu zilajā akā.
Vīri met tiklus
Lecošās saules vizmainā gaismas takā.

NEMEKLĒ ZIEDOS VIEN...

Klusums bez elpas.
Visa krastmala smok.
Vienīgi jūra vēl dvašo —
Ceļas un plok.

Pēkšņi plīst debess,
Šķiet, mākoņu velve iegumst.
Saliektos kokos
Trīs vēju un zibeņu spriegums.

Iešalko priedes,
Un vilnis uzbango balts.
Aizklājot selgu,
Krustā skrien lietus šalts.

Smaržīgs un liegs
Vai ik zars jaunai dzīvībai raisās.
Apskurbis prieks
Sārtus spārnus pleš pērkona gaisā.

Un, kad aiz apvāršņa
Mākoņi ducinot grimst,
Gluži kā brīnumā skatos —
Zeme no jauna dzimst.

Aizdegas krasti un sētas
Plaukstošos ziedos.
Jūra, kas tev
Tādu trauksmainu daiļumu iedos?

*Atbildi nesot,
Paisums liedagā skrien:
Nemeklē skaistumu
Plaukstošos ziedos vien.*

*Manējais skaistums
Saknes dzen ikdienas plienā,
Izsūrst rokās
Un tad tikai sirdī ienāk.*

VASARA JAU PAGĀJUSI

Saules dzintars nogrimst jūrā
Zeltaināks kā bula laikā,
Bet bez uguns svelmes pūrā.
Padebēsis rudens tvaikā
Lēni peld gar rieta pusi —
Vasara jau pagājusi.

Debess malā lietus lāso;
Krustā rudens saules gaidās
Raibu tērpu kļava krāso.
Apsē, kā jau vienmēr, baidās —
Nomet pirmo lapu klusi:
— Vasara jau pagājusi. —

Iekrit lapa aukstā rasā:
Nodreb, sastingusi bālē.
— Ņem sev līdzī! — vējam prasa,
— Tur, kur saule pazūd tālē! —
Vējš tik smejas: — Dusi, dusi!
Vasara jau pagājusi. —

Laiks jau rudens salnas gaidīt?
Sirds tam netic. Sirds to nejūt.
Tai vēl tiktos putas šķaidīt,
Liedagā pret vilni skrejot.
Kādēļ, straujā, neapklusī?
Vasara jau pagājusi!

DZIESMA PAR VESERI UN MĀKOŅIEM

*Jūsmais dzejā par mākoņu kupenām,
Juties starp zvaigznēm kā debesu valditājs,
Nolaidos zemē, kur ceļmalā drupina
Cietpauri granitu akmeņu skaldītājs.*

*— Nāc, dēls, tev mācīšu savējo amatu, —
Sniedza man veseri darbavīrs smaidīdams.
— Bruģēsim nākotnes asfaltam pamatu, —
Teica un aplūsa, atbildi gaidīdams.*

*Kauns tagad sacīt, cikreiz biju noguris,
Cikreiz es taustīju muskuļus sāpīgi,
Kamēr vēl mācījos akmeņu muguras
Pāršķelt kā citi — tik viegli un trāpīgi.*

*Tulznas un sūrstošās skrambiņas sūkādams,
Atsēdos atpūsties ceļmalas smilgājā.
Atskrēja vējš, meža galotnes plūkādams:
— Apnicis? Lidosim tālumā zilgājā!*

*— Trakuli vējš, ej vien tīrelī atdusies,
Tukša mums abiem bij jūsma par debešiem.
Jauna man dziesma — par veseri radusies,
Dziesma par jūru un traktora lemešiem!*

SVEĶI UN DZINTARS

Kad, nesot līdzī cirmsas skuju dvesmu,
Viņš izžauj skaidu piebirušās zeķes
Un teic: — Pēc velna noguris es esmu, —
Mēs esam — sveķi.

Mēs — tumšie traipi viņa delnā cietā,
Kas pielīp launagā pat maizes rikai,
Kas zāģa zobos ķepst un cirvja pietā,
Mēs — sveķi tikai.

Bet tad, kad vējš kāpj svaigi tēstās spārēs
Un paceļ vainagu virs zemes dzimtās,
Kad uzzied jumti pakalnos un ārēs,
Mēs esam — dzintars.

Tu teiksi — istais dzintars dzimis dzelmēs,
Tam gadu mūži stāvējuši biedros.
Bet mums nav laika — mums ir jātop svelmē
Un arī sviedros.

Jā, daudzi brīnīsies, kā mēs to spējot,
No kurienes mēs rodot istās krāsas...
— Sirds, darba dienas sveķus pārkausējot,
Bij atstājusi tajos asins lāses.

KLUSUMS SANATORIJĀ

Vējš svieda logā sniega drupatas...
Lēni, klusi ienāca palātā
Apkopēja ar slaukāmo lupatu,
Karbols dvesa no viņas halāta.

Mazgāja, berza. Es guļot raudzijos
Viņas sejā vecā un kalsnējā.
Zem viņas rokām šais gados daudzajos
Hektāriem gridu mirka un balsnēja.

Ja kāds liktu caur visiem tiem putekļiem,
Ko viņa slaucīja kāpnēs un palodzēs,
Izstaigāt baltrocīšiem un lutekļiem,
Viņi pēc ūdens sauktu kā vālodzes.

Diez kā būtu, ja istu dikdieni,
Kuram pat nelīdz vairs "Dadža" satīra,
Nosūtītu, lai klusā ikdienā
Piecdesmit gadus gridas patīra?

Vakars nodzēsa ugunis palātās,
Sabēra zvaigznes logos aklajos.
Klusa sieviete pelēkā halātā
Pagalmā daudzīja gridas paklājus.

GRĀVJU ARKLS

Jūs domājat, ka tēraudam nav ilgu?
Tad kāpēc mani lemeši tā zib?
Un kāpēc tie caur rita krēslu zilgu
Kā balti spārni trīs un celties grib?

Bet man ir pelēkajā zemē jālien,
Man vajag zemes zaļās krūtis plēst,
Jo arī ilgas, arī sapņi tālie
Grib melnu maizi, rudzu maizi ēst.

Jūs domājat, ka tērauds nezin sājpu...
Bet man uz pleciem akmens dzirkstis šķils.
Kad purvos nolaižos, kad kalnā kāpjū,
Es dienu dienā jūtu — lemest dilst.

Lai dilst! Es projām dzenu sājpu biedus,
Un lemest jaunu vagu dzen un klāj.
Kas zemes augļus grib un zemes ziedus,
Tam mūžs ir zemes smiltis jāatstāj.

Jūs domājat, ka tērauds nezin prieka...
Līdz pašai ausmai zemes vēži dzied,
Un visu nakti dzīvot var bez miega,
Kad rudzi zied un vanagzirņi zied.

Es šonakt lemešus kā vanags slienu,
Man vajag zvaigznes spārnu galiem skart,
Pirms sāku atkal jaunu darba dienu,
Pirms eju, zeme, atkal grāvjus art.

EKSKAVATORA NIĶI

Darra, darra, darra, darra!
Manām ķepām milzu vara.
Manām ķepām purva smaka —
Viņas brūnu rāvu raka.

Dubļi, māli — velna viela,
Smel un izgāz — ķēpa liela.
Darra, darra, darra, darra!
Kam tas jādara, tas dara.

Nozied rudzi, nozied griķi,
Man tāpat ir savi niķi:
Vīri jaunos laukus mēro,
Man iet garām. Neievēro!

Drīz šeit ražas svētkus svinēs,
Un, ja mani nepieminēs,
Celšu tukšu, celšu sausu,
Sadauzīšu savu kausu!

BRIGADIERA MOTOCIKLS

Ceļš ne ceļš, bet tīrās ziepes.
Rīts ne rīts, bet kaut kas mikls.
Tālāk nevelk vecās riepas,
Apklust ceļmalā zem liepas
Brigadiera motocikls.

Laiciņš auglīgs, laiciņš didzīgs,
Tikai žēl, ka omu maitā.
Aiziet vīrs pa lauku īdzīgs,
Pelēkajam rītam līdzīgs
Savā pasmagajā gaitā.

Ceļš ne ceļš, bet bīdeļmilti.
Saule smaga tā kā ķirbis.
Kašādamās lauku smilti,
Aizmigušas silti, silti
Nemierīgās vēju irbes.

Sejā put... Un sirdi arī...
Braucējs nikni notrauš pieri:
— Darbs dzis darbu rit un parit.
Lai pats velns nāk darbus darīt!
Lai nāk cits par brigadier! —

Tā nu tādās reizēs liekas...
Bet tu padomā, pirms sodi:
Vajaģ reiz līdz nāvei piekust,
Vajaģ pašam mālos iekust,
Tā kā iekūst akas grodi.

Debess dzidra vai no svina,
Grambains ceļš vai gluds kā stikls,
Rīt jau atkal darbus zina
Un līdz rietam aizbubina
Brigadiera motocikls.

MANS PĒRKONS

Kūko dzeguze. Man vienalga —
Divdesmit reižu vai tikai trīs,
Manā plaukstā kūp zeme valga,
Pērkonš dūc manās asinīs.

Pērn tāpat bija: dūc vienā dunā.
Draugi teica: — Var sirds vēl plīst! —
Un es, paklausot, ko viņi runā,
Palaidu pērkonu debesīs.

Palaidu maija zilajos gaisos,
Aru, sēju, bet kaut kā trūkst.
Tikko no rīta uz darbu taisos,
Gaidu jau, kurā pamalē dūks.

Pagāja vasara vienā steigā,
Es — uz zemes, viņš debesīs kaļ.
Un es sapratu beigu beigās:
Sirds prasa pērkonu atpakaļ.

Nu viņš krūtīs, un man vienalga:
Izturēs sirds vai saplīsīs.
Rūgstoša zeme vai kailsala spalga —
Man ir jāiet, kur viņš mani dzīs,

Pat kad baltajās sniega pļavās
Zilās puteņu govis maus.
Laudis teic — katram zvaigzne sava...
Var jau būt. Man ir pērkonš savs.

ES NELIELOS

Mana zeme tā nu reiz radusi —
Ja tu strādā, tad strādā godam.
Ozoli iebrien rudos līdz padusēm,
Iebrien liepas — un tām līdz zodam.

Kad mana dvēsele akmens plikumā,
Zeme teic: — Kādēļ tu tāds ķēmīgs?
Visi tikumi vienā tikumā —
Strādā! — Bet es esmu neizlēmīgs.

Šodien es esmu tērauda turbīna,
Straume gāžas man krūtīs un sejā.
Brīnums, kā reibināt var un skurbināt
Parasts ūdens Daugavas lejā!

Ko jūs man pārmetat melot patiku!
Nieks man jūdzes un kilometri,
Vakar es visus mākoņus satiku,
Vakar es biju TU-104.

Es biju kāts kādiem spožiem sakumiem,
Es biju kāts kāda sētnieka slotā.
Es biju laipa pār būvbedres rakumiem
Deviņsimt pirmajā celtnieku rotā.

— Tas nu gan pinas kā vista pa pakulām, —
Prātīgais pasmiesies taisnībā savā.
Lai! Vakar tonnu sviesta sakulām;
Es biju ķerne pienotavā.

*Zeme man tik daudz darba sagrūda,
Ej nu tiec ar tiem visiem galā!
Zini, tā lieta tiešām pagrūta:
Kuru strādāt un kurā malā.*

*Jāatrod īstais. Un tad es apsolu —
Piekausēšu tam katru vēnu,
Sirdi pašu un viņas kapsulu
Pielodēšu ar autogēnu.*

ARITMĒTIKA

Cilvēki ir kā daļskaitļi — grūti zināt,
Kur pēc lieluma katram vietu dot.
Ja tu gribi to vērtību zināt,
Tad ir kopējais saucējs jāatrod.

Pirmais skaitlis, pieņemsim, — govju slaucēja.
Katrs zina, ko viņa rūpē un strādā.
Otrs — madāmiņa, kas traucēja
Priekšnieku — vīru, lai zīmi uz Sočiem gādā.
Saules brūnums ir pirmai un otrajai ādā.
Pirmā strādā, un otrā... arī kur strādā!
Atrodiet kopējo saucēju!

Ņemsim, piemēram, cementa javas jaucēju,
Vīru ar stiprām rokām un augstu pieri.
Otrs — ir viens no tiem, kas, rociņas saudzējot,
Allaž apskauda taukos peldošu nieri,
Skrēja, līdz kļuva par sagādes inženieri.
Abi — centīgi, gudri, ar augstu pieri.
Atrodiet kopējo saucēju!

Tā, lūk, var salikt rindīnā daudzus un daudzējas.
Katrs no viņiem pūlas un kaut ko dara.
Cits pa istam, cits naudas, cits slavas dēļ draudzējas,
Viens šeit ara, bet otram tas nav no svara —
Izaugs smilga vai sazaros auzu skara.
Taču katrs rūpē un kaut ko dara...
Jānolīdzina saucēji!

Kopējais saucējs — darbs savu cilvēku labā.
Skaitītājs teiks, cik tu bagātu dvēseli glabā.
Skaitītājs rādīs, cik kopu apcirknī bērts,
Cik nu katrs liels un cik vērts.

ASFALTS UN IEVAS

Vēl asfalts rūgtos tvaikos verd un vird,
List ceļa granti brūni melnais bitums,
Kad vīri nerunā, vien lāpstu šķindas dzird
Un brūnus plecus šūpo darba ritums.

Un, kad tā stundu labi bērts un rakts,
Sirds dažam iekāro pēc laba dūma.
Viņš noliek lāpstu: — Jāuzpīpo, fakts. —
Un vīri apsēžas zem ievu krūma.

Sēž vīri. Ievas zied. Un ziedi irst.
Vējš pārslas kaisa ceļmalās un pļavās.
Ir maijs, un balti ievu ziedi birst
Uz ceļa nesacietējušā javā.

Vai brīnums kāds, ka ceļi sauc sev līdz,
Ka nepārvarams viņu aicinājums,
Ja gaišiem sapņu ziediem nokaisīts
Viss darba dienās asfaltētais klājums?

Kur tomēr top šis spēks, kas sauc un sauc,
No ērtas dzīves šķir, šķir pat no sievām?
To prasiet tiem, kas melno javu jauc,
To prasiet baltām ceļa malas ievām.

ZIEDU UGUNSGRĒKS

Reti pavasarim ir tāds spēks.
Nenāc, mīlā, šonakt labāk nenāc!
Šonakt plosās ziedu ugunsgrēks,
Dārzi deg un mežs ir aizdedzināts.

Nenāc! Man par tevi ļoti bail!
Ievu ugunis deg dārza vārti,
Ceriņkrūmi gruzd un zili gail,
Ābeļsārti šalc un ķiršu sārti.

Liekulība, vienaldzība bēg,
Nav kas manu pašmilību dzirdi.
Šonakt man būs vienreiz jāsadeg
Tā — līdz kaulam, tā — līdz pašai sirdij!

Sirdij jāpaliek — tu nāksi vēl,
Kaut vai ziedu pelni birs no zariem.
Sirdi pacelsi, kas rasā kvēl,
Aiznesīsi citiem pavasariem.

Un tu brīnīsies, kāds maigums tai:
San kā medus bite ziedu gultā.
Un tu izbīsies, kāds niknums tai:
Zib kā zili balta zibens bulta.

Bet tu nebrīnies. Tā viņa trīc
Katru pavasari jaunā spēkā.
Viņā liesmu trakums ieslodzīts
Tajā nakti ziedu ugunsgrēkā.

MAIJA NAKTĪ

Lietainā naktī, kad pamalē rūsa pletās,
Iedegās ceriņi ugunīs violetās...
Un visu nakti zils mākonis smaržoja sētās,
Kamēr pār laukiem arklu uzplēstās rētās
Elpoja reibi zaļās dzīvības spēks.
Pēkšņi es jutu — lai kur mana saule lēks,
Lai arī kur manas dienas sastaptu rietu,
Sirds nespēs aizmirst jaunības sapņu vietu —
Sirds basām kājām pa akmeņu radzēm ietu
Pabūt zem dzimtenes ceriņiem maija lietū.

CILVĒKS IZIET DZĪVĒ

Mazs pumpurs šodien dzīves dārzā plaukst
Un izplaukst mazā, sārti baltā ziedā.
Mums visiem gribas zināt, kā viņš augs, —
Būs vēja zieds vai briedīs augļu briedā.

Mazs cilvēks šodien iziet dzīvē, māt.
Un redzi — ļaudis skatās, ļaudis gaida,
Cik tīru spēsi viņu nosargāt,
Cik spēsi dot no sava mīlā smaida.

Mazs cilvēciņš iet šodien dzīvē, tēt.
Viņš nezina rūpju, nepazīst vēl naida.
Tev vajag viņā spēku iepotēt,
Lai dzīve viņu nemētā kā skaidu.

Mazs cilvēks nāks pie tevis, skolotāj.
Viņš tūkstoš "kur?" un "kāpēc?" gribēs zināt.
Un, kad pie dzīves kartes viņš jau stāj,
Tev jālīdz īsto ceļu izdibināt.

Mazs pumpurs šodien dzīves dārzā plaukst,
Un zeme skatīsies un ļaudis gaidīs,
Vai zaļā zarā zelta ābols augs,
Vai vējš pa zemi vēja ziedu svaidīs.

TU IZGĀJI PASAULI SATIKT

*Kur paeglis kupri met īgni ass,
No vējiem zem egles slēpies,
Tu, meža avotiņš dzidri mazs,
Reiz piedzimi kalna klēpi.*

*Kā vizbules zieds — tik gaišs un kluss
Tu spulgoji sila sūnās.
Mežs apkārt tev kaisīja čiekurus
Un skuju adatas brūnās.*

*Silts dienvidus vaigus tev paijāja
Un negaisi garām gāja,
Bet egle kā māmuļa aijāja:
— Nekur nav tik labi kā mājās. —*

*Tad atskrēja vējš nez no kurienes:
— Ai, eglesmāt, bērnu laid laukā,
Kur saule brien dzeltenās purenēs,
Kur pērkons gar pamali braukā! —*

*Nu saskaitās egle: — Bet kādēļ tā,
Ja viņam tepat labi patik? —
Tu izgāji tireļa klajumā
Sauli un pasauli satikt.*

SARUNA AR VĒJU

Saule, saule un prieks —
Tāds bij ziedu maijs.
Visu vasaru blakus mēs gājām.
Tagad matos tev sniegs,
Drūms šalc priedulājs,
Un es izbijos — aizbēgu mājās.

Šodien sauc tava balss
Sniega virpuļos,
Sauc no telpām, kur gaiss silts un vītīgs:
— Vai jau draudzībai gals?
Vai kā zvirbuļus
Esmu aizdzinis to pārāk cītīgs? —

Nē, es iešu tev līdz
Visos negaisos,
Kaut vai priedulājs vaidēdams saliks.
Tici, draugs, tā nav spīts.
Spēks šis negaisis,
Asos puteņos izauklēts, paliks.

Bet, kad sniega lauks būs
Kopā pārstaigāts,
Zemes smarža pret zilgmi sāks celties.
Birzi sagaidīs mūs
Lazdas bārkstainās,
Mazu pureņu puduris dzeltens.

Meži sārtojot plauks,
Un tu saudzībā
Zarus glāstīsi maigs, tāds kā senāk.
Bet es zināšu jau
Īstu draudzību.
Tā pa ziedošām taciņām nenāk.

APVAINOJUMS

*Pusapreibis vakars smeļ,
Galvu ziedos racis:
— It nevienai meitenei
Nav tik dzidras acis. —*

*Vakars smeļas ķircinot:
— Kura gan no viņām
Var tev laimes ziedus dot
Tik daudz ziedlapiņām? —*

*Vakars smaržas zemē lej,
Mulsina un malda:
— It nevienai meitenei
Elpa nav tik salda. —*

*Kā — nav! Kā lai piekrist var
Tādai runāšanai,
Ja tas viņas godu skar?
Un es saucu: — Manai! —*

*Un līdz polam puiši rūc,
Protestē līdz Ganai,
Un vēl ilgi atbalss dūc:
— Manai!
— Manai!
— Manai!*

BIEDRU TIESA

Kopā gājām, kopā augām,
Citi stridas, mēs — pa draugam.
Visus priekus, visas raizes
Dalijām kā riku maizes.

Izšķirāmieš. Darbi... Skolas...
Tie, kas šķiras, tikties solās.
Kopš tu Rīgā, no tās dienas
Nav pat vēstules nevienas.

Ja pēc gadiem sadomāsi
Beidzot atbraukt, slikti klāsies.
Tev par dvēseli un miesu
Izspriedīsim biedru tiesu.

Iztiksim bez garām sēdēm,
Apiņstīgas zaļām ķēdēm
Tavas kājas, tavas rokas
Piesaistis pie ievu koka.

Kaut tu piedošanu lūgtu,
Ieva elpos tikai rūgtu,
Un ik zieds, kas tonakt kritis,
Tavā sejā pliķi sitīs.

Dziest un dziest uz slapja ciņa
Draudzība kā uguntiņa.
Varbūt to no jauna iekurs
Eglē plaucis zvaigžņu čiekurs?

Miglas govīs nāks no pļavām,
Zāli plūks pie kājām tavām,
Gulsies upes ličos zemos
Un līdz rītam klusi gremos.

Bet, kad snaudiens zagsies acīs,
Apīņstīgas tevi atsies,
Tavas miesas varen smagās
Guldis sakņu dārza vagās.

Ja tu draudzībai vēl deri,
Sārtus ragus rabarberi,
Lienot cauri zemei irdai,
Iedurs tev līdz pašai sirdij.

Paciet, paciet... Neatelsies. —
Jauns no melnās zemes celsies!
Mēs tev atkal vaļu dosim,
Nosaciti attaisnosim.

LAUKS VIENOS ZIEDU ČEMOS

Tupeņu vagā guļ vējš,
Un, kad viņš elpo,
Lakstos šalc vieglas vēdas.
Tupeņu vagā guļ vējš,
Un saule tam kutina pēdas.

Galvu viņš nolīcis
Zemes lupstājos zemos,
Un pāri tam rāmi viz
Viss lauks vienos ziedu čemos.

Viss lauks vienos ziedos plaukst,
Baltu ievu un ceriņu krāsā...
Tā mēs iesāksim, draugs,
Un tā šī dzīve ir jāsāk,

Jo mūsu jaunība ir
Mūsu tēvu iedēstīts hektārs.
Jaunība vienmēr ir
Saule, ziedi un nektārs.

Bet tas nav viss.
Ziedi uzzied un nozied.
Tad, kad laksti sāk krist,
Vienmēr kāds nāk ar groziem.

Tukšs paliks racēja grozs,
Un nākotnes rēķinvedim
Iztrūkums rakstos,
Tukšs paliks grozs,
Ja hektārs būs izaudzis
Tikai ziedos un lakstos.

VAKAROS

Vakaros, kad lietus zemi dzirdi,
Vientulīgas skumjas salist sirdi,
Un man gribētos, lai arī tu, draugs, dzirdi,
Kā pret rūti
Sikas piles
Skanot lās.

Vakaros slēpj saule vaigu cēlo,
Mākonis vēl ilgi, ilgi kvēlo.
Kaut es spētu rieta dziesmu vēlo
Tādu gaišu,
Pilnu uguns
Citiem dot!

Vakaros, kad logos gunis blāzmo,
Dienu prieks un nakšu ilgas manī brāzmo.
Un, vai sniegi snieg vai zvaigznes lāsno,
Eju ielās,
Eju laukos,
Miera nav.

Vakaros, kad ļaudis aiziet dusēt,
Man ap kaklu rokas apvijusi,
Dziesma raud un dziesma smejas — negrib klusēt,
Un es skumstu
Un es smejos
Viņai līdz.

MANAI ZEMEI

*Kad aizgāja draugs un bija bezgala grūti,
Kad dienas plosija skumju asmens tvirts,
Es pieglaudu galvu tavām zaļajām krūtīm
Un klausijos ilgi, kā pukst tava trauksmainā sirds.*

*Bij tērauda cietais skanīgums tavā pulsā
Un klusi vārdi, kas mātei pie šūpuļa rit.
Es jutu — uz brīdi apstājas sirds mana mulsā
Un tad no jauna ar tavējo rakstā sit.*

*Tad noliecu vēlreiz es galvu tavās smilgās,
Un rītausmas rasā izkusa skumju rēgs.
Bij manī atkal tavu nakšu skurbušās ilgas
Un tavu darba dienu aukainais spēks.*

RUDENI GAIDOT

Es rudeni gaidu
Un rītus zeltaini sartos,
Kad vasara, prom ejot, apstāsies dārza vārtos
Un silti izlies pār pļavām pēdējo smaīdu.
Es rudeni gaidu.

Jau jūtams tā tuvums
Sikzilajā viršu ziedā,
Ik vārpas čukstā un lauku auglīgā briedā.
Nāk bagātais rudens, tam klēpī viss vasaras guvums.
Jau jūtams tā tuvums.

Šais skaņajos rītos
Deg saule auzāju statos
Un atviz gaisā peldošo timekļu matos.
Šķiet, burvju spēks ap mani reibinot vītos
Šais skaņajos rītos.

— Tas garo no zemes? —
Kā šauboties pats sev prasu,
Ar roku notraucot rugājiem kristāla rasu.
— Jā! — atsaucas lauks un vēji, un dzidrā debess:
— Spēks garo no zemes!

LAPMETIS

Atnāk jauna diena —
Rudens lapmetis
Norauj meža sienas
Zaļās tapetes.

Pārvelk trīsreiz otu —
Sarkans zeltītā!
— Kam šī greznā rota,
Ruden, veltīta?

— Lai tai krēslas stundā,
Pelēks vējš kad joņos
Un pār mežu auros
Puteņi un sniegs,
Atmirdz tavā logā
Ledus ķeizarkroņos
Zeltsarkana saule —
Rudens krāsu prieks.

PĒDĒJIE SIENĀŽI DZIED

Rudens pēdējie sienāži dzied,
Krustmalas priedēs sārts mēness zied.
Ai, vecā priede, tavu brīnišķu ziedu!
Mīrguļo ezers tik spokaini kluss,
Dziļumā ūdenslilija dus. —
Ai, kādas dzelmes, pilnas naksniņu biedu...

Mēness taka pār galvu kvēl,
Lilijai gaišās vasaras žēl,
Silto diendusas vēju niedrāju šalkās.
Viss šeit tik drēgns, tik garlaicīgs,
Lilija slepenās ilgās tvikst:
Padzerties viena vienīga saules malka.

Niekkalbe mazā, gads ir garš,
Ezeru klās vēl ledus varš,
Putēni šņaukās un sakraus kupenu zārdus.
Dūņu vecis būs dūsmās traks —
Spridzinās ledu, ka briķš un krakst,
Mēģinās atplēst tajā iekalto bārdu.

Kādudien putēni piekusis,
Sēžot uz mākoņa debesīs,
Saule pie kājām sies savas sudraba slidas.
Kur vien tā brauks, ledus dildams dīls
Un viņas pēdās skries vilnis zils,
Čabošiem spārniem pār niedrāju spāres lidos.

Bet, kad jau pļavās izkaptis šalks,
Siena vāls smaržos rasā valgs,
Tu ne stundu vairs nespēsi ilgāk gaidīt,
Un, kaut simt saitēm būtu tavs zieds
Tumšajos dūņu dziļumos siets,
Vasara sauks, un tas vērsies pret sauli smaidīt.

Un varbūt maza roka raus
Tavu ziedu un lūpām klaus
Tajā naktī, kad tikai akmeņi nedzied.
Tonakt tavs zieds ļaudis prieku sēs,
Paparadi viņi nemeklēs —
Paparde nezied.

MAZĀS SAULES

Rieta purpurā kvēloja pamale visa,
Drīzi tās uguns mākoņu apmalēs dzisa.

Bet vēl ilgi mežmalas kokos dega
Rudens izklātā sārta dzeltenā sega.

Zemes elpa kļuva drēgna un lēna,
Stumbrus vija vakara tumšās ēnas.

Tikai lapotnē, šķīta, vēl stari auļo:
Viegli blāzmoja tūkstošiem mazu sauļu.

Sapratu — lapas, rudeni gadskārtās vadot,
Vēlas cilvēkiem savu gaišumu atdot.

Paņēmu līdz sev vienu zeltainu zaru,
Lai tas ziemā man vasaras sauli staro.

MIERS

*Tas dzidrais miers, ko rudens diena glabā,
Ir liela, neapjausta spēka pilns...*

*Kad dzeltē lapas lauka malas kļāvās
Un rugājos simt sauļu rasā spīd,
Es jūtu tādu degsmi plaukstās savās,
Ka spētu rudo zemi paņemt skavās
Un katru laukakmeni noskūpstīt.*

*Un kā lai skumstu es, ka vasara jau garām,
Ka atkal pagājis viens dzīves gads,
Ja sirds dzied līdzī zelta auzu skarām,
Ja sirds kā rožābols tvīkst ābeļzarā
Un rudens prieka pielījis es pats?*

*Uz jumta stārķis sauc — tam neļauj dusēt
Skaļš strazdu bars, kas pīlādžogas plūc.
Bet citādi viss kluss. Pat vēji klusē.
Vien ciema malā zilo mežu pusē
Kā milzu bite kuļmašina dūc.*

*Tas dzidrais miers, ko mana zeme glabā,
Ir liela, neapjausta spēka pilns...*

PĒDĒJĀ VAGA

Viz rīta salna pašai saulei plakstos,
Un dzērvju balsim runā debess jums.
Lai rudens sadeg kartupeļu lakstos,
Viņš savu bagātību atstāj mums!

Lai sadeg viņš, kā sadeguši daudzi...
Balts arkla lemss melnu vagu šķeļ,
Un tupeņi uz lauka krājas kaudzē,
Un vīri ratos smagās maisus ceļ.

Tāds nieka gums... Cits iedzeltens, cits rozā,
Cits, zemēm aplīpis, pavisam mazs,
Bet pats nekad viņš nekāpj tavā grozā,
Un gribot negribot... tev jāliecas.

Stāv pilni maisi tāla ceļa malā.
Kā drukni vīri plecs pie pleca stāv,
Vēl vaga pēdējā, un darbs ir galā,
Vien sadegušā rudens pelni blāv.

Pa tukšiem laukiem pelēks vakars bradā,
Tam smagās kājās sabirusi smilts.
Kluss vakars. Varbūt pēdējais šai gadā
Tāds — dūmos satinies, tik rāms un silts.

RUDENS VAKARĀ

Nesaki man, ka rudens novakars krūtis spiež.
Vai tev tiešām bailes no novembra sala?
Vējš kad ozola pēdējo lapu rūtis sviež,
Iznāc vakara tumsā alejas galā.

Nelis tur plaukstošu ievu tvanīgums,
Nebūs ziedu un nepogās lakstīgalas —
Pirmā kailsala skaudrais skanīgums
Klājis lauka dubļus un ceļa malas.

Paskaties — ozola varenais zarojums
Mirgo pret debesi pilns sudraba zilēm.
Vai tu, draugs, tici, ka viņu priecīgais starojums
Atnest spēj laimi no tālumu tumšzilām dzilēm?

Gaišākā zīle no galotnes atraisās,
Kritot caur zariem velk dzīparu dzirkstoši smalku.
Pasaules zvaigžņotie vārti kā aicinot attaisās
Cerību pilni un pilni divainu alku.

Nāc, iesim meklēt, kur nokrita mirdzošā!
Arumā svaigā vai Daugavas krāčainā seklē,
Pilsētas ielās vai vilnī gar piekrasti irdzošā...
Mums tā ir jāatrod,
mums tā ir jāuzmeklē!

MANAS DZIMTENES SILOS DZENIS KAĻ

Sals stindzina vaigus. Visapkārt kluss.
Balts meža ceļš gurst zem kājām.
Snauz kuplās eglītes. Priedulājs dus.
Es eju caur silu uz mājām.

Tik kluss... Var dzirdēt, kā sniegi krit
No smagi noliektiem zariem
Un skuju nošalcot atpakaļ slid
Pret pusdienas saules stariem.

Tuk-tuk... Te apklust. Te atkal skan.
Skrien atbalss gar cirtuma malu.
Tur strādīgs meža vīrs, liekas man,
Grib pieveikt kodīgo salu.

Manas dzimtenes silos dzenis kaļ
Caur ziemām un vasarām tālām.
Trauc skaņas man līdz un atpakaļ
Un nolaižas skuju vālā.

Tev, mana tauta, svešs laiskais miers,
Un rokas tev cietas — sensenis.
Lai mūžos nerimst tavs darba prieks
Kā dzimtenes silos — dzenis.

SLALOMS

Sniegs vēl pavisam tīrs —
Debess dzirnavu pēdējais malums.
— Nāc līdz, ja esi īsts vīrs!
Sākas — slaloms. —

Draugs aizdrāžas pārgalvīgs,
Ik pagrieziena sniegu putina.
Stāvu kalnā jociņš un sīks —
Bailes kutina.

Esmu mācījies grāmatās
No A līdz Z — visos sīkumos,
Bet ja nu pagrieziena ass
Pēkšņi dzīves likumos?

Krist uz dibena? Piebremzēt?
Uz nūjiņām tupstot, apstāties?
Bailīgie zēni — nē!
Pietiek pakalnē slapstīties!

Heijā! Lai noput sniegs,
Debess dzirnavu pēdējais malums.
Brauksim, jo īstais prieks
Ir drosme un ātrums.
Slaloms.

MANS OZOLS

Stāv ozols vakara miglā,
Bargs ozols un tomēr tik dārgs.
No viņa tēvtēvu krusti,
No viņa vectēva zārks.

Stāv ozols tīruma malā.
Viņš mūsu tēvam bij dārgs:
Šeit izauga viņa lini,
Šeit nodila darba svārks.

Dižs ozols stāv pakalnā augstā,
Kā dzīvība viņš mums dārgs:
No viņa stiprajiem zariem
Mūs atnesa baltais stārks.

Zem ozola kopu sētā,
Kad kaimiņi ciemos jāj,
Nāk manas zilaces māsas
Un baltu galdautu klāj.

Un daudzu tautību mēlē
Vīri draudzību slēdz,
Un ozols tiem labu vēlē —
Dižens, mūžīgs un svēts.

ALPĪNISTS

Dzintara jūra... Daugava. Gauja.
Cik nav jūsu ūdeņos brists!
Šodien es kāpju Kaukāza kraujā,
Šodien es esmu alpinists.

Man pār plecu ir sapņu virves,
Zemes spēks manos zābakos.
Un aiz jostas kā uztrīts cirvis —
Ķirka, gatava ledu kost.

Zili puteņi klintis laiza,
Mēness pelēkā vatē tits,
Dziļi zem kājām melna aiza
Šalc visu nakti, kamēr nāk rīts.

Rīts uzsprauž sauli visaugstākā smailē,
Un es redzu — man biedru daudz:
Tālu virs manis, kur ledus gailē,
Ķirku tērauda sirdis kladz.

Vai tu, virsotne balti salnā,
Saproti, kas ir griba un spīts?
Pirmais to saprata Oliņkalnā
Pelēkais Daugavas dolomīts.

Celsimies atkal pār kraujām un ciņiem,
Ja mums atpakaļ vajadzēs krist!
Es esmu tikai viens no viņiem —
Zemes un debesu alpinists.

LAUZTAIS MEŽS

Vīri smagās plaukstas ceļ pie pieres,
Krasta zilgmē tiem ne robs nav svešs:
— Laiks mest tiklus, redzams orientieris —
Lauztais mežs. —

Mana zeme postītā un šaustā,
Zinu — tas nav bijis aukas spēks,
Simtiem velnu sēdēja tev skaustā,
Pāri krāca kara ugunsgrēks.

Šodien kara velns aiz jūras bradā,
Badā tur būs viņam jānomirst,
Kamēr mani meži gadu gadā
Zaru spārniem debess zilgmi šķirs.

Un varbūt es pats jau vectēvs būšu,
Varbūt cits kāds laivu jomā dzīs —
Koki aug un pāraug laužu mūžus,
Vecie orientieri izzudīs.

Vakar skatījos — pār dzota cilni
Jauna priede stipras saknes pleš.
Paliks tikai vārdi sāpju pilni:
Vecās pozīcijas. Lauztais mežs.

KĀDA MAN DAĻA?

Kādreiz rakstīja Alvils Ceplis:

— Rūsēt nav brīv! —

Kailām dūrēm, kailām rokām

Viņš daudzija pagātnes rūsu

No mašīnu dzelzs, no cilvēku sirdīm:

— Rūsēt nav brīv! —

Un pēkšņi tu dzirdi:

— *Kāda man daļa par viņu cīņām un mokām?* —

Tā jau ir: šodien viss ir mūsu,

Viss ir gatavs.

Riti pie tikuši servēta galda ataust.

Treniņi? Lūdzu. Skola? Lūgtin lūdz: — Mācies! —

Īsāka darba diena. Kosmosa laikmets sācies.

Labā kabatas nauda un deju vakari.

Labsirdīgs tētis norūc: — Lai paliksmo rakari! —

Bērns visu ir dabūjis (tikai nav dabūjis pērienu),

Un cikreiz nav lūgts: — Tu neņem mutē to dzērienu!

Un visur ar likumu ej, kur jūtami skandāli. —

Bet kaimiņi bērnu saukā par vandali.

Šim esot vienalga, kas Dalless, kas Sairuss Ītons,

Cik aprija un cik vēl aprīt grib kara pitons.

— *Lai paliksmo bērns, — teic kaimiņiem gādīga māmiņa.*

— *Beigs skolu, un aizsūtīs dievs zin uz kādu malieni. —*

Bet bērns jau sen kopš vairs šūpulī netaisa lāmiņas,

Bērns nopēta kafejnīcā, kā gērbtas ir citas dāmiņas,

Un uzstāj mātei: — Tev naudas nav? Nu, tad palieni! —

Bērns trenējas: jau desmito puiša sirdi graiza.
Māt, tā jau ir: katra govs savu teļu laiza,
Bet, ja tu neredzi tālāk par aizkariem cakotiem,
Lai brauc tavs bērns! Uz vistālāko lauku stūrīti.
Lai redz, ka rudzu vārpa neaug bez akotiem
Un vistas kā kanārijputniņi — sidraba būrīti.

Un tādēļ es šodien atgādinu par rūsu,
Ko teicis Alvils Ceplis, — ka tā nav mūsu!
To nelīdz pārkrāsot, tā ir jānokasa!
Tā mūsu zeme un mūsu jaunība prasa.
Jo tāda pāvība, šakālība un ronība —
Tā tomēr ir jauna mietpilsonība.

SAPŅOTĀJI

Sirds, vai tu neesi vēl drusku mele?
Tev patīk Minhauzena sapņu Ulubele
Un Pēra Ginta Zoria-Moria pils.
Nu ko tu dziedies!
Bet kā tu domā — vai ar sapņu smaidiem
Tēvs izlauzās caur pilsoņkara vaidiem,
Kad dega cilvēki un dega sētas?
Nē, sapņu asins bij un sapņu rētas,
Un izdilušā rokā sapņu nagans...
Es tādēļ — pagāns
Un atkritējs no kluso sapņu kulta.
Kaut izšauti no viena katapultā
Es, Minhauzens un lielība Pērs Gints,
Bet tikai manā priekšā nodreb klints
Un klausās lordi, milordi un seri,
Kā strādā mani sapņu buldozeri.

LAI RĪTDIENA IZŠĶIR

Tu velti man pārmet, kad saki:
— Redz, viņi prot dzīvot... —
Dārgs divāns? Kažoki?
Tās, draugs, ir skrandas un panckas,
Ja smadzenēs reimatisms,
Ja doma ir stīva
Un dzīvas sirds vietā tikai pusperēts vanckars.

Jā, tie ir viņi,
Kas, sākot ar bērna meliem,
Prot sirdsapziņu savu kā gumiju izstiept.
Kur viņi nepeld,
Pa kādiem caurumiem nelien!
Mēs viņus saucam par zagļiem un karjeristiem.

Nē, cilvēka laimi
Nemēra tikai rubļos,
Kā viņi teic,
Tie — ar milzīgo apetīti...
Nav viņiem salušanas kājas darbdienu dubļos,
Un mūsu rīti nav bijuši viņu rīti!

Darbs esot priekš muļķiem...
Un dzīvot, lūk, esot jāmak...
Bet mums nav pa ceļam ar tiem, kas sirdis taucē,
Kas mūsu zvaigznes grib sabērt ceļmalas lāmā.
Nē, viņi, draugs, neprot dzīvot.
Tikai traucē.

Tev nepatik dzirdēt parupjus vārdus dzejā?
Bet kā man runāt, ja gadās, ka zagļi un lišķi
Spļauj remdeni izsmieklu mūsu nākotnei sejā?
Lai ritdienu izšķir!
Ja tiešām šī suga no zemes neizzustu,
Tad, Dzimtene, pārvērt, ja vari, manu dzeju par "Dustu"!

SIRDS DINAMĪTS

Prasiet tiem, kas raduši postīt un svilināt:
— Kā var iztikt bez tola un piroksilīna,
Atombumbas un nitroglicerīna? —
Viņi jums sacīs smīnot:
— Nevar! —

Nevar?
Mums ir tikai sirds dinamīts...

Tas dinamīts,
Ko nebijās rokā nest
Pār purvu purviem drosmīgais cilvēks Danko;
Kas it kā nikna spīts,
Reizē ar dzīvību mests,
Sprāga zem kāpurķēdēm kāškrusta tankam.

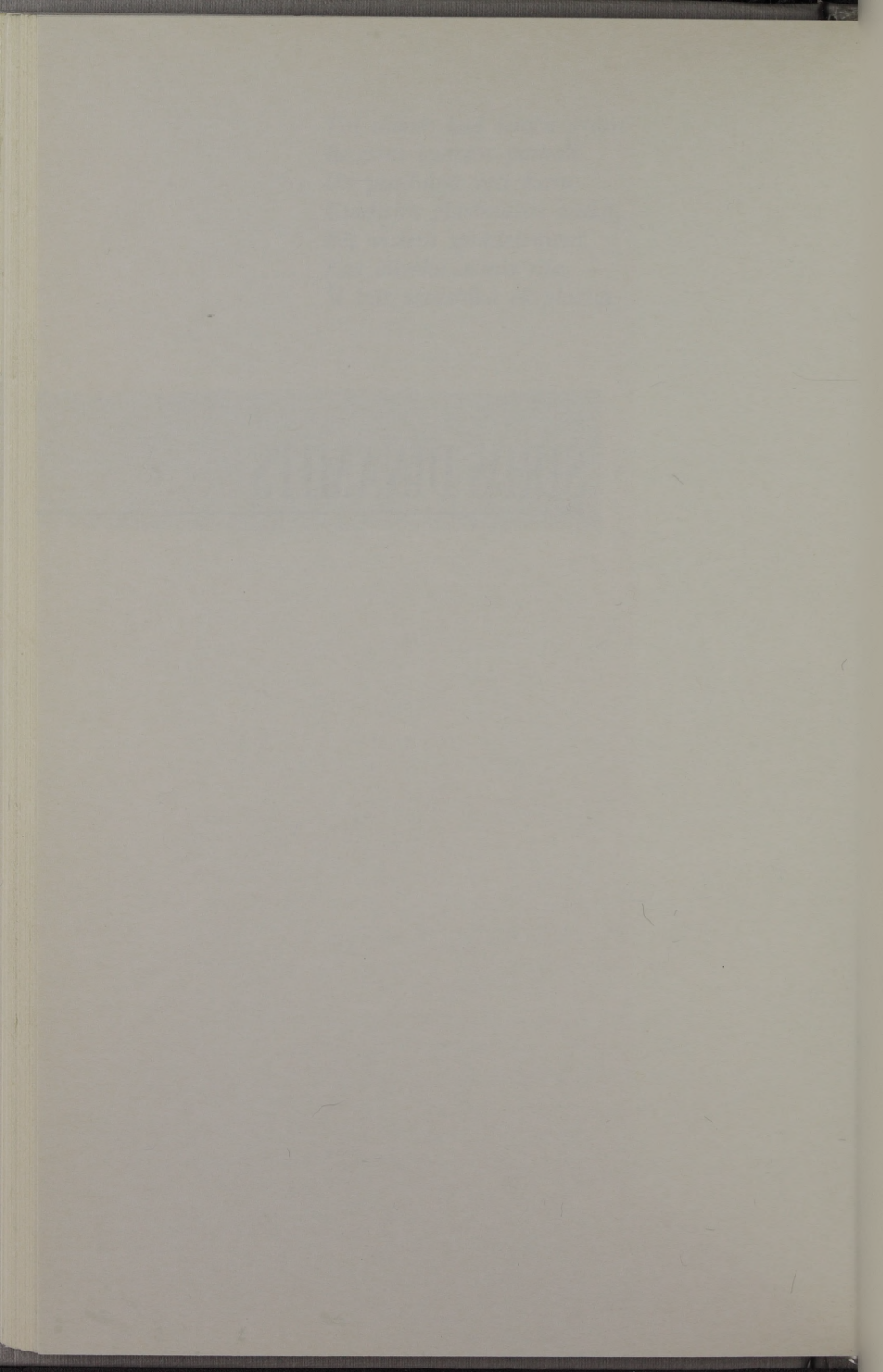
Un, kad mēs spridzinām to,
Upes mums drāžas līdz,
Uzšļācot putas gaisā,
Un kalni veroties trīc,
Un polos ledāji plaisā.

Un, kad mēs spridzinām to,
Saraujas jauneklis glīts,
Kas dzīvo pie mammas vai radiem —
Autīnos ievīstīts
Līdz divdesmit septiņiem gadiem.

Un, kad mēs spridzinām to,
Pērkonam čaumala drūp,
Zaļi uzbango lauki
Un verdošā nemierā kūp
Visi cilvēka asiņu trauki.

Tai dienā, kad ieroču svaru
Beigsim lemešos pārkal
Un pusdulno veci Karu
Guldisim plastmasas zārkā,
Pēc visiem sprādzieniem,
Kas cilvēku asinis rija, —
Ši būs skaistākā eksplozija.

SIRDS DINAMĪTS

TEVI SŪTĪJU ES

Es šo dzejoli iesāku nakti,
Kad gulēju kara arumos.
Zeme manas asinis nespēja uzsūkt,
Un tās sasala decembra salā
Man blakus un zem manis.
Debess bij augsta un tāla,
Un es nomiru, skatoties zvaigznēs.

Es šo dzejoli rakstiju nakti,
Kad smaržoja plaukstoši bērzi
Kā tikko modusies mīlestība.
Visu nakti mēs gājām blakus,
Līdz izgājām debess malā.
Un tik tuvu kā tavas acis
Man smaidīja zvaigznes.

Es šo dzejoli rakstiju nakti,
Kad pabeidzu pēdējo vagu.
Lauki gulēja pusnakts miegā,
Blakus silti elpoja traktors.
Tumsa. Un cita nekā.
Melnā zeme un debess tālums.
Pusnaktī pabeigta vaga, nogurums salds un zvaigznes.

Es šo dzejoli nepabeigšu.
Debess varoņi, rakstiet tālāk!
Un nolasiēt tur —
Marsa lasītāju konferencēs!
Ka bez tevis, kosmonauta,
Ir kāda liela tauta,
Ka tu esi viņas dēls,
Ka es esmu viņas dēls.
Ka tevi sūtīju es — kas, zvaigznēs skatoties, mira —
Un es — kam nav nācies ne pelnos, ne asinis brist —,
Ka tevi sūtīju es, kam rokās dreb traktora svira,
Ka tevi sūtīju es — tava pamatšķira.
Un tas jau arī ir galvenais. Tas ir viss.

* * *

...apglabāti vietā, ko neizpaudiv,
lai uz turieni nesāktos svētceļojumi.

(Avīžu ziņa)

Viņa asinis pasaulē gail,
Čombe, Mobutu, Munongo!
Jums ir velnišķi bail,
Viņa asinis pasaulē gail.

Sāksies svētceļojums —
Visi kompasi rāda Kongo.
Un, kaut džungļu dziļumi tumst,
Sāksies svētceļojums!

Baltais Hammaršeld, melnā sirds!
Dusmu karogs pār pasauli atris.
Kāpēc asinīs dolāri nirdz,
Baltais Hammaršeld, melnā sirds?

Rimstiet, slepkavas!
Viņš bij brālis, mans brālis Patriss,
Mūsu sauciens ir bumerangs ass:
— Drebiet, slepkavas!

NĀKOTNES VIESUĻI

Māte reiz krāja, lai tiktu pie tikušiem,
Latu pie lata un grasi pie graša.
Dēls aiziet cehā pie atpalikušiem,
Dēls vairs neprasa, cik būs pašam.
Nākotnes vēju pirmajā dvašā
Ābols no ābeles tālu krit.

*

Dūre kā akmens. Lamas. Krogi.
Jūrnieku — tēvu pazist pēc stājas.
Jūrnieki — dēli tādi kā jogi,
Neprot ne kauties, ne izlamājas.
Nerūc, vecais, daudziem tā klājas:
Ābols no ābeles tālu krit!

*

Puīkam — septiņi traktori pārziņā.
Meitenēm — ferma kā nākotne svēta.
Tēvam sāp sirds: redzi, pašmāju dārziņā
Burkānu vaga aug neravēta.
Visur, tēv! Jā, arī tavā sētā
Ābols no ābeles tālu krit.

*

Māmuļai zēns liekas vājš kā asaka.
Vakaros mācās, bet pats... tikai galdnieks.
Kā lai vēl skaidrāk viņai to pasaka —
Strādnieks ir zemes plus debesu valdnieks?
Šī ir tā zeme, pār kuru slīd
Nākotnes viesuļi, pārbaudot sirdis.
Šis ir tas laiks, kad ik stundu, ik brīd
Ābols no ābeles tālu krit.

LIKTEŅKALVĒ

Es brīdi apmulstu šai dzelžu šķindā:
Man sejā ēze zvērodama tvan,
Simt āmuru pie laktas likti rindā,
Un ej nu izvēlies, kurš domāts man.

Pats lielākais dzelzs puiku senčiem kala
Un vēl šobaltdien dzelžu puikas kaļ,
Kas Ziemeļpola ledus kalnus dala
Un upju straumes elektrībā maļ.

Pats smalkākais kaļ raķetes no vielas,
Ko domu ēzē nokaitējis prāts.
Rit sacikstes būs starpplanētu ielās,
Jau šodien trenintrasē zvaigznes krāc.

Zvēr balta liesma melnu ogļu ēzē,
Un kalves kaktos ēnas bēg un klist,
Sirms kalējs kaļ. Simt veseru viņš vēzē,
Un baltas dzirksteles pār zemi list.

Ja esi ienācis šai likteņkalvē,
Pie laktas stāj un visu līdzī lem!
Pār pasauli dun mūsu darba zalve.
Veseri ņem!

KATEGORIJAS

Laiks zelta zobiem pasauli grauž,
Laiks veciem zobiem grauž pasaules mūžu.
Jaunības kuģus sapūdē ostās,
Saindē bērnus, kas mātē mostas,
Kontinentus ar asinīm skalo.
Iekāres siekalām apsiekalo.
Laiks biržas telpā pasauli grauž,
Laiks zelta zobiem grauž cilvēces mūžu.

Laiks siltās rokās pasauli nes,
Laiks savā elpā pasauli silda.
Nākotnes ticības baltajos ziedos
Tautas kā bites paceļas spietos.
Zemeslode, visa zeme plašā,
Reibst manas dzimtenes medus dvašā.
Laiks siltās rokās pasauli nes,
Laiks savā elpā pasauli silda.

Viena ir telpa, un viens ir laiks?
Divas ir telpas, un divi ir laiki!
Apstājies brīdi, pasaules globus,
Izlauz vecajam laikam zobus,
Glāb savas meitas un glāb savus dēlus!
Apstājies, pasaule! Jāizvēlas —
Dzīvot vai mirt lēnās mokās bez elpas.
Divi ir laiki, un divas ir telpas.

MAN JĀATBILD

Bērns skatās kino.

Karavīri iet kaujā.

Bērns nesaprot, mani rausta aiz rokas un taujā.

Par karu bērnam nekad nekas vēl nav teikts.

— Tēt, cilvēks beigts. —

Mirst karavīrs,

Bet citi skrien tālāk klūpot.

Splāuj uguni tanki, stobriem melnajiem kūpot.

Bērns siko plecu pie manas rokas kļauj:

— Tēt, kāpēc traktors šauj? —

Guļ karavīrs.

Un dzīvība izdziest sāpēs.

Vēl lūpas tver lietus lāses priekšnāves slāpēs.

Tam bālajā sejā sprādzienu smiltis birst.

— Tēt, kāpēc mirst? —

Bērns vēl ir mazs.

Bērns jautā kā sirdsapziņa, ko nepievilt.

Un man ir jāzin. Un man ir jāatbild.

ELPOŠANA

*Elpošana ir degšana,
Asiņu degšana manī pašā —
Gaisa un smaržu atomi
Sadeg un izgaist manā dvašā.*

*Meitenes matu aromāts,
Kalmju smarža pie miglas mārkā,
Pļavā vīstošs siens
Un kapātas skujuas pie mātes zārka.*

*Mazliet naftas un benzīna,
Un sviedru ir debesu vējos.
Manī tie sadeg,
Manās krūtīs tie oksidējas.*

*Bet kaut kas no pulvera
Smakas salkani saldās,
Sen jau sadedzis,
Man vēl asinīs maldās.*

*Kaut kas ir ieelpots
No Osvencimas dūmiem,
Un man nav miera
Zem dzimtenes ceriņu krūmiem.*

*Pasaules ciešanu atomi
Sadeg un paliek manī pašā.
Un es cinišos.
Rīt. Visu mūžu. Ik dvašā.*

PIE EKSKAVATORA ASS

Kauss bedres malā ievēl dziļas riežas.
Viss korpuss dreb un rūc, viss korpuss griežas,
Pat ventilators rūkdams spārdās lūkā.
Tu ienāc it kā milzu centrifūgā.

Nekā no skaistuma. Nekā no dailes.
Šis milzu nezvērs drizāk iedvēš bailes,
Un griežoties ar centrālās spēku
Viņš tevi spiež pret sienu iepelēko.

Ar spēku projām grūž, kā aiznest gribot,
Kur pāri skatuvēm mirdz rampu zvaigznes zibot.
Kur dailes brīnumus teic dzejas dzidrās šalkas
Un vijoļu un arfu stīgas smalkas.

Bet mašīnists pēc slēdža pārslēdz slēdzi...
— Teic, darbs, — kā saprast tavu centrālās?
Šeit katra skrūve manas rokas gaida,
Un tomēr ir kāds spēks, kas projām raida! —

Un atbild darbs: — Es esmu mūžu smagums.
Kas mani vienu zin, tas ātri sagumst.
Tev, cilvēk, jāapjauš, ka spēka rata ašums
Nav jūtu dziļums vēl, ne domu plašums.

Kā vanagam, kā ērglim kalnu aizās
No mana smaguma tev jāatraisās
Un sirdi jāmazgā kā sauli debess jomā.
Ik akmens jāizjūt. Ik vilnis jāizdomā.

*Tev jādziesmo, kad tava tauta dziesmo,
Pie krāsu ugunīm tev jāuzliesmo!
Bet, lai tu dailes liesmās neizkustu,
Dedz tā, lai mani vienmēr blakus justu.*

*Lai katrā jūtu brāzmā justu manu dvesmu!
Es esmu sākums. Melnais darbs es esmu.
Un, kad tu sevī jūties lieks un mazs,
Pie manis atgriezies. Pie centrālās ass.*

Mazais Rimants

Tavu skatu un smaidu,
Tavu dziesmu un glāstu kvēlumā
Cilvēks spēj sevi atklāt
Visā cilvēka cēlumā.

Meitenes vateņos,
Meitenes pelēkos velteņos,
Milu kā sauli paceliet tērauda celtnos!
Tie, kas pēc viņas sniegsies,
Tie, kas pēc augstuma tieksies, —
Tie būs šis mīlas cienīgie.
Īstie.
Vienīgie.

BŪVBEDRĒ

Pār manu galvu
Kā vēja šautras,
Kā prieka mirkli
Skrien čurkstes jautras.

Nomaļā kraujā
Būvbedres malā
Tām siki čurkstēni
Čiepst smilšu alās.

Sēžu pie stūres
Vakara maiņā,
Domas kā putni
Tālumos klaiņā.

Skatos, kā kraujā,
Kur mazliet klusāks,
Bezdelīdzēni
Laisties uzsāk.

Tā sāka cilvēki —
Alu ļaudis.
Tā sāka cilvēks —
Pats sevi jautis.

Nostājās varens
Pasaules priekšā,
Akmens cirvi
Sažņaudzis riekšā...

Cilvēku bērni, vai mēs spēsim
Uzvarēt visās dzīves kaujās,
Ja mēs nesāksim savu gaitu
No būvbedres kraujas?

CELTNIEKU ĒDNĪCĀ BĒRNIŅŠ RAUD

Celtnieku ēdnīcā bērniņš raud.
Māte, kā visas mātes jaunās,
Mierina maziņo, labina, draud,
Viņa šai vīru barā kaunas:
Ienākusi, kur nenākas.
Viņai liekas, kāds sacis pēkšņi,
Pieri savilcis, skarbs un ass:
— Velns parāvis! Met ārā to vēkšķi! —
Rinda pie kases apstājas,
Pieklust šķīvju un dakšiņu šķindas.
Pirmoreiz ēdnīcā ciemiņš mazs!
— Puiši! Ciemiņiem dod bez rindas! —
Tie, kam jau dēliem iet dēļeni līdz,
Tie, kam vēl meitas iet pirmajā klasē,
Tie, kam ne bērns nav vēl ierakstīts
Tēva sirdī, ne tēva pasē,
Puiši, pat puiši, kas visu smeļ
Un ar mēli var izmēzt kūti, —
Jūt, ka šī maziņā priekšā spēj
Nolikt sirdi kā konfekšu tūti.

Strādnieku ēdnīcā bērniņš ēd
Mannas uzpūteni ar pienu.
Kad viņš būs liels, viņš nemainīs
Ēdnīcu savu, kur vīri sēd,
Ne pret kādu un ne pret vienu.
Strādnieku ēdnīcā bērniņš mazs
Paēdis ūkšķ un kā balodis dūdo,
Daudz vēl no cilvēka lieluma
Nesaprotot un nesajūtot.

BULDOZERISTI

I

Glīta un pat ļoti glīta
Mana melnā vabulīte.
Strādīga un darbā moža,
Pierē — lemesnica spoža.

Pirms mēs sākam, vajak zināt,
Cik mums šodien nolīdzināt:
Krūmu audzi, grāvju valni...
Un vēl trejdeviņi kalni!

Rīts nāk, tērpies baltā miglā.
Mana vabulīte žiglā
Skraida, klusu sevi dūcot,
Celmus laužot, krūmus plūcot.

Dienas tveice pieveic vājos —
Nokrit vēji vaivarājos.
Vai tu vakaru jau gaidi?
Skraidi, vabulīte, skraidi!

Elļu, ko tu svīdi dienā,
Vakars mazgās miglas pienā.
Lūk, jau krēsla rudzos čāpo.
Rāpo, vabulīte, rāpo!

Grāvja garums, dienas garums —
Viss viens liels un līdzens arums.
Ķēdes melnu zemi mīca,
Pierē — spoža lemesnica.

II

Drēgna buldozera būda.
Tērauds auksts kā grāvja glūda.
Motors šķaudās. Pirmie burkšķi.
Urkšķi, meža kuili, urkšķi!

Gadiem purva dumpis māva,
Viri brūnu grīslī plāva.
Bišu dābols mūsu slīdēs
Zīdēs, meža kuili, zīdēs.

Ko tu gaidī, ko tu ņurdi?
Ko tu tūlājies tik gurdi?
Naftu dzirdīts, eļļu barots —
Roc nu, meža kuili, paroc!

Grāvmalā tas smīšu krāviens?
Tas mums abiem tik viens rāviens.
Stum un rūc, un sper, un spārdies,
Ārdies, meža kuili, ārdies!

Vēl nav labi? Grunts par cietu?
Gribi, cits lai pirmo vietu
Man no degungala parauj?
Sarauj, meža kuili, sarauj!

III

Vasaru odi un dunduri nodic.
Diezin par kādiem grēkiem es sodīts?
Ja nu nav, lai nemaz nav amata —
Tas jau nav buldozers — īsta lamata!

Te viņš klausā, te negrib klausīt,
Un tu nomokies melns līdz ausīm.
Vienmēr uz pieres sviedru krelle.
Tas jau nav darbs, bet īsta elle.

Ne es naftu, ne mašīnu taupot...
Grafīkam dienas un stundas laupot...
Grāvmala gluda lai būtu kā grīda...
Tas jau nav priekšnieks, bet īstais gnīda!

Darbus pieņemot, acis vien bola.
Būs tam kāds simtiņš jāpiesola...
Cik nu ilgi šis tēlos to labo —
Cilvēks vien ir... katrs rauj, kur dabū.

Sirds dūc kā aklais dundurs krūtīs —
Velns, kādos purvos vēl neaizsūtīs.
Dzīve, ar dunduriem kaujoties, nodic.
Velciet, lamata! Uh, sasodīts!

IV

Ar apdomu, vīri, un nevajag trakot!
Kur nelidz spēks — tur ar prātu.
Jo cilvēks bez apdoma, vārdu sakot,
Pat slotai neiedzis kātu.

No mana ceļa tie akmeņi velas,
Ap kuriem cits dienām rīstās.
Sakņu pātagām celmi pret mani ceļas,
Un tomēr... tie manis bīstas.

Es esmu šīs zemes lidumus lidis
Trīsdesmit septiņus gadus,
Es esmu tos lādējis, esmu nīdis,
Mans jaunības spēks tajos atdus.

Mēs iesākām spēli ar purva velnu —
Kurš ilgāk šai zemē dzīvos.
Pus mūžs, pus Kurzemes dumburu melnu
Jau samalti ecēšu šķivjos.

Es saku jums, vīri ar mugurām kumpām,
Jums, puiši, kam sirdis kā zvani,
Ir atdota puse no mūža trumpām,
Bet dūži vēl ir pie manis!

Nav zināms, kurš pēdējo kārti sitis,
Un tomēr — es piedzīvot vēlos
To stundu, kad viņš man zem riteņiem kritīs.
Viss lauks rieta ugunīs kvēlos...

— Redz, sakārnī vecais, — man plecu skarot,
Jūs sacīsīt. — Nenolūzi... —
— Darbs galā, — es teikšu. — Un tagad sirds kāro
Vienu putainu alus krūzi.

KĀPĒC ES MĀCOS?

Cik nav teikts: — Kāpēc nemācies? —
Cik nav visādu rājienu pārciests!
Tagad, kad nolēmu (nez kā vēl ies)
Vakara skolā iestāties,
Atkal man jautā: — Kādēļ tu mācies? —

Kādreiz man netika skolā iet.
Divnieki man bija maza bēda.
Man labāk patika izkapti trit,
Zināt, cik gaudiem jāiekrit,
Sējot kviešus, kumeļa pēdā.

Patika kūrēja zobos laist
Smagu un vārpainu kūli pēc kūļa.
Patika sajūst, kā trispūru maiss
Lejup liec plecus kā nelabais.
Nē, ne es lauķis esmu, ne tūļa!

Rīgas zēn, vecs ir šis izteiciens.
Mēs taviem cīsiņiem cūciņas kopām...
Rīgas zēn, padomā — nav visviens,
Vai tev aiz lūpām ir mātes piens,
Vai tev ir kolhoza piens aiz lūpām.

Jā, man vēl sabristās zeķes žūst
Trismūžu aizkrāsns vecajā ierī,
Bet, kad mums trīsstāvu nami būs,
Kas tad vēl atšķirs mūs un jūs?
Darbs? Jā, lūk, tāpēc es neesmu mierīgs.

Gribu, lai darbs mazāk sviedru sūc,
Gribu, lai balti kļūst dangainie ceļi,
Gribu, lai meitenēm, nākot no kūts,
Virsvalks pēc jaunākās modes šūts —
Jaunība nav tikai bekons un teļi.

Tādēļ mans ceļš dienu darbā ies,
Vakarā sēdēšu skolā kā knauķis.
Sirds lai kā vēja rotors trīs,
Kamēr no valodas nepadzīs
Pagātnes palamu — "lauķis".

MEITENE NO VAKARSKOLAS

Meitene mazā no vakarskolas,
Četrus vakarus nedēļā es tevi redzu,
Kad tu pēc stundām gaidi
Vilcienu vēlo.

Mēs esam zēni no stacijas,
Brīvi — beiguši septiņas klases.
Pilngadīgi — mums ir cigaretes un pases.
Garais vienmēr ir sacijis:

Kas rakstīt un lasīt mākot,
Tam par vakarskolniekiem tikai ņirdziens nākot.
Viņš pirmais vienmēr sāk jokus dzīt
Zobgalīgi un skaļi:

— Kā ar divniekiem, meitenīt? —

Bet semaforš spīgo zaļi,
Un mani ir savāds prieks,
Ka tu ar mums nemaz nerunā.

Aiz vilciena noput sniegs,
Un mēs paliekam... Atkal uz perona...
Nav ko darīt...

Vai tā būs vienmēr — rīt, parīt?

Spēlēsīm kārtis... Kāds vinnēs, kāds zaudēs...

Bufetē vecais Ādolfs kā vagons "tupikā" snaudis...

Un neviens pat neapjaudivs,

Ka... Nē!

Meitene mazā no vakarskolas,
Manas domas riņķo kā spietā!

Pirmoreiz sapratu:

Manā dzīvē pieturas zīmes

Nav īstajā vietā.

* * *

Meitene smaidošā,
Trijnieku gaidošā,
Šeit nav tā vieta, kur dāvanas sniedz.
Darbi ir milzīgi,
Tādi kā nilzirgi,
Viņu dēļ daudz ko sev jāaizliedz.

Meitene spītīgā,
Stiprā un cītīgā,
Kur ir tavs jaunības nebēdnes smaids?
Smiekliem kā dzitiņām
Brīdi pa brītiņam
Jāietin izstrādes procentu skaits.

Meitene snaudīgā,
Dzīve ir jaudīga.
Dzīvei kā raķetei — pieturu nav.
Vakar bij bērnības tauriņš virs upītes,
Šodien jau jāizlemj — Marss vai Jupiters.
Kamēr tu žāvāsies — garām jau!

Klusās un spridzīgās,
Jūs esat līdzīgas
Saulgriezēm slaidām, kas meklējot ceļ
Seju pret gaismu, bet saknēm smalkajām
Zemē smagajā, zemē valgajā
Spēku smeļ.

SKEPSE

Ar kādām tiesībām
Manis celtajā namā
Tu sper savu soli,
Ja tu spēj tikai noliegt?
No kurienes tu nāc?
Vai no stāvgrūdus zālītes,
Kur džezs kā govs, kas meklējas vērsus, mauro
Un kratās domu un jūtu epileptiķi?
Es gribu izprast jūsu bikšstilbu prātību šauro
Un — kāpēc jūs sakāt, ka jūs esat skeptiķi.
Var izprast tos, kuru prāts kā lidaka šaudās,
Pagātnes ezeram atplūstot, akacī žūstošā.
Šeit nav ko rīt, nevienas muļķa raudas.
Un tad rodas skepse, šī smadzeņu slimība pūstošā.
Tos vēl var saprast — dzīve viņiem ir idzīga,
Ja daļu no tās nevar iebāzt kārajā maciņā,
Un dzīve ir slikta, ja tā nav līdzīga
Mantām, ko atsūta no ASV paciņā.
Bet no kurienes tu nāc, mūsu ēdnīcās barotais,
Visa smējējs un karotājs?
Nē, tā nav skepse, bet drīzāk plātīga maniere,
Ir dzīve velosipēds — tu negribēji būt minējs.
Tu iedomājies, ka tava dzīve ir planieris,
Bet arī planierim vajadzīgs ir savs dzinējs!
Mūsu ikdienas darbs
Ir tas dzinējs, kas troses rāvienā
Tavu dzīves planieri cēla augšup pret vēju.
Vai tāpēc,
Lai tagad tu nicīgi slaidā splāvienā
Sevi par skeptiķi sauktu un noliedzēju?
Ja gribi savu dzīvi kā sacikšu raketi vadīt,
Tad vajag no paša starta līdz finišam zināt:
Tas neko nespēj radīt,
Kas neko nespēj apliecināt.

PIE VĀRTIŅIEM UZRAKSTS — “NIKNS SUNS”

Pie vārtiņiem uzraksts — “Nikns suns”...
Jūs teiksīt — sunim ir suņa daba.
Bet es biju vēl kucēns, kad riklē man sprunguļus grūda,
Lai manās acīs un zobos iedegtu dusmas.
Vēl šodien ir cilvēki, kas mūs rīda un kūda,
Vēl mūsu niknums pie Burtnieka rej un pie Usmas.
Man iepotēja pret visiem neuzticību
Un asu zobu un dzirdīgu ausu spicību,
Un man nav sirds, bet kaut kāds naida pilns puns.

Es — ierīdīts ķēdes suns.
Privātsuns.
Pagātnes suns.
Cilvēk!
Šodien, kad visi darbi par rītdienu pauž,
Modini ātrāk to, kas tevi vēl snauž, —
Uzticēšanos.
Mani kucēni arī vēl snauž
Un kažoku bluso,
Bet es negribu, lai viņi ķēdes grauž
Un sargā tavu dzīvīti privātkluso!

Cilvēki!
Jūs, kas nākotni kaļat fabriku smēdēs,
Atbrīvojiet mani no ķēdes!
No savrupmāju klajās un paslepus rijības,
No pašmājā pārvestiem citmājā pievāktiem ķieģeļiem,
No mantīgās piesardzības un mantīgās bijības,
No veceņu lādēm ar desmit baznīcas zieģeļiem.

Cilvēki,
Noņemiet no savas dvēseles vārtiņiem
Pagātnes riebīgo uzrakstu — “Nikns suns”.

JAUNĪBA SKAPĪ

Atbilde, tu skapi pulierētais,
Kāpēc cilvēks tevī sirdi slēdz?
Vai tu neesi kā Dieviņš svētais,
Kuram pārāk daudz tiek upurēts?

Uzvalks... Tāds par pieci simti metrā.
Uzvalks — jā, bet sirds kā muļķe klie dz —
Tūkstoš septītajā kilometrā
Ceļa stabs tai pretī rokas sniedz.

Rokas sniedz un brīnās, ko tā gaida.
Visu ziemu solīja, ka būs.
Skriešot debesīs kā egle slaida,
Plūdišot, kā upē vilnis plūst.

Celšot telti naktī zvaigžņotajā,
Kad ap Oliņkalnu migla gulst...
Jā, bet skapis prasa! Skapim vajag,
Lai tam — lapsāda un karakuls.

Viņam slēgts ar vakardienu ligums,
Tajā pirmais punkts: lai man un jums
Galvā būtu milzīgs kumodīgums,
Dvēselē — viens milzīgs skapīgums.

PUISĒNAM DEVA VĀRDU

Puisēnam deva vārdu. Viesu bij daudz.
Un sauca tostus, kā jau parasti tādās reizēs sauc.
Bet istabā,
Kur dāvānot sanesa visādas dārgas mantas,
Jau pēc maza brītiņa
Saradās visas septiņas tantes.
Sāka svērt un vērtēt, spriest un taksēt,
Cik nu katra lietīņa varētu maksāt.
Kūms gan varējis kaut ko dārgāku nopirkt,
Un arī kūmiņa devusi visai skopi,
Abi taču tik naudīgi!
Cita pukojās ērcīgi, cita — skaudīgi.
Un katrs radinieks tika svērts kā uz svariem
Un viņa maks skatīts cauri ar rentgena stariem.
Ai, iekārīgās un mūžību vecās valodas!

Vienīgi mazais dūdoja klusu kā balodis.
Viņam par visu šo mantību nebij nekādas daļas.
Puisēnam vienkārši nebij vaļas —
Viņam nepietika,
Kā spēļu lācim ir četras kājas, acis un deguns priekšā,
Viņš gribēja zināt, kas tajā iekšā.
Bet, kad viņam, lai nenokrīt, koka zirgā rāpties liedza,
Viņš kā nelabais kļiedza.

Es tūliņ sapratu,
Ka tas būs varens puika,
Puisis ar tantēm nesaprotamu prātu.

Viņš sudraba karotēm aplauzīs kātus
Un spininga vizuļos savilēs.
Puisis, kas līdz jūras dziļumiem skums
Un līdz debesīm gavilēs.
Tas būs dīvains puika.
Viņš ar dīvainu meiteni precēsies.
Kad citas sievas mēbeļu veikalā ecēsies
Par lielo spoguļi, stāvlampām un par tahtām,
Viņa palīdzēs vīram vējus jūgt ledus jahtā.
Viņus nākotnes vējš būs ar spārngalu mazliet skāris.
Tas būs dīvains pāris.
Viņi būs nesavaldāmi kāri
Pēc saules un zvaigznēm, un vējiem, kas viesuļos pāri.

Nē, viņi nedzīvos tikai no saules un vēja elpas,
Viņi istabās mājās kā mēs un vēl gaišākās telpās,
Viņi ēdīs tāpat kā mēs un vēl labāk,
Savas drānas, tāpat kā mēs, viņi skapjos glabās.

Bet par otra kļūdām viņu lūpas nelieksies smīnā.
Viņu sirdis nevēlēs skapju naftalīnā.
Un viņu vārdi nesmirdēs pēc rupjības trāna,
Un viņu vārdi nesmaržos pēc lišķības marcipāna.
Viņiem būs grūti saprast, ka reiz cilvēkam dvēsele bija,
Kurai bij vajadzīga adatu terapija.

* * *

Katrs bērzs, kurā sulas riest,
Katrs pumpurs pie ziedu laksta
Liek man augšanas sāpes ciest,
Dzīves zaļajā grāmatā raksta:
— Cilvēks ir dzimis. —

Katra pusnakts, kad pūce kliedz,
Katrs saullēkts, kad dzeguze zvana,
Dzīvi kā brīnumu preti man sniedz.
Mana dzimtene, zeme mana,
Cilvēks alkst laimes!

Cik esmu dzīvojis, tik ir celts,
Cik vēl dzīvošu, tik vēl celšu,
Kas manam darbam ar zobenu zvels,
Tam es ar zobenu sirdī dzelšu.
Cilvēks grib radīt!

Lai tajā dienā, kad nāve pūš
Dzīvības rūtis ledus rakstus,
Pie manas gultas stāv darba mūžs,
Smagu roku man aizspiež plakstus:
— Cilvēks ir miris.

* * *

Mīlestība divreiz neatnāk,
Mīlestība mūžā ir tik viena —
Tā kā tava zārka smagais vāks,
Tā kā tava piedzimšanas diena.

Tā nav mīlestība, kura māc
Gadiem ķircināt un gadiem plosīt,
Mīlestība tā kā zibens nāk —
Atnāk, balta uzliesmo un nosit.

Tā mēs ejam. Dienas dziest un aust.
Uguns šautrās ilgu spriegums krājies.
Zibens! Tavs! Un atkal tas nav tavs,
Uzliesmo tavs draugs un blakus gājējs.

Viens pēc otra sadeg smaidoši
Zilā zibens trāpītie un ķertie.
Ejam tālāk! Ejam gaidošie,
Zibens netrāpītie, nenospertie!

* * *

Es esmu es pats.
Es esmu pilādzis.
Ap maniem uguns ķekariem
Pasaules strīdīgie domu strazdi
Salaižas baros.
Kādēļ tu gribi
Ozolu zīles kārt manos zaros?

Es esmu kartupeļa zieds,
Kādēļ tu gaidi no manis
Neļķu un rožu dvesmu?
Kādēļ tu gaidi,
Lai es neesmu tas, kas es esmu?

Mans, kā tu saki, puiciskais skats —
Tas esmu es pats.
Mans pirmais sirmais
Un pēdējais sirmais mats —
Tās nedzēšamās slāpes,
Tas neremdināmais dvēseles bads
Un ātruma prieks,
Un apstāšanās sāpes —
Tas esmu es pats.

Pie tavām kājām es neesmu kritis,
Caur tavu mīlu es neesmu cēlies —
Ko tu no manis vēlies?

* * *

Cik dīvaini. Ir gadiem šķirti iets,
Viss pazūd atmiņā kā mikstā vatē,
Bet vēl caur gadiem rokas preti sniedz
Tavs attēls manu domu fotoplatē.

Es pusnakts tumsā telti tupēju:
Skumjš lietus lija klusām, sīkām lāsēm,
Es tavu miļo tēlu kopēju
Uz Karēlijas balto bērzu tāsīm.

Kad pusnakts ienāk manā kupejā
Un tikai dzirkstis redz gar logiem skrienam,
Es atkal tavu seju kopēju
Uz guļamplauktiem, koferiem un sienām.

Uz Skultes ostas mola akmeņiem,
Uz brūniem maisiem kartupeļu vagā,
Uz baltā sniega kalnos katru ziem'
Un melnām klintīm Krimā, Aijudagā.

Ne attīstītājs man ir vajadzīgs,
Ne fiksāža, ne bromportreta papīrs,
Bet asfalts melns, kas saules tveicē tvīkst,
Un zemes sāls un dzidrais debess safīrs.

Nav vajadzīgs man fotomeisters, vīrs,
Kas piekrāso un retušē, un matē.
Uz visu mūžu paliks gaišs un tīrs
Tavs attēls manu domu fotoplatē.

* * *

Priedēm kāpā skujas birst un birst,
Vējā smiltis skrien un skrien.
Tādu tevi sirds vairs neaizmirst,
Kā tu manai laivai pretim brien.
Tavas basās kājas viļņi glauž,
Tavi mati vējā skrien.
Tāda tu man domās līdzī nāc
Katru dien'.

Nesot laivā tiklus, liekas man —
Tevi rokās nesu es.
Tava elpa viļņu elpā skan,
Tu man jūras smaržu sejā dves.
Bet no krasta vīri smejojot sauc:
— Ko tu laivai garām brien? —
Rokās tikai tiklu smagums vien.
Domas vien.

Eju mājās — smiltis kājas stieg.
Es šīs pēdas zinu sen:
Tavās pēdās solis soli liek,
Tavās pēdās solis soli dzen.
Un man liekas — eju blakus tev,
Bet uz ceļa pēdas zūd.
Pēdas zūd, bet tevi mana sirds
Blakus jūt.

Priedēm kāpā skujas birst un birst,
Vilnis mirst, un vilnis dzimst.
Mūs neviens šai saulē neizšķirs,
Tavas pēdas blakus manām grims.
Taviem soļiem baltā liedagā,
Taviem matiem vējā skriet!
Tev no manis neaiziet nekur,
Neaiziet!

ILGAS

Sirds par sirdi, teic, esot dumjāka.
Kādēļ, cilvēk, tu neaizmiedz?
Visu nakti kā Ima Sumaka
Mežu tālumos ilgas kliez.

Kas ir ilgas? Vai sirdīs alkainās
Dievišķas pilnības meklējums?
Vai tās ir bērzu galotnes šalkainās,
Kuras pēc zvaigznēm pusnakti skumst?

Pasakiet, kas ir ilgu būtība!
Svētdienu sapņi un pašapmāns salds?
Nē! Tā ir sirdij tik liela jūtība,
Ka viņa dzird, kas aiz apvāršņiem šalc.

Visu tā dzird un tad vairs nav valdāma.
Viss tai jāredz, un — neturiet!
Viņai pie Angāras klintis skaldāmas,
Stepē tai tulpes un kvieši zied.

Cilvēki sauc viņu, tālumos tikušies,
Rītausmā sauc un kad diena dziest:
— Mēs vēl neesam iepazinušies!
— Mēs vēl neesam tikušies. —

Ceļi, ceļi... Un zila dūmaka.
Sirds nekad to lai neaizliedz,
Visu dzīvi kā Ima Sumaka
Cilvēka asinīs ilgas kliez.

* * *

Trīs sarkani semafori gail,
Viena vienīga uguns — zaļā.
Pie manis nenāc, ja tev ir bail, —
Trīs sarkani semafori gail.
Ceturtais ceļš ir vaļā.

Ja tev ir bail, brīvais ceļš ir tavs.
Liktens bailīgos vienmēr biedēs.
Ja tev ir bail, brīvais ceļš ir tavs.
Es braukšu, kur semafori neatļaus, —
Sarkans atspulgs spīd manās sliedēs.

Un tu brauksi man līdz. Bruņu drezinā.
Cik būs sadursmju — nevar zināt.
Kur būs ceļam gals — neviens nezina,
Bet tu brauksi man līdz bruņu drezinā
Sāpju vilcienus apstādināt.

Tvaika lempjus un rupjības dīzeļus
Satiekot atpakaļ dzīsim.
Kamēr drezinā manā sirds dzinējs būs,
Tvaika nekrietneļus un dīzeļus
Tālāk nelaidīsim.

Bēdu ešeloniem mēs piebrauksim
Līdz pat lokomotīvu nāsīm.
Sirds dzinēja spēkā sliedes dim.
Bēdu ešeloniem mēs piebrauksim
Un, ja vajadzēs, uzspridzināsim.

Tikai tā — priekšā sarkanas ugunis.
Ceļš zarojas desmit daļās,
Bet vienmēr sarkanas ugunis
Brīdīnot viz,
Aicinot viz.
Tikai tā — priekšā sarkanas ugunis,
Aiz mums paliek — zaļās.

Ar Baiñu

* * *

Es esmu Jaltā. Meklēju Čehova muzeju.

Pār plecu ir "Zorkijs".

Domāju — kā lai atrodu, kā lai uzeju,

Skatos — Gorkijs.

Viņš pie Čehova. Paņemšot līdz arī mani.

Atceras Raini, Jokumu, Eidemani...

Es nedroši ieminos: — Varbūt paņemsim taksi? —

Un, zobgalīgi smaidot, pakrata galvu Maksims:

— Eh, pieraduši.

Kā Litfonda daiļrades namā — iekšā un laukā,

Augšup un lejup ar taksometru vien braukā. —

Un tā mēs ejam. Kājām.

Antons Pavlovičs, par laimi, ir mājā.

Viņam viesi.

Pie kamīna glezno Levitāns,

Un, kā apreibis skaņu vīna,

Čaikovskis pie pianīna

Un Šaļapins.

Mēs esam seši vien. Cita neviena.

Muzejs ir slēgts, jo šodien ir izejamā diena.

Un Antons Pavlovičs

Atnes no verandas atsauksmju grāmatu.

Lasām ierakstus prozā,

Lasām ierakstus pantos,

Krieviski, kiniski, esperanto.

Plauktos Čehova jaunizdevumi pasaules valodās.

Šķirstām. Pētām tirāžu.

Levitāns teic — nekad neesot domājis,

Ka vēstures lidmobilis

Izdaris tik drosmīgu virāžu.

Čaikovskis atzīstas —

Viņam piemītot vājums

Darīt tikai to,

Ko liek talants un aicinājums.

Man gribas iebilst: — Tad dvēselei jāstaigā plikai,

Vienā krekliņā baltā.

Kas nopelnīs maizes rikai? —
Bet es klusēju. Varbūt viņam taisnība —
Vai tad talantīgs nav arāja dienas gājums?
Vai tad virpotājam nav savs aicinājums?
Es klusēju.
Es nezinu, vai no Levitāna,
Čehova vai no Šaļapina,
Bet manī kāpina,
Manī kāpina
Viņu tuvums pasaules uztveri.
Es klusēju.
Kaut kur vēl gul
Aprobežotības brustvēri,
Stulbības bastioni.
Ielenkt un iznīdēt badā?
Bet es dzīvoju 1962. gadā.
Šodien pasauli ieņem ar joni.
Ar sirdi, ar pleciem.
Es ceļos un eju. Gēniji vecie!
Jūs manā sirdī un smadzenēs trauksmes adatas dzināt.
Atpakaļ nesauciet, es eju uzspridzināt!

Visdziļākais urbums pasaulē pagaidām
nepārsniedz 8 km. Padomju ģeologi pašreiz
apspriež jautājumu par urbumu izdarišanu
15—18 km dziļumā un paredz nokļūt līdz
slānim, kas no apakšas nosedz zemes garozu.

(Avižu ziņa)

* * *

Vēl Talsos nav zemestrīces.
Un vulkāni neverd pie Viļakas.
Pa vecam šalc jūras līcis.
Zemestrīces
Piedzimst dziļēs divreiz dziļākās.

Divreiz dziļākās dziļēs
Vulkānu sākumi sarosās,
Un ieži rodas —
Tieši zem zemes garozas.

Divreiz dziļākās dziļēs
Uguns kaislība verd, uguns jūtība,
Vēl neatraisīta
Snauž viscēlākā dvēseles būtība.

Tāpēc jāizurbjas
Cauri pagātnes stulbības granītam,
Kaut urbjamā torņa pamatnē
Dažam ziedam jātop samītam.

Tāpēc jāizurbjas
Cauri pagātnes domai tizlai
Un viltotu jūtu
Spoži aukstajai vizlai.

Šaubu klejojošām smiltīm
Un neuzticības rūdai,
Un vienaldzības plienam,
Un nekaunības glūdai

Līdz zemgarozai.
Un tad nevaldāmi un spontāni
Uzšausies pār manu zemi
Labu domu un kaislibu fontāni.

Un es domāju — vajag urbt tūlit
Un nevajag sprādzienu bīties:
Mana laikmeta dvēseles plazma
Grib atraisīties.

* * *

Jūs domājat — te ir klusums,
Šai klusajā jūnija pļavā,
Kur saule guļ dienasvidu
Un nopļautas vīgriezies vīst?
Jūs domājat — te ir klusums?
Virš zemes klusuma nava.
Te pogaļu šrapneļi lido
Un pumpuru šķembas plīst.

Es guļu jau trešo stundu
Puķu zilajās krustugunis,
Un kameņu bumbvedēji
Pār mani rūc.
Es guļu jau trešo stundu
Ziedu baltajās krustugunis,
Pats savu dvēseles sprādzienu
Kontuzēts.

Un man ir bezgala labi
Šai klusajā jūnija pļavā,
Kur krāsu un smaržu sprādzienos
Zeme trīc.
Un man ir bezgala bail,
Jo no skaistuma kontūzijas
Viens pamostas divreiz stiprāks,
Bet otrs — kā invalīds.

Viens pamostas divreiz redzīgāks,
Otrs — krāsu akls
Un mīl tikai ziedu smaržas,
Un darvu vairs negrib pat.
Viens ceļas un kalnus apgāž,
Cits pieneņu izpletņu lēcējus
Nespēj no saviem pleciem
Nokratīt nost.

Es nenācu klusumu meklēt
Šai klusajā jūnija pļavā —
Ar sprādzienu veras pumpurs,
Ar sprādzienu uzplaukst zieds.
Es eju, lai mani nošauj
Ziedu zilajās krustugunīs,
Kad melni pērkona zirgi
Debesu pļavās zviedz.

* * *

Vai alu iedzert ir grēks,
Mana dvēsele gludā?
Ja tevī būtu tāds spēks
Kā miežu pudā!

Kaut viss, ko es daru un jūtu
Un kas aizmūža krastiem reiz piesals,
Šajā pasaulē būtu
Kā miežu iesals.

Lai, dvēselē izdiedzēts,
Tas briest vienā augšanas dziņā,
Un lai mūžam svēts
Paliek asnu noreibums viņā!

Tad ņemiet, ņemiet to visu,
Dzīves dzirnakmens acī beriet,
Samaliet, izdzeniet misu,
Noraudzējiet un dzeriet!

Ja asins vecupēs straume skries,
Ja asins jaunupes krāčaini kritīs,
Ja pelnu dvēseles aizdegsies,
Vīri atkal pie krūtīm sitīs,

Ja ap dzīves galdu cilvēks cilvēkam dzied,
Ja šo kausu ceļ draugs draugam,
Tad līdz pēdējam izdzeriet!
Tā — līdz raugam.

* * *

Es esmu ieņemts
no kalnu vēja,
Piedzimis
no jaunavas saules,
Piedzimis
bez sirds.
Jo manu sirdi
atstāja kalnos
Kraujas malā —
māte saule.
Kādiem ziediem
tur viņa zied,
To es nezinu, —
mežrožu ērkšķos,
Baltā sniegā
vai vērmēļu dvingā.
Tikai vienmēr,
kad pavasarī
Atkūst zeme
un pumpuri smaržo,
Tālu, tālu
augstajos kalnos
Dzirdu raisāmiešus
savu sirdi,
Dzirdu uzziedam
savu sirdi,
Un es nevaru,
man ir jāiet
Meklēt.

Ērkšķu krūmā
pārguļu naktis,
Ielienu mākoņu
guļammaisā,

Akmens spilvenu
pagalvī lieku,
Bet no rīta
rāpjos tālāk,
Saulstaru virvēs
turēdamies,
Mākoņu spārnos
balstīdamies.
Es eju meklēt
savu sirdi.
Nav man baiļu
no kritiena stāva,
Spēks manī lielāks
par zemes spēku.
Tas man no tēva —
kalnu vēja.
Tas man no mātes —
jaunavas saules.

KĀPIENĀ

Mēs izlienam virs baltā mākoņa.
Vējš gāž no kājām. Auro taisni sejā.
Un tava balss skan vēju šņākoņā:
— Draugs, pietiek kāpt. Draugs, kā mēs tiksīm lejā? —

Draugs, pietiek kāpt? Un es lai paklausu
Un pametu šo kalnu trako vēju,
Ja šajās klintīs nagus aplauzu
Un, virvēs piesiets, naktis pārgulēju!

Pie klints, pie visu vēju skalotās,
Es pieķeros ar sirdi un ar prātu,
Kā naža asmens līp pie galodas,
Lai sevi uztrītu un asinātu.

Mēs kāpjam. Ledus saulē spīgojas,
Un gaiss tik dzidri dzirksti it kā narzāns.
No bailēm saule mazliet līgojas?
Bet lejā — vai tu nebiji pats Tarzāns?

Tu teic: — Es tālāk nez vai varēšu.
Jau tagad visas klintīs gāžas šķības. —
Bet es? Ko es ar tevi darišu,
Ja pusceļā tev pietrūks vīrišķības?

Vējš satver mani dusmu grābienā,
Un tev nežēlīgi kļiedzu sejā:
— Ja vēl tu vaidēsi šai kāpienā,
Es tevi stāvus nosviedīšu lejā!

CIK CILVĒKAM VAJAG SMAGUMA

Kad cilvēks aug pārāk rātni,
Kā saulgozī stādīti tomāti,
Tad zemes un debess dziļumi
Paliek neizdomāti.

Kad pieticības sivēni
Urķšņ mīļi pie rudzu miltuma,
Tad sirds tā kā sivēnmāte
Vālājas saules siltumā.

Tad priecīgu smieklu skaļums
Neīsti skan un slāpēti,
Tad bēdu un sāpju dūrieni
Aizdzīst neizsāpēti.

Lai dzīve kā stāvošs diķis
Nekļūtu klusa un iegluma,
Cik dvēselei vajag smaguma,
Cik dvēselei vajag viegluma?

Cik vajag? Nāc paskaties brīnumā —
Kur blakus maurīnam čaklajam
Kāda sēkla asnu dzen
Cauri asfalta paklājam!

Nāc brīnies! Dzīvību nespēj
Nospiest nekādi smagumi:
Mazs asns asfaltu salauž,
Mazs asns, vēl sīks un sagumis.

Bet drīz viņš pret sauli atliecas
Un zaļās ugunis iezības.
Lai katra dzīvība pieteic
Tā pasaulei savas tiesības!

*Kas nesaprot šodien, tas sapratis rīt:
Laimi nevar piespraust kā žetonu.
Laipe ir — dzīvību dzīt
Tā kā asnu caur betonu.*

*Lai vienmēr zem ikdienas seguma
Liela augšanas cīņa ir jūtama —
Tik cilvēkam vajag viegluma,
Tik cilvēkam vajag grūtuma.*

KAD ES NEESMU...

Es varu būt tik naivs kā Dullais Dauka
Vai tālredzībā tāls kā Mihails Tāls —
Es neesmu nekas, ja man nav sava drauga,
Ar kuru kopā apēst pudu sāls.

Es varu būt pilns patikamas kaismes,
Kad siltas rokas manus matus jauc, —
Es neesmu nekas, ja mani nav tās gaismas,
Ko cilvēki par mīlestību sauc.

Es gribu art, kalt tēraudu, cirpt aitas,
Kas saules frizētavās frizētas.
Es neesmu nekas, ja manas rokas raitās
Mirst, bezdarbībā paralizētas.

Kā tūrists maizi lūdz no citu somas,
Kā citu pēdās ošņājot skrien suns —
Es neesmu nekas, ja man nav savas domas.
Es esmu atskaņotājs, patafons.

Ja man vienalga, par vai pret ko balsot,
Ne dienu alts, ne septiņgades bass
Ja mana paša sirdi neatbalso —
Es esmu mazs.
Es neesmu nekas.

DZEJOLI PAR BAĻĶIEM

*

Es pamodos no tālas, dobjas dunas
Un klausijos: viss upes tālums rūc.
Telts gulēja kā pelēks lācis sūnās,
Kas apmiegojies saldi ķepu sūc.

Vēl bija pusnakts. Uguns izdzisusi.
Kā nekaunība dica odu spiets.
Es visu pametu un skrēju uz to pusi,
Kur baļķis baļķi krasta klintis triec.

Aiz manis sauca: — Gan jau! Citreiz! Parit!
Tev visa dzīve priekšā! Citu gad'! —
Bet bija jau par vēlu kaut ko darīt —
Es metos stāvus ūdenskritumā.

Aiz brasla brasls un aiz liča līcis,
Aiz putu svītras putu svītra šalc.
Es nenoslīktu, ja ar būtu slicis.
Es esmu dzīvs. Es esmu nesamalts!

Ap mani baļķi dun kā lielgabali,
Cits krācēs izlauž akmeņus, cits lūst,
Bez dzīvības var mani izmest pali,
Bet straume būs.
Un upe vienmēr būs.

Siev, meklē citu vīru, prātīgāku!
Māt, meklē citu dēlu, citu, māt!
Es tikai tā šai dzīvē dzīvot māku —
Lēkt stāvus baltā ūdenskritumā.

*

Katra cilvēka dzīve ir baļķis
Upes kritumā straujā.
Tā veselās paaudzes
Aizpeld kā plosti Gaujā.

Ja mani kādreiz straume
Aiznes no citiem nostāk,
Laiks, ņem manu dzīves baļķi
Un ar cemmēm iekal plostā!

Jo tikai tāpēc straume steidzas
Un tikai tāpēc baļķi pastāv,
Lai tad, kad upe beidzas,
Visi nonāktu krastā.

Laiks, sazāgē mani dēļos!
Vienalga, vai rakstnieka galdam,
Sportista ūdensslēpēm
Vai kūkaizgaldam.

Saskaldi sērkokciņos,
Saplēs kaut jumta skaidās!
Ir kāda šausmīga nāve,
No kuras pat baļķi baidās:

Visu laiku peldēt un gaidīt,
Ka tu kaut vai malkā degsi,
Bet viens tu aizklisti sāņus,
Laiks tevī neiecērt savu ķeksi.

Un tu grimsti arvienu dziļāk,
Un tu apglumē un mirksti.
Tevi ierok smiltīs
Rāmā ūdens rāmie pirksti.

*

Pirms krituma kāds baļķis šķērsām sitās,
Kā bailēs malā nobēgt gribēdams,
Un vienā mirklī baļķi ir cits citā,
Un sastrēgums krāc, saulē zibēdams.

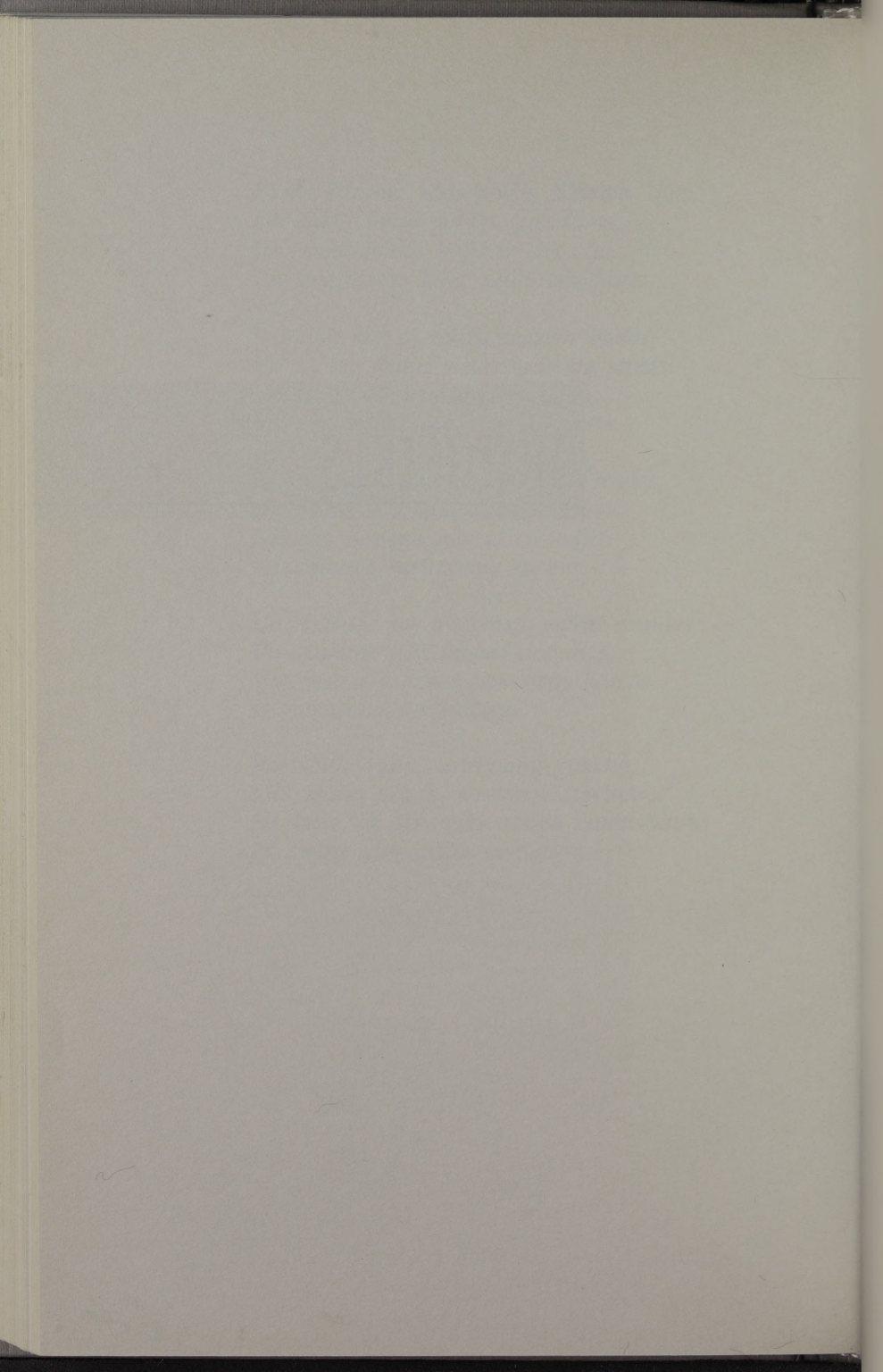
Ir baļķi, kas ar radžu radzēm badās,
Un ir, kas baiļu vietās krustām strēdz.
Un tāpēc vēl ik pavasari gadās,
Ka upes spēks tiek brīdi aizturēts.

Bet tecējums nav ne uz mirkli stājies,
Un ūdens kāpj un krastus tricina.
Neviens nevienu nav tā nicinājis,
Kā straume sastrēgumu nicina.

Un tieši te, kur aizsprosts gultnē kraujas
Un straume pāri laužas draudīga,
Var just, cik dzīves upe visās kaujās
Ir potenciāla un jaudīga.

Par spīti visām sastrēgumu grēdām,
Mēs maija brūnās straumes slavinām!
Šis laiks kā plostnieks staigā balansēdams
Pa baļķu dunošajām lavinām.

MOTOCIKLS

MANS MOTOCIKLS

* * *

Vēl nav nekā.
Tikai rītiem ir ceriņu garša
Un balta migla
Guļ ābeļu baltajos ziedos.
Es atstāšu visu, kas man te ir,
Jo tas nav galvenais.
Un tie, kas zina, kas ir ceļš,
Tie man piedos.

Vēl nav nekā.
Tikai naktīm nav māju miera.
Ceļa stabiņi staigā ap māju
Un pēc manis meklē un jautā.
Zvaigznes pār pilsētu jumtiem,
Zvaigznes pār upju tiltiem
Atspīd motocikla acīs
Divainā priekšnojautā.

Vēl nav nekā.
Motoatslēga guļ uz galda,
Benzīns kannā guļ,
Un braucējs guļ miegā grūtā,
Bet uz ceļa seguma melnā
Ar pirmo rīta rasu,
Ar vēl neskarto rīta rasu
Nolaižas priekšsajūta.

Šonakt vēl māju spilvens
Un ziedošas ābeles dārzā,
Bet sarkanas debesis aust,
Un sarkani vēji krājas.
Es ticu, ka cilvēkam
Ir tikai viens mūžs.
Es nevaru ticēt, ka cilvēkam
Ir tikai vienas mājas.

STŪRE

Puikas, šis brauciens būs tāls un traks —
Stūre tric rokās manās.

Puikas, šis brauciens būs tāls un smags.
Tā būs izlaušanās.

Tā būs izraušanās no tā, kas man ir,
Tajā, ko gribu es dabūt,

Kāda pieticības siena mūs šķir
No tās pasaules, kurā man jābūt.

Kur minūtei stundu vērtība ir,

Kur nedzīvo, mūžu lāpot,

Kur mirklis kā vējš un kā krusas grauds

Sit sejā,

Sit milot,

Sit sāpot.

Atkal asfalts un asfalts, un asfalts kluss,
Atkal lielceļi lēniem lokiem.

Nē, puikas, — stūri vajag just

Pagriezienos starp kokiem!

Kalns. Lejā irdenas smiltis spīd.

Ātrums. Daudzi šeit kritīs...

Savaldīt. Savaldīt. Savaldīt!

Stūri man neizsitīs!

Stūrei viens likums — savaldīt!

Stūrei viens likums — griezt!

Puikas, tos ceļus, kas rāmi slīd,

Nebrauksim! Nevaru ciest.

Traks būs šis brauciens un smags kā kross.

Puikas, nav laika prātot —

Uz to pusi iet arī autobuss...

Puikas, nu kā tad?

* * *

*Kā milzīgi svečturi ozoli stāv
Kailos rudenos, pavasaros,
Kā Latgales svečturi ozoli stāv
Ar mēness ugunīm zaros.*

*Bet mēness ir mēness, un zvaigznes ir tālas,
Jūs nezināt svečturu mokas,
Kad pusnakts melnajā klusumā
Pēc svecēm lūdz svečturu rokas.*

*Bet pāri plūst balta mūžība
Pa Pienceļa straumēm un tecēm,
Kā milzīgi svečturi ozoli stāv
Un gaida pēc savām svecēm.*

MOTORS

Cilindrā
Dzirksts,
Sprādziens...

Cilindrā
Dzirksts,
Sprādziens.

Cilindrā
Dzirksts,
Sprādziens!

Un motors aizridamies kauc.
Puikas, šis ceļš ir sācies!
Aiz mums paliek gari stiepts krāciens
Un virpuļu virpuļiem vēji
Lielceļa putekļus jauc.

Sekundes desmitdaļā
Cilindra sirdī aug spiediens,
Sekundes simtdaļā vienā
Iedzirkstas zibens smalks.
Un, puikas, visa šī dzīve
Kļūst bezgalībā viens sviediens,
Bezgalībā viens skrējiens.
Un riteņos zvaigznes šalks...

Dienas ir
Sprādzienu
Sērija.
Ielpā,
Izelpā,
Elpā.
Ielpā,
Izelpā,
Elpā
Motors caur dzīvi rauj.
Pārējais viss nav svarīgi.

Kompresijas telpā
Nepārtraukti un klusi
Svece dzirksteli šauj.

Ceļš ir tik ļoti vienkāršs.
Ceļš ir tik vienkāršs kā rēbuss.
Ceļš ir tik smaržīgs kā jūlijs
Un dubļains kā marts.
Finiša nav un nebūs.
Finiša nav un nebūs.
Finiša nav un nebūs.
Ir tikai — starts.

* * *

Es drāžos caur nakts viļņiem.
Nakts gaiss guļ joslām un slāņiem:
Purvu drēgnā un salkanā elpa
Un āboliņa smarža saldā,
Un, kad es braucu tālāk,
Es sajūtu naktsvijoles mežā.
Es apstājos, pārkāpju grāvīm,
Un ap mani ir klusums.

Tālāk es skaitu:
 ši ir naktsvijolu jūdze,
 divas vigriežu verstis
 un āboliņa kilometrs.

Šonakt būs pērkons,
Smaržo bieza un tumīga tumsa,
Un prožektoru gaismā
Ceļmalas papeles lido.

Tālumā fermas
Gaišām logu rindām
Kā elektriskie vilcieni
Aizdrāžas garām naktī.

Tālāk es skaitu:
 tumšie nakts miera logi,
 nakts laimes un mīlestības,
 nakts sāpju un nelaimes logi,
 logi kā pastmarkas liesmo
 uz māju bandrolēm melnām.

Es mīlu braukt naktī,
Pasaule dienā ir maza —
Tikai līdz horizontam,
Bet naktī kļūst milzīgi liela,

Un pusnaktī krustceļos iznāk
Sapņi kā dzimstošas zvaigznes
Un sapņi ar sirmām galvām —
Dilstoša mēness sapņi.

Tālāk es mācos pēc sapņiem cilvēkus pazīt:
pilnas sirds sapņi
un pilnas siles sapņi,
tie ar spilvensunišu purniem
un citi — kā lūši mežā.

Te ir pieticības un baiļu,
Un izbijušas gribas sapņi,
Un sapņi blāuri un demagogi
Plātās pa ceļa vidu.
Tad nicīga nežēlība
Iedegas manu prožektoru acīs:
Pirmos — paspert pie malas!
Un otrajiem — drāzt taisni virsū!

Un tālāk es skaitu:
Cik daudz sabraucamu sapņu!
Aiz manis sabrauktas ilūzijas
un iekāre sapņu maskā.
Kas mani tiesās? Par ko?
Un vai man braucēja tiesības atņems?

Bet ikreiz, kad cilvēku sapņi
Iznāk zvaigžņu gaismā uz ceļa,
Ceļ roku un lūdz viņus pavest,
Es braucu un domāju sevi:
Vest cilvēku sapņus,
Satikt cilvēku sapņus
Un arī sabraukt cilvēku sapņus —
Kāds man laimīgs mūžs!

BREMZES

Ja tagad pēkšņi bremžu troses pārtrūkst!...
No kalna kalnā motocikls skrien.
Un vējš un vējš... Un ātrums, ātrums, ātrums,
Tāds reibinošs un pieaugošs arvien.

Es zinu: krustceļos tā izskriet nedrīkst.
Tā stopsignāli tavu mūžu zog.
Un nevar pārlēkt ceļa vidū bedri,
Un ātrums plok, un ātrums atkal plok.

Un bremzes kauc. Kaut gribētos tik ļoti
Ar pilnu jaudu visos ceļos traukt.
Bet sākas atkal ceļi likumoti —
Nekur bez bremzēšanas neizbraukt.

Teic — braukšana nav tik pie stūres sēsties.
Teic — braukšana nav tikai ātrums vien.
Tā esot lielā māksla orientēties,
Kad ceļi likumos un grambās skrien.

Šai pasaulē likloču ceļos klīzdams,
Es mācījos: ja tu kā zibens skrej
Un bremzēt neproti, tu esi bīstams
Uz dzīves ceļiem katrai satiksmei.

Un tomēr — ātrumu es cildinu kā svētu!
Kaut tāpēc vien, ka to vairs neatsaukt.
Ja mēs šos ceļus ātrāk izbūvētu,
Mēs varētu bez bremzēšanas braukt.

* * *

Es apstājos ceļa malā. Kādreiz te bija mājas.
Es rakstu ar ogli vecu
Uz skursteņu pieminēkliem
Dziesmu par aukstām krāsnīm
Un izdzisušām oglēm,
Par kaķiem bez mūriša sava
Un bērniem pie mātes liķa.
Es rakstu ar vecu ogli,
Ko pacēlu krāsmatās šajās.

Cilvēki, nenoārdiet
Pēdējos skursteņu pieminēklus,
Lai ir tāda vieta, kur krāsmatās
Nekoptas ābeles aug!
Lai apiņi lien pa zāli,
Meklējot savas kārtis,
Rožu dzinumiem aizaug dārzs
Un ceriņu dzinumiem takas!

Es rakstu par laimi, ko lej
Pie pavarda Jaungada naktī,
Es rakstu par maizes smaržu,
Par egļu malkas sprakšķiem
Lielajā maizes krāsnī
Un par mazo kukulīti
Abrkasi.

Te bija cilvēku mājas.
Pelni pārvēršas ziedos,
Ķieģeļi ieaug zālē
Kā sāpes atmiņu maurā.
Rīt jau vairs manis te nebūs,
Bet šodien man sāp un es rakstu
Uz skursteņu pieminēkliem
Ar vecu ogli.

SPIEĶI

Kad brauc, tad spieķus neredz —
Tāds nieks, tāds siks, tāds mazs.
Vai spieķis kādreiz smērēts,
Kā smērēta ir ass?

Kad iesāk braukt — vēl pazib,
Bet tad arvien, arvien...
Starp riteni un asi
Vien tukšums šalcot skrien...

Viss labi — spieķi visi,
Bet pagadās ceļš slikts
Un vienu spieķi izsit,
Jauns netiek vietā likts,
Un pirmais otru mežģī,
Un drīz jau trešais klamst,
Un pietrūkst spieķu režģī
Viens spēka decigrams.

Kļūst spieķu vietas retas.
Viss izļogās kaut kā.
Teic ļaudis: — Tam jau metas. —
Tu paliec pusceļā.

Ir spieķi vienlīdz tievi,
Viens ceļš un viena smilts,
Bet viens ir stingrāk pievilkt
Un otrs nepievilkt.
Dažs ir līdz pēdīgajam
Kā stīga noskrūvēts.
Dažs spieķu rindā šajā
Ir tikai skata pēc.

Kad ritenis jau valstās,
Tad tikai īsti redz:
Tas rats uz spieķiem balstās,
Ar spieķiem nocentrēts.

* * *

Man sapnī likās, es esmu siens,
Noplauts un sakritis spailē,
Un pār mani dienvidus klusumā
Zvērojot saule gailē.

Man sapnī likās, es esmu siens,
Sakrauts gubanās platās,
Un naktīs ap mani migla guļ
Un pinkaini ozoli skatās.

Īss kā cilvēka mūžs ir siena mūžs:
Tikai vienu reizi gadā
Atnāk brūniem stilbiem meitenes
Un mani vezumā krauj un bradā.

Sievas mani pie kuplajām krūtīm kļauj,
Sievas, pilnas jūlija spēka,
Pilnas ūdensrožu skaidribas
Un naktsvijoļu grēka.

Bet vīri mani ar bomjiem vezumā žņaudz,
Sien ar virvēm, resnām un tievām,
It kā būtu es ļaunu ko darijis
Viņu meitām un sievām.

Šodien pat viņi mani aizvedīs
Pār kalnu divzirgu orēs,
Garām ķiršiem, melniem un gataviem,
Un stārķu lizdām mājgalu korēs.

Šodien pat viņi mani sabāzīs
Kaut kur šķūņos un pajumtos zemos,
Un līdz pirmajai zālei es klausīšos,
Kā vakaros brūnaļas gremos.

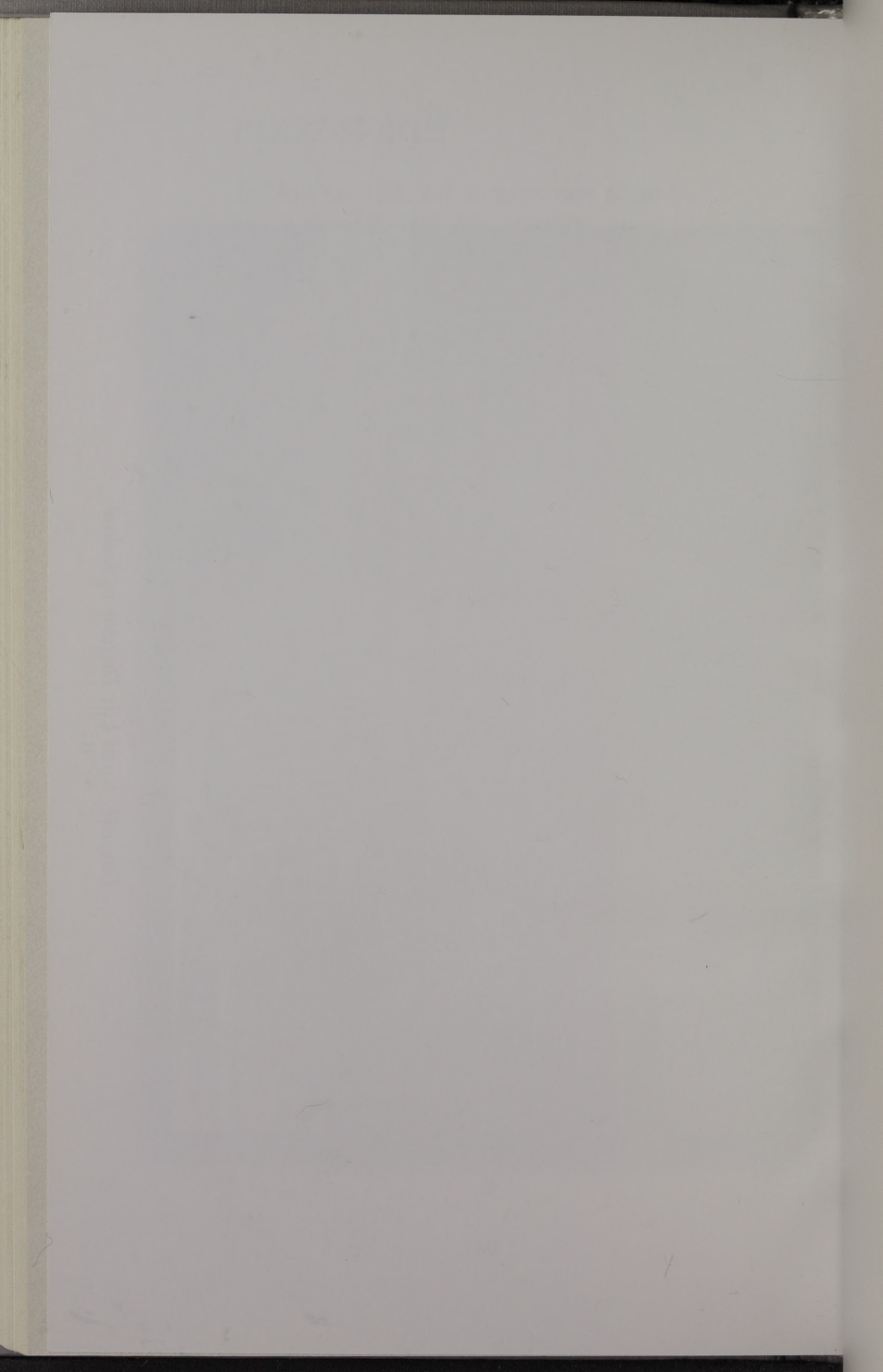
Manus siena vezumus nevediet
Ne uz kādiem pasaules tirgiem,
Te, kur pļauts, tepat arī izbarojiet
Aitām, govīm un zirgiem.

BLAKUSVĀĢIS

Šis nav tas vējš. Un šī vairs nav tā gaita.
Ir ilgi domāts, skrūvēts, negulēts.
Jā, spidometrs kilometrus skaita,
Bet ātrums zūd, jo nenoregulēts
Tas blakus ripo leņķi nepareizā
Par viena grāda desmitdaļu greizs
Un malup velk. Un tad man liekas reizēm:
Viss reiss ir iesākts greizs un nepareizs.
Nē, iesākts bija pareizi un rāmi,
Bet vēlāk tika arvien trakāk triekts,
Un nu jau skaidri jūt, ka pašā rāmī
Kaut kur kaut kas kaut kā ir mazliet liekts.
Un tā mēs braucam — gaita mazliet šķība,
Un nepareizā leņķi riepas plīst.
Un galu galā — tā ir nolaidība,
Ja motocikls blakusvāģi nīst.
Bet tā mēs velkamies. Mums aizbrauc garām.
Žēl atpalikt. Un pamest tevi žēl.
Un it neviens mums neteiks, ko lai darām.
Bet debesmalā ugunskuri kvēl,
Un it kā sirdi kāds ar kājām spārda,
Kad piestāt ceļmalā un stāvēt liek.
Būs ilgi jālabo. Būs jāizārda.
Un viss no jauna atkal jāsaliek?

Latgalē. Kaut kur Dagdas apkaimē.

* * *

Kāds smaržīgs vakars!
Pēc jasmīniem smaržo gaiss un mazliet pēc mandelēm.
Zem alejas liepām
Mana jaunība aiziet
Kā meitene baltām zandalēm.
Viņa apstājas parkā
Un ilgi klausās, kā jasmīni zied.
Es arī apstājos,
Es gribu zināt, kur meitene iet.

Es eju tai līdz, es gribu zināt,
Kur mana jaunība iet.
Pie rūpnīcas vārtiem
Baltiem čemuriem pīlādži zied,
No augstajiem logiem
Naktsmaiņas baltā gaisma blāv,
Un mana meitene
Domājot ilgi pie vārtiem stāv.

Tad lauki un druvas.
Un pirmie siena vāli, kas ceļmalā vīst.
Tad pirmie rīta cīruļi
Vidzemes debesīs.
Un tad... Un tad es aizķēros
Kādā dzīves sīkumā
Un mana jaunība
Pazuda ceļa likumā.

Es viņu pazaudēju.
Bet tad atkal reiz *Leņingradā*
Kādā naktī baltajā
Es viņu satiku studentu vidū.
Tad Kalnu Altajā.
Un reiz pie Imulas,
Kad viņa no fermas mājup gāja,
Mana jaunība mūžam jaunā,
Mana meklētāja.

Un šovakar viss ir atkal kā toreiz —
Gaiss smaržo pēc liepām un mazliet pēc mandelēm,
Un pa aleju iet kāda meitene baltām zandalēm.
Viņa apstājas parkā,
Te pirmos sapņus mēs ganijām.
Viss ir tāpat,
Tikai meitene...
nav manējā.

* * *

Svētdien panācu uz ceļa
Meiteni ar kallu ziediem.
Acis zilas, zilas, zilas.
Kur tu iesi, Margarita?

Takas malā zāle glāsta
Slaidas, brūnas, basas kājas,
Un kā pirmā mīlestība
Matu pine guļ uz krūtīm.

Kas tavs Fausts būs, Margarita?
Solveiga, Pērs Gints ir melis.
Apaun kājas, aizvedišu!
Kur? Vienalga!
Kur tu gribi.

Šodien ciematā ir svētki,
Cilvēku un ziedu jūra.
Iepin savā matu pinē
Manus sapņus, Margarita!

Kur es braucu, vēl joprojām
Dzirdu tavu mazo paldies.
Kāpēc man bij jāved citam
Meiteni ar kallu ziediem?

UGUNIS

Vien tie, kas sēž pie stūres, zina,
kā pretigaisma apžilbina.

Tu visu laiku
brauc man pretī
un tuvo gaismu
neieslēdz.

Tu brauc man pretī gadus garus,
man acis apžilbst tavos staros.

Kāpēc tu vienmēr
brauc man garām
un tuvo gaismu
neiededz?

Ar tālo gaismu tuvāk nenāc,
es esmu akls apstulbināts!

Tu pati zini —
tumsā pretī
ar tālo gaismu
braukt nav ļauts.

Kad pusnaktī caur tumsu vēlo
tik žilbinoša gaisma kvēlo,
no sadursmēm tad
ļaudis baidās
un apstājoties
bremzes kauc.

Tu gaidi, ka es malā bēgšu?
Es arī gaismu nepārslēgšu!
Un it nekā vairs
neredzēšu —
vai līs vai
sniegi snigs.
Un tad tu vaino pati sevi:
ja kāds starp mani un starp tevi
būs aklajā šai
kilometrā,
tas sabraukts tiks.

BENZĪNA TVERTNE

Un cik nebij irdenu smilšu...
Un cik nebij staigņu dubļu...
Un citreiz pat ceļa nebij.
Ja tā padomā — kur bij prāts?
Tikai dažas kapeikas litrā,
Un tomēr — cik dārgu rubļu
Nav šajos likloču ceļos
Notriekts un nobraukāts.

Bet, ja mani kāds atvestu atpakaļ
Pirmajā starta vietā —
"Tu netērē benzīnu!" teiktu.
"Tu nelikumo tik daudz!" —
Vienalga, es pirmajā kalnā
Ietriektos saules rietā.
Pāri pirmajam braslam —
Tur, kur mazāk brauc.

Es varētu braukt arī taisni,
Bet neredzēts paliks aiz kalna
Zaļš dārzs — mūsu tēvu stādīts,
Zaļš lauks — mūsu brāļu sēts.
Es varētu braukt arī taisni,
Bet neredzēts paliks aiz kalna
Ceļš, mūsu māmuļu soļiem
Nostaigāts svēts.

Ai, dzimtene, likumi tavi
Ir ierakstīti man pasē.
Tepat aiz šīs birztales zaļās
Es no asfalta griezīšu nost.
Mazo ceļu un celiņu malās,
Tālu no iebrauktām trasēm,
Kādi ritos zili, zili
Un dziļi ezeri most!

*Kad nešalks ap mani vairs vēji
No debesu tālumiem četriem
Un motors pieguris sacis:
— Nu ir viss. Nav vairs spēka skriet... —
Tad atstājiēt manī vēl benzīnu
Desmit rezerves kilometriem.
Un tad noskrūvējiēt mani
Un aizdedziniēt...*

* * *

Visskaistākām ogām pasaulē
Pilni šoruden pilādžu zari;
Visskaistākās ogas pasaulē
Apēd vārnas un strazdu bari.

Man ir tikai viena pati sirds,
Viens balons pilādžu viņam,
Un, cik maz var tajā iepildīt,
To mēs katrs zinām.

Man ir tikai viena pati sirds,
Pilnu viņa to rudens mēro,
Un pilni sarkana spēka pilādži
Visu ziemu mani deg un zvēro.

Bet, kad klusos vakaros cikādes dzied,
Izpeld mēness sarkaniem ragiem
Un sarkani pilādži pusnakti zied
Ogu ķekariem smagiem.

Visskaistākās ogas pasaulē
Tikai tāpēc vien, ka tās rūgtas,
Smagiem, sarkaniem ķekariem šūpojas
Nenoplūktas.

Visskaistākās ogas pasaulē
Rudens naktis man rādās miegā
Un pirmajā sniegā kā asaras birst,
Kā sarkanas asaras sniegā.

Man ir tikai viena pati sirds,
Bet jums taču arī ir sirdis!
Tad noplēsiet visus pilādžus,
Un tie visu ziemu jūs dzirdīs!

Un visu ziemu sirds dziļumā
Gulēs saritinājies arkāns.
Liksies, pēkšņi tas atritināsies
Pāri zemei kā zibens sarkans.

Un būs redzams: vēl miljoniem pilādžu stāv,
Pilni klusa un sarkana spēka,
Un miljoniem ļaužu tiem garām iet,
Pilni vienaldzibas grēka.

Un, ja arī dažā pavārtē
Pēc nekrietnības smirdēs,
Sauciet:
— Man ir tikai viena sirds! —
Sauciet!
Un jūs dzirdēs.

RIEPAS

Es nezināju, ka tās sadils.
Kas domāja, ka ceļš tik smags.
Bet, redzi, pagājuši gadi
Un nodilis jau riepu raksts.

Cik tad vēl sen tās jaunas bija:
Kā piedod gāzi — stāvus rauj!
Bet tālāk autoinspekcija
Ar tādām braukt vairs neatļauj.
Vai atceries, Iž, kā mēs skrējām!
Zem riepām asfalts svilpj un svilst.
Un vējš un vējš. Un mati vējā.
Un vaivarāju smaržā sils.

Un maizes smaržā bango rudzi.
Un medus smaržu pļavas dveš.
Pār katru aizjoņotu jūdzi
Vējš savus zilos spārnus pleš.

Bet asfalts riepu rievās norauj,
Un akmens lielceļi tās plēš,
Un ceļamalas smilšu norā
Ar putekļiem tās aiznes vējš.
Žēl, veco Iž, bet nav ko žēlot!
Kad spidometra šautra likst,
Es redzu ātrumu — tas kvēlo!
Kaut kas pavisam priekšmetīgs.

Tas nāk kā vējš no pļavu ziediem,
Kā zibens stars pret krūtim mirdz
Un uzkrājas kā divains spiediens,
Kā divains prieks kaut kur zem sirds.
Un tad es eju un es daru,
Un darbā prieks un spriegums ass...
Un tad es ilgi nebraukt varu,
Līdz atkal jūtu — ātrums mazs.
Jūs, drošo motovīru saime,
Šis laiks caur visiem vējiem trieks.
Man pašam liekas — tā ir laime.
Bet varbūt tas ir tikai prieks?

* * *

Kad lietus dauza kāpostgalvu paurus,
Es brienu rudens zaļos rudzu maurus,
Ar vieglu sirdi un ar kājām smagām
Es aizeju gar cukurbiešu vagām
Pa laukiem lietus miglā, un man liekas,
Šo ceļu kurmji iet un aizlien sliemas,
Šo ceļu dzērves lido mīliem spārniem...

Kad lietus kāpostgalvu paurus kapā,
Tin vīri kaņepes ap alus mucu tapām
Un garo lielos kublos misa salda,
Bet citur mani aicina pie galda,
No rokas rokā staigā kannu balta,
Līdz saprast grūti, kurš pār kuru valda,
Vai mēs pār kannu šo, vai tā pār mums.

Kad kāpostgalvu paurus kapā lietus,
Es dzirdu: laiks tēš vītolkoka mietus
Un, cik tu esi vitāls, vēro.
Kas rudenos par aiziešanu sēro,
To iedzen zemē vītolkoka mietiem.
Tu esi miris. Un ar jauniem dzietiem
Caur tevi izaug vītoleni jauni.

Kad lietus kāpostgalvu paurus dauza,
Es, ruden, iedzeru no tava kausa,
Tad apreibis un svētlaimībā durnā
Es speru ceļā laukakmenim purnā:
— Tu resnais guļava! Tu iegulētā vieta!
Nekad tev neredzēt, kas ir aiz saules rieta!
Nekad tev nesaprast, kas ir pirms saules lēkta.
Cik tālu pasaule ir neaizslēgta?
Un kāpēc jūra cauri tiklu acīm iziet?
Un kāpēc puķes ir, kas puķu podos nezied?
Un sēkla ir, kas krīt pie mājas katras
Un nevar redzēt to un nevar atrast,
Bet tajā nemiers tā kā asns dīgst...

*Kad ir tas laiks, kad pārplīst sēklai čaula,
Un kad tavs dēls kļūst kauls no tava kaula?
Un kad tavs dēls vairs negrib tavu maizi
Un mājas sliekšni noskūpsta un aiziet? —
Ir tāda sēkla — kad tā krīt uz lauka,
Dēls nevar atdzerties no tēva trauka.
Ir tāda sēkla!*

*Kad lietus kāpostgalvu paurus dauza,
Es, ruden, iedzeru no tava kausa.
Kad lietus kapā kāpostgalvu paurus,
Es, zeme, mīlu tavus rudzu zaļos maurus.
Kad kāpostgalvu paurus kapā lietus,
Es dzirdu: laiks tēš vītolkoka mietus...
Rit pat es braukšu tālāk.*

* * *

Palīdziet atrast man mieru!
Pasakiet, kur beidzas gājums!
Kas tas ir — piepildījums?
Un kas tas ir — apmierinājums?

Palīdziet atrast man mieru!
Mani atkal nemiers moka,
Jo šonakt guļ uz manām krūtīm
Atkal klusuma aukstā roka.

Atkal nemiers un bailes sevī,
Ka dzīve klusumā ir tikai sākums,
Kaut kāds pieticības šakāļu
Apgrauzts desas likums.

Palīdziet atrast man mieru
Zibens zobena cirtienā, šņākoņā!
Miers — tas ir krācošs ozols
Zem zibeņu saplēsta mākoņa.

Miers — tas ir vilnis krēpjainais,
Atkal un atkal krītošais,
Atkal un atkal rēcošais,
Baltām putu galotnēm spīdošais.

Miers upju kritumā dārdošā.
Miers katrā ātrumā pārdrošā.
Miers ērgļa spārnu vēzienā.
Miers tam, kas miera nezina.

*Miers — tas ir sprintera izrāviens ass.
Bez atvērta izpletņa brīdis mazs.
Kad slaloma griezienā augums likst,
Es zinu, kāds miers man ir vajadzīgs!*

*Es zinu, kāds miers man ir vajadzīgs
Un no kāda miera man vajag bities.
Mēs vēl nedarām visu, ko cilvēks var un drīkst.
Vajag atraisīties!*

* * *

Nemiens ir tavas acis, meklējot mani.
Nemiens ir tavas lūpas, manu skūpstu gaidot.
Nemiens ir tavas krūtis, vēl nejutušas mana glāsta,
Un nemiens tavās sāpēs, jaunu dzīvību pasaulē gaidot.

Bet:

Miers ir tavas acis, kad tu mani atrod,
Miers ir tavas lūpas, kad es tās skūpstu,
Miers ir tavas krūtis, kad tev blakus
Maza, jauna dzīvība izkiedz savu nemieru pirmo.

Un:

Nemiens — vēl neizšauts starta šāviens deniņos dun.
Nemiens — pie ceļa staba ar uzrakstu "nulle".
Nemiens — pie šķērsbomjiem pārbrauktuvēs un vārtos.
Nemiens — tās klusās un milzīgās jūras aiz elektrostaciju
dambjiem.

Bet:

Šāviens ir bijis, šalc asinis, zilas kā marts, — tas jau
ir miers.
Simtiem un simtiem ceļa stabu aiz manis paliek — tas
jau ir miers.
Strīpaini šķērsbomji paceļas debesīs pār manu galvu —
tas jau ir miers.
Un upju potence, ierauta turbīnu metāla jaunās, —
miers.

Un:

Nemiers vēl baltajā nošu lapā un bezveida akmenī —
nemiers.

Paceltās rokās pār stīgām un klavieru taustiņiem dzīviem —
nemiers.

Nemiers tais miljonos vārdu,
kas neapmācīti soļo manu domu poligonos
un vēl nepiecelti snauž manas dvēseles kazarmās.

Bet:

Uzbrukums sācies, un vārdi ceļas un ļimst, un mirst,
un uzvar —
tāds ir mans miers!

Korčagina rakstāmais dēlis, Mikelandželo salauztais
deguns — miers ir tāds!

Un starp mieru un nemieru ir
tikai viens starta šāviens,
tikai viens vārds:
— Sāc! —

Sāc!

Un lai miers ir tavai gaitai, kad tu ceļu aizej!
Lai miers ir tavai ūdens krūzei un ceļa maizei!

NEMIERS — MIERS

NEPĀRTRAUKTI

Nepārtraukti, nenorimti
Aiziet miljoni un simti,
Aiziet pulkā, aiziet pāriem,
Iet pa zelta medus kārēm,
Iet pa zaļu ciedru taigām,
Iet caur sniega vētrām baigām,
Aiziet miljoni un simti.
Nepārtraukti, nenorimti.

Nepārtraukti, nenostājot,
Mežonīgos zirgos jājot,
Dzīvi dzenot, dzīvi triecot,
Aiziet, koku galus liecot.
Aiziet, staignus dubļus brienot.
Aiziet rāpus. Aiziet lienot.
It kā tālu balsu saukti —
Nenorimti. Nepārtraukti.

Nepārtraukti, nepagurstot,
Cirvjiem cērtot, arkliem durstot,
Buldozeru zobiem graužot,
Debess šahtās zvaigznes laužot,
Zemes pretestību aplēš,
Zemes pretestību saplēš.
Aiziet, ilgām zemi durstot,
Nepārtraukti. Nepagurstot.

Vēl ir vārdi, kas nav saukti.
Mēs vēl iesim nepārtraukti.
Ceļš... Mēs daudz vēl izcietisim.
Ceļš... Mēs daudz ko necietisim.
Ceļš... Un vēl un vēl nav īsti!
Vēl daudz neliešu nav sisti.
Tāpēc jau mēs tikām saukti.
Galvenais — lai ne-pār-trauk-ti.

* * *

Saule grimst jūrā
Kā sarkana mīna
Zelta ragiem.
Tur mūsu kurss.
Griezīsim sānis
Vai taisni saulē?
Stūrman!?

* * *

Es tieši uz ielas eju tev klāt,
Es gribu ar tevi parunāt,
Es gribu tev paskatīties acīs.
Es zinu, ka sacīs,
Ka tā nav pieņemts.
Lai teic, lai saka!
Ak, šī pieklājības spīdošā laka,
Kas cilvēkus ilgi vēl norobežos,
Kas cilvēkus pārvērs galantos ēžos!
Vai drikst tā uz ielas pieiet un teikt:
— Tu esi skaists, bet tu esi blēdis! —
Vai cilvēks var cilvēkam pieiet klāt
Un atzities: — Šodien es neesmu ēdis. —
Un ko sacīs ļaudis un paša sirds,
Ja viņš pie svešiem cilvēkiem aizies
Un piekļauvēs: — Vai tu vari man
Iedot gabalu maizes? —
Ko sacīs ļaudis? Vai projām trieks
Un teiks, ka nav nekāda došana?
Un ko sacīs paša sirds par sevi?
Ka tā ir ubagošana?
Kāpēc tu domā,
Ka vārdi, teikti uz ielas,
Nav patiesi un nav īsteni?
Un kāpēc tu gaidi, lai atnāk kāds trešais
Un mūs drauga dzīvoklī iepazīstina?

Es iešu uz ielas katram klāt,
Kurā cilvēka dvēseles gaismu redz,
Un teikšu: — Es arī ilgi biju
Ļaužu norobežotības aizturēts.

Es arī ļoti ilgi biju
Starp tuviniekiem ieslēgts,
Pie desmit tuviem draugiem un paziņām
Kā pie desmit stabiņiem pieslēgts. —

Bet tagad tieši uz ielas iešu tev klāt:
— Kā tu dzīvo, un kā tu cīnies?
Es gribu ar tevi parunāt. —

—————
Par ko tu brīnies?

* * *

Vedīsim, draugs, sirdis šodien pirti.
Griestos sirdsapziņas lampas blāv.
Reiz tu manai sirdij rikstēm cirti,
Redzi, te nu viņa kaila stāv.

Redzi, rētas sen jau aizdzijušas,
Negribas tās vairs ne pieminēt.
Reizi gadā sirdi ved zem dušas,
Reizi gadā sirdi pirti ved.

Laba sirds. Tik reti bija mājās,
Vienmēr līdz man ļaudis klidusi.
Jā, bet, sirds, kur tev tik melnas kājas!
Kur tu šogad esi bridusi?

Atceros... Jā, bija... Dubļi bija.
Ceļš bij neiestaigāts, ceļš bij jauns...
Viņai kauns par to, ko padarija.
Vai tu neredzi, ka viņai kauns?

Godkāribas gredzens pirkstā spigo.
Tas ir jānovelk un jāaizsviež.
Izģērb savu sirdi nemierīgo,
Nomet visu, kas tai plecus spiež!

Novelc spožos kankarus un drēbes!
Griestos sirdsapziņas lampas blāv.
Sirds pret sirdi šodien kaunā drebēs,
Sirds pret sirdi gluži kaila stāv.

Redzi, te ir prieks. Un te ir vaidi.
Redzi, te viens gribēja man kost...
Ko tu stāvi drūms? Draugs, ko tu gaidi?
Ko tu savu sirdi neģērb nost?

BALĀDE PAR FRANČU ĒRLI BORODINAS LAUKĀ

Bija septembra nakts, kad sādžas jau dus
Un vēju balsis dzied velns.
Franču ērglis pamodās baigs un kluss,
Ērglis melns.

Tam likās, ka atkal vējš zobenos kauc
Un zirgi sāk galvas svaidot,
Un vaidā pēdējā māti kāds sauc
Un zobiem grauž šautenes laidi.

Ērglis neprot raudāt, bet ērglis dzird
Pār Krievijas laukiem svešiem:
— Franču dēli, kāpēc mēs nācām mirt
Pie Bagrationa flešiem? —

Un visu nakti, visu nakti viņš dzird —
Nāk balsis tuvāk un tuvāk:
— Nekur nav tik žēl, nav tik grūti mirt
Kā svešzemes rudzu druvā. —

Kad aizdegās ausma kā sarkana lenta
Un apklusā pēdējais trieciens,
Ērglis atrāvās no sava postamenta
Un šausmīgs bij ērgļa kliedziens.

Par franču dēliem. Par krievu dēliem.
Kāpēc? Kāpēc? Kāpēc?
Par visas pasaules cilvēku dēliem —
Kāpēc!

Viņš iedrāzās zemē kā akmens. Stāvus.
Man vienmēr nāk prātā vispirms
Ērgļa nāve un tūkstoš nāves.
Ērglis bij sirms.

* * *

Visbriesmīgāk ir, kad otram sāp,
Pats visas elles var paciest.
Visbriesmīgāk ir, kad otram sāp
Un kad viņš skatās tev acīs
Un mēmi klusē, un nelūdz nekā,
Lai sāpju smagums tiek dalīts.
Visbriesmīgāk ir, kad otram sāp
Un tu nezini, kā lai palīdz.

* * *

Ir tādi cilvēki — sirds ļoti dziļi.
Liekas, ka sirds viņiem nemaz nav.
Vai viņi ļauni? Vai viņi mīļi?
Kad viņi smejas? Un kad viņi raud?

Tev likās — vētrām tu pasauli sedzi.
Žilbinošs prieks un līdz sāpēm ass!
Aiziet un pāriet, un vēlāk tik redzi —
Tas jau vēl nebija
it nekas.

Ir tādi cilvēki — sirds ļoti dziļi,
Liekas, nekā viņi neapjauž,
Bet pašā dziļumā mīlestība
Nobrāztām rokām akmeņus lauž.

Nobrāztām rokām, bez viena vārda
Akmeņus salauž un akmeņus šķeļ.
Uzceļ sev pasauli, sagāž, ārda,
Nojauc un atkal no jauna ceļ.

Kur ir tavs "mīlu", un kur ir tavs "gribu!"?
Kur ir tavs koks, un kur ir tavs zars?
Kur ir tavs ceļš uz bezgalību?
Kur ir tavs arkls, kas tevi ars?

Kas tev ir draugi, un kas tev ir mīļi?
Tu jau nemaz pats to neapjaud.
Ir tādi cilvēki — sirds dziļi, dziļi
Smejas par tevi
Un par tevi raud.

* * *

Es nebiju it nekur,
Bet es saucu:
— Es biju jūras dzīlēs! —

Tagad mani par meli tur,
Bet es gaidīju, ka mani mīlēs.

Es lielījos: — Tāds ir mans naidis! —
Bet es nemaz nepratu ienīst.

Man preti vien pieklājīgs smaids,
Bet es gaidīju, ka mani cienīs.

Man likās: man talants spožs,
Bet tam nebija patiesas spozmes.

Es likos sev uzvarošs,
Bet uzvara nenāk bez drosmes.

Man likās, ka tas ir prieks,
Bet nebija īsta prieka.

Tas viss ir bijis lieks,
Bet es domāju — nav nekā lieka.

Tagad spriedums ir galīgs:
Visu atskaldīt nost — kalts ir ass!

Bet kas no manis paliks?
Vai maz paliks kas?

BAILES

Tas bij sapnī. Runāju es
Daudz par laimi un par daili,
Un no zāles balsis kļiedza:
— Ko tu runā, papagaiļi! —

Ļaudis pieceļas un aiziet...
Paliek mikrofons un lustras...
Un es stāvu, un es pēkšņi
Jūtu, ka man ausis kustas.

No tās reizes manī urbjas
Pašmocību velniņš svelots:
Pirms es viņiem sameloju,
Kaut kur pašam sev bij melots.

Kāpēc melots? Kāpēc melots?
Tāpēc, ka tev teica: — Neroc!
Neroc, te jau atrada kāds!
Tu vairs nebūsi te bagāts. —

Simtreiz dzejo, simtreiz runā,
Simtreiz dzirdēts simtreiz apnīk.
Un es domāju par sevi.
Vai esmu tāds kā sapnī?...

Vai tie manis paša vārdi?
Un man reizēm uznāk bailes.
Ja nu pēkšņi balss no zāles:
— Pa-pa-gai-lis!

ES ESMU LABS

Kad es biju tikko piedzimis,
Es vēl nebiju ne labs, ne ļauns.
Viss, kas manī labs, tas ir no citiem viss.
Paldies cilvēkiem — es esmu labs un jauns.

Rikstes cirtiens nežēligi ass,
Bāriens, rājiens, pārkāpts desmit "tabu",
Arī sitieni un asaras
Atstājuši mani tikai labu.

Pirmais aizvainojums, sirdī krāts,
Pirmās vārdu mokas manā dzejā,
Pirmais cilvēks, manis izlamāts,
Pirmais sitiens nelietībai sejā —

Es no visa esmu ieguvis.
Pat no ļaunu ļaužu stulbā naida.
Viss, kas manī labs, no citiem viss.
Taču mani tomēr kaut kas baida:

Viss, kas manī ļauns, no citiem ir.
Domu karcerī, kur nav ne loga,
Tā, lai ārpusaule nesadzird,
Viss, kas manī ļauns, man jāiesloga.

Un pēc nāves jāņem kapā līdz.
Labo — ļaudīm atpakaļ es došu,
Un, kad labais viss būs izdalīts,
Tad es varu nomirt prātu drošu:

Man vienalga, kādas liesmas vij
Manu dvēseli debesīs vai ellē,
Visu ļauno, cik vien manī bij,
Velni lai gar katlu malām ķellē!

*Bet virs zemes jauna dzīve taps,
Cilvēkos būs mazliet vairāk laba,
Un par mani teiks: — Viņš bija labs.
Viņam bija tāda laba daba. —*

*Tikai vienu nezinās tie gan:
Kā es domu pagrabtelpās krāju
Ļaunumu, ko citi deva man,
Un sev blakus kapā apglabāju.*

PILSĒTAI

Es nemilu tevi tavās neona reklāmu lāpās
Un sarkanās signālugunis ielu pārejās,
Tavas meitenes krāsotās, meitenes, skaistās un labās,
Un tukša patosa balsis tavu operu ārijās.

Un, kaut gan es zinu, ka tam visam uz zemes ir tiesības,
Tu vari mani saukt par neaptēstu un dumu,
Bet, mana pilsēta mīlā, es nemilu tavas viesības,
Un es negribu tavu smalko slipējumu.

Es tevi nemilu, nemilu istabās, gultās un hallēs,
Un liftos, un šveicaros, kafē un ateljē!
Jo es pazistu jūru četrās un septiņās ballēs,
Jūru, kas ietriet tavos molos, — nē un nē!

Es pazistu pumpuru moka vienu sekundi pirms plīšanas,
Kad no zemes kāpj siltums un gar kailajiem zariem vijas.
Es zinu, ka pēc asnu spraukšanās un lišanas
Pēkšņi nāk milzīgas ziedu eksplozijas.

Es pazistu ozolus, kuri rudenos zīles triec,
Triece mani un zemē triece pie saknēm savām,
Un dīgst mani, plīst mani zīles, un zaļi asni kliec,
Lai es eju un izstādu viņus Gaujas un Daugavas gravās.

Tu man piedod, zeme, ka es nemilu tevi no A līdz Z,
Bet, ja tu cieni mani, tad ieklausies arī manā viedoklī.
Vai tad var būt jā un jā, ja nav pasaulē nē un nē?
Ļauj, es ceļšu, kur pats gribu, tev mīlestības ziedokli.

Jo, kamēr vien zemes tālums, manas ilgas un mans prāts
Ziliem siliem būs silots un zaļiem mežiem mežots,
Mana pilsēta labā, es laikam palikšu tāds —
Savā mīlestībā — ļoti aprobežots.

MEZGLI

Uz jūras krūtīm baltu kaiju bars.
Zem manas zemes varavīkšņu lokiem
Pie saknes sakne un pie zara zars.
Es esmu ieaudzis kā koks starp kokiem.

Starp tauvu mezglu mezglēm mezgls ciets
Un straumju straumēs novilkts dienu dienā,
Es dzīvē tikai tāpēc esmu siets,
Lai divas tauvas savienotu vienā.

Jo katra tauva — tas ir vesels mūžs,
Un katrs mezgls jaunu mūžu aizsāk.
Skrien jaunas straumes. Jauni vēji pūš.
Un jūra jaunas bangas izsviež gaisā.

Un atkal jaunas straumes dzelmē rūgst.
Bet arī tad, braukt enkuri kad taisās,
Pat tad, ja mana dzīves tauva trūks,
Lai mezgli stāv! Lai mezgli neatraisās!

Jo tas ir viņš, mans tēvu tēvu tēvs, —
Pats pirmais mezgls enkuriņķi iesiets.
Kas teica — tālāk sējums kļūstot glēvs?
Mūžs mūžam neatšķetināmi piesiets!

Es mezglu rindā esmu pēdējais,
Un mana dzīves tauva vēl nav galā,
Bet mani ieēdies ir jūras gaiss,
Es esmu darvā mērķts un saldēts salā,

Tāds pāts kā pirmais mezgls, tikpat ciets
Un tādu pašu novilkumu drošu,
Es tāds — starp mezglu mezglēm mezgls siets —
Līdz nākošajam mezglam nodzīvošu.

MEDUS GADS

Stāv bišu strops uz kontrolsvariem.

Tas esmu es.

Un katra stunda kā bite manī

Medu nes.

Kad beidzas diena, uz kontrolsvariem

Es sevi sveru.

Cik daudz no medus es dodu citiem,

Cik pats es dzeru.

Ai, zelta nektārs! Ai, ziedu rasa!

Man atdot žēl.

Es dodu, dodu, un atkal prasa.

Vēl un vēl.

Un prieks ir dzirdēt, kā stundu bites

No skrejas skrej

Un vaska šūnās nes ziedputekšņus

Un medu lej.

Bet dienu rāmišos daudzas stundas

Kā trani klist,

Kamēr uz skrejas dūc mazi spārni

Un vasku svīst.

Pēc stundas stunda, pēc bites bite.

Pirms sāksies riets,

No manis aizlidos ziedu ganībās

Vēl viens spiets.

Un bites kanniņās cirmenīšus
No jauna kops,
Un mūsu dravā zem vecās liepas
Dūks vēl viens strops.

Man garšo medus, es mīlu bites.
Nu, saki pats —
Vai šis nav bagāts, vai šis nav varens
Medus gads?

DRAUGIEM

Kāpēc jūs, draugi, nenākat,
Pusnakts aiz loga kad tumst?
Arī vislielākais optimists
Kādreiz skumst.

Septiņas mucīņas alus
Sapņu pagrabos rūgst.
Domu pagrabos trako —
Tikai dzērāju trūkst.

Tad — pie velna! — lai sarauj stīpas
Un spundi lai griestos sper,
Ja šonakt jūs neatnāksit,
Ja šonakt tās neizdzer!

Tad lai aprimst, atplok un saplok —
Lai paliek pliekans un skābs!
Vai tiešām jums šonakt nevienam,
Tikai man vienam slāpst?

PATS SEV 90 GADU JUBILEJĀ VILCIENĀ ĶEMERI—SAULKRASTI

Es šai vilcienā braucu pa zaķi.
Pirmīt kontroliere gāja
Un jau daudzus no vecajiem zēniem
Izsēdināja.

Kontroliere bez izkaptis
Dzīves elektrovilcienā idošā,
Ar zilu lenti uz rokas
Un standziņām, mazām un spīdošām.

Pat ne štata kontroliere,
Bet, kā mēdz būt tagad, — sabiedriskā.
Izknieba robiņu biļetē:
— Tālāk neder. Izkāpt! —

Vienkārši pateica:
— Tālāk neder. Kāp laukā! —
Citus izsvieda Babītē,
Citus — Zasulaukā.

Bet vēl Bulduros sitām kārtis
Un vienā bariņā sēdējām...
Baigi ir aiziet pirmajam,
Baigi ir palikt pēdējam.

Nupat izskrējām cauri Rīgai,
Cauri puteņiem, sarmai un salnām.
Bet biļete man bija
Tikai līdz Torņakalnam...

Pēc dažām minūtēm
Vilciens būs Vecmilgrāvī.
Cilvēki, krāpiet nāvi,
Apzodiet nāvi!

Un, ja kāds jums teiks — tas nav godīgi,
Neklausiet tiem!
Katrs grib braukt līdz galam —
Līdz saviem Saulkrastiem.

Un tālāk?
Tālāk vilcieni neiet.
Raudiet vai smejiņiet,
Tālāk neiet.

* * *

Kādreiz es miršu.
Nerociet mani kapos,
Kur nav neviena dzīvā!
Aprociēt ceļa granti,
Lai lielceļu stihija brīvā
Bradā man pāri saviem soļiem!
Caur riepu dziesmām un veltņu velšanos,
Katrā putekļu sauļā
Es jutišu augšāmcelšanos.

Aprociēt mani zem perona,
Kas prieka un sāpju asarām slacīts.
Ak, cik daudz atvadoties ko teikt
Un cik daudz paliek nepasacīts!
Vēl līdz pēdējam peronam
Atnāciēt, draugi, un pavadiēt!
Un lai uz perona ziedi guļ
Man vēl pēdējo reizi dāvātie.

Aprociēt mani
Kaut kur birtalā deju laukumā,
Lai man pāri iet jauni puiši
Un meitenes savā meiteņu jaukumā.
Un lai tumsā aiz baltajiem bērziem,
Kur dudina klusas balsis,
Atbalso mana dzīve
Kā "Melanholiskais valsis".

Bet es jau zinu:
Kad es būšu miris,
Jūs apraksiet mani kapos,
Kur nav neviena dzīvā.

ESTĒTISKA IDILLE

Es dzīvoju bagātā mājā,
Brauciet ciemos pie manis!
Es milu cilvēkus, kas atved draugus un smieklus sanes.

Tagad rudens ir pilns āboliem.
Vecajā rijā spelti mēs tos cepsim sudraba pannās,
Un pēc tam jūs varēsīt peldēties ābolu sulu vannās.

Viņrudens bija bagāts baravikām.
Mēs ēdam baraviku šašlikus,
Uz baravikām sēdējām un baravikas pagalvi likām.

Kad mēs zem ozoliem dzejoļus lasām,
Ziles birst.
Ja tās sagraudzē, vāra un dzer
Ar dzejoļiem kopā, tad mirst.

Vēl man ir viršu medus, tikko no sviedes,
No tā var izbrūvēt medalu, un, kas to dzer,
Tie dzied to labo dziesmu: "Tālē gaist sudraba
sliedes..."

Un man ir grāmatu daudz
Ar atzīmēm "NB" — te lasi! — vai ar krustu pār
lappusi — nelasi!

Es jau zinu, ka jūs grāmatas milat
Vairāk kā bites melasi.

Tepat upē var izcelt lašus, ko te zvejnieki sauc par
ķunķiem un mačkām.
Tādu nezvēru ir jāsit ar stūres koku un uz mājām ir
jāved tačkā,
Tik liels un smags.

Bet jūs nebaidieties — es pats viņus sitišu, vedīšu un
cepšu,

Man ir nags.

Jūs tikai ziniet ēst un dzert,

Un vēl no jums tiks prasīts,

Lai milzīgi daudz dzejoļu tiek lasīts.

Un lai jūs atbraucat tikai tad, kad milzīgi daudz ir

padarīts.

Atbrauciet, un, kas darba askēzē liegts, tas tiks

gandarīts.

Bet vēlreiz:

Atbrauciet, kad veiksmīgi beidzies garāks vai īsāks

reiss,

Citādi nebūs prieka ne ēst, ne dzert,

kā sacītu Ernsts Hemingvejs.

ŪDENSZĀBAKI

Šais zābakos neviens vairs nestaigās.
Lai tie kā svētums paliek mūsu mājās.
Uz melnas ādas baltas zvīņas lās,
Aiz kapu kalna klusi soļi stājas.

Aiz kapu kalna palika tas vīrs,
Viņš klusi aizgāja ar rīta vēju.
Tāds liels un kluss. Bet gadi neaizmirst,
Kā es pa liedagu tam pretī skrēju.

Un kā es palīdzēju vakaros
Tam noaut smagos zābakus no kājām.
Es zinu, cik tos grūti dabūt nost.
Es zinu, ko man saukt par savām mājām.

...Pirts krāsns priekšā katlā deguts kūst,
Saldrūgta smarža kāpj no melniem traukiem,
Un zābaki uz airu galiem žūst,
Ar darvu smērēti un roņu taukiem.

Es pat vēl tagad nevaru bez tiem.
Kad smagas stundas man visapkārt sanāk,
Ar melniem ādas ūdenszābakiem
Mans vectēvs manām domām pretī panāk.

Un teic: — Kad bail — pret vilni stāvus griez!
Aug zāle akmens plisumos un robos,
Un, ja ir tā, ka sirds vairs nevar ciest,
No krūtīm izrauj to un paņem zobos! —

Vēl priedēm skujuas birs un zemi klās,
Un tālu jūru vējš šalks kuģu rājās.
Šais zābakos neviens vairs nestaigās.
Lai tie kā svētums paliek mūsu mājās.

ČĪBAS

Cik labi tā — pēc darbu bezgalības
Reiz atkal just: tu vari atpūsties.
Tu sameklē zem gultas vecās čības,
Un krūzēs tēja garodama dziest.

Tu čībās pats, un mīkstās čībās viņa,
Un mīļi bērni mīkstās čībās iet.
Tu paņem grāmatu no naktsgaldiņa,
Lai uznāk miegs, un palasi mazliet.

No rīta nesteigdamies nodzen bārdu.
Tad atnāk draugi. Pīpo. Stundas rit.
Un, pavadot ar dažu stipru vārdu,
Tie domino no visa spēka sit.

Pie televizora sēž bērni jau no rīta,
Un sievas ķēķi debesmannā kuļ;
Un svētdiena, šī mazliet apdauzītā,
Kā tukšas pudeles zem galda guļ.

Pēc katrām sešām varonīgām dienām
Nāk septītā un čībās staigāt mēdz.
Un nemanot tepat starp četrām sienām
No gadiem septiņiem — viens pazaudēts.

Ar domino kauliņiem apdauzītas,
Nomocītas četrās sienās,
Gar televizoru ekrāniem dzītas,
Aizvelkas mūža septītās dienas.

It kā priecīgas būtu — un tomēr skumjas.
It kā būtu gudras — un tomēr dumjas.
Tā ir septītdaļa no dzīves.

Nē, tiešām...

Kāpēc mēs to ciešam?

KEDAS

Ir zila nakts, un
vēji dzirkstis nes,
Pie ugunskura
it neviens vēl nedus;
Es atceros, kā
satikāties mēs
Kaut kur pie letes,
pērkot jaunas kedas.

Pār baltiem kalniem
vijas Čujas trakts,
Gar Karēlijas
upēm tevi vedu;
Ir tūkstošpirmā
melnā, zilā nakts,
Un kopā notriekts
desmit pāri kedū.

Un varbūt tāpēc
vienmēr ir tāds prieks
Un dzīvē vienmēr
visur labi vedās,
Ka mums nekad nav
bijis rublis lieks, —
Cik bija, visu
notērējām kedās.

Mums ir viens priekšlikums,
tāds mazs un kluss:
Lai jaunību
nekad mēs neapbedām,
Tad vajag visiem
atņemt apavus
Un savākt tos un
pārtaisīt par kedām.

*Ir tūkstošpirmā
zilā nakts pār mums,
Un dzirkstis lido,
lido, lido, lido.
Ai, mīļie kedaiņi,
kad vakars tumst,
Es solos dzimt un
nomirt jūsu vidū.*

VELTENĪŠI

Kā pa jokam, it kā tiši
Gadījās mums puika mazs.
Mazi, balti velteniši
Man pa mūžu bradājas.

Izbrien manus domu sniegus,
Domu sniegkūpenās kāpj,
Un kas viņam savos priekos —
Vai man viegli, vai man sāp!

Bet, ja domās esmu tālu,
Kad es esmu skarbs un ass,
Sirdī pašā nomalitē
Nosaluši mīnājas
Mazi, balti velteniši...

Un es kļūstu labs un tīrs,
Un es prasu: — Ko tu domā?
Ko tu domā, mazais vīrs?
Kas tu esi man? — es prasu.

Skatās mani... Nesaprot.
Dod man savu mazo cimdu,
Baltu sniega piku dod...

Manas dzīves gaišie brīži!
Katru stundu, katrudien
Maziem, siltiem veltenišiem
Kāds pa manu sirdi brien.

* * *

Pasaules sievišķīgums
šovakar atkal morzē
pilsētas ielās,
papēžu kniukstoņā izsitot
jaunības svaiguma,
briestoša pusmūža,
vistoša vecuma vārdus.

24 stundas
meiteņu soļi bez pārstājas
atkārto vienu to pašu teikumu:
— Kas tā ir — mīlestība? —

Kamēr citām soļu rakstā
ir jau patiens siltums
un tāds glāstošs vijums,
jo viņas jau zina,
kas tas ir — aicinājums
un kas tas ir — papildījums.

Sievietes soļi
uztraukti, nervozi,
ilgās un kaislibā
trotuāru lentēs
aizejošās jaunības kļiedzienu izsit:
— Meklēju mīlestību! —

Kamēr citas soļos,
vēl vieglos un bezrūpīgos,
es mātes mīlestību jau dzirdu
un bērnu soliņus sīkos.

Papēžu kniukstoņā
šovakar ielās morzē
laimīgu meiteņu cerības
un vulgārās
"tu redzēsi, ka es viņu dabūšu"
derības,

pie vīra izgājušu
un apdzisušu dvēseļu prātība
un neapmierinātas laulības
aizkaitinātība.

Aiziet cēli,
it kā savus noslēpumus neizpaužot
un nemaz neapjaužot,
ka šovakar pašu soļi viņas nodos,
es lasu dvēseļu kodus —

visretākos,
vissvētākos
un arī vislētākos.

Un, ja viss, ko es saku,
gluži vis tā nebij gaidīts,
mani nevainojiet —
es tikai atšifrēju,
kā tika raidīts.

* * *

Bez mīlestības nedzīvojiet,
Bez mīlestības viss ir mazs!
Bez mīlestības dūmo krāsnis
Un maizi negriež nazis ass.

Un kāds ar atdauzītu cirvi,
Ar trulu cirvi dienas tēš,
Un divains apnicības velniņš
Uz spožām gardinstangām sēž.

Un it ne velna nevar saprast,
Kāpēc uz loga puķes zied,
Kāpēc no rītiem vajag celties
Un kāpēc vajag gulēt iet.

Bez mīlestības nedzīvojiet,
Jo nav kas ņem un nav kas dod!
Un viens tu dzer no savas krūzes,
Viens savā maizes rikā kod,

Viens ej un pats pie sevis smaidi,
Viens savu rūpju vagu ar...
Cik daudzi cilvēki tā dzīvo,
Un izrādās — tā arī var.

Var jau...

VĒLREIZ PAR SNIEGAVĪRU

Baltām pārslām krit sniegs.
Pirmais sniegs baltām, mierīgām pārslām.
Es domāju: pasaule aizsnigs
Ar mūsu mīlestību.
Uz melnajām eglēm,
Uz ceļa un uz taviem pleciem,
Un uz tavām siltajām lūpām
Baltām pārslām krit sniegs.

Pasaule aizsnigs...

Bet pasaule neaizsniga.
Sniegs bija balts un kluss.
Un plāns...
Tu biji kā Viktorija,
Es biju kā leitnants Glāns.
Es nebiju redzējis zemi nekad
Tik gaišu un tīru.
Kāpēc tev iegribējās
Tieši toreiz celt sniegavīru?

To es vēl tagad nesaprotu...

Aiz mums, kur mēs sniegu vēlām,
Līdz krūmam no kailā krūma
Palika slapjām lapām
Taciņa, melna un drūma.
Un drīz ap balto ērmu
(Ak, cik viņš likās tev jauks!) —
Un drīz ap balto ērmu
Bija melns rudens lauks.

Kamēr tu skatījies
Viņa melnajās ogļu acīs,
Es aizbēgu.

Nekur vairs es neesmu redzējis
Sniegu tik gaišu un tīru,
Un no tās reizes
Es neciešu sniegavīrus.
Tikai reizēm sapņos es redzu:
Baltām pārslām krit sniegs,
Un kā muļķis gaidu,
Ka pasaule aizsnigs ar mūsu mīlestību.

SAPNIS

Šīs saules un zemes, un cilvēku sildīts,
Es esmu tavs sapnis vēl nepiepildīts,
Un visur, kur lidojis esmu un bijis,
Pār zemi zils zvaigznāju lietus ir lijis.

Tas sagrāva laipas un nojauca tiltus,
Ko būvējis glēvums, ko būvējis viltus.
Un daudzus tas izšķir. Neviens netiek žēlots,
Ja milā bij melots, ja dzīvē bij tēlots.

Es nākšu, kad vaivaru ziedi degs silā,
Kad zvaigznes pār tevi līs pusnaktī zilā,
Un sasprēgās lūpas tev divainās slāpēs,
Un rokas alks glāstīt un klusu sāpēs.

Tu teiksi: — Es patiesu milu vēlos. —
Zem zvaigznēm zils zibens pret zibeni kvēlos,
Pret apīni zaļu zaļš apīnis visies.
Es esmu tavs sapnis, kas piepildisies.

* * *

Neliec man sevi gaidīt:
— Tūlīņ, tūlit... —
Vienmēr tu esi lūgusi
Pagaidīt.

Nesaki man vairs nekad:
— Gan jau paspēsi, gan. —
Sekundu kosmiskie stari
Gāžas pār mani un skan,

Laiks savus sekundu starus
Cauri man triec,
Es sadegu. Bet tu smaidi
Un gaidīt liec.

Sekundes gāžas man pāri
Un krit, un ļimst.
Vienā sekundē pasaulē
Ieceru miljoni dzimst!

Vienā sekundē pasaulē
Ieceru miljoni mirst!
Sekundes sabrūk pār mani,
Sabrūk un irst...

Nevienu minūti gaidīt,
Ne divas, ne trīs!
Divu minūšu dēļ
Man tevi būs jāienīst.

*Nevienu minūti vairs,
Ne divas, ne trīs!
Vēl nav tā vieta, kur zvaigznes
No debesīm līst.*

*Vēl nav līdz tūrienei aiziets,
Kur zvaigznes no debesīm krit.
Neķeries piedurknē manā,
Es nevaru pagaidīt!*

* * *

Tad, kad būs ziemelis plēsīgs
Dubultos manos,
Es tevi uzaicinu,
Es tevi izaicinu
Uz satikšanos.

Viļņi plīsdami skries,
Laizīs soliņu betona kājas.
Šajos vakaros cilvēki sēž
Pie televizoriem mājās.

Cilvēki laimi meklē
Un zilē maizes donā.
Atnāc šai vakara vētrā
Pie aizslēgtā paviljona.

Putinās pirmais sniegs,
Un lēnām satumsīs diena,
Un viļņi daudzīsies
Platformas akmens sienā.

Tālu, tālu melnajos viļņos
Zibsnis bāka pie Daugavgrīvas,
Un debesīs nebūs
Nevienas zvaigznes dzīvas.

Šai naktī, kad jūra dun
Un dzelmes akmeņus mētā,
Mēs stāvēsim plecs pie pleca
Rudens vētrā.

Man bail, ka bez tevis šai naktī
Sirds vientulībā nosliks.
Atnāc, kad Dubultos manos
Kauks ziemelis plēsīgs.

KOMPOZĪCIJA

Ziema

Pulkstenis tieši seši.
Rādītāji veido taisni.
Iet garām cilvēki sveši,
Un celiņi aizsnieg.
Sniegs lēni kā Jaungadā krit
Lielām, lielām un mīkstām pūkām
Un uz sieviešu cepurēm krit
Kā putu krējums uz kūkām.
Es zinu, ka tevis vairs nebūs,
Nu lai! Vienalga...
Tu vienmēr esi kā rēbuss —
Tik sadomāta un smalka.
Kāpēc man jāmin šis rēbuss?

Vienalga? Ne velna — "vienalga"!
Kāpēc tevis nebūs?
Sniega pūkas kā pakārtas valgā
Lido kā balti kastaņi
Bezsvara telpā.
Pusastoņi.
Elpā
Iecērtas nemiers!
Bet sniegs jau mani ir apracis,
Pasaule tevis dēļ nemirs,
Bet parka sargs man aiziet garām kā kapracis.

Pēc nedēļām trim
Parkā pāriši baložus ēdina
Un vecas māmiņas
Savus mazbērņus blakus man sēdina
Un brīnās — kāds sniegavīrs!
Tāds jocīgs kā grāfienes vasalis.
It kā cilvēks te būtu sēdējis,
Apsnidzis un sasalis.

Pavasaris

Es esmu koks.

*Pumpuri plēš mani, bet es valdos —
tu neesi nākusi.*

*Lapas kliež manī pēc milestības hlorofila,
bet es tām neļauju atraisīties —
jo tu neesi nākusi.*

*Lietus līst un notek gar maniem kailajiem zariem,
un ļaudis brīnās:*

— Kāpēc viņš nelapo?

Vasara

Vasara, vasara,

vasara, vasara

vakaros smaržo,

es apskaužu cilvēkus,

kuri šais vakaros

tiekas zem liepām,

tumsā zem liepām,

un klusi viens otram

stāsta kaut ko

un laimīgi smejas.

Zem ziedošām liepām...

Rudens

Ar vilkiem pret mēnesi naktis ir kaukts,
Ar kraukļiem vecajās pilsdrupās kraukts,
Tu klausies, kā es TU-104 dzinējā
Vaidu!

Tavs vārds man pavēl. Tavs vārds man liek!
Tavs vārds manī naktis neaizmieg.
Tavs vārds tā kā snieg man uz lūpām snieg...
Tā tevi gaidu.

Ziema

Atkal snieg.
Baltām minūtēm dienas aizsnieg.
Un pa baltiem celiņiem aiziet gājējs rets.
Aizsnieg koki likie.
Un aizsnieg taisnie.
Un pēkšņi man liekas, ka es jau esmu vecs.
Un tomēr —
Cauri ievu vētrām un puteņu vasarām,
Cauri vilšanās sāpēm un prieka asarām
Es redzu tavu seju.
Ceļos, nokratu sniegu un eju.

* * *

*Tu mani piekrāpi.
Es nezināju, ka meitenes arī spiningo.
Es to noriju —
Tavu vizuli.*

* * *

*Tavu acu zilitēs melnajās
Divi motocikli
Kā sacikšu mucā
Joņo arvien augstāk,
Un man kļūst baigi —
Kas būs tad,
Kad tie aizsniegs aizsargstiepli
Un noraus man galvu.*

VRUBELA "CERIŅI"

Ziema. Sals, un
 sniegputeņi kauc.
Ko tu mani
 katru nakti sauc?
Tavi ceriņi man
 vēl aizvien,
Zili ceriņi man
 logā skrien.
Ko tu mani
 savos matos vij?
Ko tu skaties
 cauri pusnaktij?
Melnas skumjas
 tavās acīs tumst.
Melna tumsa
 tavās acīs skumst.
Zili ceriņi tev
 pāri plūst,
Zili ceriņi tev
 matos gruzd.
Zilas liesmas
 aicina un lūdz.
Deg ap mani
 ceriņi un rūc.
Balti sniegputeņi
 logā klūp,
Deg ap mani
 ceriņi un kūp.
Viss, kas deg un
 nesadeg, ir svēts,
Deg ap mani
 ceriņi un rēc.
Kaut kur pārkon-
 negaiss šalcot list,

Kaut kur zili
viļņi šalcot plīst.
Arī tur, kur
pasaulei ir gals, —
Zili ceriņi un
tava balss.
Ko tu visu mūžu
neiemiedz?
Ko tu klusējot tik
skaļi kliedz?
Svešā, ko tu
lūdz un ko tu liedz?
Ko tu ceriņus man
logā triec?

Apklust zālē
klusu soļu takts.
Tretjakova galerijā
nakts.
Nakts.
Un tavās ceriņzaru delnās
Zilās ugunīs deg skumjas melnas.

* * *

Kurā zvaigznē tu vēries,
Kad tu pirmoreiz atvēri acis?
Tā ir manējā zvaigzne,
Kas tavās acīs zvīl.
Neviens man nav teicis,
Un neviens man to nepasacīs,
Bet es zinu, ka tu
Esi meitene, kas mani mīl.

Kuram vējam tu ļāvi
Savu elpu noraut no lūpām?
Tas ir manējais vējš,
Kam visur nemieru sēt ir ļauts.
Un tāpēc es gribu,
Lai tikai šo vienu mūžu
Tikai tavas rokas
Manus spītīgos matus jauc.

Kurās naktis tu modies
Un ilgi skatījies tumsā?
Tās bij manas naktis,
Kad zvaigznes no debesīm līst.
Un tā caur gadiem,
Caur kilometriem un jūdžēm
Kaut kas no manis
Deg tavās asinīs.

Nu tu pati redzi:
Manas zvaigznes un mani vēji
Tavās baltajās dienās,
Tavās melnajās naktis bij.
Vai tu zini, kā sauc
To vērpēju veco un labo,
Kura mūs kopā šķetina,
Kura mūs kopā vij?

* * *

Tai logā, kur bij gaisma tava,
Nu cita uguns tagad spīd.
Pa lapai iemet rudens kļava
Tai logā, kur bij gaisma tava,
Un citas ēnas tajā slid.

Vai vējā, kas ap tevi vijās,
Vēl kādreiz smaidot cita ies?
Tas kaut kur satrūks smalkās dzijās.
Tai vējā, kas ap tevi vijās,
Vairs it neviena nevisies.

Tā saule, kas pār tevi ausa, —
Vai viņa citai mirdzēt spēs?
Tā iztvaikos no debess kausa.
Tā saule, kas pār tevi ausa,
Vairs citas acīs nemirdzēs.

Vai vārdus, ko tev esmu teicis,
Es kādreiz spēšu citai dot?
Es varbūt citu būtu sveicis,
Bet vārdus, ko tev esmu teicis,
Neviena cita nesaprot.

Jo visu, kam šais vārdos jābūt,
Tu esi paņēmusi jau.
Un atpakaļ vairs nevar dabūt.
Un citu vārdu... man nav.

* * *

Es tev dāvinu strazdu būri
Tālu Vidzemē baltā bērzā.
Tur mani sapņu strazdi ziemo.
Es tevi lūdzu: pavasari
Aizbrauksim abi apskatīties.

Un, ja nu tie būs nosaluši
(Un tie būs noteikti nosaluši:
Tur jau bija tik mani strazdi,
Tur jau nebija tavu strazdu),
Un, ja nu tie būs nosaluši,
Atdod kaķiem!

Bet varbūt tomēr pavasari
Aizbrauksim abi apskatīties,
Kas ir tai būri. Velns viņu zina,
Ja nu tur ir arī tavi strazdi?
Varbūt pa ziemu ir piedzimuši
Strazdiņi mazi.

* * *

Tu esi miers, miers, miers.
Pasaule guļ mums pie kājām.
Ar tevi kopā ik vietu
Es saucu par savām mājām.

Tu esi prieks, prieks, prieks.
Debesis augstas. Balts klusums.
Es nolieku galvu tev uz krūtīm
Un dusu.

Tu esi spēks, spēks, spēks,
Bezgala skaists un kluss...
Es ticu — bezgala ceļi
Man ar tevi vēl jāiet būs.

Tu esi miers, miers, miers.
Zinu: sadegs šī dzīve radot.
Vai tu vari šim vienam mūžam
Savu mieru man atdot?

ES TEVI GRIBU

*Cik labi, ar tevi var neizlikties,
Es tikai ar tevi gribu tikties,
Es gribu, lai tikai tu mani skaties, —
Kad tu mani skaties, es esmu patiess.*

*Kad tu mani skaties, es esmu patiess,
Mūsu dzīvē vēl simtiem vilcienu aties
Un tūkstošiem jūdžu būs jāiet vēl kājām
Un varbūt bez ūdens, bez sāls un bez mājām.*

*Bez ceļa, bez ūdens, bez sāls un bez mājām
Man liekas, mēs tūkstošiem jūdžu jau gājām.
Tavs skatiens bij traks, un tavš skatiens bij prātīgs,
Tavs augums kā rudzu maize bij sātīgs.*

*Tavs augums kā rudzu maize ir sātīgs,
Tā zeme, ko min tavas kājas, man patīks,
Pat sviedriem un asinīm saindēta
Tā zeme, ko min tavas kājas, būs svēta.*

*Šī zeme, ko min tavas kājas, būs svēta.
Balti ķirši un sarkanās rozēs zied sētā.
Kā laiku un telpu, un bezgalību
Es tevi gribu.*

EZERS

*Ir nakts. Man bail. Es esmu izžuvis.
Ne zvērs, ne cilvēks vairs no manis nedzērs.
Ne ūdensrozes plauks... Nu tas ir viss.
Es neesmu. Es neesmu vairs ezers.*

*Es esmu tukšs. Kāpēc?
Saus, tukšs. Kāpēc!
Kur mani bezdibeņi, dzelmju aklie?
Kur manas upes ledu lauž un rēc?
Kur manas zilās dzērves gariem kakliem?*

*Es esmu tukšs, un man vairs nav ko dot.
Tu atnāksi, un velti būs tavs nākums.
Es esmu tukšs. Es nevaru neko,
Nevienai upei nebūšu es sākums.*

*Bet ausma nāk. Kā zila dzērve brien.
Kā zivju ērglis saule spārnus atpleš.
Un nagus atpleš un pār mani skrien,
Un manu pusnakts nevarību saplēš.*

*Un atkal esmu ezers, dziļš un īsts:
Peld dziži ālanti un raudas, mulķes,
Guļ manī mākoņi kā debesis,
Un savā skaidribā un savās dulķēs*

Es atkal esmu dziļš! Es esmu vērts.
Kaut lizdās vairāk pīļu bērnu šķiltos!
Es jūtu — baltus airus mani mērc
Un rīta brieži savus purnus siltos...

Es cīnīšos par jūtu ezeriem.
Pat ja tie pārplūstu un ja kāds sliktu.
Es, ezers, cīnīšos par ezeriem,
Lai ezeri šai zemē neizsiktū.

JĀPĀRGRIEŽ HORIZONTS

Jūs nedomājiet, ka horizonts
Ir nevainīga ģeometriskā līnija!...
Tā domā vēl daudzi.
Bet horizonts cilvēka domu
Vienmēr ir žņaudzis.

Horizonts ir kā verga kakla riņķis
Uz mana kakla.
Man liekas — no nulles līdz četriem kilometriem
Cilvēka dzīve
Vēl ir akla.
Tikai 4 kilometri rādiuss,
Un πR^2 — dzīves telpa.
Pēc apļa formulas πR^2 —
Maize, bērni, elpa!

Daudzi lielijās:
— Šo horizontu mēs atklājām!
Mēs iekarojām! —
Bet viņi negāja tālāk,
Horizonts nožņaudza viņus,
Viņi aizgāja bojā.

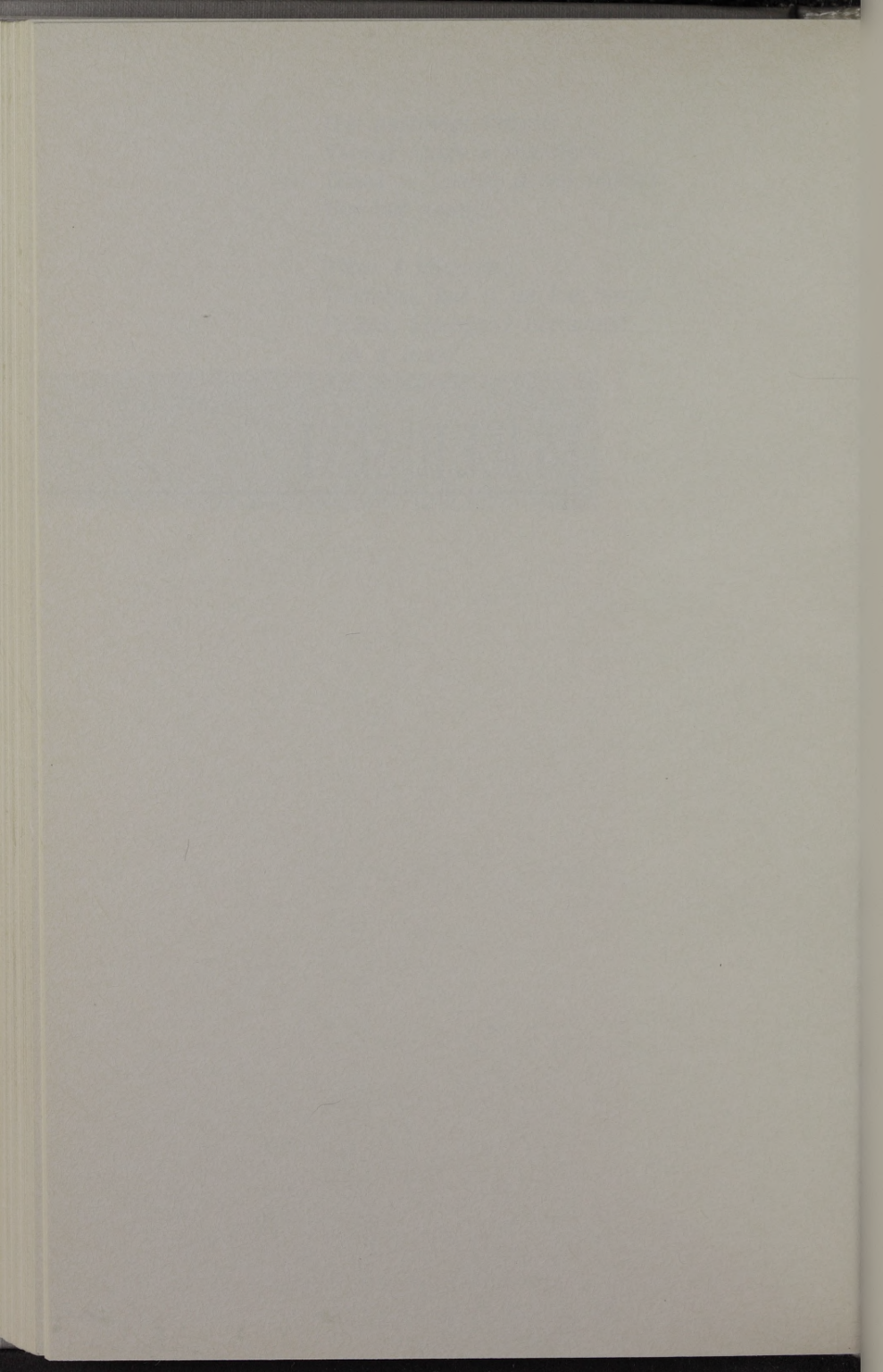
Un daudzus vēl piemeklēs
Gadu tūkstošiem vecā sodība:
Horizonta cilpā
Pie dzīves koka tos pakārs
Aprobežotība.

Vaina nav formulās,
Formulas paliek un der:
Aplis — πR^2
Aplis līnija — $2\pi R$.

*Ir pastāvīgs lielums,
Vienīgi rādijs ir mainīgs.
Tātad — vienīgi dzīves rādiuss
Var būt vainīgs.*

*Tikai 4 kilometri,
Vienalga, kur ej un kur brauc.
Puikas, jāpārgriež horizonts!
Tas ir maz?
Tas ir daudz.*

ES IEEJU SEVĪ

I

T Ē Z E — A N T I T Ē Z E

PAR TO, KO CILVĒKS CILVĒKAM

I

*Es esmu redzējis, kā cilvēks cilvēku iekāro.
Es esmu redzējis, kā cilvēks cilvēku iekaro.
Kā cilvēks cilvēku ņem un bauda
No katras dvēseles kustības. No katra miesas auda.*

*Cilvēks var cilvēku graužt
Dēļ maizes, dēļ slavas, dēļ lupatām
Līdz saules rietam no tās dienas, kad saule aust,
Pa zobam, pa stundai, pa drupatām.*

*Cilvēks var norīt otru kā pitons
Atbilstoši savas rīkles platumam
Un tad ar baudu un ilgi gremot
Pa molekulai, pa atomam.*

*Un var kā kokteili cilvēku izsūkt.
Punšs ledu kausē un irdina,
Un tad, kad izsūc visu,
Tad nāk pirmdiena.*

II

*Bet cilvēki avoti ir.
Es savu galvu uz skujām lieku.
Es padzeros un zinu:
Tos nevar iegūt.*

*Tos nevar iztukšot.
Tie ir tik dzidri un tīri...
Tajos ir jūlija mākoņi
Un izkusuši sniegavīri.*

*Kaut kas no rudens krusas
Un maija salnām.
Es saku paldies eglēm.
Es saku paldies kalnam.*

*Es saku paldies zemei,
Kas man tevi deva.
Tu esi avots,
Un tevi izdzert nevar.*

*Es būšu stiprs,
Kad mani soļi cauri laimei un postam ies.
Un, ja tas viss ir sapnis,
Tad labāk lai neatmostamies.*

PAR PAŠAPZIŅU

I

Katram ir tādi brīži,
Kad liekas, viņš sabirs un putekļos putēs,
Bet nav cilvēka, kam nav bijis brīža,
Kad viņš viens vesels sevī nebūtu juties.

Dažs viens vesels tāds un stiprs
Jūtas ilgi — cauri gadiem gariem.
Un viņš paspēj aizsiet rīkles
Lieliem ķerkstošu vārnu bariem.

Paspēj izsist sev un citiem
Mušu izraibinātos logus
Un aiz apkakles uzraut stāvus
Tos, kas ātri nogurst.

Jo viņā ir spēku spēks —
Drosme patiesību sacīt.
Arī tad, ja zobs pret zobu
Un acs pret aci.

Arī tam, kas ar aizlauztu spārnu
Kā dzērve tup purvā uz ciņa,
Arī tam kaut vai reizi mūžā
Uznāk velnišķa pašapziņa.

Un viņš redz: glēva neizlēmība
Un bīklais muguras kūkums —
Tas viss taču ir
Tikai radošas pašcieņas trūkums.

Visi — ar salauztiem spārniem
Un klibām kājām —
Mēs palikām pusceļā tikai tāpēc,
Ka mēs bailīgi gājām.

Mēs pabēgām malā un gaidījām,
Kamēr citi mums garām nojās.
Bet es eju droši —
Un spārni man ataug!
Kājas iztaisnojas!

Un nervu uz priekšu rauj nervs,
Un dziņu uz priekšu dzen dziņa!
Tā ir vesela bagātība —
Pašapziņa.

II

Vajag lielu pašapziņu,
lai no garāžas pārziņa
dēļ laba rada
iekļūtu viros,
kas tautas kultūru vada.

Vajag lielu pašapziņu,
lai nevienu citu neņemtu vērā
un no "uteņa" ģipša kaķi
uz postamenta noliktu
pilsētas skvērā.

Vajag lielu pašapziņu,
lai par savu sievu,
kas pēc tavas peldes
no vannas iztira duļķes,
sacītu, ka viņa ir muļķe.

Vajag lielu pašapziņu,
lai domātu,
ka Mocarts aizgāja bojā tikai tāpēc vien,
lai restorāna orķestri
banalitāte caur surdini lien.

Un, redzi, ko visu tā var un drikst.

Un, redzi, dzīvo.

Un neiznikst.

PAR ACĪM

I

Cilvēku acis ir kā ezeri,
Debesu zilie un dziļumu melnie,
Un acīs, tāpat kā ezeros,
Cilvēki peld un slikt.

Es izglābos no šiem ezeriem,
Diviem ziliem un diviem melniem,
Bet noslika mani draugi,
Un es tos vairs neredzēju.

Jo ezeri pamazām aizaug,
Aizaug ar vilku vālēm,
No kuru mīkstajām pūkām
Vēl mīkstākus spilvenus taīsa.

Es pazinu meiteni.
Viņai acīs debesu zilās
Šaudījās mazi un mīļi
Kurkulēni.

No kurkuļiem izauga vardes,
No gliemezišiem — gliemji.
Draugus, kas guļ zem dūņām,
Es vairs neredzēju.

II

Es ticu ezeriem,
Kuru krasti ir stāvas kraujas.
Ak, ja Dievs būtu apjēdzis — krastos
Tikai klintis likt!
Lai nevar tajos iemērk
Katrs savas netirās saujas,
Mērk savu purnu
Un vispār klātu tikt!

Es ticu ezeriem,
Kuru krasti stāvus dzelmē skrien.
Es redzu tos nomodā,
Es redzu sapnī tos.
Tajos ūdensrozes
Neaug tikai tāpēc vien,
Lai tajās muļķa peldētājs
Sapītos.

Es ticu ezeriem,
Kuru krasti nav līgani, stiegoši,
Bet ar kritienu aizsniedzami,
Un, kam nav bail, tie no klintīm lēks.
Es zinu, ka dūņas tos neapris.
Tie nav miegoši,
Un manus draugus
Dūņas man neaizsegs.

Ja tādos ezeros
Pazūd vīrs pēc vīra,
Tad tas ir ezers,
Kas paņemt drikst.
Es redzēšu draugus no krasta
Ezera dzelmē tīrā,
Un nebūs ne bail, ne žēl —
Lai viņi slikt!

PAR VIENTULĪBU

I

Es vairs nevaru viens pats
Iet tais mājās un ceļu prasīt.
Es vairs nevaru viens pats
Pēru Gintu un Faustu lasīt.

Man nav spēka vienam
Ar sevi izcīnīt kauju,
Un man nav spēka vienam,
Kad no rītiem es kājas auju.

Lielā priekā man skumji,
Un liela laime man sāp.
Es gaidu, lai tu,
Lai tu pār manu sliksni kāp.

Jo gaiss tik smags...
Nakts kā izsalcis suns no manas dvēseles laks.
Es lūdzu aizejošo dienu:
— Neatstāj mani vienu! —

Šonakt taigas malā iznāks pinkains lācis
Un, neticis pāri, rēks pie manas dvēseles krāces.
Es redzu viņu cauri vakara blāzmai jau brienam.
Neļauj man palikt vienam!

Kalnās jātnieki šonakt atkal krācēm pāri netiks,
Balti, krācoši viņi celsies zirgiem un jātniekiem preti.
Es redzu jau viņus stiprāk somas pie sedliem sienam.
Neļauj man palikt vienam!

Katru nakti viņi jā, pilni nepielūdzama kvēluma.
Un nekad viņi nenogurst. Un nekad viņi nepazīst žēluma.
Redzi, sarkani džigiti no vakara blāzmas jā.
Mani vienu,
mani vienu neatstāj!

II

Atstājiet mani! Ļaujiet man vienam būt!
Es zinu to dziesmu, ko dzied lapas, kad rudenī trūd.
Es zinu to ceļu, pa kuru dūmi debesīs zūd.
Atstājiet mani! Ļaujiet man vienam būt!

Atstājiet mani! Un ļaujiet man vienam iet!
Es zinu, cik skaisti pusnaktī pūce dzied.
Es kokus kā cilvēkus jūtu. Un tie mani kā koku jūt.
Atstājiet mani! Ļaujiet man vienam būt!

Es negribu ar jums ēst maizi un pacelt skanošas glāzes.
Kad man pār galvu aizlido dzērvju kāsis,
Es aizeju.
Kad es esmu viens, nekas mani nepazūd.
Ļaujiet man vienam būt!

Noņemiet no mana pleca savas rokas!
Lai paliek ar mani mana nelaime un manas mokas.
Man jāsaprot pašam, cik dziļi un kas mani trūd.
Ļaujiet man vienam būt!

Manu prieku ļaujiet satikt man ceļā vienam.
Es nebrīdišu to braslu, pa kuru mēs visi brienam.
Es negribu uz jūsu striķa kā kreklis starp krekliem žūt.
Ļaujiet man vienam būt!

Vai jūs zināt, cik grūti ar savām saknēm karot?
Vai jūs zināt, cik grūti no maza pumpura žuburos zarot?
Jūs es iegūšu pēc tam. Tagad gribu es sevi gūt.
Ļaujiet man vienam būt!

PAR PAŠPĀRVARĒŠANU

I

Visgrūtāk ir pašam sevi nest.
Smaga, smaga ir nevarība.
Kā skudra ap milzīgu smagumu
Cinās ap to griba.

Jūs visi, kuriem nevarība
Kaulos rūs,
Jūs zināt, ka kokiem augļu nebūs.
Nekā nebūs.

Visgrūtāk ir savas dusmas nest,
Apspiest un valdīt
Un viena otra sētas vārtnus
Gabalos nesaskaldīt.

Bet tā ir pieņemts, ka jāsavaldās.
Tā vajag. Tā klājas.
Kaut niknums tevī nosmacē labo,
Žults krājas un krājas.

Grūti ir savu lielību nest
Un nelielities, kad var lielities.
Es saku: "Esmu slapjš no sviedriem."
Bet es esmu
Citu sviedriem pieslaucīts dvielītis.

Kad vajag vienkārši iet un darīt,
Vienkārši kartupeļus stādīt,
Man gribas runāt. Pāplest rokas
Un to lielo līdaku rādīt.

Un tā tu sevi nes. Smagi un grūti.
Vēl solīti, vēl un vēl.
Citu jau sen tu nosviedis būtu,
Bet sevi nosviest — žēl.

Un tevi lamā, par tevi smejas,
Un reizēm tu pats sev rieb.
Tādi mēs esam savās bēdu lejās,
Kas paši sevi stiepj.

II

Pašam sevi nav viegli nest.
Nav jau viegli, bet es to varu.
Es pacēlu roku pret brāli. Un tāpēc
Es to nolaužu tagad kā zaru.

Es nepiedevu savai kājai
Tikai tāpēc, ka kritu.
Es ataudzēju sev citu roku
Un kāju sev dabūju citu.

Es pats savus zobus noriju
Tikai tāpēc, ka par citiem tie smējās,
Un ausis, kas tiksmīgi kustējās,
Kad cilvēki rējās.

Ķirzaka pamet ķērājam asti
Un aizbēg nenokerta.
Cilvēks domā, ka viņa galva
Ir daudz ko vairāk vērtā.

Viņš aizstāv savu galvu arī tad, kad tajā
Jau pret jaunību skaudība kāpelē,
Un nejūt, kā galva no iekšpuses pamazām
Sapelē.

Es atstāju galvu kā ķirzaka asti
Ķērājiem — spriedumiem veciem.
Es norāvu galvu sev divas reizes
Un uzliku jaunu uz pleciem.

Lai manai meitai ir lepns solis,
Lai dēls mans neizaug greizs,
Ja vajadzēs, noraušu pats sev galvu
Trešoreiz.

PAR DARBU

I

Vai nejutat jūs darbu smirdam?
Ja tu vēl nejūti, tad od!
Nu, kas ir darbs? Nu, kas tas ir — darbs?
Darbs mēsli ir, ko zemei dod.

Lai saulespuķe saulē brīnās
Un lai tu maizes rikā kod,
Tā mums šai dzīvē jānocinās
Un šitā zeme jāmēslo.

Darbs mēsli ir — to saprot daudzi,
Un to ikkatrs saprast var,
Ka darbdiena ir mēslu kaudze,
Ko izārda un zemē ar.

Es nebrīnos, ka daudzi, daudzas
Par sapņiem un par ilgām smeļ,
Jo taču visas mēslu kaudzes
Ir jāizārda **dvēselei**.

Un tā var pagurt. Tai var apnikt.
Tad ir līdz kaklam. Nevar spēt.
Var prieku pazaudēt. Un sapni.
Un var pats sevi pazaudēt.

Ir laimīgie, kas sevi atrod
Un darbu, kuru mīl un prot,
Bet cik vēl stundu dienā katrā
Kā mēslus ārdām negribot...

Un tā ir dzīves tiešamība.
Un nav ko kautrēties. Tā ir.
Un smird šī nepieciešamība?
Jā, smird.

II

Nu, kas ir darbs? Pats tu, pats es.
Ne cirvis, ko tu rokā nes,
Ne dakšas, ar ko kūti mēzt,
Ne tas, ka bērni prasa ēst,
Ne tas, ka vēders maizes kauc,
Ne tas, ka vajag naudas daudz,
Ne goda raksta dotais gods.
Darbs piedzimstot tiek līdzī dots.
Kā divas rokas un kā sirds.
Kā neveiksme, kas stāv un ņirdz.
Kā kaut kas tāds, kas tikko most,
Sāk sevī augt un moka nost.
Kā sēklas čaulā asns milst,
Tas tevī laužas tumši zils,
Tas tevī tumši sarkans kāpj
Un sola, izpilda un krāpj.

Pār mani saules gudrā acs.
Pār mani mēness zelta rats.
Kas esmu es? Es esmu pats.
Kas ir mans darbs? Tas ir tas pats.
Balts gaismas stars lūdz, lai tu laid.
Melns izmisums, kas tevī vaid
Un nokrīt pārguris, un snauž,
Bet atkal pieceļas un lauž,
Un pakrīt pārguris un maza,
Bet kaut kur zvaigžņu mirdzums ass
Sauc atkal tevi, tevī ceļ,
Darbs tevi dzen, darbs tevi dzeļ,
Darbs tavos nervu galos trīc.
Darbs, bērnam dzimstot, piedzimst līdz.

Tāda ir mana zeme. Stārķiem ir mazi, balti bērni,
Un visi mātās lidot.

PAR KĀJSLAUĶIEM UN KĀDU IZMISĪGU VĒLĒŠANOS

I

Es redzu, kā tevi apris
Taksometru acis ļaunās.
Ja es būtu kaprīzs,
Es tiem ietriektu akmeni žaunās!

Pilsēta slāpst
Kā pusdzīva zivs, vārstot žaunas.
Es redzu, kā tevi apris
Taksometru acis ļaunās.

Man nevajag daudz,
Tikai dvēseles dažas,
Kurām var ticēt,
Ka tās dos ražas.

Man nevajag daudz,
Tikai vienu mugursomu.
Pusi tajā maizes
Un pusi — domu.

Pilsēta glaimo.
Vakaros banālos
Tu būsi gulbis
Kanalizācijas
Piekanalizētos
Kanālos.

Kad noguris rīts
Tavas nogurušās krūtis braucis,
Mani vēji tavā pilsētā
Kā kājslauķi kājas slaucīs.

II

Es nūdien nemaz neticu,
Ka šo meiteni cits vēl tā milēs.
Vai jūs redzat, cik dziļi tā nirst
Un cik dziļi meklē mani dzilēs.

Kādā svētā pārlicībā grib
Tieši dzelmē viņa mani atrast.
Redzi, kā tā meklē atvaros
Un pie dzelmju siekstas katras.

Redzi, kā tā dzelmē tumsu plēš,
Meklē straumju strāvās manas pēdas.
Vai jūs zināt, kāpēc izmisums
Viņai acīs un tik dziļas bēdas?

Kāpēc, elpai trūkstot dziļumā,
Viņai tāda spits un bail nav noslāpt?
Kāpēc viņa bezspēkā nesastingst
Auksto strāvu un avotu joslā?

Es nezinu, vai pasaulē ir
Vēl kaut kas tik patiess.
Es zinu — viņa augšā vairs neiznirs,
Ja neatradīs.

Kaut kur izmisumā viņa nirst,
Dzelmju zālēm plivojot matos,
Un es stāvu, un velns viņu zin,
Kāpēc kanāla gulbjos skatos.

Man tur jābūt. Es tur neesmu.
Vai tie būs meli, ja es niršu pie viņas?

Vai tiešām viņas dvēsele paliks
Uz manas sirdsapziņas?

PAR MĪLESTĪBU UN JĀŅTĀRPIŅIEM

I

Mīlestība — kompromisa spēle.
Piedod... samierinies... visi tā...
Nav nevienam nokaltusi mēle,
"Nē" vietā kas bija teicis "jā".

Neieceri baltu zvaigzni tālē,
Nedomā, ka tev jau pieder viss!
Mīlestība — jāņtārpiņi zālē,
Divu jāņtārpiņu kompromiss...

II

Ko tu raudi, ko tu lūpās kod?
Mīlestība neko nepiedod.

Apvainota, nežēlīgi salta
Debess velvē deg kā zvaigzne balta.

Spīgo baltais, tīrais, lepnaiss "jā" —
Pāri jāņtārpiņu "visi tā...".

Tuvu zemes skurbie ziedi tvan.
Tālu zvaigzne liesmo "Tici man!".

PAR PRĀTU, SAPRĀTU, EMOCIJĀM UN AFEKTIEM

I

Apturi vārdu, kas karsts
Laužas augšup no sirds līdz mēlei!
Iemācies valdīt sākumu,
Sākumu pašu šai spēlei!

Atceries, kad pār muguru skrien
Uztraukuma saltā skudra:
"Runāt ir tikai sudrabs," —
Teica kāda tauta gudra.

Nesit savu dūri
"...divi, trīs" — uz reizi tā!
Turi savu dūri līdz "desmit"
Kabatā!

Valdi savas acis, lai neredz,
Ka tās izmisumā zvēro.
Citiem lai liekas, ka rāmi,
Mierīgi visu tu vēro.

Piere lai nesaraucas!
Nāsis lai neieplešas!
Apdomā, apvaldi, savaldi
To, kas krūtīs plešas!

Nesper savu zibeni trešo,
Kur divi jau zibina!
Pirms tu ko dari,
Tev vēl jāzibina.

Trenē apturēt dūri.
Apturēt vārdu un aci.
Nestreb karstu putru.
Tas ir viss, ko tev gribēju sacīt.

Pa pasauli raibo
Tu krizdams un klupdams maldisies,
Ja tu neklausīsi
Un nesavaldisies.

II

Ko tad man tagad darīt?
Pielikt dzejolim kā vēnai dēli?
Redzi manu kvēli! Redzi!
Uzmet tai savu pēli!

Uzmet tai savu pēli!
Iegrūd tai rīklē surdīni!
Iegrožo manu dvēseli!
Slāpini viņu, gurdīni!

Tu esi zirgs, kas nekad
Nepārlēks pār ilksi.
Un dūri no kabatas
Tu pēc "desmit" vairs neizvilksi.

Nekad — ne pēc "desmit", ne "trīs",
Vai pasaule slikta, vai laba tā.
Vienmēr tu dūri rādīsi
Tikai kabatā.

Es esmu rīkle un acs —
Ļauj man kliegt!
Nemēģini manu dūri
Lejup liekt!

Redzi, mani uztrauc, ka jau,
Kad dzīve mums vēl nav ne pusē,
Mazāk ir to, kas kliez,
Vairāk ir to, kas klusē.

Un tas "runāt ir tikai sudrabs"
Arī mani dziļi skāra:
Vai tauta, kas mīl tādu zeltu,
Nav savtīgi iedzīves kāra?

Uzkar savai gribai kaklā:
"Slēgta! Kamēr izdibina."
Es tā nedarišu.
Es esmu pats sava mīna.

Viss var uziet gaisā,
Kamēr izzinās, zinās,
Kamēr aprēķinās,
Kamēr izdibinās.

Tikmēr uguni, kas nedeg,
Vismaz benzīnu būšu lējis,
Pie stūra būšu stāvējis
Un zagli rējis.

Un, ja tu domā par manu labklājību,
Par prestižu un par miesu,
Tad labāk es gribu būt suns,
Un man pietiks ar suņa tiesu.

PAR NEUZTICĪBU UN UZTICĪBU

I

Varat pie manis ienākt,
Varat projām iet —
Visas durvis ir vaļā,
Visas durvis ir ciet.

Draudzēties nāciet vai tenkot,
Ciemoties nāciet vai sērst —
Vienmēr durvis jums atvērs,
Mūžam jums neatvērs.

Un, lai cik jautri pie manis
Dies, glāzēs lies un ies,
Vienmēr jums glāzēs ielies,
Mūžam jums neielies.

II

Viņi man teica,
Lai griežos atpakaļ:
Drīz būšot sniegs
Un tevis vairs nebūšot
Taigas būdā
Pie Vienatnes upes.
Neticu viņiem!
Ceļš vairs nav tāls.
Vēl šķiltavās uguns,
Maisiņā — sāls
Un nedēļai — tēja.
Pēdējās maizes
Un spēka man pietiks
Līdz tavam sliekšnim.

PAR KRŪZĒM, KAS PLĪST, UN KRŪZĒM, KAS NEPLĪST

I

Izlijušu ūdeni nevar vairs sasmelt,
Ieplīsis kauss vairs neskanēs.
Nezinu, kā, bet es ieplīsis esmu.
Ieplīsuši esam visi mēs.

Dvēselē tā kā ieplēstā krūzē
Sūkalias, alu vai medu lej —
Ieplisums sāp un ieplisums rūšē,
Plisums kā nervs cauri dvēselei skrej.

Dvēsele nemāk un dvēsele nevar
Saturēt laimi, ja plisums tai.
Dvēsele nevar to laimi, ko deva,
Iznest caur dzīvi līdz mūžībai.

Bet, ja nu krūze nejūt, ka plisums
Viņā jau sācies, — jel nesakiet!
Ļaujiet, lai viņa kaut brīdi īsu
Pilna ar medus smaržu zied!

Ļaujiet, lai viņa tic, ka vēl jauna —
It kā tik tikko no cepla un skan!
Nerādiet plisumu smalko un ļauno,
Nerādiet citiem, ne viņiem, ne man!

Mums cepli negailēs, citiem tie gailēs.
Mūsceplu pelnus jau aiznesis vējš,
Bet man ir krūze blakus un bailes,
Ka to vēl tālāk kāds neaizplēš.

II

Ak, kas par muļķībām, dvēse nav krūze,
Dvēse ir saturs, kas krūzē liets.
Ja krūze plaisā un ja krūze rūšē,
Dvēsele aizbēg kā bišu spiets.

Dvēse nav krūze, dvēsele nav tā —
Veidota vienreiz un vienreiz plīst.
Dvēsele pēc savas krūzes jautā
Un no krūzes krūzē list.

Dienas ir krūzes un darbi, un gadi,
Krūze var mīlestība būt,
Krūzē var tava dvēsele radīt,
Un krūzē var tava dvēsele pūt.

Prasiet, kas dvēseli sauc un vajā,
Kāpēc tā krūzes plaisā un plīst?
Prasiet, kāpēc viņa nepaliek tajā
Sausajā krūzē, kur puķes vīst?

Dodiet to krūzi, turiet to krūzi,
Turiet to krūzi, lai nesaplist!
Cik daudz dvēseļu bez savas krūzes
Aiztek pa grāvjiem, pa renstelēm list.

Dodiet man krūzi tādu, kas neplīst,
Tādu, kur dvēsele putojot šņāks!
Rādiet to cepli, kur ir tas ceplis,
No kura mana krūze nāks!

Oh, kādas krūzes! Oh, skaistas visas!
Iznāk no cepla un garām iet.
Šī drīzi plīsis, tā drīzi plīsis,
Labi, ka mana vēl ceplī dzied.

PAR BANĀLO ELLI UN SILTU, BALTU PIENU

I

Labi cilvēki nav interesanti.
Parasti pie labajiem jau neiet.
Smēja Mikelandželo un Danti.
Nu tad ejiet! Kur jūs gribat, ejiet!

Pašā banālākā ellē ejiet
Pliekanības vellam mālus mīcīt!
Esiet interesanti un smejiņiet,
Visas anekdotes ņemiet līdzī.

Visas pikantērijas, cik zināt.
Kura sieva krāpj un pieviļ viru.
Atejvietās dvēšles izkariniet,
Savas dvēseles kā mušpapirus.

Lai kā mēslu mušas nevalodas
Jūsu dvēšles mušpapīram aplīp.
Jūsu acis lai kā stikla lodes
Spīd uz kafijgaldā vienā aplī.

Mēles tā kā slotiņas lai slauka
Dāmām ausu liekšķerītēs glaimus.
Tas nekas, ka vēlāk teiksīt: m..., —
Apzviēsīt un ķīķināsīt zaimus.

Ņemiet kokteiļstiebrīnus un pūtiēt
Šlepus citu glāzēs, citu vīnā!
Citi dzers. Ja zinās, tiem būs grūti,
Bet jūs stāviet pāri lepnā smīnā!

Kam caur dvēseli un kam caur miesu
Pēdējam jūs savu "kandžu" dzināt?
Kam jūs tālāk lemsit trulo tiesu —
Notrulināt, notrulināt, notrulināt?

Labi cilvēki ir garlaicīgi.
Viņi nemirdz. Tāpēc — mirdziet, mirdziet!
Esiet jauni, esiet jautri, esiet sīki!
Dzejolim ir beigas. Nu tad nirdziet!

II

Atrastu galu šim kamolam,
Varētu no jauna tīt.
Vajadzētu vienu labu un rupju
Kamzoli noadīt.

Vajadzētu sākt no gala.
No visas tiesas.
Atradišu galu kamolam,
Noadišu zeķes biezas.

Sapnī es labības šķūni
Redzu kā sentēvu pili.
Bet visskaistākie sapnī man rādās
Kāpostu lauki zili.

Tā zeme, kur govis laiza
Propelleru ausis telēm
Un cilvēkiem katram sirds vietā
Pa miltainam kartupelim.

Ai, kartupeļu sirdis!
Ai, agrās, ātraudzīgās!
Un arī jūs, kas būs vienmēr,
Kā cūkrācentiņi sikās!

Cik skaisti visi smilšaini!
Nav nemaz smalki un glauni.
Iestādi zemē — un izaug
Deviņi jauni.

Atradišu galu kamolam!
Atkal visu no gala tišu.
Vienu labu un rupju
Kamzoli noadišu.

Vienas labas zeķes.
Dūraiņu pāri vienu.
Gribētos rītos un vakaros
Tikko slauktu siltu, baltu pienu.

Vēl jau labi cilvēki esot —
Kaut kur pie Madonas, kaut kur pie Priekules.
Tikai jātiek laukā no tā strupceļa,
Kurā esmu iekūlies.

PAR TO, KAS IR KĀPJU GALĀ,
UN VAI TĀ IR

I

Es lēni kāpju lielas kāpes,
Un kāpju galā liels NEKAS.
Arvienu retāk uznāk sāpes,
Arvienu retāk — asaras.

Un es jau nemāku vairs smaidīt,
Kaut kur ir pazudis mans prieks,
Un kaut kur tumšā sakņu alā
Guļ lielais Vēzis Vientuļnieks.

II

Kur jūs esat, vecie zēni
Kulakiem kā laukakmeņiem,
Pirkstiem tā kā plostu cemmēm,
Matiem tā kā ežu spurām?

Atnāciet, un kailām dūrēm
Dzīsim naglas sienās!

PAR SIRDĒSTIEM, ĒZI UN ABRU

I

Dzīvojam uz vienas planētas,
Guļam, strādājam, ēdam,
Bet dienas aizžvadz kā pliekanas monētas,
Pilnas sirdēstiem un bēdām.

Es eju pa pasauli, nezinu, kā
Un kur savas bēdas remdēt.
Es ieeju pie sava priekšnieka
Un prasu, vai viņš negrib dzemdēt.

— Var jau, — viņš saka, — neviens neaizliez,
Bet pašlaik ir dzemdēt grūti,
Jo bērni, redzi, kā piedzimst, tā kliez,
Un bērni prasa krūti.

Un tie krīt uz nerviem ar savu "kāpēc"
Un ļoti ātri novalkā drēbītes.
Man liekas, ka šodien ar bērniem tāpēc
Labāk nepīties. —

Es gāju tālāk citurīt
Un savas dusmas līdzī sev stiepu.
Es pacēlu roku: — Hei, šoferīt,
Tu brauc ar tukšu riepu! —

Viņš nosmējās, aizbrauca, bet es lādējos:
Vai viņš negrib vai nemāk?
Trīs riteņi bij pareizi? Jā, es redzēju tos,
Bet viens bij zemāk!

Telefona automāts. Es iznāku ārā:
— Jūs zināt to veco teiku?
Nedarbojas. Tā viņš ir. Ko lai dara.
Tikai aprija divkapeiku. —

Neklausīja — nākošais gāja.
Iznāca. Nākošajam vēstīja.
Katrs nākošais automātu nolamāja.
Bet kāpēc viņš savu divkapeiku dēstīja!

Vai kā malēnietim viņam bij prātā,
Ka tā izaugs un ziedēs ziedos?
Bet vēl tagad stāv rinda pie vecā automāta,
Un vēl katrs savu divkapeiku ziedos.

Es esmu jūsu brālis, es esmu jūsu rads,
Bet man nav kur savas bēdas remdēt.
Galu galā — taču nevar visu viens pats:
Pumpēt riepas,
Lobot automātus
Un bērnus dzemdēt.

II

Mana atnākšana
Man sākumā likās
Nevajadzīga un lieka.
Tagad man te iepatīkās,
Jo šī dzīve ir pilna prieka:

Es ņemu savus puikas,
Lieku laktā
Un kaļu, ka smēde rūc.
Es kaļu puikas, kurus liek kaktā,
Plēš aiz ausīm,
Bet kurus ceļš gaida grūts.

Es kaļu puikas, kuriem nav mēra
Un mērenības trūkst.
Tie smird pēc pulvera
Un pēc sēra.
Un, kad iesper mucā, tad ūdens čūkst.

Es mīcu savas meitas
Abrā javā,
Un tās briest un rūgst.
Ja ir istie milti —
Un abrā savā.
Tad abrā vietas trūkst.

Es mīcu, es kaļu,
Es ūdeni grūžu,
No desmitiem viens iznāk — čīks.
Bet deviņi skatās
Ar aci drošu
Un mierā jau nepaliks.

Ar vienu aci
Puikas es kaļu,
Bet otra vēro un redz,
Lai rudzu miltos
Nav kukurūzas daļa
Un garoza neatlec.

Un, kad es kādu redzu,
Kas sevi žēlo
Un pats nezina, kā viņam trūkst,
Tad es prasū: — Vai tev ir
Viena ēze, kas kvēlo,
Un viena abra, kas rūgst?

* * *

Es jums atdodu:

savu nespēku un bēdas,
savas ceļa granti atmitās pēdas,
savu vilšanos mīlestībā un draugos
un tās stundas, kad es kā apjucis apkārt raugos.

Jūs man sakāt:

— Neapstājies! Ej!
Tu vēl nezini, cik daudz ceļu ir pasaulei. —

Es jums atdodu:

savu lapsas asti un lišķīgo mēli,
vilka zobus un šakāļa acu kvēli,
savu divkosību un iztapīgumu
un savu padevīgo muguras likumu.

Jūs man sakāt:

— Ej ar cilvēkiem, kam taisna mugura un taisna valoda,
un taviem baložiem pašiem būs sava paloda,
un taviem stārķiem pašiem sava lizda būs!
Ej ar taisniem! Viņi tev muguru taisnu izdabūs. —

Es jums atdodu:

savas ēzeļa ausis un plātību,
savas tukšās runas un savu neasprātību.

Tagad visu, kas man ir, es jums esmu devis.

— Tā nav ne puse no tevis, —
jūs man sakāt.

II

PAR DZĪVES APLIECINĀJUMU

*Man nav jāapliecina
adatas pakalģals,
kurā iever diegu,
bet adatas smaile.*

*Man nav jāapliecina
martena krāšņu varenums,
bet neatrastās rūdas
anomālija.*

*Man nav jāapliecina
lakstīgalu koris,
bet pirmā cīruļa
pusaizsalusī rikle.*

*Man nav jāapliecina
Dziesmu svētku koris uz Mežaparka estrādes,
bet vistālākā korista
no vistālākām mājām
sabristās kājas un izgludinātā prievīte.*

*Tas, ko visi redz,
apēd to, ko visi neredz.
Katru dienu mums ir
zviņas uz acīm.*

PAR VJETNAMU, PASTKASTĪTI UN SAVAS SĒTAS VĀRTIEM

Dārzā briest āboli.
Jānītis pienu dzer tikko slauktu,
Un negribas iet līdz vārtniņiem —
Tur ir pastkastīte,
Un tajā ir Vjetnama.

Es satieku draugu, viņš saka:
— Ja degs mana roka...
Ar otru vien es to nespēšu nodzēst.
Vai tu man... — Jā, — es saku.
— Atnāc, es tev pārsiešu.

— Jā, — viņš saka. — Pārsiesi...
Bet tad, kad mana roka degs...
Vai tu man... — Ko lai atbild?

Mana roka nedeg.
Siens ir sapļauts,
Jānītim piena pietiks,
Un sieva man ir kā saulespuķe.
Dārzā briest āboli,
Un negribas iziet aiz vārtniņiem.
Mana laime — tepat.

Bet naktī es atmostos — deg mana roka!
Deg zeme, klieudz saknes zem katra koka,
Un debesis rēc un nāk uz leju.
Kāds ar liesmainu ķepu pārplēš man seju,
Un caur avioindi un napalma sārziem
Es izlaužos līdz savas sētas vārtniņiem
Un kliezdu pēc biedriem:
— Kamēr nav par vēlu,
Glābiet manas rokas,

*Manu saulespuķi
Un manu dēlu! —*

*Pie katras sētas vārtiem
Ir pastkastīte,
Un tajā ir Vjetnama.*

* * *

Mēs dzimstam no tēva,
Mēs dzimstam no mātes,
Dzimstam gultās, migās un lizdās.
Bet galvenais tomēr
Nav tēvā, nav mātē,
Nav galvenais gaiļos, ne vistās.

Bet galvenais — ja tev prasa: — Pasaulei
Ir mala? —
Atbildi: — Nav malas! —
Jo galvenais ir
Ne gaiļos, ne vistās,
Bet tais cāļos, kas mostas zem čaumalas.

Jo ir tādi gaiļi
Un ir tādas vistas,
Ēd, ēd, klukst un vēderus taucina.
Bet ticiet knābim,
Olas čaumalā knābim,
Kas kludzina, kludzina, kludzina.

Teic — pirmā bij ola,
Teic — pirmā bij vista,
Bet — vienalga, kā radība sarādās, —
Ticiet, ticiet knābim,
Mazam, dzeltenam knābim,
Kas pirmais no čaumalas parādās!

Var jau ticēt sekstēm,
Skaistām gaiļu astēm,
Bet vai tāpēc mūs sauks par redzīgiem?
Tāpēc tici tām galvām,
Kas izlien no olas,
Tiem kakliem gariem un lecīgiem!

Tas nekas, ka tās mazās
Nevar saukt vēl par dējušām
Un tos mazos — par daudz ko jau guvušiem.
Tas nekas, miļā saule, —
Stāvi pār visiem
Gailēniem nenožuvušiem!

Jo šie gailēni nedziedās
Tais pašos meldiņos
Un visticamāk neklūstēs citātus.
Un man tā vien liekas,
Ka arī olas
Dēs tomēr kaut kādas citādas...

* * *

Pasaulē ir ļoti daudz cilvēku,
kurus es neieredzu.
Un līdz ar viņiem es neieredzu lietas.
Es neieredzu baltas apkaklītes
un kaklasaites,
jo manai meitenei patīk vīrieši
ar apskaužamu eleganci,
un viņa dabūs savu.

Es bieži lamājos.
Es lamāju lietas,
kaut gan vainīgi ir cilvēki.
Es sviežu lamu vārdus
pret kafejnīcu galdiņu plikajiem pauriem,
bet tie ir nejutīgi
kā nihilistu dvēsele.

Es neieredzu spoguļus.
Mans mīlais cilvēks
pazūd stundām tajā
un nenāk atpakaļ.
Es sēžu spogulim blakus
kā šveicars pie durvīm
un gaidu.

Es nemīlu svinīgus galdus.
Aiz tiem sēž cilvēki,
kuri nedrīkst viens otram
piedot neko,
bet piedod ļoti daudz.
Es esmu glēvs.
Es lamāju lietas,
kad vainīgi ir cilvēki.

PIETURAS ZĪMES

I PUNKTS

Priekšnieka nav. Nav! Nē, nav! Varbūt. Nevaru zināt.
(Punkts.)

Jūs esat pārāk jauns. Ja ko runā, tad, ko runā, vajag zināt.
(Punkts.)

Man nav desmit roku, jūs taču redzat. (Punkts.)
Mēs no arodbiedrības. Biedri Jāni, nav glīti tā. Preciet!
(Punkts.)

Durvis ir ciet! Nelauziet durvis! Vai jūs neredzat! (Punkts.)
Līdz divpadsmitiem. Līdz div-pa-dsmi-tiem! Tagad
viss ir ciet! (Punkts.)

Kur lai iet? Nav mana darišana. Vajag gulēt iet. (Punkts.)
Pilsoni, pie mums restorānā nedzied. Operā dzied. (Punkts.)

Jā, būs. Būs! Jums saka — būs! Labo. (Punkts.)
Neskatieties, kur nevajag, skatieties vairāk uz labo! (Punkts.)

Nezinu. Nezinu. Nekā nevaram darīt. (Punkts.)
Varbūt man pienākt parit? (Klusums.)

To vārdiņu "punkts" tā, ka dzird,
Nepateiks varbūt,
Bet punkts ir,
Un to jūt.
Punkts — respektablais,
Punkts — striktais,
No padomju cilvēka
Padomju cilvēkam
Kā pa ģīmi liktais.

II IZSAUKUMA ZĪME!

Es mi! Es mi! Es mi! Es mi! Es lu!

Uz priek! Uz šu!

Lai dzi! Lai vo!

Par ko?

Par ko tu kliegz?

Urā! Heidā!

Bravo! Urā!

Tik nav nevienas rupjas balss, kas sauc:

— Tas tak par daudz! —

Jūs, kas ar "urā!" citus barojat,

Par ko jūs karojat?

Tik forma, kampaņa un uzsaukums jums rūp!

Lai tālāk iet kā iedams — krit vai klūp.

Par to, kas tālāk būs, par to jums vairs nav daļas,

Jums tikai balsis skaļas:

— Urā, urā! — Un tālāk viss bez steigas.

Ka tikai izsaukuma zīme sauklim beigās!

III KOLS

Kols.

Aiz kola: vēl būs...

Kols.

Aiz kola: gaida mūs...

Aiz kola: rūgs, veidosies, taps.

Aiz kola viss ir labs un nekas vēl nav labs.

Aiz kola: vēl būs, vēl nāks un vēl sekos.

Aiz kola: kosmodromos, mototrasēs un velotrekos
Riteņi, acis un sekundes zibēs.

Aiz kola: prasis, pieprasis, gribēs.

Un būs jāvar, jāgrib un jāzina.

Kols neko nesamazina.

Kols neko neizbeidz.

Aiz kola: ej! sāc! steidz!

Ne gals,

ne punkts,

ne pols.

Šim dzejolim beigu nav.

Kols:

A Ć G Ā R N I D Z E J O Ļ I

* * *

Tā lapa, tā lapa,
Kas lejup krīt,
Uzlidos atpakaļ rīt.
Uzlidos atkal zarā rīt
Tā lapa, kas lejup krīt.

Tie sniegi, tie sniegi,
Tie atrauti tiks
No zemes un augšup snigs.
Ir spēks kāds, kas augšup tiem pacelties liks,
Tie sniegi pret zvaigznēm snigs.

Tas cilvēks, tas cilvēks,
Kas tagad jau sirms,
Tas aizies, kur bija — vispirms.
Tas atgriezīsies, kur bija viņš, pirms
Kļuva kā Dieviņš sirms.

Un upes skries atpakaļ,
Strauti kur irdz,
Stars atpakaļ, saule kur mirdz,
Un pamodišos no jauna es —
Zem mātes sirds.

* * *

Ja kāds ko labu teic par lidakām,
Tas tikai citus aicina uz ķildām.
Es tomēr teikšu: "Mācieties no tām,
Jo lidakās ir kaut kas nepiepildāms."

Ak, ja man būtu viņu rijīgums,
Es trenkātu šos cilvēkus un dzitu,
Un, vai tie priecājas vai raud, vai skumst,
Es tos kā zelta karūsēnus rītu!

Kā ezerā šai dzīves rosībā
Es peldu rijīgs, ūdenszāles zaigo,
Es redzu sauli spurās nozibam
Un sajūtu jau viņu garšu svaigo...

Es teikšu: "Mācieties no lidakām,
Kad dienas kļūst kā vēdzeles tik rāmas!"
Es teikšu: "Mācieties no lidakām!
Jo lidakas ir nepieēdināmas."

* * *

Bet, velns parāvis, kāpēc kārtis neaug?
Zaļš spēks no zemes apīņstīgas triec,
Un apīņi aug visur, tur un te aug
Un stīgu atsperes ap kārtīm liec.

Bet kārtis beidzas. Nav kur tālāk dzities.
Stāds izpleš stīgas, zaļā spēka dzīts.
Stāds grib kā spirāle vēl augšup vities,
Stāds grib, bet nevar — kārtis neaug līdz.

Tad zaļās stīgas lēni lejup laidās...
Bet atkal kāpj no saknēm zemes spīts,
Un atkal augšup kāpj, kārts galā svaidās,
Un stīgu galos zaļa uguns tric!

Ak, dzīvē apīnis ir gandrīz katrs,
Ap saviem tēviem, draugiem, biedriem vīts,
Bet tikai retam laimējies ir atrast
To kārti, kura apīnim aug līdz.

Ja būtu tā, mēs dzītu savus dzietus
Kā garā pupa stāvus debesīs
Un skatītos: uz sliktiem — piķa lietus,
Uz labiem ļaudīm — zelta lietus list.

Un tāpēc apīnkārtis vajaģ dabūt,
Ap kurām vijas spirālē zaļš prieks.
Mums tāpēc Dindoņiem šai dārzā jābūt,
Un ja mēs katrs būtu Sukatnieks,
Un ja mēs pārpotētu šķiedras sausās...

To, ko mēs tagad runājam, mans draugs,
To taču arī kārtis dzird un klausās.
Nu, kā tu domā pats — augs? neaug? augs?

SĪKUMI

Nolādētie mazie likumi!
Vai tu vari pa tiem iziet stalts?
Manu dzīvi apēd sikumi:
Nelabi čikst gulta, klibo galds,

Pazūd cimdi, trolejbusā
Sikkapeiku nav —
Diena tā kā puķe krusā
Sakapāta jau.

Kaut kas skar tik vienu sakni —
Man jau roze nīkst,
Un, kur citiem puķu dārzi,
Vārpatas man dīgst.

Cilvēks pasmaida par mani.
Kā viņš, draņķis, drikst!
Draugi teic: — Tu esi pārāk
Patmīlīgs. —

Vakar man jau atkal teica:
— Tu jau kļūsti sīks. —
Man vēl tagad iekšā vārās:
Kā viņš, draņķis, drikst!

Bet viņš šodien atkal nāk
Un atsāk veco karu:
— Sīkumi ir aizlauzuši
Tavu garu. —

Mazi meli, mazi draugi...
Paņirdz, pasmīn, skauž...
Tie nav kurmji, tās ir sliekas,
Kas tev saknes grauž.

Tās grauž visus. Negaidi, lai
Mierā liek.
Sliekām arī ir no kaut kā
Jāpārtiek.

Ko tu darisi, kad īsti
Grūtais laiks būs klāt —
Kurmīšs, šakālis un vārnis
Prasīs izdabāt?

Ja tu būsi mazu dusmu
Salauzīts un mazs,
Vai tu zināsi, kā jāsīt
Sitiens ass?

* * *

Es ēdu vīnogas, tās pašas vīnogas,
Ko redzēju kādreiz vien sapnī.
Es ēdu, pieēdos, ēdu, pieēdos,
Ēdu, un apnīk.
Es ēdu vīnogas, negribas vairs,
Bet tās no kātiņiem pašas sāk kniebties.
Es ēdu vīnogas, es ēdu vīnogas,
Kamēr sāk riebties.
Bet es ēdišu vīnogas, laikam ēdišu vīnogas
Arī rīt un parīt.
Vienkārši tāpēc, ka tās pa rokai
Un nav cita, ko darīt.
Es ēdu vīnogas. Tā — bez garšas,
Ne smaidīt, ne viebties.
Es ēdu vīnogas, es ēdu vīnogas,
Kamēr sāk riebties.
— Cik ilgi tā? Cik ilgi vēl? —
Es prasu katrai dienai,
Bet roka iemet, roka iemet,
Roka iemet mutē vēl pa vienai.
Es ēdu vīnogas. Bet cik ilgi
Var vīnogu dienas tā stiepties?
Es ēdu pa odziņai, ēdu pa odziņai,
Kamēr sāk riebties.
Es ēdu vīnogas.
Es ēdišu vīnogas
Līdz citrudens ražas ņemšanai.
Es ēdu vīnogas... Nu ko tu muldi!
Vai tad nav nekādu līdzekļu vemšanai?

* * *

Neesiet tik pārmērigi lieli,
Ļaujiet vismaz man būt mazam,
Ļaujiet man spēlēties ar savu kāju ikšķiem!

Redziet, es guļu šūpulī
Un abām rokām
Bāžu kāju mutē.

Atzīstieties, ka jūs jau esat lieli
Un stivi
Un ka jūs vairs to nevarat.

Tas ir ļoti svarīgi — laiku pa laikam
Kļūt mazam, lai augtu liels.
Ja jūs vairs to nevarat,
Jūs esat kaut ko pazaudējuši.
Spirāli.
Atdzimšanu.

Man liekas, mēs to nesaprotam —
Spirāli.
Spirāle nav tā — gultas matracī
Federe.

Spirāle iet caur jums.
Sakiet — vai jūs jūtat, kā spirāle iet caur jums?
Vai jūs varat laiku pa laikam atgulties šūpulī,
Spēlēties ar saviem ikšķiem un bāzt kāju mutē?

Ja jūs to nevarat, tad caur jums iet taisne.
Taisne ir stīva.
Un tad tas neko nepalīdz,
Ja jūs gultas federī saucat par spirāli.

Tāpēc ļaujiet man būt mazam.
Es spēlējos ar saviem pirkstiem,
Es apgūstu sevi —

Tam, kas nāks:

Brīvā dzejā, pantā ne...

Fontāni...

Spontāni...

Tas viss man vēl nākotnē.

Ļaujiet man spēlēties ar savu kāju ikšķiem.

Es jums galvoju, ka tas ir sabiedriski ļoti nozīmīgi.

* * *

Šis muļķis zēns ir laimīgs.
Ne par ko viņam
nav jāatbild.
Un tu pret viņu arī neko
neiebild.

Mēs viens pret otru
arī neko
neiebilstam.
Mēs uzsmaidām viens otram,
stāvam,
un tā mēs dilstam.

Mēs dilstam pa katram
kopā izdzertam
kausam.
Mēs vācam sev draugus,
kuri arī grib iziet
kājām sausām.

Mēs dilstam pa katram
kopā uzsauktam
tostam.
Kad kustas mēles,
mums liekas, ka paši
arī mēs kustam.

Mēs svinam jubilejas,
vakar bij mana,
rit būs tava,
un neviens neredz, kā pamazām
zemē atpakaļ ielien
Raiņa Tadenava.

Vēl nupat šodien
arjergardā
bija atkal prieki —
pie spirta mucīņas tikuši bija
vezumnieki.

Tā vienmēr — kad cīņā
akmens uz akmens,
mūris uz mūra,
sauc tostus priecīgā kompānijā
rakstveži un intendantūra.

Un tikmēr simtiem rudzu lauku
apraks dažas ceļojošas kāpas.
Redzi, Spīdola,
kādi mēs esam plāpas.

INFANTILS DZEJOLIS PAR INFANTILISMU

Redzi, zvirbuļi knābā
Zirgābolus uz ielas...
Neglaimo, mana labā,
Mokas nemaz nav tik lielas.

Nerunāsim par mokām,
Mokas ir ļoti mazas.
Redzi: mežmalas lokā
Zāli plūc baltas kazas.

Žagata niekus zog,
Nozog spožu karoti...
Bet cilvēki jāaprok
Neizkaroti.

Cilvēkus zemē rok
Rimušus.
Bet var būt, ka rok
Vēl isti nepiedzimušus?

Visu mūžu cilvēks kā ganiņš
Silē cūkām bietes kapā,
Un tad pēkšņi tu jūti,
Ka ar vienu kāju jau kapā.

Neapjauduši
Savas dzīles,
Dzīvi pussnauduši,
Infantili...

Varbūt tam vecītim vārgam,
Kas mūžā gājis zem desmit vagariem,
Līdz pašam zārkam
Bija bail no žagariem?

Varbūt tai tantītei —
Lai vieglas smiltis nelaiķei Lienei! —
Bija žēl, ka matu bantīte
Smukāka kaimiņienei?

Nomira pensionārs pērn,
Visu cienīts un godināts godnieks,
Bet pēdējos gados viņš bija kā bērns
Tajā spēlītē "Es būšu bodnieks!".

Visi dzied par nākotnes balto gulbīti,
Čakli bariņā strādā un skudro,
Bet tikmēr nekaunīgais stulbiķis
Piekauj kautrīgo gudro...

Vispār — negribas jau vairs to te:
Par zvirbuļiem rakstīt un mušām.
Pašam jau arī gribas ļoti
Ātrāk būt pieaugušam.

Kā tam puikam, kas, lai tētim būtu līdzīgs,
Pats savām rokām
Cūku pupas sev sabāza nāsīs.
Mēs iesākām par mokām?
Ak, par tām labāk nerunāsim.

III

* * *

Es mīlu tavas acis,
Tajās kā egles ciekuru
Sauli kaļ dzenis.
Un es mīlu tavas acis,
Kad tajās uzlec mēness.

Tad viņas tumšas un platas
Manī skatās un brinās.
Es mīlu tavas acis,
Kad tajās saule ar mēnesi cīnās.

Es mīlu tavas acis,
Kad tās kā čūskas divas
Guļ izmisušas un aukstas,
It kā nemaz nebūtu dzīvas.

Es mīlu tavas acis,
Kad tās kā lāzeri divi
Izdeg un izskrien
Caur manu dzīvi.

Bet visvairāk es mīlu, kad tavās acīs
Dzenis sauli kā ciekuru kaļ
Un zelta sēkliņas mazas
Birst dvēselē atpakaļ.

Mazas zelta sēkliņas birst...
Es to nomodā redzu un miegā.
Reizēm kāda sēkliņa iekrīt
Arī pie manis sniegā.

ZĪMES

Tādas bija zīmes:
Divi cūkpieņu ziedi
Uz viena kāta. Zaļš mauriņš.
Un pirmajam pavasara tauriņam
Blakus otrs tauriņš.

Nemaz nemeklējot, tāpat —
Aiz šķūņa ceriņu zarā
Divi pieciši
Tieši blakus
Tai lielajā ziedu barā.

Tai lielajā barā, kur tik maz ziedu
Pa piecām un trijām,
Mums kaut kā laimējās —
Mēs abi pieciši blakus bijām.

Kas tovasar lika man uz pleca
Nolaisties divām spārēm?
Kas toruden lika baravicēniem
Augt pa pāriem?

Mēs mežā abi kā pagāni gājām,
Salikām rokas
Un lūdzām visus pa divi kopā
Saaugušos kokus,

Lai viņu zaļā uzticība
Mums tiek uzticēta.
Mēs lūdzām, lai viņi ar savām saknēm
Un savām sēklām mūs svēta,

Un, ja mūsu soļi šķirti ies
Katram savus takus,
Lai tai priežu silā vēl satiekamies,
Kur divi dzeņi kaļ blakus.

* * *

Citi saka:
Šķelmīga skuķe.
Man viņa ir
Mana saulespuķe.

Nejauši uzdīga
Gurķu vaģā
Kā mana dzīve
Garā un smagā.

Visi manus gurķus
Teica un slavēja,
Viņu man tikko
Neizravēja.

Teica: gurķiem diģļlapas
Abas divas stīvas.
Šīs tādas citādas,
Šīs pārāk dzīvas.

Saradās teicēji,
Saradās palīgi.
— Ejiet jūs visi, — es teicu,
— Galīgi. —

Tagad, kur vienmēr še
Gurķi auga,
Aug mana
Saulespuķe šmaugā.

Cits osta neļķi,
Cits pielūdz rozi,
Man patīk, kā viņa
Sauli groza.

Lai kur iet saule,
Lai iet kā iedama,
Vienmēr pagriežas
Pretī ziedam.

Katrs no ziemas
Kādreiz nobīsies.
Man melnas, jautras
Sēkliņas lobīsies.

Kas mani sauks par vecu
Un viņu par aušu,
Es tiem pār plecu
Tukšās čaumalas splāušu.

* * *

Rīts. Uz mana pleca mostas
Divas acis zilas, platas,
Un uz mazā nakstgaldiņa
17 matadatas.

Kas ir redzējis, tas zina,
Kā tiem reizēm acis gailē —
17 maziem velniem
Katras matadatas smailē.

Reizēm sajūku es prātā:
Katrā kadrā, katrā skatā
Nāk no ekrāna uz mani
Aktrises ar matadatām.

Nakti greizsirdīgi velni
Mani dur un mani krata:
— Vai tu zini, kur tā bija?
Tā ir viņas matadata. —

Drīz būs jāieziemo rozes,
Jāsedz egļu skujām platām.
Es pie zemes rožu kātus
Spraudīšu ar matadatām. —

Atnāks vecums. Šļuks pār ausīm
Vecā hūte malām platām.
Mana bezzobainā mute
Šļupstēs vēl par matadatām.

Jūs man sakāt: mīlestība.
Es jums saku: ejiet ratā!
Mīlestība — tā ir inde
Mazā, melnā matadatā.

* * *

Es nezināju, ka mani ir tik daudz vietas —
Tev.
Līdz šim es savu dvēseli mēbelēju
Sev, sev, sev
Pats, pats, pats.
Tā aiz gada gads.
Pats priecājos, pats ciešu.
Tagad es pie velna visas šīs grabažas sviežu.
Tagad
Tu te esi.
No sienas līdz sienai.
No rita sākot,
Cauri dienai.
No īsiem mirkļiem
Līdz vakariem gariem.
Starp grāmatu kaudzēm,
Starp mēness stariem.
Tu esi ap mani un mani,
Viena matērija.
Viens lauks.
Es jūtu, kā no maniem pleciem
Tavas rokas plaukst.
Izmisuma naktīs aklās
Tu esi manu sienu naglās,
Bet pēc naktīm baismām
Tu atkal esi pie griestiem rita gaismā.
Tu esi zilajā, skumjajā vakara krēslā,
Es sadedzinu pa krēslam.
Tu redzi — es sadedzinu galdu,
Tu redzi — es skaldū.
Lai starp četrām dvēseles sienām
Nepietrūkst vietas mūsu dienām.
Nevienai lietai te vairs nav vietas.
Tās ir lietas, nevajadzīgas lietas.

*Bet labāk iesim.
Tūlīņ.
Un mēs vēl tālu tiksim.
Te ir par šauru.
Te mēs nepaliksim.*

GREIZSIRDĪGI UN AIZVAINOTI DZEJOĻI

I

Es ticu, ka putns ir viegls un brīvs,
Kad par mīlestību tas dzied.
Tu ievedi mani krātiņā
Un aizsiti durvis ciet.

Es neesmu putns. Es esmu lācis,
Kas tavā krātiņā sēž
Un skatās, kā pāri mežiem aiznes
Brīvus putnus
Brīvs vējš.

Es esmu lācis, kas skumji sūc ķepu
Un vēl nemaz neapjauž,
Ka mīlestība ir krātiņš vieninieks,
Kurā viens tikai stieņus grauž,

Jo otrs aiziet, un tu paliec ar būri,
Divu krātiņš paliek tev vienam.
Tad mēs izbāžam ķepu starp diviem stieņiem,
Starp diviem stieņiem mēs lienam,

Lai pamestu krātiņu reizē ar otru,
Bet nevaram pamest to,
Un vienmēr viens paliek un ar visu būri
Otram pakaļ klunkuro.

Ja tu būtu būri, ja tu būtu te...
Bet tu vari brīva iet.
Tu ievedi mani krātiņā
Un aizcirti durvis ciet.

Es nevaru aiziet. Es nevaru izkļūt.
Es nevaru aizbēgt nekur.
O, stipras ir restes! Varbūt mūža restes,
Kas mani ieslēgtu tur.

Es esmu Miška, brūnām acīm,
Kas dusmās pie sevis rūc.
Un tad, kad tam vajag tavu ķepu,
Tās nav. Un viņš savu sūc.

II

Ja es būtu muļķis,
Man būtu vieglāk.
Es neredzētu, kā tu smaidi,
Es neredzētu, kā viņš smaida,
Es neredzētu, kā jūs abi smaidāt.

Ja es būtu aklis,
Man būtu vieglāk.
Es neredzētu pavēli viņa acīs,
Es neredzētu paklausību tavās acīs,
Es neredzētu aicinājumu jūsu abu acīs.

Ja es būtu kurls,
Es nedzirdētu pustoņus,
Kurus jūs abi dzirdat
Un domājat,
Ka citi tos nedzird.

Pat ja mana oža
Būtu tik vien asa
Kā vilku sunim,
Arī tad es justu —
Te ož pēc nodevības.

Ja es būtu muļķis,
Man būtu vieglāk:
Mani nesauktu par muļķi.

III

Kas tu esi — vaduguns vai malduguns?
Es no tevis aizeju kā padzīts suns,
Paglaudīts un pažēlots, un iznerrots,
Un es nezinu, kur ir mans suņa gods.
Gan es jūtu — te kaut kas pēc meliem ož,
Kaut kur sesks šai fermā vistas kož,
Un mans purnagals aiz atriebības trīc,
Bet es atkal, pažēlots un paglaudīts,
Nezin kāpēc apvaldos un savaldos:
Es vēl skaidri nezinu, kam kost,
Es vēl skaidri nezinu, kā būt,
Bet mans suņa purns jau labi jūt,
Ka pats velns to nevarēs man liegt,
Ja es celšos savus suņa zobus triekt...
Ja es celšos savus suņa zobus kost...
Kāds būs beigts. Kāds būs pagalam. Kāds būs nost.

Labi, labi. Es tāpat, pa jokam vien.
Kad mēs satiksimies? Rīt vai paritdien?
Tu jau esi man mans Dievs un velns,
Katru reizi aizeju no tevis mazs un melns
Šunelis.

IV

Es eju, dzīvoju un smejos.
Bet pēkšņi mani kaut kas klups,
Un atkal acu priekšā dejos
Tavs mīlais, trakais hulahups.

Šī pilsēta bij četrstūris,
Šī pilsēta bij pelēks kubs,
Šī pilsēta bij nedzīvs mūris,
Bet iedegās tavs hulahups,

Un uguns svītra griež un graiza.
Un nakti griež un dienu šķeļ,
Un tevi uguns mēles laiza,
Un mani uguns blāzma dzeļ.

Nu sirds kā kreisais āķis ringā
Sit precīzi un asi zib.
Nu sirds kā šķautņains akmens lingā
Grib atrauties un lidot grib.

Lai akmens atraisās un lido!
Un kaut kur auksti stikli drups.
Un mani beidzot paņems vidū
Tavs mīlais, trakais hulahups.

Bet dienas deg un dienas lido,
Un tā var gadiem sniegi snigt.
Tu esi uguns riņķa vidū,
Un klāt es nevaru tev tikt.

V

Pasaule ir ļoti dziļa,
Ja tā skatās no loga augstuma.
Kad es tur būšu lejā,
Tu sildīsi plaukstu man.

Tu liksi man roku uz krūtīm,
Ko tu augšā te nedariji.
Es atcerēšos, cik tu tur augšā
Auksta biji.

Pasaule ir dziļa, dziļa,
Ja tā skatās no loga augstuma.
Var būt, ka tā var izbēgt
No aukstuma.

Var būt, ka mana dvēsele
Ir jau izkāpusi pāri palodzei
Un tagad tai atlauzti spārni
Lejā kā vālodzei.

Varbūt tur lejā uz akmeņiem,
Mašīnas kur ārdās,
Mana dvēsele kā bezdelīgu bērns,
Izsviests no ligzdas, spārdās.

Cik jocīgi, mana dvēsele,
It kā tu būtu man lieka —
Izkriti no septītā stāva
Un atpakaļ nevari iekāpt.

Izkriti no septītā stāva,
Un jānomirst pirmajā stāvā.
Cik ilgi tā mēs dzīvosim —
Katrs savā?

Tu jau pie manis netiksi,
Ar salauzto spārnu vālodze.
Var būt, ka tikai viens ceļš
Ir pie tevis. Un sākums ir palodze.

Pasaule ir dziļa, dziļa,
Ja tā skatās no loga augstuma.
Var būt, ka tā var izbēgt
No aukstuma?

VI

Es zinu, kur ir mana dvēsele.
Es zinu, bet atpakaļ neeju,
Es sēžu ar draugiem pie galda
Un vīnu glāzēs leju.

Un, kad palieku viens reizēm vakaros,
Es vientuļš mēnesi reju.
Bet dvēsele man ir, es zinu,
Es tikai pakaļ tai neeju.

Lai paliek mana dvēsele
Tur tajā tālajā pļavā.
Lai dzīvo ar bērziem un zaķiem
Nodabā savā.

Lai dzīvo kā ezis, kā spāre,
Kā stirnubuks brīvā dabā!
Lai dzīvo bez manis viena,
Tā būs labāk.

Lai nomirst bez manis viena
Uz celma vai dzērveņu ciņa,
Tāpat kā es nomiršu viens —
Bez viņas.

Jo dvēseles nav te nevienam!
Man arī nevajaga.
Es sev skaitīšu gadus kā govij
Rievu riņķus uz raga,

Kā tukšus sērkociņus savas dienas
Es atpakaļ kārbiņā grūdišu,
Un mani ilgi par pilnu turēs,
Un kāda jums daļa, ko es jutišu!

Es tad saku jums visiem,
Kas laimīgi ar savām dienām, —
Lai nav man dvēseles,
Tāpat kā jums nav nevienam.

VII

Izšķirsimies tepat saulītē,
Kamēr abus skārusi nav ēna,
Kamēr abus vēl nav skārusi
Viltus rūsa rūsgana un rēna.

Tevis dēļ es esmu pratis daudz.
Esmu kāvies, cīnijies un cirties,
Tikai vienu nepratu nekad:
Pašā īstākajā brīdī šķirties.

Nepratu, kā cilvēki to prot
(Vai tie sirdi bagāti vai mazi?),
Nepratu, kad dancis bij pa trim,
Pārgriezt mīlestību kā ar nazi.

Sadalīt un teikt: — Ņem pusi sev.
Tāda mīlestība man par grūtu.
Atdod manu! Savu paņem sev.
Kopā nest mums pārāk smagi būtu. —

Tevis dēļ es esmu pratis daudz,
Pat pēc tevis šķērsām straumei irties.
Tevis dēļ es esmu pratis daudz.
Pratišu no tevis arī šķirties.

Izšķirsimies tepat saulītē,
Kamēr ēna skārusi nav abus.
Gan jau vēl bez manis satiksi
Tikpat mīlus cilvēkus un labus.

VIII

Pasaki labu vārdu.
Pasaki!
Tev nav ko teikt...
Es tagad zinu, ko tu domā.
Tu gribi beigt.

Tu neteiksi.
Es zinu, ka tu gribi aiziet.
Tu vairs negribi manus palagus,
Manis cepto maizi.

Tu vairs negribi manus matus,
Manus agros un pelēkos rītus.
Tu vairs negribi manus cimdus,
Klusos vakaros izrakstītus.

Es tev devu, kas man ir.
Un es neesmu nabaga.
Bet vairāk man nav,
Un es nevaru būt vēl labāka.

Tu saki — liela mīlestība.
Manējā laikam ir maza.
Es to citiem nerādiju.
Bija bail, ka neizvazā.

Es to rādiju tikai tev.
Tu daudz devi man un daudz ņēmi.
Es tevi milu tā,
Kā koks mil zemi.

Bet tagad ej!
Es palikšu.
Man nav kur steig.
Es tikai neticēju, ka pienāks stunda,
Kad vajag beigt.

* * *

Trīslapītis — ceriņos baltos,
Nelaipe baltā.
Tu jau zini, kā es maldos.
Tā cilvēki maldās.

Cilvēki meklē laimi piecām
Un lapiņām sešām.
Mēs, meklējot laimi, zarus liecam
Baltu ceriņu mežā.

Es negribu tevi, sešlapainā,
Dvēsele svešā.
Es tevi atraidu, projām gainu.
Labāk palikšu bešā.

Cilvēki norauj un ieliek laimi
Starp grāmatu lapām
Un ar šo sakaltēto laimi
Iet visu mūžu. Lidz kapam.

Māca ticējums:
Laimi, līdzko atrod, vajag
Apēst un aprīt.
Tā var apēst visu pasaulē šajā
Un apēst sapni.

Es arī, ja gribējis, atradis būtu
Daudz laimju šorīt.
Bet es labi zinu, es labi jūtu —
Es tās nespētu norīt.

Jo es atradu tevi. Tu man spīdi
Baltu ceriņu naktī saltā.
Mans baltais trīslapīti,
Mana nelaime baltā.

SAPNIS

Uz zemes mums abiem bij ļoti skaisti.
Zaļa, ziedoša zeme un zili vēji.
Es teicu: — Tu tikai man neizgaisti. —
Bet tu iebridi jūrā un
aizpeldēji.

Viļņiem zilās bij acis un baltas krēpes.
Tu jokojies, priecājies un smēji,
Bet tad pēkšņi — atstāji kāpmalā drēbes,
Iebridi jūrā un
aizpeldēji.

Man jau bij tādas bailes un aizdomas māca,
Kad tu tā kā kaija gar liedagu skrēji,
Jo viļņi nāca, nāca un nāca;
Un tu iebridi jūrā un
aizpeldēji.

Es liedagā stāvu. Te mēs gājām.
Savus matus ar maniem mezglā tu sēji.
Mēs norunājām, ka iesim uz mājām,
Bet tu iebridi jūrā un
aizpeldēji.

Uz zemes, kā vienmēr, ir ļoti skaisti.
Zaļa, ziedoša zeme un zili vēji.
Uz zemes ir skaisti un nav vairs skaisti,
Jo tu iebridi jūrā un
aizpeldēji.

ŠĪS DIENAS

I

Kas ir šīs dienas? Cieta kalnu klints,
Caur kuru jāizkaļas man pie tevis.
Neviens nevienu vēl nav atradis
Tā vienkārši, ne sevi citiem devis.

Ir kalns. Un kalnā divi kaļ un rok.
Ka pretī rok viens otram, viņiem liekas.
Ir akmens kalns. Un tajā divi rok.
Un kalna vidū viņiem jāsatiekas.

Es nezinu, kas viņiem licis cirst
Un virzienu kas tuneļiem tiem spraudis.
Bet cilvēks cērt un rok, un dzimst, un mirst,
Un mūža tuneļos pēc cita cits zūd ļaudis.

II

Kaut kur tepat, tepat tu pretī lauz.
Kaut kur tepat — vēl tikai cirtna trieciens.
Un mums pa abiem būs viens mūžs, viens kauss,
Viens rīts, viens vakars un viens maizes rieciens.

Kaut kur tu pretī roc. Es ieklausos.
Es ieklausos. Bet nav. Un klintis klusē.
Šos akmeņus — es pievārēšu tos.
Un izrakšos es kalna otrā pusē.

Es izrakšos. Bet tevis vairs tur nav.
Es lūgšos pēdīgajam saules staram.
Bet stars būs nežēlīgs: — Par vēlū jau.
Jūs kaut kur aizrakāt viens otram garām.

III

Vēl tā var būt: šai kalnā cilvēks rok,
Bet otra cirtnis neatbild tā kaismei,
Un cilvēks aprimst izsīcis un plok,
Kad tikai sprīdis palicis līdz gaismai.

Viņš maldās tuneļos un tevi nesadzird.
Un necērt pretim tev, jau tevi meklēt stājis,
Un, kad tu viņu atrod, viņš vēl ir.
Un viņa nav. Nav sevi saglabājis.

* * *

Neviena dzīves stunda
Nav pagājusi lieka.
Ši bija pilna zāles,
Un šī bija pilna prieka.

Un tajā mani kā cirvi
Kāds uz tecilas trina.
Citreiz manus nervus rāva
Kā priežu saknes no zemes
Un groziņus pina.

Es neteikšu, kas bija rāvēja,
Es neteikšu, kas bija pinēja.
Un, cik man toreiz sāpēja,
Ne ar vārdu es nepiemineju.

Jo vēlāk bij ļoti labi.
Tajā groziņā viņa zemenes lasīja,
Tās zemenes saldās un sarkanās,
Kuras mana dvēsele prasīja.

Un visas tās stundas,
Ko es dzīvoju rātņi un bausligi,
Un visas tās stundas,
Kurās es kašņojos kausligi,

Un tās stundas, ko es atdevu citiem,
(Un tā pats sev pāri dariju),
Un tās stundas, ko es atņēmu citiem
Un pats vienīgi sevī sariju, —

Tās mirdz pār manu dzīvi
Ziemas salā ar ledus kristāliem,
Tās rej kā no lauku mājām
Ziemas vakaros suņi iztālēm;

*Tās apbērnojas kā kaķi
Manā pagultē klusi un saimīgi,
Un es jūtos kā skudru pūznis —
Tik nemierīgi un laimīgi,*

*Ka, ja arī jūs varētu
Mani pieķert melos tīšos,
Vienalga — es neatzišos,
Es neatzišos!*

*Man nevienu dzīves stunda
Lieka nav pagājusi.
Ne tā, kas dega kā zibens,
Ne tā, kas aizvilkās klusi.*

VECA DZIESMA

Man bail par meiteni ar zilām acīm,
Jo viņa visu tā kā bērns vēl redz,
Un draņķī skatās, acis iepletusi,
Un it kā redz. Bet acis neaizsedz.

Man bail par meiteni ar zilām acīm,
Jo viņai ir vēl tāda bērna sirds.
Bet nekrietnība tavas krūtis skūpstā
Un pēc — par tavu padevību ņirdz.

Man bail par meiteni ar zilām acīm,
Jo viņai ir tāds laimīgs bērna smaids.
Bet, ja reiz aizlido tas melnā naktī
Un atgriežas kā izsāpējis vairs?

Man bail par meiteni ar zilām acīm,
Jo viņa visu tā kā bērns vēl dzird.
Teiks viņai vārdu daudz. Vai viņa atšķirs
Tos, kuriem dzīvot, un tos, kuriem mirt?

Es skatos meitenē ar zilām acīm,
Un nezin kāpēc man par viņu bail.
Bet viņa smejas. Mati vējā plīvo.
Dievs, stāvi klāt, kā viņai acis gail!

TRĪS ŽUBURI

I SVECES DZIESMA

*Iznes mani caur mūžiem,
Lai vējš mani nenopūš.
Stiprs kā tavas rokas
Lai ir mans mūžs.*

*Pasargi mani no vēja,
Vējam viss ir ļauts.
Viņš jau ir izdzēsis smeļot
Sveču tik daudz.*

*Tikai pie tavām kājām
Liesma izdegot plaks.*

*Pasargi mani no viņa,
Vējš ir tik traks!*

*Pasargi, vējš ir tik nelabs,
Vējš ir tik ļoti jauks.
Pasargi mani no viņa,
Kad viņš mani sauks.*

II VĒJA DZIESMA

Nebaidies, svečturi, es tavu sveci
Neņemšu līdz.

Tā nav mana vaina, ka sveces,
Mani jau jūtot, trīc.

Manās rokās ikviena svece

Tik, cik man vajag, kvēl.

Pēc tu to varēsi iedegt no jauna —
Sev, man nav žēl.

Atnākšu, paņemšu, izdzeršu viņai
Dvēseli es.

Vēlāk — vienalga, kur tu to savu
Sveci nes.

III SVEČTURA DZIESMA

Nāk sveces un man lūdzas: Nepievil!

Uz mana pleca sveču asras pīl,

Ikvienā maza, balta gaisma spīd,

Es nevaru tās atkal tumsā dzīt.

Kad vējš jau citur sveču liesmas dzer,

Tā atnāk un man savu sirdi ver.

Kāpēc tās tieši man nāk vienmēr klāt

Uz mana pleca sevi izraudāt?

Un nevaru ne neļaut tai, ne ļaut,

Kad man uz pleca balta svece raud.

I PĒRLES DZIESMA

*Ai, sami ūsainie, ai, zuši šmaugie,
Ai, smiltis tekošās, kas zūd un irst,
No tālās pasaules caur zaļiem ūdens augiem
Pēc manis zelta akvalangists nirs!*

*Viņš cauri perlamutra vākiem redzēs
Un stiprām rokām gliemežvākus šķirs,
Es viņa acīs raudzišos kā svecēs,
Kad viņš ar mani atkal augšup nirs.*

*Es visu aizmirsīšu viņa delnā,
Un arī tas, man teiks, ir jāaizmirst,
Kā dziļumā pie sūnu akmens melnā
Mazs gliemezis bez savas pērles mirst.*

*Ai, gliemezi, slēp mani savās skavās,
Lai labāk smilts mums pāri zūd un irst!
No tālās pasaules pēc manis dzelmēs tavās
Jau zelta acīm akvalangists nirst...*

II GREDZENA DZIESMA

*Smilšu tūļa, Dievs tev pērli devis,
Nonīkst pērle, ja tā saulē neviz.
Tāds es esmu, tāds es stāvu smīnot,
Nevaru šo pērli neapbrīnot.*

*Smilšu tūļa, vākus vaļā ver!
Ļauj, lai katrs pērles gaismu dzer!*

Es tai došu sveču gaismu vāro,
Es tai došu acu gaismu kāro.
Spožas paies naktis un tik īsas
Tā kā meitenei pirms pusnakts trīsas.

Ko tu sargā! — tik un tā tiks ņemts
Tas, kas manai zelta acij lemts.

Gliemežvākos spoža pērle sēro —
Pērlēm sāp, ka viņas neievēro.
Kaut kur skaista pērle mokās sprostā,
Kaut kur gliemezis snauž dūņu ostā...

Ne viņš var ko pērlei ņemt, ne dot.
Dievs, kāpēc tu muļķiem pērles dod!

III GLIEMEŽA DZIESMA

Pērles dēļ tu draugu skaudi,
Bet nav vērts — tik smilšu graudi,
Tikai mazi smilšu graudi
Pērles ir.

Kas ir apkārt smilšu graudam?
No tā visa, ko mēs baudām,
No tā visa, ko mēs raudam,
Pērle aug.

Mēs ap viņu gaismu krājām,
Mēs ar mirdzumu to klājām,
Mēs to pārli izdomājām,
Paši mēs.

Ko mēs savas pērles baudām?
Ko mēs savas pērles glaudām?
Izspļauj pārli, ja tu jaudā,
Gliemi, brāl!

Lai mirdz gredzenos un rotās
Pērles, tevis apskaidrotās!
Lai mirdz sāpes, tevis dotās,
Gredzenā.

Redzi, kāds tai spožums laimīgs,
Kad tai apkārt gredzens glaimīgs.
Izspļāvi? Un esi laimīgs,
Gliemi, brāl!

Gliemi, brāli, kam tu draudi?
Gliemi, brāli, ko tu raudi?
Tikai mazi smilšu graudi
Pērles ir.

I DURVJU DZIESMA

Ienāc un neizej.
Kas grib, lai man garām skrej,
Kas grib, lai par tevi smeļ, —
Ienāc un neizej!

Ienāc! Pret sevi — pats.
Pret savu aci — acs.
Nebaidies — lai ir bads.
Nebaidies, ko teiks rads.

Nebaidies, neizej,
Suņi aiz loga kad rej,
Nāras aiz loga kad dej,
Neskaties, neizej.

Gurums teiks: "No sevis bēdz!"
Neklausī — neatslēdz!
Nakts prasis: "Ko tu rēc?"
Neklausī — neatslēdz!

Esi pret straumi kā pliens.
Esi pret sevi — viens.
Gādi kā dienas lai skrej —
Ienāc un neizej!

II KORIDORA DZIESMA

Pa kurām durvīm tad tu iegāji?
Ai, naivitāte šķīstā!
Tā istabiņa, kur tu iegāji,
Nemaz nav istā.

*Es labi zinu: tajā visi cieš,
Grauž zirgi slitu, piesieti pie slitas,
Un tajā visi zemeslodi griež
Un mušas izmisīgi logā sitas.*

*Šīs nav tās durvis. Tev nav jāieslēdz
Sev pašam sevi, cīnoties bez mitas.
Kas gudrs ir, tas tālāk iet un redz,
Ka bez šīm durvīm vēl ir durvis citas.*

*Un paver tās un paskaties, un būs
Kaut kas, kas tevi sasilda un satver.
Ak, kā es nožēloju visus jūs,
Kas dzīvē tikai vienas durvis atver.*

*Ver nākošās. Nav istās? Nākošās!
Līdz pretī vieglums nāk, jau durvis verot.
Man, ziniēt, netik istabiņas tās,
Pa kurām mokās, zemeslodi sverot.*

III ISTABAS DZIESMA

*Ja tu esi tas, kas cauri sienām jūt,
Tev nav simtiem durvju jāatver.
Sienas tā kā zili dūmi zūd,
Un pie upes mežā alnis dzer.*

*Ja tu esi tas, kas cauri sienām iet,
Nebūsi šais sienās viens un vārgs —
Zvaigznēs nedzimuši bērni dzied,
Un zem grīdas — kapu klusums dārgs.*

Pacelies pie nepiedzimušiem,
Varbūt tev kā zvaigznei lemts vēl dzimt.
Nolaidies pie tēviem rimušiem,
Pamācies, kā ļimstot nesaļimt.

Ja tu esi tas, kas cauri sienām redz,
Sēdi apskaidrots pie sava galda.
Tur pa kreisi — sienā saule lec,
Tur pa labi — sienā tumsa valda.

Un tu esi kukainītis maza,
Un tavs ceļš ir tikai maza smilga,
Bet tur priekšā smagi šūpojas
Bezgalība mūžīga un zilga.

* * *

*Tā vijas spirāle: virs loka izstiepts loks.
Par bērnu teic: būs dienās lietaskoks.*

*Man dienas laikā reizēm rādās spoki,
Nāk pretī un iet garām lietaskoki.*

*Nāk skapja durvis kokgriezumiem veciem,
Nāk spīļu arkls platiem koka pleciem,*

*Un garām žūžū ligani un mīksti
Iet šūpulis ar baltu šūpulliksti.*

*No lietaskoka labi darināti,
Iet garām bendes kluči, pletņu kāti,*

*Un reizēm redzu Spartakus un Kristus
Pie labiem lietaskokiem krustā sistus.*

*Gan vijas spirāle, gan sirdi spiež auksts loks,
Kad teic par bērnu: tas būs lietaskoks.*

* * *

Man vienmēr likās, ka viņš ir labs cilvēks.
Viņš klusi pie sevis smaidīja,
Kad viņu ar biedokļiem un ar ziedokļiem,
Un ar viedokļiem baidīja.

Kad cilvēki žēlojās cits citam
Un katrā klupienā vaidēja,
Tie brīnīt brīnījās, kā viņš tā prata:
Cēlās un atkal smaidīja.

Un cilvēki skrēja cits citam virsū
Un pāri un cauri skraidīja;
Viņš negrūstījās. Gar maliņu gāja,
Mierīgi gāja un smaidīja.

Es nedomāju, ka viņš bija Kristus
Vai ka viņš zvaigznes skaitīja.
Viņš vienkārši ritmu, dvēseles ritmu
Cilvēku soli gaidīja.

Viņš guļ tagad kapos un neko lielu
Tā arī nesagaidīja.
Bet man ļoti gribas, lai cilvēki smaida
Tā, kā viņš kādreiz smaidīja.

Un, kad es skatos uz rūpju vaibstiem
Un smaidu atēnām vājām,
Man gribas kliegt, tikai atceroties,
Cik mēs neritmiski gājām.

Es bieži skatos uz dusmu rievām,
Uz nervozām lūpām un sejām:
Cik neritmiski mēs maizi griežam,
Un cik neritmiski mēs ejam!

Es zinu, cik tālu mums vēl jāiet,
Bet kur mēs aiziesim, ja mēs
Iesim tik nervozi aizrīdamies,
Iesim tā raustīdamies?

* * *

Man tagad pie viņa vairs nav kur iet,
Bet kādreiz, varbūt šajā pat ziemā,
Kad laukos guls sniegs un jūra būs ciet,
Atnāks sirms vecis ciemā.

Un, kad nemiera velns mani drupinās,
Sirms vecis vienmēr manī ienāks,
Sirms vecis manī zušus kūpinās,
Sirms vecis atgulsies sienā

Un stāstīs par alni, kas ragus lauž,
Kā rūgst sulas vītoli mietos,
Par rūsu, kas pamazām enkurus grauž,
Un ka rit varbūt bites spietos.

Viņš ar celmiem un koku māzeriem
Atnāk vakaros krēslaini dīvos
Un saka: — Es pielikšu roku tiem,
Un tu redzēsi, ka viņi dzīvos. —

Es eju pie veča, kad saplēsts mans miers,
Kad man sirdsmiers ir jāsalāpa,
Un es zinu — nekad manī nenomirs
Ne šis vecis, ne vītoli kāpā.

Es eju pie veča, kad manu mieru kāds jauc,
Un tad mani kaļ viņa kalts.
Un es atkal pats esmu dzintara grauds,
Un aiz vītoliem jūra šalc.

Viņš bija sirms vecis kāpmalas mājā.
Kopa bites. Jūrā laivu dzina,
Baltu, baltu bārdu. Basām kājām.
Un ne kukaini nesamina.

* * *

Paskaties, kā vecis met tiklus,
Cik nesteidzīgi viņš to dara.
It kā nebūtu bijis ne pirmā, ne otrā
Pasaules kara.

Paskaties, kā vecis kopj bites,
Noņem bišu spietu no zara.
Paskaties, cik nesteidzīgi
Viņš to dara.

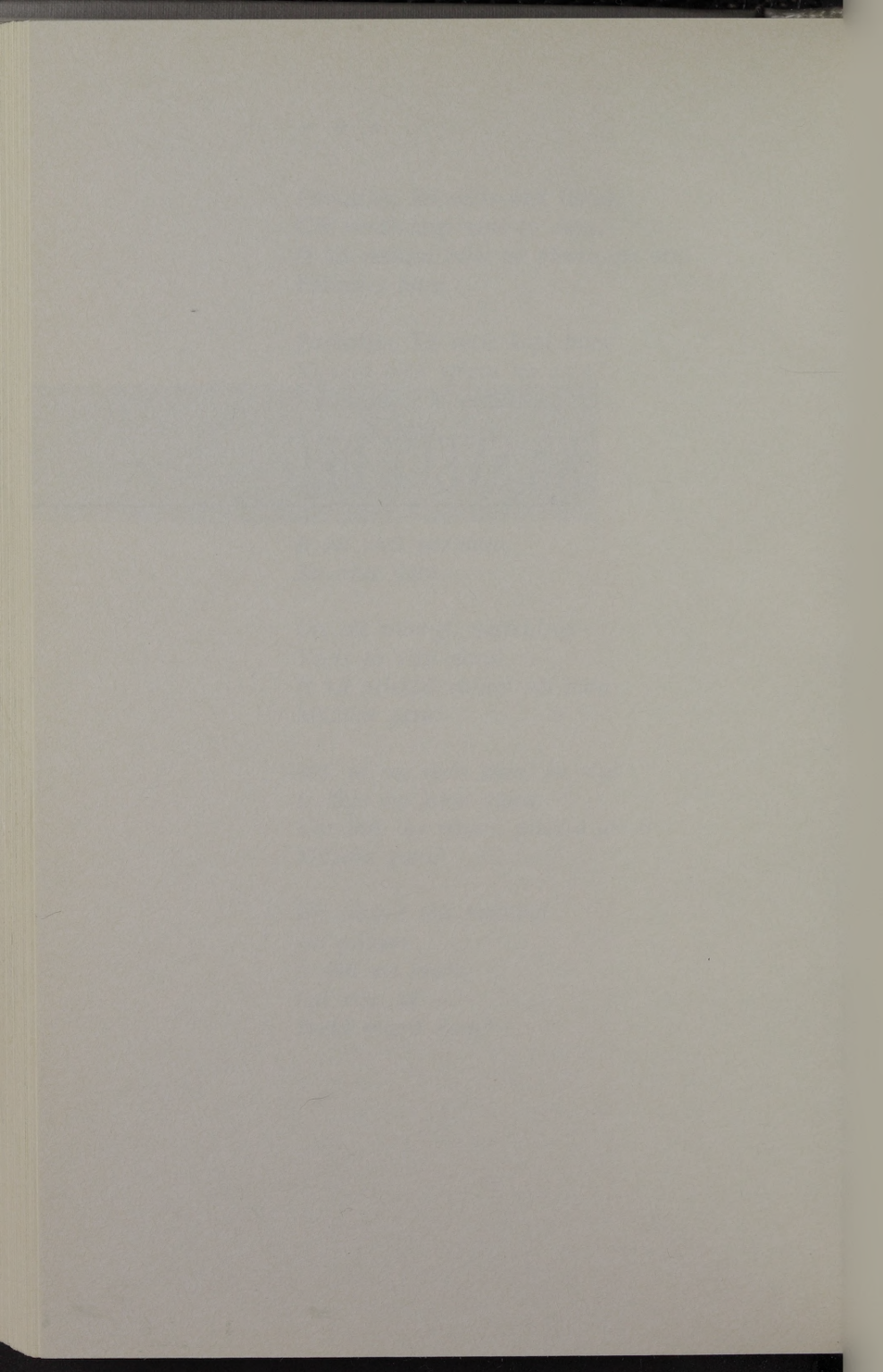
Paskaties, cik mierīgi vecis
Alu dara.
It kā viņš nezinātu,
Ko alus dara.

Un cik mierīgi, nesteidzīgi
Vecis to visu dara!
It kā priekšā viņam vēl būtu
Mūžība gara.

Bet, ja nu vecis zina, ka viņš
Ir daļa no kāda stara,
Var būt, ka viņam priekšā arī ir
Mūžība gara?

Un varbūt tad mūžībai
Un pašam
Ir ļoti no svara,
Lai visu tā —
Svētā mierā dara?

KĀ SVECE DEG

STARS GARĀM STARAM

* * *

Kad gulbji aizlaižas, tad trešā dienā snigs.

(Tautas ticējums)

*Drīz upēm skaidru
ledu acis liks.
Kad gulbji aizlaižas,
tad trešā dienā snigs.*

*Bet grūtākās
mums būs šīs dienas trīs
bez gulbjiem un
bez sniega debesīs.*

* * *

*Klausies, kā pasaulē klusi
Cilvēks pēc cilvēka sauc.
Dabūt no cilvēka pusi —
Laikam jau tas ir daudz.*

*Smilšu graudiņu oāzē
Sameklē smilšu grauds,
Puķe pret puķi vāzē
Zied.*

Un vai tas nav daudz?

*Tikai negribi visu.
"Viss — tas nekad nav viss."
To tu ar vakara dzisu
Lasīsi debesis.*

UZ KUĢA

Cilvēki runā uz kuģa,
Runā un nevar beigt;
Delfini skrien mums līdzī,
Grib kaut ko teikt.

Pļāpīgi cilvēki runā,
Līdz kuģi uz akmeņiem dzīs;
Delfini skrien mums līdzī,
Teiks kaut ko drīz.

Cilvēki runā un runā,
Viens otram ap kaklu krīt;
Delfini kaut ko grib sacīt,
Nevar mums pasacīt.

* * *

*Kamēr citi būvē ceļus platus,
Kamēr citi betonējot likst,
Es te sēžu viens un skaldu matus,
Un mans kalts un āmurs ir tik siks.*

*Tūkstoš daļās — strēliti pa strēlei,
Kamēr vienā zeltā viss mans galds.
Viegla valoda ir manai mēlei.
Arvien vieglāk elpa mežā šalc.*

*Skaldu matus — prieks kā kamols kablā,
Krāsās trejdeviņās gaisma plīst.
Skaldu tā, lai mana māsa aklā
Rokām saredz sauli debesīs.*

*Smagi dzimām, smagi kapus rakām.
Smagums valda! Smagumu te jūt!
Uz šīs zemes viegli būt ir smagam.
Grūti uz šīs zemes vieglam būt.*

*Ziepju burbuļus es gaisā viežu,
Eju pieneņpūkas vējā sēt.
Smaga, smaga zeme. Smagi griežas.
Ak, es nevaru to uzvarēt!*

* * *

Mēs zemi aram,
Mēs bērņus baram,
Bet arkls zemei
Aizslid garām.

Un ko mēs varam?
Stars garām staram,
Zars otram zaram
Aiziet garām.

Un mīlā glāstā
Mēs matus skaram,
Bet mūsu mīļie
Mums aiziet garām.

Slid auzu skara
Gar auzu skarām,
Skrien garām putnu bars
Putnu baram.

Un pēkšņi, atnākot
Novakaram,
Es prasu cilvēkam,
Kas iet garām:

Nu, vai ir vērts, ka mēs
To visu darām?
Varbūt mēs bērņus
Par velti baram?

Varbūt mēs zemi
Par velti aram?
Varbūt uz mūžiem:
Zars garām zaram?...

*Stars garām staram,
Bars garām baram,
Cars garām caram,
Gars garām garam —*

*Un ko mēs varam?
(Vai mēs ko varam?)
Un ko lai mēs darām?
(Vai mēs ko darām?)
Un tā mūžīgi mūžos?*

* * *

Priedes un egles, un zalkši, un akmeņi salauztie,
Ko jūs meklējat šonakt pie manām durvim?
Ko jūs nākat pie manis jūs, rētas un pušumi neapptitie?
Ko jūs saucat mani par burvi!

Man — nekā, nav nekā, it nekā, ko tev dot!

Tikai dažas mantas, liekas un mulķīgi
sīkas.

Man nav ko dot, nav ko dot, nav ko dot,
nav ko dot,

Zaļais gaili, milzīgais gaili tur baznīcas
torni virs Rīgas.

Nolaidies, gaili, nolaidies, Doma gaili, nolaidies!

Nāc un izknāb manu galvu kā reņģes aci!

Jo ir miers, ir pelēks miers, ak, ir smirdošs miers,

Un neviens šo mieru netriec un nesatraci-

na. Nesatraci-na... Na! na! te ir mans

plecs!

Nolaidieties visu Domu gaiļi, lielie un sīkie!

Nelaižas...

Tikai pa krūtīm viens akmens daudzās

un lec

Ārprātīgi, ārprātīgi.

* * *

Ū, kā gribas — ū, kā šonakt kliegšu! —
Atkal pumpurus no zara dzīt!
Saknēm gaisā, galotni pa priekšu
Šonakt bērzi padebešos krit.

Birzis tā kā balti gulbju bari
Aizskrien debesis! Un zeme krit,
Birst man acīs... Vai ir vērts ko darīt?
Vai ir vērts šai zemē saknes dzīt,

Ja jau bērzi galotnēm pa priekšu
Krit un raujas no šīs zemes nost?
Ū, kā kliegšu! Ū, kā šonakt kliegšu,
Paši pēdējie kad aizlidos.

BLŪZS

Debesu taureņi debesu mušas debesu kolibri

*Balti balti un
Salti salti un
Krīt un krīt*

Sniegotu mežu sniegoti zari aprok mūs

*Ilgi ilgi vēl
Gari gari vēl
Jādzīvo būs
Skrien baltā irbe rok baltais kurmis neaizmie*

*Baltais gailis dzied
Baltu dziesmu un
Sniegā stieg
Egļu galotnēs balti balti čiekuri čab*

*Pie baltām ķēdēm stāv
Balti suņi un
Zobi tiem klab*

Sabozies tā kā zvirbulis visiem mums aukstuma tiks

*Ilgi ilgi vēl
Gari gari vēl
Snigs*

* * *

Man bezmiegs atkal nogriež galvas pusi
Un aiznesis vairs nezin, kur lai liek,
Bet viena daļa man vēl palikusi,
Un tajā tā kā bļodā sniegi snieg.

Un paliek smadzenes bez virsgarozas,
Un zemapziņas spēki mani lenc,
Un tā kā velns ar asti apkārt grozās
Mans otrais "Es", mans melnais dekadents.

Vēl tālē skan: "Kas tev šos pantus drukās?"
Bet tā ir tāla virsgarozas balss.
Man dzejoļi kā zalkši apkārt lokās,
Man dzejoļi kā ledus sirdi salst.

Un tiem ir čūsku mēle, pušu šķelta,
Un mēness lec un deg, un pelnos riet,
Un maza stikla dzirksts, no pelniem celta,
Kaut ko par jaunu atdzimšanu dzied.

Kad atnāk rīts, tas nospiež zemapziņu
Zem virsgarozas, un kā jezuīts
Es aizliedzu un nepazīstu viņu,
Un visu dienu eju saulei līdz.

* * *

Es ļoti tālu aiziešu no jums
Pa ceļu kā pa rindā liktām trumpām.
Un kaut kur tālu paliks pienākums
Kā rūķīši ar mugurām puskumpām.

Es būšu brīvs kā sapnis pusmiegā —
Kaut kur starp dziļu miegu un starp rītu.
Es aiziešu tai tāfelē, kur kāds
Ir baltu ceļu zīmējis ar krītu.

Kaut nevarīgs, stīvs sagriezies un līks,
Es aiziešu pār kupenām un klajiem,
Es aizbēgšu, kad mani spēki siks,
Caur savu kurpju purniem noplēstajiem.

Es aiziešu tai ledus plisumā,
Tai brīvās upes uzplēstajā plaisā.
Un pasveiciniet putnus Visumā
Un pasveiciniet bērnu smieklus gaisā!

* * *

Nupat, nupat kā es piedzimu.
Nupat mani autīnos tis.
Es paskatos pulkstenī — pusnakts ir.
Pāri pusnaktij. Pustrīs.

Mēs stāvam zem ceriņiem. Ziedošiem, ziliem.
Un dudina pērkons, drīz lis.
Tava roka uz manas. Mana roka uz tavas.
Pāri pusnaktij. Pustrīs.

Es pabeidzu rakstīt, nolieku spalvu,
Mazliet vēl roka trīs.
Es paskatos pulkstenī — nakts jau ir.
Pāri pusnaktij. Pustrīs.

Jau nes mani projām. Neizbēgami
Smiltis pār mani lis,
Es paskatos pulkstenī — pusnakts ir.
Pāri pusnaktij. Pustrīs.

Pa kuru laiku es dzīvojis esmu?
Vai mūžs bija garš vai īss?
Ne par matu nav rādītājs izkustējies.
Kā bija, tā ir — pustrīs.

ATNĀKŠANA

Pa purvu, pa purvu mellaju,
Tur, kur rēgaina migla klimst.
Pa mežu, pa mežu tumšaju
Es atnācu viens, pusslims.

Pa purvu, pa purvu es meklēju
Vienu mirdzošu, baltu oli.
Pa nakti, pa nakti es maldijos
Un meklēju naktsvijoli.

No purva, no meža es atnācu.
Man teica, ka te pie jums,
Man teica — te, saulainā mežmalā,
Ziedot viens ievu krūms.

Man daudz par jums stāstīja, ļoti daudz.
Cik jūs esat gaiši un stalti.
Cik jums esot baltas māmuļas,
Cik divieļi jums esot balti.

Es nācu caur mežu un domāju:
— Un ja nu mani patiešām skars
Kā mātes roka tas ziedošais,
Tas baltais ābeles zars! —

Pie bumbieres baltās, pie ābeles baltās
Es savus ceļus loku.
Lai svēta mani un paceļ pār mani
Tā savu balto roku.

* * *

Tas ir viņas pieminēklis.
Čuguna katls.
Izēstais čuguna katls.
Nāciet ar karotēm,
Sītiēt ar karotēm sev pie krūtīm
Un sakiet,
Ka jūs tā negribējāt.

Sakrustojiet karotes
Un atcerieties,
Ka jūs esat brāļi no vienas bļodas.
Brāļi no viena katla.
Jūs, svētceļnieki ar karotēm —
Nolieciet galvas!
Un saspraudiet
Viņas pieminēklim
Karotes apkārt.
Skaists nav šis zieds.
Bet patiess.

Visi mēs ejam
Uz savas mātes pieminēkli
Ar baltu karoti rokā.

* * *

Kad pilsētā melns esmu nokvēpis,
Es paņemu pirtsslotu čaganu,
Es paņemu ķipīti padusē
Un klusītēm eju uz Raganu.

Ir dziļa ziema. Ir novakars.
Un sarmu no kokiem smidzina.
Tur Raganā ir viena veca pirts,
Kur gars krāsns akmeņus spridzina.

Es eju pa Limbažu šoseju,
Pa ceļam es iekāpju "Sēnītē"
Un izdzeru vienu kausiņu
"Lāčplēša" alus lēnītēm.

Un eju tālāk. Aiz Murjāņiem,
Veidojot tādus kā vārtus,
Gar ceļa malām vitoli aug
Plati kā bārdas.

Es domāju — visur iztaisno,
Ceļus un alejas ārda.
Vai tas maz var būt, ka šeit vēl ir dzīvs
Fricis Bārda?

Un tā tur ir Krišjānim Baronam.
Pats Krišjānis guļ mūža miegā,
Bet bārda kā tautasdziesma viz
Baltā sniegā.

Un tā tur — apšļakstītā mazliet,
Braucot garām spēka ratiem,
Vai tā nav senajam dižviram
Kronvaldu Atim?

Cik divaini: tārpū apēsts jau sen
Ir zvaniķis un ir kapracis,
Bet senvīru bārdas vēl vienmēr aug,
Viņu bārdas neviens vēl nav apracis.

Es eju pa Limbažu šoseju.
Pa ceļam es iekāpju "Sēnitē"
Un izdzeru divus kausiņus,
Jau divus kausiņus lēnitēm.

Un domāju: zemē mūs apraks. Tā būs.
Kā milzīgā, lielā traukā.
Bet cikiem no mums, kad apraks mūs,
Paliks bārda laukā?

TAS ASAIS VĒJŠ

I

Tas asais vējš gar stūriem atkal rūca,
Un rudens vētra rāva lapas līdz,
Un kāda balss caur rudens vētru lūdza,
Ka cilvēkam ir dzīvot jāpalīdz.

Kāds vēju lūdza, lai tas liepu saudzē.
Es skatījos, kā plandot liepa gail,
Un brīnījos, ka cilvēkiem tik daudziem
Ir skaistās laprāvējas vētras bail.

Tas asais vējš, kas debesīs rauj lapas
Un sagriež virpulī, un ellē sviež,
Nevienu cerību man nesakapā
Un ne uz kādām sāpēm nepiespiež.

Tas asais vējš gar stūriem atkal rūca,
Un lapas grieza pusnakts paisums melns.
Kāds raudāja, kāds kaut kur Dievu lūdza,
Un kaminpriekšā pienu dzēra velns.

II

Un kaminpriekšā pienu dzēra velns...
Un teica: — Laiks, kad suņi sabēg būdās,
Kad lauks ir tāls un miglas pilns, un melns,
Tas ir tas laiks, kad tev ir jānorūdās.

— Tik ļoti maz no dzīves cilvēks grib!
To vien — lai saule vienmēr spīd uz purna. —
Velns ogli paņēma, kas krāsni zib,
Un čūkstošu to nodzēsa uz gurna.

— Bet tumsa? Vētra? Ogles, kas te tvan?
Un dzīve, zemapziņas miglā tita?
Redz, pasaule, kas Dievam un kas man,
Tā īsti nav nemaz vēl sadalīta. —

Velns pienu dzēra, gudri smaidīja.
Pār krūtīm lija lāses baltas, šķīstas.
— Ar velnu tikai agrāk baidīja,
Un šodien tikai muļķi mani bīstas.

III

No velna šodien tikai muļķi baidās...
Es atdevu šim mazo pirkstu: — Ņem! —
Velns teica: — Stiprais klucis sikās skaidās
Tu būsi, ja tu līdzī nākt man lem. —

Un asais vējš gar stūriem atkal griezās.
Es dzirdēju, kāds kļiedza bailēs glēvs,
Bet man pa priekšu tumsā, dziļi biezā,
Velns gāja smiedamies — mans melnais tēvs.

Un teica: — Tas nav akmens! Tas ir ābols!
Tu nešaubies, tu pārkodisi! Kod! —
Un nākošreiz es vairāk nešaubīšos,
Pat ja būs velnam roka jāatdod.

PAR KO OTRAIS DĒLS DOMĀ?

LIRISKAIS VARONIS

Ļoti jocīgi.

Kad es rakstu, ka varu pats sev noraut galvu

Vai nokost oficiantam roku,

Tad visi domā, ka tā ir dzeja, izdoma.

Bet tā ir dzīve! Pie tam — manējā.

Ļoti jocīgi.

Tavai dzejai tic,

Bet tev pašam netic.

Tic Zālamana Augstajai dziesmai,

Bet netic Zālamanam.

Kad es saku: "Es lūdzu aizejošo dienu:

"Neatstāj mani vienu!" —

Tad tic.

Kad es saku: "Es nobeigšos, ja tu nebūsi

pēc nedēļas atpakaļ," —

Tad atbild:

"Ne jau nobeigsies, nekā.

Saldējamā skapī viss ir sapirkts,

Esi godīgs, dzīvo pa māju un aizej uz

darbnīcu pēc korpēm."

Kad es saku: "Es zinu pats, cik dziļi un kas
manī trūd,
Ļaujiet man vienam būt," —
Tad tic.

Bet, kad es saku: "Gribu rakstīt.
Lieciet mani mierā!" —
Tad saka:
"Iedomīgs kļuvis."

Man netic.
Bet tam, ko sauc par lirisko varoni,
Tam tic.
Ļoti apvainojoši.

* * *

*Izlasiet no kastes sapuvušos!
Katrā kastē puspuvušais pūst.
Negribat? Tad pagrabā šo ziemu
Kolektīva sapūšana būs.*

*Un par visu — liksim tēvus mierā.
Tos, kas cīnījās un tagad dus.
Neliksim priekš savas slavas galvā
Viņu svētos kapu vainagus.*

* * *

Tu, bite, neklausies,
Jo šitas lācis
Nav ziedā pūlējies,
Nedz medu vācis.

Un, kad viņš bitēs iet,
Tā pēdojums nav slēpjams
Un nav dzēšams!
Aiz žokļiem ņemams tik
Un pušu plēšams.

* * *

Ar sāli nepūst —
veca patiesība.
Mani draugi šņauc sāli,
un viņu deguni reti ir saldi.

Kad es runājos ar cilvēkiem,
kam salda mēle,
es laiku pa laikam
sev aizberu sāli aiz apkakles:
gan runājam īsi,
bet laiks ir karsts,
un bail, ka mani neķer puvums.

Ar sāli nepūst,
to zina visi,
kam no pieres sviedri lijuši acis.

Un kādas asaras jūs raudat:
tās sāļās?
Vai saldās?

Kad jums pārsit lūpu,
neizsplaujiet savas asinis tikai tāpēc,
ka tās ir sāļas.
Rijiet uz iekšu!
Ar sāli nepūst.

* * *

Šie dzejoļi man dzīvot traucē.
Cik daudz gan būtu izdarīts,
Un draugu — to man būtu kaudzēm,
Ja nenāktu šī dzeja līdz.

Es būtu mierīgs, labs un priecīgs.
Nu teic: es esot pārāk spalgs.
Un citiem — augstprātīgi lecīgs
Un citiem — neskarami smalks.

Ja Dievs man dotu kādu leju
Un lāpstu un man teiktu: "Roc!" —
Un atņemt man manu dzeju,
Es laikam būtu atbrīvots.

Man draugi atkal spiestu roku
Un teiktu: "Nesaki nekā!
Būs mierīgāk. Še, stādi koku!"
Ja būtu tā! Bet nebūs tā!

Uz mūžu mani noķērusi
Šī ķesele! Šis baldahīns!
Jau labu laiku kreisā pusē
Man lūpu kaktiņā guļ smīns.

— Ko tu to smīniņu tur raudzē? —
Man saka: — Izdzēs laukā to! —
Man prasa: — Vai tev kāds ko traucē? —
Es atbildu: — Neko, neko.

TRĪS DĒLI

I

— Aukstums velk no durvju puses.
Vecais dēls, vai durvis vaļā?
— Durvis cieti aiztaisītas.
Viss, kā jābūt. Esi mierīgs.

II

Vienam tēvam trīs dēli.
Un tādu tēvu pasaulē bez skaita.
Skaidrs, ka trešais ir Antiņš.
Skaidrs, ka pirmais — īsts maita.

Bet, kad Antiņš iziet pasaulē
Sirdi krūtīs un garozu somā,
Ko dara otrais dēls?
Par ko otrais dēls domā?

Tas pirmais, zinām jau — pirmais.
Tas trešais — ar sirdi cēlu.
Bet mūžam sena ir pasaules sāpe
Par tēva otro dēlu.

Jo tas otrais gan skaisti prot runāt
(Mēs dzimtenei sevi dodam!),
Bet vienmēr nodod to trešo,
Kad tik ar pirmo pa godam.

Man ļoti žēl,
Ka es piedzimu mazliet par vēlu.
Es nebūtu ļāvis Dievam radīt
Tēva otro dēlu.

III

Bet vienāds attālums mani
No pirmā un trešā šķir,
Un otrais tēva dēls
Mani pašā ir.

Kā otrais tēva dēls
Es uz vēdera lienu
Starp viņiem abiem,
Kad viņi viens pret vienu.

Vēl Antiņam nav zelta drēbju.
Bez zirgā viņš un bez piešu.
Un tāpēc es zinu:
Es pie pirmā brāļa iešu.

Bet Antiņš jau sudraba zirgā,
Sudraba zobens rokā!
Tagad jāizšķiras, kur iet, —
Ak Dievs, kas par mokām!

Drīz ar zelta zobenu
Antiņš kraukļus sitis.
Bet ko tad —
ja kritis?...

Č E T R A S D Z I E S M A S

RATU DZIESMA

Mēs esam četri riteņi un kaste.
Mums priekšā zirga dibengals un aste,
Kaut vai līdz rumbām grambās stieg un mūk —
Ka tikai riteņi neizjūk!

Tu akmens ceļš, mēs zinām, kā tu krati.
Mēs ripojam, kur velk, — mēs esam rati.
Lai mūsu pēc tie zirgi skrien un kūp, un klūp —
Ka tikai riteņi nesadrūp!

Mēs esam četri riteņi un kaste.
Mums priekšā zirga pakaļa un aste,
Un mums vienalga, kas tam zirgam galvā rūp, —
Ka tikai riteņi nesadrūp!

ILKSS ZVANIŅA DZIESMA

Ai, mīlais bēriti, ai, draudziņ mans,
Tas ir mans brālis, tai tornī tas zvans.
Kad viņš tur zvana un gaisss skan un trīc,
Es viņam priecīgi skandinu līdz.

Ai, mīlais zirdziņ, tas arī ir mans
Brālis — tai gosniņai kaklā tas zvans.
Kad iet pa laidaru govju bars dzīts,
Es viņam priecīgi skandinu līdz.

Lilijas, kreses, silpulksteņa zvans,
Ai, bērais zirdziņ, ikviens tie ir mans
Brālis visdārgākais, biedrs un draugs.
Viss ir tik jauks, ja pats esi jauks.

ZIRGA DZIESMA

Ceļš priekšā švirķš, kā degot balta tāss.
Ai, brāli ērzeli, ai, ķēve mana mās!
Tas ceļš, kas put, tie laužņi, ko tu kod,
Nevienam apstāšanos nepiedod.

Tu ķēve ziedainā, tu mana mās,
Caur tumsu sajūt tevi mana nāss,
Un naktī, kad pēc svaiga siena tvan,
Tu devi mazu kumeliņu man.

Ko ēdis dēls, ko ēdis zirga bērns?
Tie salmi veci, un tas siens ir pērn.
Kas viņam kaklā auzu kuli mauks?
Kur ir tas lielais āboliņa lauks?

Tu ķēve ziedainā, tu mana mās,
Kurš piegulnieks mūs ziedu pļavā jāš?
Ja nav, kas šonakt pieguļā mūs jāš,
Mums šitā stadula ir jāatstāj.

Lai paliek rati stadulā un smilkst,
Lai paliek zvaniņš mulķītis pie ilks.
Tik ņemam savu zirga bērnu līdz.
Vai jūti, ķēve, kā man nāsis tric?

Ai, mēness, maharadža oranžais,
No tāles nāsis triecas pļavu gaiss!
Jau nepacietība ar asti kuļ.
Nu bēgsim, ķēve, kamēr groži guļ.

KUMELIŅA DZIESMA

*Kur mēs skrienam? Vai tēvs vēl ilgi skries?
Es negribu pieguļā ganities.
Māt, ja tu citreiz vēl ratus vilksi,
Vai tu iedosi man pavilkt ilksi?*

*Tu stāstīji,
Tu esot vilkusi siena kaudzes
Un rudzu status.
Māt, es ar gribu ratus!*

*Sakiet, lūdzu, — kur ir mani rati?
Māt, tu taču vilki pati
Pa ceļu, tādu skaistu un platu.
Māt, vai man nekad nebūs ratu?*

PLORZĪBA

Teica: "Šodien tīrības diena.

Jātira māja."

Paņēma kaut kādu lupatu —

Logus pieķēpāja.

Grīdu pagultē neslaucija.

Pulēja skapjus.

Pusdienā izvārija

Kartupeļus jēlus un slapjus.

Vīrs viņai arī bija

Tāds miera Mika.

Ēda tik visu iekšā,

Ko tam priekšā lika.

Nožāvājās: "Tā jau viņš ir...

Nekas jau tāds nav...

Vispār, kā sacīt jāsaka...

Vajadzētu jau..."

Tad abi sapucējās

Un uz kino gāja.

To latviešu labo tautas dziesmu

Viņi vēl nezināja:

"Tādas acis Pēteram,

Tādas viņa Ieviņai;

Ja tos Dievs neizšķirs,

Tur būs labi cūku gani."

* * *

Vai ēduši, vai dzēruši,
Vai Jāniti daudzinaja?
Vai ēduši, vai dzēruši,
Vai Jāniti dāu-dziū-nāāj?

Ir ēduši, ir dzēruši, ligo...
un tālāk?
Ir Jāniti daudzinaj...
un tālāk?

* * *

Raudiet par miltiem,
raudiet par auzu pārslām.
Raudiet par miltiem,
no kuriem neiznāk maize.

Raudiet par iesalu —
sētiem,
novāktiem,
kaltētiem,
samaltiem
miežiem —
raudiet par iesalu.

Jo pietrūkst rauga.

* * *

Atnāca Jānis un iedzina mietu grīdā.
Jānis atnāca, iedzina grīdā mietu.
Visi skatījās tajā ritā,
Bet vēl nesaprata, kas par lietu.

Tur bija daudzi. Pēteris arī tur bija.
Bet Pēteris paņēma savu Grietu
Un gāja prom. Teica: — Kāpēc tā vajag darīt? —
Dzīt grīdas vidū mietu.

Bet Jānis kā nāca, kā atvēzējās
un lika —
Miets iegāja grīdā uz vietas.
Un nu visiem tāds brinums tika,
Ka grīdā var dzīt arī mietus!

Miets stāvēja istabā,
Kur tik daudz sitēju mita,
Bet viņi marinētos ķirbjos, jā,
Kreicnagliņas sita.

Viņi kafijas krūzītēs, jā,
Kārotītes dzina.
Vai iedzīt naglu šai istabā
Kāds prata, tikai Dievs to zina.

Tad izrāva Jānis mietu
Un aizgāja, kur liek viņa mūžs.
Un no tās cauruma vietas
Tagad caurvējš pūš.

Meklēju saknēs un galotnēs,
Meklēju miltos un asakās —
Ir Jānis un ir miets,
Bet abi kopā — laikam tikai pasakās.

* * *

Žēl, bet uzreiz nevar pierādīt...
Paies gadi, un izdomās,
Cik mums bij taisnība, brāli,
Cik mums bij taisnība, mās.

Nākotnei būs savs spriedums,
Savs domāšanas veids —
Var būt, ka nākotne smiesies
Par to, ko šodien sveic.

Var būt, ka nākotne nestudēs
Tagadnes runu palus,
Bet ar lupu meklēs un līmēs
Mūsu saplēsto vēstuļu galus.

Un man taps piedots,
Ja es nevarēju, bet es centos,
Tāpēc, par visām lietām, atstāsim
Neviltotus dokumentus.

Cik mēs skrējām ar pieri mūrī,
Cik mums nācās negribot gulēt,
Arī to visu vajag patiesi
Ieprotokolēt.

Nākotnei uzpūstas atskaites
Vajadzīgas — vismazāk.
Nākotne negrib, ka viņas vārdā
Tagadni aiz deguna vazā.

* * *

Kad bite dzeloni lieto,
tad bite mirst.
Vai viņa zina, ka dzelonis
viņu no dzīves šķirs?

Ar darbu viņa ir mācīta,
ar spārnēm, ar ziediem,
ar pūpoliem, pūpoliem,
ar medus sviedēm.

Ar vaska smaržām
viņa pa pasauli skrēja.
Un, ja nu ir iedzēlusī,
tad citādi nevarēja.

Viņa zināja, kas viņai draud.
Viņām visām tiek piesacīts,
ka līdz ar dzeloni
aiziet dzīvība līdz.

Nu viņa guļ beigta pie skrejas.
Jūs palieciēt klusi!
Viņai bija taisnība,
ja reiz viņa ir iedzēlusī.

Jo ar darbu viņa mācīta,
ar spārnēm, ar ziediem,
ar pūpoliem, pūpoliem,
ar medus sviedēm...

* * *

Es negribu teikt, ka dzīvē daudz ir netīrumu.
Tā jau tas ir, tāda ir dzīve, un netīrumi ir visur.
Gribas baltu gulbju.

Pirti kurina ik pa divām nedēļām.
Šo sestdien nebūs.
Gribas baltu gulbju.

Dīvaini, ka agrāk
Tas nebija ienācis prātā.

Dienās saule ir karsta, pūš ziemelis,
Dārzos ķiršu un ābeļu stumbri
Nokaļķoti balti —
Kā lūgšanā.
Gribas baltu gulbju.

Pašlaik tie nāk.
Šis ir viņu laiks —
Lapu vēl nav,
Un ziedu vēl nav.
Es iznāku no sēdes,
Izķemmēju cigarešu dūmus no matiem.

Gribas baltu gulbju.

UN TAS TEV IR JĀIZSTĀV

STĀVOKĻI

STĀVOKĻI

*Un kāds tevi smagi velk atpakaļ,
Kad tu gribi mākoņos kāpt,
Un dzeguze zvana, dzenis krustu kaļ —
Tas tev ir jāizsāp.*

*Un — priecāties atklāti un pa slepam,
Ar citiem, ar sevi skriet.
Un — prieks tā kā kucēns ar lielām ķepām —
Tas tev ir jāizdzied.*

*Mēs gribam, tu gribi, es arī gribu.
Bet nav. Bet nav un nav.
Un pacietību un pacietību.
Un tas tev ir jāizstāv.*

*Tu esi aris. Tu esi sējis.
Tad kāpēc tu atkal ar?
Un tu uzvari.
Bet tu neesi uzvarējis.
Un atkal ir jāuzvar.*

ŠAUBAS

Tas briesmīgais tukšums starp "jā" un "nē".
Tas tukšums starp "plus" un "mīnus".
Un kāpēc es esmu šai pasaulē,
Un kāpēc (par ko?) es te cīnos?

Tas briesmīgais tukšums starp "nē" un "jā".
Tas tukšums starp "mīnus" un "plus".
Un tūkstošiem gājēju purvājā
Starp diviem kalniem dus.

Starp "jā" un "nē" — tukšums nāvīgais.
Kad sauc — atbalss neatskan...
Ne saule, ne zeme, ne elpa, ne gaisss.
Un te nu būs jāpaliek man?

Divas gaismas aust, divas saules lec —
Katra savā virsotnē.
Mans labais plecs, un mans kreisais plecs,
Un mans tukšums starp "jā" un "nē".

BAILES

Putna perēkli bērza zaros
es nodzīvoju vienu gadu...
Tagad es savas
dienas tepat
uz zemes vadu.

Augstu galotnē putna bērnus
šūpo vējš...
Bail te no kaķa:
ka neatnāk
un mani
nesaplēš.

Putnu bērniem tālu redzams,
kas notiek debesu malā.
Putnu bērniem
plaukst pavasara lapiņas
knābja galā.

Putna perēkli
bērza zaros,
plīstot olām,
es dzirdu putna māti
bērniem
debesis solām.

SLĀPES

Aiziet zirneklis pa sienu.
Aiziet mušas ķert.
Sēžu te jau sesto dienu.
Ļoti gribas dzert.

Sausas acis, sausa mute.
Grīda kalst un kalst.
Bet zem grīdas it kā būtu
Kaut kur ūdens balss.

It kā nāktu, it kā augtu,
It kā lāse krit.
It kā palīgā kāds sauktu
Ūdens virpuli.

Laikam noslika... Pagalam.
Kaut kur ūdens tek...
Un no abiem skala galiem
Uguns tuvāk deg...

Sēžu balta skala vidū,
Skals no galiem deg.
Uguns arvien tuvāk lido.
Kaut kur ūdens tek...

Milzīgs klusums manā mājā.
Ļoti gribas dzert.
Zirneklis ar garām kājām
Aiziet mušas ķert.

ĪGNUMS

*Mocartam nav ar ko lepoties.
Dievs viņam visu devis.
Man it ne nieka nav devis Dievs.
Jāizspiež viss no sevis.*

*Gluži kā eņģeļi debesīs
Lidinās Mocarta rokas.
Man katra nots tā kā rēta dzīst,
Pusnakti plēsta, un mokās.*

*Mocartu Dievs pasauc debesīs:
"Pagrāb nu, dēls, zvaigžņu siekā!"
Manas notis pa zemi klist,
Es tās uzlasu sniegā.*

*Vai nakti, kad cilvēki apkārt dus
Un pēkšņi sāk dziedāt mana roka,
Vai tad man aiz loga stāv eņģelis kluss?
Nav ne eņģeļa smakas aiz loga!*

*Mani par Mocartu nesauciet —
Ne man tas palīdz, ne glaimo.
Ja mani kas dzied, tas no smaguma dzied,
Un Dievs mani neaplaimo.*

NEKAUNĪBA

Man reizēm ir ļoti kauns,
Reizēm — nemaz nav kauna.
Reizēm man ļoti patīk
Ubagu pauna.

Ieeju mājā, saku:
— Vai jūs nevarētu man dot
Maizi? Varbūt kādu piciņu sviesta.
Pabarot. —

Man nemaz nav kauna,
Ja man prasa: — Kā tā drikst —
Klist bez darba tāds dūšīgs cilvēks,
Jauns vēl un veselīgs.

— Vai tad jums nevajag, — es saku,
— Jokdarus, ākstus?
— Dvēselei vajag, — es saku,
— Arī svētos rakstus.

No manis jūsu dārzā
Tā peonija staro.
No manis tās skumjas
Vakaros pļāvās garo.
Par maizi — jūs visi,
Bet kas par ziediem karo?
Un tāpēc — vai jums grūti,
Ja mani jāpabaro?

Ja jūs gribat savai maizei
Mazliet smaržas klāt —
Vai jūs nevarat mani
Pacienāt?

Ja jūs gribat, lai meitas
Prot vainagus pīt, —
Vai jūs nevarat mani
Padzirdīt?

Un, ja kādreiz pret mani
Kļūst namatēvs ass,
Es saku: — Nekas,
Man nav jākaunas. —

Es ņemu savu
Ubagu paunu
Un eju tālāk,
Un man nav kauna.

ZEMOŠANĀS

Nes tēvu uz kapiem
Vai bērnu uz dārziņu nes —
Visi vārdi
Iesākās pēkšņi ar "es".

Es tevi mīlu...
Es tevi...
Nevaru — bez!
Es tevi lūdzu:
Piedod man manu "es".

Tu piedod man:
Mans "es" ir tik tiepīgs un tiešs.
Tu piedod man,
Ka mans "es" tev ir jāpacieš:

Manas acis, kas neatlaidīgi
Visur līdzī tev staigā,
Manu vienaldzību
Vai smīnu manā vaigā.

Un piedodiet man,
Ka es izliekos liels savā garā.
Es neesmu tāds. Tikai gribu
Ar jums vienā barā.

Mēs katrs esam viens.
Pa vienam mums nav kur iet.
Tavs "es" lai manējam piedod,
Kamēr dzīvojam vienuviet.

STABILITĀTE

Cemme.
Stenderē.
Miets.
Mālā.
Dzīts
Līdz
Vidum.

Griestos
Griba.
Grīdā
Griba.
Griba
Gredzenā.

Cerība.
Ticība.
Mīlestība.
Ir.
Būs.
Taps.

Dēls.
Dēls.
Dēls.
Dēls.
Vāks.
Kaps.

LABILITĀTE

Šai pasaulē viss ir labils,
Nekas nav drošs.
Ne uzvarēts,
Ne uzvarošs.

Ne sūnots akmens zaļš,
Bet zigzagu ziba.
Nāk preti meitene jauna,
Izrādās — vecene kliba.

Nāk preti vecene kliba...
Izrādās — tā nemaz nav vecene,
Bet veca šķūņa caurvējā
Plivo svece...

Un svece arī tā nav —
Dunduros zirgs pie koka
Mētājas, sit ar asti
Un galvu loka.

Bet tie jau nav dunduri,
Sarkanas dzirksteles spīdot
No ugunsкура
Lido.

Lido un aizlido,
Un izplēn ugunskurs skaļš,
Un atkal manā priekšā
Akmens, vecs un zaļš.

Šai pasaulē viss tik labils.
Nekā nav droša.
Uguns — uzvarēta.
Uguns — uzvaroša.

SLĀBENUMS

Puikas, tam sunim ir žoklis atkāries.
Kā nu viņš varēs riet?
Puikas, man pirksti ir kļuvuši glēvi —
Kulaks vairs neiet ciet.

Suņi vairs nerej, zirgs nokāris galvu.
Vai viņš vairs mātēs zviegt?
Pirksti tik mīksti un nevelkas dūrē,
Nav ko vairs galdā triekt.

Pirksti tik mīksti, ka kauns ar tādiem
Maizīti ņemt un ēst.
Tie jau vairs neizvilks Jānim krampi
Un neies vārpatu plēst.

Pirksti tik mīksti kā dzēšgumijas
(Kauns maizīti ņemt un ēst),
Ar tādiem var uzrakstīt dzejolišus
Un tūdaļ laukā dzēst.

MOBILIZĒŠANĀS

Pavēli tai rokai, lai tā zied!
Pavēli tiem acumirkļiem dažiem!
Turi stingrāk manu roku ciet,
Mums būs jāiet cauri trītiem nažiem.

Apsolies tai saulei debesīs.
Ka mēs neatdosim vairs ne mata!
Paliks tikai tie, kas nelaidīs
Likteni pie sava stūres rata.

Jo tie krasti šaurāk kopā lien,
Jo tā straume trako nevaldāmāk;
Jo tā straume nevaldāmāk skrien,
Jo tai straumē nostāvēt ir jāmāk.

Pavēli tai rokai, lai tā var!
Pavēli tiem acumirkļiem dažiem!
Jāiet būs varbūt jau šovakar
Cauri spožiem, asi trītiem nažiem.

OPOZĪCIJA

*Es nepadodos. Nav ko izsamist.
Tas briedis aiziet tālu purvu brist.
Tās ogles pelnos kvēl un negrib dzist.
Es nepadodos. Nav ko izsamist.*

*Es pasmaidu — bij maziņš nogurums.
Vēl tagad bērziņš meža malā skumst.
Vēl tagad krēsla stāv (ne zūd, ne tumst).
Es pasmaidu — bij maziņš nogurums.*

*Kur cepure? Ak jā, tepat jau ir.
Joprojām laivinieks pret straumi ir.
Un bismārīte, kaut tai mūžs tik iss,
Pa zāles stiebru rāpjas debesis.*

*Es nepadodos. Stāvi klāt, mans BET!
Pret vēju skrien tā bura, ko tu plet.
Pret straumi peld tas zieds, ko upē met.
Tad stāvi klāt, mans BET!*

Es būšu pret.

KONCENTRĀCIJA

Skujas neaug uz āru,
bet aug zarā iekšā.
Visi ceļi atved
paša durvju priekšā.

Visu ceļu putekli
klājas un krājas,
līdz pārvēršas smagā akmeni
pie manas mājas.

Miglas un mākoņi,
lai kur es ietu,
saspiežas, kondensējas
un pārvēršas lietū.

Prizmu sašķeltās krāsas —
no sārta līdz zili saltā —
pārvēršas atkal vienā
lielā un baltā.

Un cauri iežiem turp,
kur smagie tīrradņi jaužas,
caur parastām smiltīm
zelta smiltis laužas.

Skujas neaug uz āru,
bet aug zarā iekšā,
un visi ceļi atved
paša durvju priekšā.

NENOVĒRŠAMĪBA

Pārsprāguši maizes kukuļi čukst pārplisušām lūpām.
No galotnēm lejup liecas ābolu pilni zari.
Cilvēki kā bietes sakrauti vienā čupā.
Tu arī.

Vāzē deg mārtiņroze, vēlā rudenī grieztā.
Zem resniem maisiem pieguruši sten svāri.
Lēni griežas ķērne un sakušas sviestā.
Tu arī.

Satiekas divas rokas celt maisu, divu kājas — mīt grīdu.
Satiekas divi — trešo dzīvību gādāt.
Nenovēršami. Nenovēršami tas
atnāk kādu rītu.
Gribas strādāt.

ŠITĀ, BRĀĻI, DZĪVODAMI

DZIESMIŅA PAR DZĪVOŠANU

Šitā, brāļi, dzīvodami,
mēs kopā aiziesim.
Viens bērniņš, retam — divi,
rets vīriņis, kam pa trim.

Svētvakaru, svētu ritu
pa mājām staigā Dies:
— Nost no darba, nost no darba,
nu visiem milēties! —

Velc, meitiņa, savas ziedu,
zilu ziedu kurpes nost:
tavu galvu, manu galvu
likt baltos spilvenos.

Pirms mātei puķe vīta,
pirms tēvam saule grimst,
vēl vienami, vēl vienami
šai zemē jāpiedzimst.

Pa mājāmi svētu ritu
mīlestības Dieviņš iet:
— Nost no darba, nost no darba!
Cik varat — milējiet!

DZIESMIŅA
"ES NEGRIBU MAMMU!"

Pie vecākiem aug puika,
Aug vasaru un ziem.
Un neizlaiž to mamma
Aiz sētas vārtniem.

Te kādā marta naktī
Viņš dzird uz jumta "ņau"!
Un no šī paša briža
Vairs puikam miera nav.

Un kāds tam iečukst ausī,
Ka mamma mājā nav,
Un puika klusi klausās
Un ieklausās, ka — klau! —

Aiz vārtiem ielas malā
Iet meitenes un smeļ,
Un vienai balss tik gaiša
Kā Hugo klarnetei.

Tā skan tik aicinoši...
Un puika iet un ļauj —
Un smiekli tā kā cilpas
Pār vārtniem to rauj.

Bet vārtos vienā latā
Bij atplisums tāds siks...
Un skuķos, kā jau skuķos,
Bij kaut kas pārgalvigs! —

Tie puiku smeļot rāva,
Un skabarga — hau! čiks!
Un tagad puika naktīs
Vairs ilgi neiemigs.

Ka vārtiem plēsta skaida,
Tā ir tik puse bēd.
Tā skabarga sēž puisī
Un viņa mieru ēd.

Un mammai arī krūtīs
Guļ tāds kā akmens smags:
Ja puika apprecēsies,
Kas dārziņu tai raks?

Un mamma nevar aizmigt
Un naktīs ilgi raud.
Un mamma tāpēc puikam
Dod lielu rokas naud.

Tā skapī kāzu frakai
Guļ kožu saēsts baķs.
Bet gluži velti nebi' —
Ja ņaudējis tas kaķs.

Jo puika tomēr bēga,
Viņš tagad strādā VEF.
Un mamma vārtus labo
Ar līmi "Klei BF".

DZIESMIŅA PAR SAVU "JĀ"

Aijaija, vaijaija!
Jūlis Jēpi vajāja:
— Jēpi, viss būs kārtībā,
Pasaki tik "jā"! —

Jūlis Jēpi vajāja:
Jēpis Jūlim neteic "jā".
Pasaulē iet vienmēr tā,
Ja tev ir savs "jā".

Trallallā, aijaijā,
Mikus Daci paijāja,
Aijāja, paijāja,
Izpaijāja "jā".

Aijaijā, maijā, jā,
Maijā visi gaida "jā",
Vārnai "jā" un kaijai — "jā".
Maijai, Paijai "jā".

Īstais "jā" un nīstais "jā".
Maigais "jā" un baigais "jā".
Padomājiet, aijaijā,
Pirms jūs sakāt "jā".

DZIESMA PAR GALDU

Oh-oh! brīnumains tikums te valda,
tikums te valda:
Daudz labu cilvēku apsēdināja
pie klāta galda.

Kurš tikai pienāca, tam teica: — Sēdies!
Oh, mīlais, sēdies! —
Kurš tikai apsēdās, nevarēja vairs
pakustēties.

Kurš tikai pagaršoja no galda
mandeļu maizi,
Tas nu piecēlies nespēja vairs,
ne aiziet.

Beigās: viens cilvēks pa pasauli gāja,
viens pats vēl gāja.
— Oh, mīlais, sēdies! — To pašu vienu
apsēdināja.

Oh-oh! brīnumains likums te valda,
likums te valda.
Cik nu bij cilvēku, tik sēž pie galda,
tik sēž pie galda.

Strādīgā pasaule, kur tagad viena,
kur viena tu velsies?
Tie, kas pie galda, — nemūžam, nemūžam
vairs nepiecelsies.

SLIŅĶU DZIESMA

Eh, nedariet to šodien,
Ko padarīt var rīt.
No mana atvēziena
Uzreiz trīs priedes krit,

Bet kāpēc man tās jācērt,
Ja tās var nocirst cits.
Es saku: man sāp vēders,
Un labi ļaudis tic.

Ja prasa: "Kas te atbild?" —
Tad teic: "Viss kolektīvs."
Jo tā tu vienmēr būsi
No atbildības brīvs.

Un miets ja nelien zemē,
Tad nevajaga dzīt.
Un nedariet to šodien,
Ko padarīt var rīt.

DZIESMIŅA
PAR EKSTRAVAGANCI

*Ekstravagance,
nav nevienas vakances,
kur tevi iekārtot.
Ekstravagance,
kādā maizes garoziņā tu pašlaik kod?*

*Ekstravagance skaistā,
tu starp žurkām Mikimauss,
kurā alā tu šodien
savu garoziņu grauž?*

*Ekstravagance skaistā —
vējā plivo masti! —
izplet savu zilo,
savu mirdzošo pāva asti*

*un nāc man saitītē blakus
ar zīmuļu galiem villā,
ekstravagance skaistā —
kā foksterjers lillā!*

DZIESMIŅA PAR BLUSU

*Un tik mierīgs noskaņots bij prāts
un tik laimīga bij mana dusa,
kad man pēkšņi pašā pusnaktī
melna, skaista iekoda blusa.*

*Parādījās tā kā meteors,
tā kā tarantella iekoda sēnā,
izzuda kā ilgas,
aizlēca mirdzošā —
istabas plānā.*

*Mirdzošā, vienu laiku mums
kopā ar tevi bij gājums.
Mirdzošā, cik labi, ka kož
Tavs atgādinājums.*

*Tavs atgādinājums, ka tu vēl esi,
ka tu neesi izmirusi.
Bet es tik laimīgi gulēju...
Tik noskaņoti un klusi.*

*Tu atgādināji, tu iekodi,
ka ir vārdi "dusa" un "krusa",
ka ir vārdi "ledū sasala"
un ir vārdi "medū kusa".*

*Jo lēcu es baltā dārziņā,
kur balti, balti kājas auj,
un biju pavisam aizmīrsis,
ka kaut kur vēl blusas kauj.*

*Tu skaistā, tu melnā, tu mirdzošā,
balts bij miers mana kažoka vilnā,
bet tu atgriezies, mana mirdzošā,
mana skaistā un pretrunu pilnā!*

BURAMDZIESMIŅA

*Kamēr vien akmens augs,
Tu būsi mans draugs;
Kamēr akmens augs,
Tu būsi mans draugs;
Kamēr akmens augs,
Tu būsi mans draugs,
Kamēr akmens augs!*

*Kamēr gliemeži skrien,
Tu piederēsi man vien;
Kamēr gliemeži skrien,
Tu piederēsi man vien;
Kamēr kamielis caur adatas aci lien.*

VIŅAS DZIESMIŅA
PIĒ VĒRMANPĀRKA LAUVAS

Man šis kaktiņš ļoti patik,
Tagad tas būs arī tavš.
Neklausies, es gribu lauvam
Kaut ko pasacīt pie auss.

(Lielais lauva, labais lauva,
Miļlais zēns ir labs un tic.
Tev nav jāteic, ka tev ausi
Plūkāja te citreiz cits.

Leo, ja nav mīlestības,
Dzīve ir kā ezers sauss.
Leo, vai es drikstu pakārt
Somīņu uz tavas auss?)

DZIESMIŅA AR "RAIDĀIDĀ!"

Katru dienu palasisim
Labas dzejas.
Par to pašu, kā viens cilvēks
Iemilējās.

Un tad viņam radās tādas spējas,
Nakti sēdēdams pie tases tējas,
Iztrieca no tases zilus vējus,
Aiztrieca pie mīlās loga — raidaidā!

Atskrēja pie loga seši vēji
(Atceries, tu tonakt negulēji,
Atceries, kā tu par mani smēji),
Sagrābu un aizrāvu un — raidaidā!

Tev bij groži, man bij groži — heijā!
Zirgiem krēpes, zirgiem astes — vējā!
Pasaule? Tā laikam tā tur — lejā,
Niecīgā, vai tā maz zin kas — raidaidā!

Ai, zaļāi birztaļņa — liņa,
Kaut kur tālu palikusi viņa,
Seši vēji, katram sava dziņa,
Izrāvās un aizdrāzās un — raidaidā!

Seši izrāvās uz visām pusēm.
Tas, kas tevi līdz aizrāva, — klusē,
Bet, ja satiksimies svešā pusē,
Ja vēl tiksimies, tad tas vairs nebūs "raidaidā".

Tas būs — ai, zaļāi birztaliņ — pa tiro!
Tas būs — ai, zaļāi lidaciņ — pa gaisiem!
Tas būs — taifūns okeānā dziro,
Sizdams eņģelus ar kartupeļu maisiem.

Bet jūs smīnat, ka tas viss ir sikums.
Kur ir sabiedriskais nozīmīgums?
Es jums saku: — Labs ir ceļā katrs likums,
Ja tik prot to izbaupt raidaidā.

NAIDA DZIESMA

Pacel savu mīlo vāku, šķirst!
Beidzot skaitītas ir viņu dienas.
Šonakt visas palaistuves mirs.
Nepaliks uz pasaules nevienas.

Redzēsim, kas paliks tad uz zemes,
Kas mums vāris ēst un bērņus kops,
Kas mūs pažēlos un galvu glaudīs,
Kad būs atkal dvēselē kāds robs.

Redzēsim, kā tad mēs dzīvosim...
Bet lai zūd šis mirdzums velnišķais!
Šonakt visas palaistuves mirs,
Tīrs būs gaiss!

Un nevienas vairs te nepaliks!
(Un, vienalga, līs vai sniegi snigs,
Stāvēs Ādams pasaulei uz nabas
Viens un plīks.)

DZIESMA PAR PĒTERI

Jauns vēl bija Pēteris,
Pļāvās grāvjus raka.
Parok, parok, paosta:
Rāvā šnabja smaka!

Sapelnīja rubuli,
Piestūķēja maku.
Tikko maku vaļā ver,
Saož šnabja smaku.

Apprecējās Pēteris.
Raka sētā aku.
Parok, parok, paosta:
Saož šnabja smaku.

Apraudājās sieviņa:
— Pēter, es tev saku,
Roc to aku labāk ciet,
Nevajag mums aku! —

Aizlīgoja Pēterim
Dzīve, raibā, trakā,
Šajā prieku pasaulē
Vienā šnabja smakā.

Un, kad mira Pēteris,
Viņu zemē raka.
Vēl no kapa puķītēm
Nāca šnabja smaka.

Cauri zārkam tārpi lien,
Koku grauž un laku
Paskrubina, paosta:
Saož šnabja smaku.

Saskrien lieli, maziņi,
Dzelteni un lillā,
Grauž un grauž to Pēteri,
Kamēr visi pillā.

Nav ko lasīt morāli,
Nav te daudz ko rāties.
Arī mazam tārpiņam
Gribas papriecāties.

DZIESMIŅA PAR SĒKLĀM

Viensēkliņa, divsēkliņas.
Divsēkliņas, trīs...
Mazpamazām, saulespuķe,
Tevi apēdis.

Tavu galvu saimes galdā
Tā kā bļodu liks,
Sadalis un apēdis,
Ne pāri nepaliks.

Bet, ja redzi, saulespuķe,
Ka tik traki ēd, —
Varbūt palūdz vectēvu,
Kas galda galā sēd,

Lai viņš vismaz dažas sēklas
Sēklai papēti,
Ņem un ietin avīzē
Un ieliek skapītī.

Varbūt mūsu bērni nebūs
Tādi, kas tā rij.
Atcerēsies: — Kādreiz taču
Saulespuķes bij! —

Meklēs sēklas, prasis sēklas:
— Vai tad bij tāds bads,
Ka par sēklām nestāvēja
Nomodā ne acs? —

Meklēs skapī, meklēs cibā.
Atrod vienu! Un
Atkal sētnalē pie žoga
Sēkla dīgst un dun.

Lapa lapā, stiegra stiegrā!
Bērnī garām ies.
Brīnīsies, kāpēc tāds skaistums
Bija aizmirsies.

Tā ir pasaka, bet mūžiem
Saule ziedā līs,
Ja tik katrs — viensēkliņu...
Divsēkliņas...
Trīs...

VELNA DZIESMAS

I

Es to logu izsītu —
katrs dara, ko prot.
Es to logu izsītu,
lai jums ir ko iestiklot.

Es to lauvu izlaidu
no tā būra, kur viņš mīt.
Es to lauvu izlaidu,
lai jums ir ko atpakaļ dzīt.

Es to dēlu sakūdu,
lai vecajos logos sper.
Es to dēlu sakūdu,
lai tēvs to per.

II

Neteic par viņu:
"Velns viņu raus."
Ņem, Dievs, šo mulķi!
Ņem, tas ir tavs.

Gribēju sen jau
Pie tevis to dzīt.
Man tavs mulķis
Uz nerviem krit.

Tev tik daudz mulķu
Tur debesīs mirdz.
Man tavs mulķis
Kā akmens uz sirds.

Nem, Dievs, šo muļķi,
Nem sev līdz.
Var būt, ka iznāks
Tev eņģelīts.

III

Viens cilvēks teic: "Man godīgs darbs.
Man sieva ir un māja."
Bet tik un tā — vai slēp vai ne —
Tam viena — zirga kāja.

Es esmu godīgāks par jums,
Es neslēpju: es — velns.
Man astes galā — kas par to? —
Ir pušķis kupli melns.

Viens cilvēks gāja baznīcā
Un svētbildītes krāja.
Bet tik un tā — vai slēp vai ne —
Tam viena — zirga kāja.

Šai ziņā esmu patiesāks —
Par kājām nekaunos.
Kurš Dievs jums velna saprātu
Un godīgumu dos?

Un trešais cilvēks lielījās
Ar izturētu stāju,
Bet tik un tā — vai slēp vai ne —
Redz viņa zirga kāju.

Šai ziņā esmu patiesāks
Nekā viens otrs vīrs.
Es esmu velns. Es esmu melns.
Bet konsekvents un tīrs.

IV

Amsterdamā kādā parkā
mūsdienīgā ļaužu traci
ieraudzīju diķi peldam
piliti ar zelta acīm.

Gribējās to šurpu krastā
pievilināt, kaut vai nozagt,
iebarot ar labiem vārdiem,
saķert ciet un dabūt grozā.

Atvest mājā, palaist diķi
un tad visiem draugiem sacīt,
ka starp visām pīlēm man ir
pilīte ar zelta acīm.

Nepaņēmu, nepasaucu,
jo uz mūžiem nolemts būt tā:
zelta acis jau ir tikai
tev, tu tālā nedabūtā.

Atved viņu savā dārzā —
ziedēs koki, strauti gulgos,
bet nekad vairs zelta acis
tā kā toreiz neatspulgos.

Amsterdamā kādā parkā
mūsdienīgā ļaužu traci
atstāju es diķi peldam
piliti ar zelta acīm.

DZIESMIŅA "DAUDZ LAIMES!"

Un tādas lielas laimes nemaz nav.
Ja jums to vēl, tad ziniet: tie ir nieki.
Ir tikai tādas mazas laimītes.
Ir tikai tādi mazi ikdienības prieki.

Ja otrs saprot, ko es gribu teikt.
Ja pažēlo tai brīdī, kad es raudu.
Ja cauri pārpildītam tramvajam
Nav jāizmokās mainīt sīko naudu.

Ja darbs no rokas iet, nav jākasās
Un nav ar skauģiem ikbrīd jāsatiekas.
Tā lielā laime taču veidojas
No ikdienišķi mazajām, man liekas.

Tu ieej veikalā, un rindas nav!
Vai tā nav laime? Desmit tādas dienā,
Un, ja diendienā šitā laimējas,
Vai mazās nesummējas lielā vienā?

Es vēlu jums tās mazās maziņās,
Un katru vakaru tad cilvēks smaidīs.
Un, ja tā lielā pēkšņi gadīsies,
Neviens nav muļķis — garām nepalaidīs.

JAUNGADA ĶĒMDZIESMIŅA

Ķēmenēm — ķēmeņi, ķēmeņiem — ķēmenes,
Ķēmi ceļ ķēmīgas mājas.
Norā, kur zalkši ēd sarkanas zemenes,
Ķēmiņi ķēminājas.

Ķēmiņu ķepiņām nagi kā ķeksiši,
Ķepiņas iemērtas ķipišos,
Ķēmiņām — biksītes, ķēmiņiem — biksīši,
Bantītes iesietas lipišos.

Ķiķina ķēmiņi, ķivina ķivītes:
— Ķivīvi — ķivīvi — vīte! —
Es ķēmīgs ķēmenīts, ķēmīgā dzīvīte,
Kur mana ķēmenīte?

Ķēmeņi, ķēmenes, ķēmeņu radiņi,
Sufiksi — ķīties un — ķāties,
Novēlu visiem jums vēl vienu gadiņu
Paķēmināties!

ZVAIGZNE KĀ MAZA MULĶE TĀLUMĀ RAUD

* * *

Tā kā lilijas smaržo pret vakaru,
Tā tu atnāksi man pretī.
Tā kā lilijas smaržo pret vakaru,
Tā tu ar mani runā.

Tā kā ķeizarkroņi šūpojas
Dārzā pie akmeņu sienas.
Tā kā ķeizarkroņi šūpojas,
Tā abi mēs mirdzam saulē.

Tā kā gladiolas rudenī,
Tā tu aiziesi no manis.
Tā kā gladiolas rudenī,
Tā kā asteru ziedi.

* * *

Šovakar ārā es nevaru iet,
Šovakar viss mani biedē.
Ķirši kā ārprātīgi zied,
Un es tā neprotu ziedēt.

Šonakt es aizslēgšu durvis ciet,
Mēness kā ārprātīgs rotē.
Atnāc un sarkanas tulpes svied,
Sadedzini man mutē.

Asni pēc debesīm taustās un stīdz,
Debesis neatrodot.
Varētu kaut ko tiem iedot līdz,
Nezinu, ko dot.

Logi un durvis jāaizslēdz,
Ārā es nevaru iet,
Ārā mazs ķiršu kociņš brēc,
Ausis krit ciet.

Pasaule pilna ziedu elsām,
Trūd kaut kas, zemē rakts.
Vakarnakt sāpēja, šonakt vēl sāp.
"Klusā nakts"...

* * *

Mēness spīd aiz loga rūts
Kā caur tukšām pudelēm.
Aiziesim pa mēness stariem
Kā pa garām nūdelēm.

Te šonakt pelēki kubi
Sakrituši kaudzē.
Kā gribas kādu satikt,
Kas naktsvijoles audzē!

Aiziet pa mēness staru...
Visu, ko tu man soli,
Es tagad atdotu
Par vienu naktsvijoli.

Tur, kur sākas nakts
Un diena zūd,
Vai tu nevarētu
Naktsvijole būt?

Nakts mani plēš,
Nakts kad valda,
Vai tu nevarētu būt
Naktsvijoļu smarža balta,

Salīt manās acīs,
Salīt manā mutē un pierē,
Lai es varu aizmigt
Kluss un mierīgs.

Lai man katrā acī aug
Mazs naktsvijoles dēsts
Un es aizmiegu kluss
Un nesaplēsts.

* * *

Vakars kā pašnāvība,
Mēness kā pašnāvnieks
Iznācis debess klajumā
Viens un lieks.

Zvaigzne kā maza mulķe
Tālumā raud.
Vai tā var mēnesim kaut ko
Neatļaut?

* * *

Īsa elpa, šaura telpa,
Krūtīs gaisu kampj un rij.
Tajā nakti, grūtā nakti
Tikai trīs man elpas bij:

Tālā, garā mežu elpa.
Dzejā elpas rāviens drošs.
Tava elpa.
Pārējais viss —
Elpas trūkums smacējošs.

ZAKA DZIESMA

Nu jau ir pāri... Pirmie ziedi spigo,
Un āboliņa laukā saule aust...
Tai ziemā tu man biji vajadzīga
Kā ābelīte, kurai mizu grauzt.

Tai ziemā zvaigznes bij kā suņu bari,
Kas tuvāk nāk un baltu zaķi triec.
Un dārzos adatainiem skuju zariem
Bij katras ābelītes stumbrs siets.

Vien zaļas skujas dega saules rietā...
Tik skujas visos dārzos purnā dur!
Tu, vienīgā, tu, skujām nenosietā,
Tu tajā ziemā nebiji nekur.

Balts mēness sameties pār mežiem knūpu
Un zilu sala versmi zemē lej,
Stāv zaķis sniegā pārplisušu lūpu
Un izskatās no malas, ka viņš smeļ.

Nu ir jau garām... Atkal ziedi spigo,
Es esmu liels un mazliet varenāks.
Bet ja caur telpu auksto, bezgalīgo,
Kā suņi rejot, atkal zvaigznes nāks?

* * *

Tu esi droša, un es esmu drošs,
Pārējais viss ir aizejošs.
Pārējais viss no dzīves šis
Tā kā mākonis izdzisis.

Tu esi. Es esmu. Pārējais viss
Tā kā lapas no kociem ris.
Pārējais — tas ir pārejošs.
Tikai tu esi droša, un es esmu drošs.

* * *

Ar tevi ir cauri.
Nu es esmu iekšā,
Nu es spridzināšu.

Ak tu, sirds Bastilija lepnā,
Tava stunda tuvojas!
Skaties man acīs!

Tu jūti?
Tagad es pārgriežu vadus.
Smadzeņu pilsētas
Nav vairs tavi sabiedrotie.
Katrs tavš sapieris,
Ko tu sūtīsi atjaunot
Komunikācijas,
Kritis manu acu
Krustugunis.

Padodies, lepnā sirds!
Es spridzinu!
Arteriālie, venozie ceļi,
Dzelzceļi sprāgst un izjūk.
Savelkās loks, kur tavš pulss
Vēl šauj, vēl sit un vēl pavēl!
Skaties man acīs!

Spītība vēl,
Tikai spītība vēl
Šauj no taviem mūriem,
Tu Bastilija lepnā!

Redzi, tu esi ielenkta,
Un brūk tavu Plecu un
Acu, un Dūru ciemati
Liesmās un oglēs.
Uz ko tu vēl ceri?

Redzi, kā bēg tavs pulss,
Panikā bēg tavs pulss
Atpakaļ tevī,
Sirds Troja, tu uzvarētā!
Skaties man acīs!

Ā, tev vēl niciba acīs
Un augstprātīgs smins.
Tu Berlīne sprīdzekļu ellē!
Drupas un sprādzienu, sprādzienu
Sprādzienu karstums,
krusti un kraukļi,
krāšmatās,
krustām un šķērsām,
krāš —
ma —
tās!

Neraudi! Ko tu.
Še, ņem!
Te ir kabatas lakatiņš.
Balts kā padošanās.

Noslauki asaras!

* * *

Es gribu ar tevi skolā iet
Un vienā solā sēdēt,
Un lai mūsu draudzību izskata
Pedagoģiskās padomes sēdē.

Es nemaz neredzu, nedzirdu,
Neklausos mūs rājam.
Es gribu tavu portfeli nest
No skolas līdz tavām mājām.

Tu dosi man pusi sviestmaizes.
Visi čukstēsies, kad to matīs,
Bet, kāpēc tu devi man sviestmaizi,
Neviens jau to nesapratis.

Lai nesaprot, lai nesaprot!
Lai saka, ko grib, bet man gribas
Kaut ko no cūkpieņu gredzena
Un ciruļu milestības!

* * *

Rīta stunda ir sievietē —
krēsli, dūmaka, migla...
Pieejas māte, un iedegas
pavardā uguns žigla.

Rīta stundai ir sievietes vārds —
ausma, blāzma un rasa...
Tad manas māsas pieejas
un pēc spoguļa prasa.

Rīta stundai ir sievietes vārds —
saule, vizma un gaisma...
Gailis šai pasaulē ir tikai kalps —
dzied, kamēr aizsmok.

* * *

*Ja tu būtu ar mani apmierināta,
Ka es ar sevi esmu neapmierināts,
Varbūt man kopā ar tevi
Arī būtu mierīgāks prāts.*

*Ja tu būtu neapmierināta,
Ka es ar sevi esmu apmierināts,
Varbūt es sāktu domāt,
Kāpēc es esmu tāds.*

*Bet tu esi neapmierināta,
Ka es esmu neapmierināts,
Un vai no tā mums abiem
Labums kāds?*

* * *

Tagad es zinu:
Ne tu man tici,
Ne tu uz mani ceri.
To tev nevajadzēja teikt,
To — par Saljēri.
Pats es to zināju,
Kas man skauž
Un kas man sevi
Jāsalauž.
Es zināju: tikai
Paša spēks mani labos,
Jo viņi a b i ir mani
Un es — viņos abos.
Es p a t s' savam Saljēri
Kausā indi būtu lējis,
Un mans Mocarts mani
Būtu uzvarējis.
Bet tagad es saprotu,
Kas mūs šķir:
Kaut kur parādījies
T i r s M o c a r t s ir.
Tavs Mocarts — lai dzīvo!
Mans mani — mirs.
Es būšu tikai
Saljēri tirs!
Tagad mums abiem
Būs dzīvot grūti.
Mani bērni nezīdīs
Tavu krūti.
Es uzrakstu "Es"
Un svitroju "Mēs".
Manas domas vairs tevi
Nemeklēs.

DZIESMIŅA PAR STABU

— *Jel noliecies, jel nestāvi kā stabs.
Nu pasaki, ka esi miļš un labs.*

— *Nē, neesi un neesi tu labs.
Nu pasmaidi, varbūt viss citāds taps.*

(Pienene dzeltena samta, pienene zeltainā)

*Svilps vilciens drīz. Un viņa tajā kāps,
Viņš vairs šai mūžā viņu nesastaps.
Viņš zināja, ka to vairs nesastaps.
Un klusēja. Un stāvēja kā stabs.*

(Kāpēc cerīgu ziedi atgādina mazus krustiņus?)

* * *

Tas ir labi, ka tu esi tālu,
saka: tā labāk dzist.
Bet tavu seju bālo
es redzu debesīs.

(Tas ir ļoti tālu.
Nav vērts par to domāt.)

Tas ir labi, ka tu esi tālu,
pat nav par to domāt vērts.
Bet tavos matos kā melnā upē
kāds savu galvu mērc.

(Tik neciešami tuvu.
Tik neciešami,
ka nezinu, kur acis likt.)

* * *

Tik vientulīgi — — —
Kā zvans pār eglēm zvana — — —
Pār tumšām eglēm — — —
Nolaižas zvanišana — — —
Tik vientulīgi — — —

Tik vientulīgi smagi — — —
Dun zvana mēle zvanā — — —
Nekad vēl tāds zvans — — —
Nav zvanījis mūžā manā — — —
Tik vientulīgi smagi — — —

Tik vientulīgi smagi un tālu — — —
Neviena cilvēka. Zvans tikai dzied — — —
Neviens vairs nenāks — — —
Un nu man ir jāaiziet — — —
Tik vientulīgi smagi un tālu — — —

* * *

Tā bija skaista vasara.
Mēs runājām tikai caur puķēm.

Maijā mēs runājām caur pienēm
un vārdi kā bites atnāca līdz mums,
aplīpuši pieneņu putekšiem,
dzeltenī.

Jauka runāšanās ir arī caur kakpēdīnām.

Grūti ir runāt caur ceriņiem —
ceriņu naktis vārdi sadeg
un paliek sirdi viņu pelni.

Jūlijā mēs runājām caur magonēm
un vārdi palika magoņu galviņās.
Tagad, kad esmu viens un neviens neredz,
es grabīnu magoņu pogaļas —
tā es ar tevi sarunājos,
kad esmu viens.

Tad mēs runājām caur nātrēm,
diezgan daudz mēs runājām caur nātrēm.
Varbūt par daudz.
Mums laikam vispār nevajadzēja runāt caur nātrēm.

Jo rudenī,
kad mēs runājām caur gladiolām —
viens — caur parasto rozā,
otrs — caur karmīnsarkano —
mēs jau vairs nesapratām viens otru.

Bet vēlāk asteres bija
jau pavisam dažādās krāsās:
tu runāji caur violeto,
es — caur dzelteni,
un es nekā vairs nedzirdēju.
Un tad jau viss bija noziedējis.
Vēl bija palikušas
tikai salmenes.
Vakar es ieliku ziemas logus,
un salmenes tur zied starp divām rūtīm.

Es sēžu pie loga
un runāju viens
caur salmenēm.
Es saku:
"Drīz būs leduspuķes.
Caur tām es nerunāšu —
ne vārda."

* * *

Pie tūkstoš stropiem tūkstoš lāču sēd,
un tūkstoš sikspārņu skrien tūkstoš alās.
Pie tūkstoš galdiem tūkstoš ļaužu ēd,
un tūkstoš Robinsonu tūkstoš salās.
Visapkārt tūkstošiem un miljoniem.
Cik vientulīgs ir cilvēks viens starp tūkstoš!
Vai tu man esi neiztrūkstošā?
Un es? Vai es
tevu esmu neiztrūkstošs?

BET LAIKS NEVIENAM NEPIEDER

* * *

Es šogad pavasari neredzēju.
Man šopavasār nebija kur iet.
Es šopavasār nepazīnu vēju
Un strazdus, kuri būru priekšā dzied.

Jo bija plūdi, milzu plūdi bija.
Un stāvus nobruka pār mani krasts.
Un pēc tam lija, piķa lietus lija.
Un pēc tam zelta — gaišs un neparasts.

Un pēc tam atmodos es liepu ceros
Kā lapa zarā — rudens zeltā viss.
Kas pateiks man — un pats es neatceros —,
Cik gadus ilgi biju gulējis.

SVAIGUMS

Zivis spārdās uz tilaudām. Dūņu smarža.

Rīts. Rasots gurķis rīta lapās.

Sula no priedēm, kuru mēs saucam par sveķiem.

Rīta agrumā aplaistītu ielu mirdzums.

Meitenes aukstie ceļgali.

Pirmā salna.

Pirmais sniegs.

Pirts dvielis.

Rasotas māla krūzes aukstie sviedri.

Cikos no rīta jūs ceļaties, biedri?

* * *

Pāri zemei zaļa zāle viz,
Bet zem zemes — kauli, kur vien rokam.
Šonakt atkal bērniņš piedzimis.
Piedzimis un uzlikts man uz rokām.

Tad par ko mēs, draugi, strīdamies —
Ko es nedrikstu un ko tu driksti.
Bērniņš piedzimis, un kurš nu ies
Birztaļā cirst bērnam šūpla liksti?

Ko tu, Pēteri, man acīs lec?
Ko tu roku cel pret mani, Miku?
Bērniņš piedzimis — un visi redz,
Ka es nevaru to atstāt pliku.

Bērniņš. Mans. Tu redzi — laika nav
Klausīties, ko tu man kliez un draudi.
Laiks kā smiltis tek, un redzi — jau
Mūsu mūžu aizdzied smilšu graudi.

Pāri zemei zaļa zāle viz,
Bet zem zemes — kauli, kur vien rokam.
Šonakt atkal bērniņš piedzimis.
Piedzimis un uzlikts man uz rokām.

ATNĀKOŠAJIEM

Ak, ko jūs raudat, jūs, jaunie un mīlētie?
Ak, ko jūs dzīvību nievājat. Kauns!
Ielā stāv ragiem vēl neapvilētiem,
Apaļiem riteņu ragiem auns.

Raiņa bulvārī, mašīnu plūsmā,
Tur, kur trolejbuss taksi žmiedz,
Stāv pelēks auns pašā ielas drūzmā,
Atspēries stāv, ragus lejup liec.

Cik nav aunu sabraukts šais ielās;
Cik daudz aunu zem asfalta dus!
Vai tā ir griba vai spītība lielā —
Stāvēt, kad virsū nāk trolejbuss?

Bulvārī skaļā, kur mašīnu dimdā
Izpūtējs benzīna dziesmu dzied,
Sprogains un jauns starp mašīnu rindām
Auns preti mašīnu straumei iet.

Vienvirziens pasaulē lielā
Aunu tik maz, bet mašīnu daudz.
Aizlūdziet šoferiem mūsu ielās,
Sprogaino aunu lai nesabrauc.

Slava tai stundai, kad agrā rītā,
Uzvarēt gatavs, drošs un jauns,
Raiņa bulvārī pašā vidū
Iznāk riteņu ragiem — auns.

* * *

Priekšā ceļš kā gara vāga,
Smagi arta zemē smagā.
Gadu gadiem, dienu dienām
Mēs pa garu vāgu brienam.
Sāliec muguru un celi!
Ieliec baltu kartupeli
Zemē plēstā, vaļā grieztā!
Kādreiz kartupeļu miestā,
Kādreiz kartupeļu ciemā
Ziemā atnāksim mēs ciemā,
Prasīsim: — Kur vectēvs sirmais,
Kur ir tupenis pats pirmais,
Ko mēs toreiz vāgā metām? —
Bērni prāsīs tēvam: — Tēta,
Kur ir mūsu vectēvs sirmais?
Kur ir kartupelis pirmais?

— Visi vectēvi sen veļi,
Satrūd zemē kartupeļi,
Jauns dzimst kartupeļu bariņš,
Veco apēd zemes gariņš.
Tikai asnu acis platās
Visu mūžu uz mums skatās:
Priekšā tev ir gara vāga,
Smagi arta zemē smagā.
Sāliec muguru un celi!
Ieliec baltu kartupeli!

* * *

Mūžu mūžos būs dziesma,
Un mūžmūžos alus smeķēs.
Bet pāri — no dziesmu svētkiem
Nāk meitene baltās zeķēs.

Sagšu un vainagu jūra.
Ak, zilacainā skuķe!
Viņa nāk no Dundagas dārziem,
Un rokās tai balta puķe.

Ziles un jāņuzāles.
Kur lai to puķi es lieku?
Zāļu un vainagu jūrā
Tik tikko līdz vārtiem tieku.

Un paskatos atpakaļ. Meitene,
Baltās zeķēs autā,
Kaut kur saplūst tālajā balsī —
Tur, manā tautā.

Dziesma tā svinīgi šalc,
Un tāds kā svētums visapkārt stidz.
Un zieds ir tik balts,
Ka pavisam bail nest līdz.

Nolieku to vārtu staba galā
Un dzirdu balsi, kad projām eju:
"Dzied, bāliņi, tu pret mani,
Es pret tevi gavilēju."

PASAULĪTE

Pasaulīte, cik tu maziņa,
Tā kā dzimumpunktiņš pazodē!
Pasaule, tu mazā paziņa,
Nāc, es iebāzīšu tevi azotē!

Saule tā kā sviesta piciņa
Okeāna bunduliņā kūst;
Zibens mazā uguns viciņa
Skrien pret ozolu un pati lūst.

Zelta dukāts — stāv uz galda viņš
Vai pa zemes paralēlēm rit —
Viņa dēļ mazs alvas zaldātiņš
Mazu alvas zaldātiņu sit.

Sit ar atvēzieniem ierastiem.
Atskrien cilvēciņi: tura ciet,
Tura, stāsta, un pie pieres tiem
Maza pieclapaina puķe zied.

Saulē skatās balta kaziņa,
Balta bārdiņa tai pazodē.
Pasaulīte, cik tu maziņa,
Nāc, es iebāzīšu tevi azotē!

Cilvēciņ, tu arī dzimi te?
Paskaties, cik spoži zvaigzne krit!
Visu dzīvi vienā rīmitē
Var ierakstīt.

* * *

mēs esam paši savējie
tu akmen un tu akmen
varam runāt
varam klusēt
paldies ka es varu starp
jums
klusēt

* * *

Cik ziedu daudz, cik bišu maz.
Nāc pārvērties par biti, mās.
No ziediem sula pil un lās.
Kas vāks, kas viņu krās?

Tīrs medus pil un rasā kūst,
Tīrs medus upēs kopā plūst,
Tīrs medus bēg un atstāj mūs,
Tīrs medus projām plūst.

Es medū brienu, turu ciet,
Bet medus plūst, un medus iet,
Un satek kaut kur vienuviet,
Un prom uz jūru iet.

Es saucu: "Māt! Prom medus lās!"
Es saucu: "Bite, mana mās,
Vai tas nemūžam nepārstās?
Prom atkal medus lās."

"Nekā tur nevar padarīt,
Līdz debesmalai medus spīd."
Un pārgurusi bite krīt
Un tieši medū krīt.

Es nezinu vairs, kur man iet,
Un vai ir vērts ko turēt ciet.
Bez pārstājas uz jūru iet,
Uz jūru medus iet.

* * *

Neiespējami aptvert bezgalību
Laikā un telpā.
Svarīgi saprast dzīvotgribu
Savā īsajā elpā.

Svarīgi saprast, ka tas, ko ceļam —
Tas stāvs, tas nojums —,
Ir mūsu mūžam, mūsu ceļam
Vienīgais attaisnojums.

Vienīgais. Te. Kur lemts bij dzimt.
Nekur citur nav vērts sevi meklēt.
Un nekur mēs citur vairs nebūsim,
Ne debesis kādās, ne peklē.

Vienīgais. Un cita nekāda
Nav. Un tāpēc mēs gribam,
Lai mūsu dēls atkal kokus stāda
Starp divām nebūtībām.

Es tevi mīlu. Es viņu nīstu,
To, kas ārda mūs nost un lauž.
Tā bite ceļ šūnu. Tā putns vij lizdu.
Tā zirneklis tīklu auž.

* * *

Un, kad es paskatos uz rietiem,
Kāds roku man uz pleca liek:
— Mums šajā dzīvē visa pietiek.
Mums tikai laika nepietiek. —

Vai dzīvība ar mani joko?
Tik īsā laikā nevar spēt
Ne savu rudzu lauku nokopt,
Ne mīlestību izmīlēt.

Un ne no viena nav kam prasīt.
Jā, tavs tas ūdens, ko tu dzer,
Un ogas, kuras mežā lasi,
Bet laiks — nevienam nepieder.
Tas Lielais Laiks.

Bet maziņš sprīdis
Man ir no mātes sāpēm dots:
No laika, kad es krūti zīdis,
Līdz kapam. Tas mans mūžs, mans gods,

Un dzelza mans tēvs ir bijis,
Un tēraudiņa māmuliņa.
Vai mēs, bērniņi, salasīti
No veciem pakaviem?

* * *

Visvairāk man sava laika žēl.
Visa cita — nekā man nav žēl.
Man nevajaga nekā no tā,
No tā, ko cits citam vēl.

Ne priecīgus svētkus, ne saldu dusu,
Ne veiksmi — neko. Es pats
To varu panākt un izcinīt.
Tikai viena diena, viens gads,

Viens gads ja man būtu! Visu, kas jādara,
Acis tik skaidri redz.
Viens gads, un, ja varētu strādāt, neviena
Netraucēts.

Mani draugi un draudzenes — laupītāji.
Tai mirkli, kad zvaigzne krīt,
Es tikai vienu vienīgu vēlos:
Lai neatnāk aplaupīt

Mani ne biedrs, ne draugs, ne rads,
Neviens, kas man labu vēl.
Visu citu var dabūt un izcinīt pats.
Tikai laika, laika man žēl.

LŪGŠANA

Tu, lielā vakara saule,
Tu, kas pār zvejniekiem stāvi,
Tu stāvi pār cilvēku dzīvi
Un zivju nāvi.

Tu, lielā vakara saule,
Kuras gaismā deg pamalē gaisi,
Dod maniem zvejniekiem
Dienišķo maizi.

Rādi tiem zivju ceļus:
Tur, dziļajā jūras straumē,
Peld visa viņu turība,
Manta un gaume.

Peld viņu motocikli,
Ķiršu un ābeļu stādi...
Tu, lielā vakara saule,
Zivju ceļus tiem rādi!

*Bet — par visu — dod ražīgas sievas.
Sievas ar vēderiem cēliem!
Tu, lielā vakara saule,
Palidzi piedzimt dēliem.*

*Palidzi dzimt vienam dēlam
Simt tranzistoru vietā.
Palidzi tautai, saule,
Palidzi mums šai lietā!*

* * *

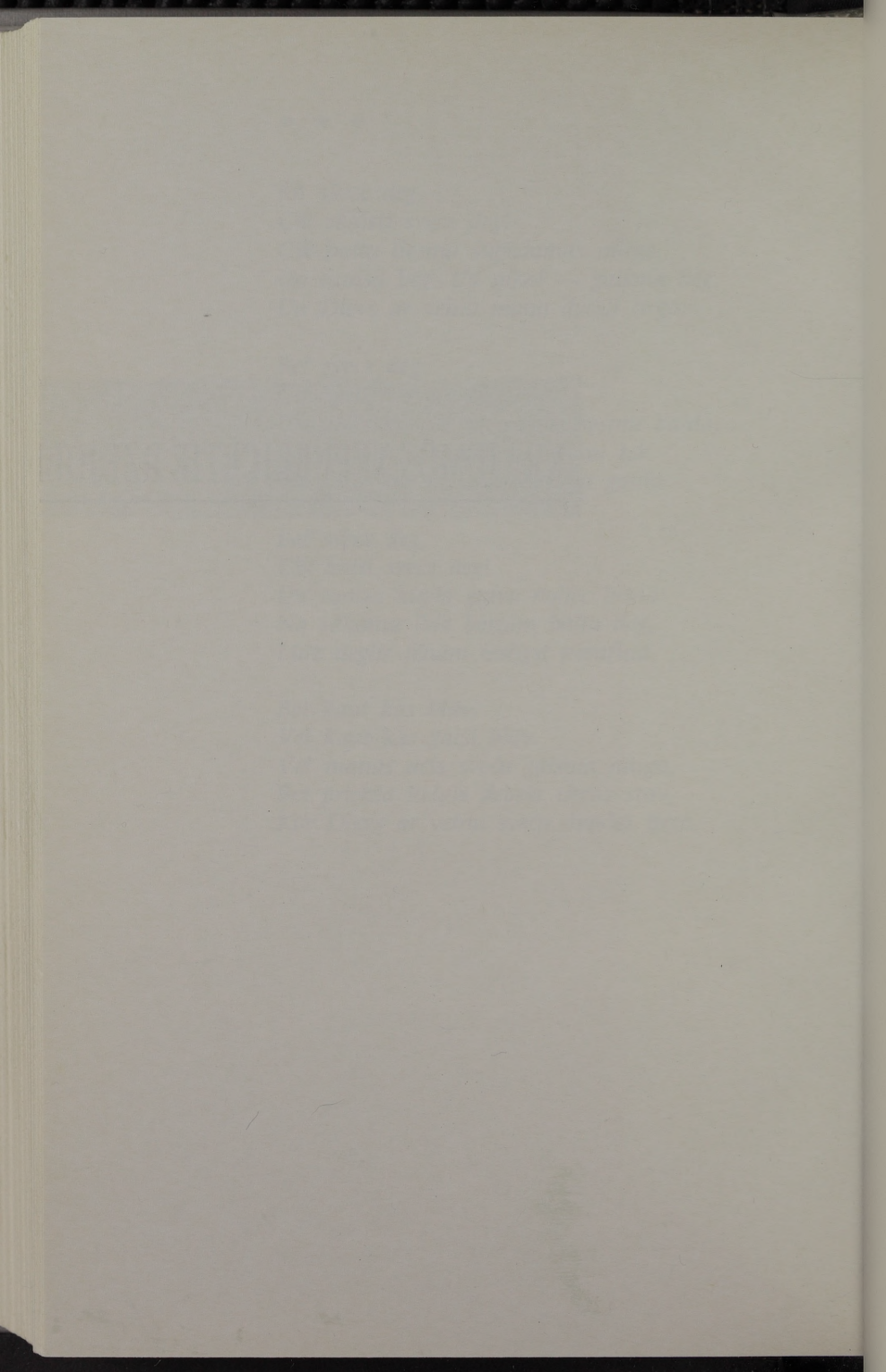
*Kā svece deg.
Cik skaisti svece deg!
Cik balta liesma šūpodamās mirgo.
Un tumsa bēg. Un atkal — gaisma bēg.
Un Dievs ar velnu manu dvēsli tirgo.*

*Bet svece deg.
Cik skaisti svece deg!
Un atskrien vējš un manu liesmu baida,
Ka parafins pār sveces malām tek
Un kāds jau manu aiziešanu gaida.*

*Bet svece deg.
Cik balti svece deg!
Un tumsa kuplo galvu noliec brīnā:
No sākuma līdz beigām balta deg,
Līdz deglis lēnām iesligst parafinā.*

*Bet kaut kas blāv,
Vēl kaut kas gaiši blāv.
Vēl manās acīs sveču gaisma mirgo.
Bet priekšā lielais debess tirgus stāv,
Kur Dievs ar velnu sveču dvēsles tirgo.*

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOLI

ES GRIBU FOKUSĀ

*Pēc maniem likumiem stars staru kaut kur krustos,
Es starus nemīlu, kas paralēli iet.
Ar gaismas ātrumu šai pasaulē es kustos,
Un manā ceļā varavīksnes zied.*

*Pēc maniem likumiem stars miljons staru satiks,
Un staru krustā maza saule dzims.
Stars staru satiks karsts un nesaprātīgs,
Un visa zeme baltā gaismā grims.*

*Stars nevar sadegt viens, bet sadegt gribēs.
Stars nevar spīdēt viens, tāpat, kaut kā.
Jūs redzēsīt — mazs fotons skrejoj zibēs.
Tas būšu es.
Es gribu fokusā.*

* * *

Mēs skūpstijāmieš kapsētā starp krustiem,
Mēs, kuriem citreiz bij no spokiem bail,
Mēs skūpstijāmieš kapsētā starp krustiem,
Kad mēness dzirkstis pieminplāksnēs gail.

Uz vaināgiem bij pusnakts rasa valga
Un granitplāksnēs mēness atspulgs drūms.
Bet mums šai mirkli bija viss vienalga —
Bij pavasars... Un plauka ceriņkrūms.

Bet cēlās melnas vecenes no zārkiem,
Gar kapu krustiem sāka mēles trīt,
Un cēlās pērminderi melniem svārkiem
Un, pirkstiem rādot, sāka nosodīt.

Bet dziļi zemē jaunās sirdis kļiedza,
Pēc dzīves kļiedza neizdzīvotās.
Mums neaizliegs, ko nāve viņiem liedza,
Un mūsu mīlu zeme nepārklās.

Par viņu mīlestību neizjusto,
Par mūsu mīlu, kam nav nāves bail,
Mēs skūpstijāmieš kapsētā starp krustiem,
Kad mēness atspulgs pieminplāksnēs gail.

* * *

Mums bija govs. Rāgiem kā mēness un tesmeni lielu, četriem pupiem kā burkāniem "Nantes".

Karš bija vīrs ar šauteni plecā. Tas piesēja govi ratpakaļā, to aizvilka skriešus, izstieptu kaklu, pārgrieztām acīm, tesmenis lielais pinās pa kājām.

Tesmenim aizskrēja līdzī mātes acis, kā divas bites sadzēla zirgus, atskrēja atpakaļ — pamirušas.

Tesmenim līdzī aizskrēja krūzīte — baltām pumpiņām, zaļa un maza, aizskrēja līdzī un neatgriezās.

Jā, es biju mazs. Lielam ir vieglāk, viņš var ēst visu, bet bērni bez piena raud.

Atdodiet krūzīti, jūs, kas man sakāt — "Tu karu nepazīsti"!

KIJEVAS CERIŅI

Man vēl tagad acīs
Ir Kijevas ceriņu blāzmiņa.
Es iegāju dārzā,
Pirmais krūms teica otram:
— Gāz viņam! —

Un es skatos: zied ceriņu krūmi
Viens pie otra. Viens par otru dullāki.
Zilu čemuru "španeri",
Baltu čemuru kulaki.

Es lūdzu, es lūdzu saudzību,
Es minēju tautu draudzību.
Es turējos pretī, es draudēju,
Bet mani sita, un es samaņu zaudēju.

— Kas ir ekskursantu draudzība —
Atnāk, aiziet un kļīst tā!
Ziedu čemuriem nosist,
Tā ir draudzība istā, —

Tā vēl pusmaņā dzirdēju.
Es kļiedzu: — Ukraiņu brāļi un māšas! —
Bet ziedoša nesamaņa
Pār mani gāzās.

Es pirms tam biju bijis jau sist.
Un biju baudījis visādus ķērienus,
Bet es tos pieminēšu —
Kijevas ceriņu spērienus.

Un, kad ukraiņi atbrauks ciemos,
Ko lai es uzlaižu tiem?
Man vēl tagad sāp rētas
No Kijevas ceriņu "španeriem".

* * *

Aiz loga zaro telefona stabs.
Dīgst akmeņi. Un mucām pārplīst stīpas.
Rīt pat no jūras īstie vīri kāps
Un izlieks taisnas Raiņa priedes slīpās.

Ceļš noguļas un pats sev virsū rauj.
Un tie, kas atnāk, neprasa, kur durvis.
Un sacīs: blēdis ir tavs draugs un rads,
Bet katrs jaunpiedzimušais ir burvis.

* * *

Es nemāku gaidīt.
Gaidot dienas kā balķi veļas
Un salauž man kaulus.
Gaidot sekundes
Kāpj.
Līdz kaklam.
Jau mutē smeļas.

Gaidot man liekas,
Ka mani kāds
Grib pataisit glēvu un mikstu,
Un dzenu pats sevi:
— Jāsteidzas!
Vajag!
Es drikstu! —

Ielas ir ļaužu pilnas,
Pilsētai ir savs ritms —
Neskrieni un nelauzies,
Tu netiksi ātrāk!
Bet stundas kā "meseršmiti"
Pikē ielās pār mūsu galvām
Un streijājošā lidojumā
Īsām sekunžu kārtām
Mūs apšauj.

* * *

Pa ceļu iet mašīnas,
Un dreb baltas neļķes
Uz tava galda
Melnā vāzē.

Garām iet gadi
Kā bruņu tanki,
Un tric baltas neļķes
Uz tava galda
Melnā vāzē.

TREJŽUBURIS

OPTIMISTISKI VĀRDI AR PRIEKŠGALU PRET STRAUMI

*Kad sāksim, tas
lai vairs nemulsina mūs —
vai straume uz priekšu
vai atpakaļ plūst.*

*Jo tad, kad mēs sāksim,
lai skaidrs ir:
tas, kas iras pret straumi,
tas uz priekšu ir.*

*Pat ja, no krasta skatoties,
izliekas,
ka straumē cīnās
tikai punktiņš mazs;*

*ja upes krastā
kāds stāv un brīnās,
ka velti upē
mazs cilvēks cīnās,*

*tad zini, ka tikai
no krasta tā šķiet.
Es krastu neredzu!
Tikai upe man zied.*

*Un tikai viens likums
airētājam svēts:
kas iras pret straumi,
nav uzvarēts.*

*Un vēl: ja tev bailes
un liecies sev sīks,
krastu neskaties! Tas
nav te piederīgs.*

Trīs vārdi skan, airi
kad uz priekšu tu met:
"upe",
"es"
un visuvarošs "pret".

PESIMISTISKI VĀRDI AR PRIEKŠGALU PRET STRAUMI

Krasts stāv uz vietas, atkal rokas cietas.
Mazs punktiņš upē, vai tas esmu es?
Pret straumi lauz. Bet krasti stāv uz vietas.
Uz priekšu — jā, bet straume lejup nes.

Tāpat kā vilcienā, kas brauc uz priekšu
Tik nepievarams, tik uz priekšu vien,
Bet tu caur vagoniem, bet tu pa priekšu
Uz otru pusi izmisīgi skrien.

Vai tā kā putns, kuru prom nes būrī,
Tu spārnos pacelies: "Brīvs esmu es!"
Un plivinies, lai nejstu tik sūri —
Pēc cita gribas tevi projām nes.

Nekas nav grūts, ne krāce nav par grūtu!
Dzīvs airis — mans un baltas putas maļ.
Bet, cik uz krastu paskatos, tik jūtu —
Nes straume mani tomēr atpakaļ.

Lec laivās atkal jauni airētāji,
Pret straumi jaunus airus upē mērc.
Ir, cik tu vari, bet mēs esam vāji...
Ir visu mūžu — tik un tā nav vērts.

IZLĪDZINOŠS DZEJOLIS
AR PRIEKŠGALU PA STRAUMEI

Laižos es pa straumei,
Mazs es esmu, siks.
Viss, kas peld pret straumi,
Tas ir pretdabīgs.

Straume zin, ko dara.
Nezina? Nu lai!
Ko es varu darīt
Pretī mūžibai?

Aizsviežu es airus
Prom no sevis nost.
Izstaipos un klusi
Laivā atguļos.

Peldu pretī laivām,
Kas pret straumi lauž.
Lai jau! Manas rokas
Tos vairs neapskauž.

Ko es pazaudēšu?
Nu, un ko viņš gūs?
Tālā Nilas deltā
Jāsatiekas būs

Tik un tā mums. Tik un
Tā. Tur sanesums
Mūžu aizmirstībā
Nogulsies pār mums.

Pretdabīgs ir katrs,
Kas pret straumi tric.
Agrāk? vēlāk? — visi
Aizpeld straumei līdz.

ŠAUBAS UN MAKSIMĀLISMS

- Jā? nē?
- Varbūt.
- Jā? nē?
- Kaut kā. Tā pa jokam.

Vai lai mēs tevi laužam?
Vai lai mēs tevi lokām?
Vai es varu teikt —
"Viņš būs ar mums.
Noteikti.
Arī tad, kad aiz mums
Daudzi būs beigti"?

- Jā? nē?
- Varbūt.
- Jā? nē?
- Laikam.

Tu esi par glēvu.
Tāds tu nederi laikam.
Tu nederi sev.
Tu nedriksti būt
Manā tuvumā!
Nē!
Un nekādu "varbūt".

AVĪZI LASOT

Prāgas studentiem — savs klubs... Šajā sakarībā
var likties, ka Prāgas centra restorānu un ēdnicu tresta
direktors Karels Majers, kura pārziņā ir arī „Vitava”, ir
vismaz ļoti neapdomīgs cilvēks, ja sekmīgi darbojošos
kafejnicu atvēl riskantam studentu pasākumam, par
kura rezultātiem neviens nevar galvot.

Olga Šulcova “Svet v Obrazech”

Meklēju Majeru.

Esmu viens no tiem, “par kuru nevar galvot”.

Es esmu audzis konservu bundžā,

Sakiet, lūdzu, — vai nevar mani pārstādīt glītākā podiņā?

Tie nemaz neesot dārgi —

Es pats tos varētu uztaisīt, pats par tiem maksāt,

Tikai — piešķiriet, lūdzu, vienu “gostu”!

Es neprasu daudz savai jaunībai —

Tikai vienu valsts standartu — jaunam podiņam.

Biedri Majer,

Aiz kurām durvīm jūs esat?

Es biju tajās — tur jūsu nav.

Es biju tajās —

Tur teica: “Ko jūs!...”

Es biju tajās —

Tur teica: “Saskaņot...”

Jāsaskaņo...

Tas jau ir tas,

Pēc kā mēs visi

Esam izslāpuši:

Skanēt, saskanēt, saskaņoties.

Nesaprotu,

No kura laika

Tas ieguvis sinonīmus

“Sajukt”, “apjukt”, “izjukt”.

Meklēju Majeru!
Cilvēku, kas grib galvot.
Cilvēku, kam ir galva.
(Laikam jau negalvo,
Tāpēc ka nav galvas.)
Meklēju galvu.
Meklēju Majeru.
Ja neatrādīšu —
Es jums draudu —,
Iešu uz tuvāko restorānu,
Kā pēdējo stipendijas rubli
Nodzeršu s a v u galvu,
Un no manis iznāks
Viens sabiedriska invalīds vairāk.

Par to jūs vēl pārliecināsities.

* * *

Kad es piedzimšu, lai mana māte
Dod man latvieša vārdu:
Jānis, Miķelis, Andžs,
Juris, Didzis vai Krišus.

Un lai manā kāpņu telpā
Uz dēļa ir latviski rakstīts
Mans vārds. Kāpēc mūsu sarakstos
Kāpņu telpās tā nav?

Atnes mākonis lietu,
Saule nes baltu dienu.
Ne saule, ne mākonis nevar
Atnest piemēru, kā mums dzīvot.

Nedz arī cita tauta.
Mums ir Jāņa un Miķeļa piemērs.
Jāņa Bērziņa, Linarda Laicena
Sarkano streļķu vārds.

Un, kad aizies Jānis Lazdiņš,
Jānis Stradiņš, Jānis Kalniņš,
Lai stāv latviski rakstīts uz plāksnes:
Jānis, Jānis un Jānis.

* * *

Pienāk dzīvē tāds laiks
Vecgada vakarā vēlu
Izeju laukā: gribu satikt
Dieva dēlu
Cilvēku dēlu tik daudz
Tik daudz ir paziņu
Tik daudz ir lielu
Un tik daudz ir maziņu
Iebāžu kabatā sirdi
Sirdi kā nazi kvēlu
Izeju laukā: gribu satikt
Dieva dēlu
Negribas ēst ne dzert
Ne laimes liet
Visa ir gana un daudz
Pietrūkst tikai maza "mazliet"
Kāda muļķīga iedoma
Vecgada vakarā vēlu
Izeju laukā: gribu satikt
Dieva dēlu.

BALĀDE PAR LIELO GULĒŠANU

Tas bija divains laiks.
Mirušie nez kāpēc klusēja,
Un tie, kas bija dzīvi,
Tie ēda un dzēra, un dusēja.

Tie dzerot gulēja, gulot dzēra,
Tie gulot gāja un stāvēja,
Tie gulot savus bērnus pēra
Un gulot viens otru slavēja.

Un veseli tautas žāvu kori
Žāvu koncertos žāvājās,
Un tautu meitas, kas vēl neprata gulēt,
Par piegulētājām dāvājās.

Un ausu aliņās salīda ausis
Ar visām ausu lipiņām.
Un cilvēki aizspieda acis viens otram
Ar goda medaļu ripiņām.

Un sūna auga uz tribiņu kāpnēm
Kā uz baznīcu gaiļiem un dakstiņiem,
Un dziļš bija miegs zem grāmatu vākiem,
Zem karogiem un zem plakstiņiem.

Miegs lida no bruģa, no skatuves dēļiem,
Miegs riteņos lipa kā māls,
Un, ja kāds teica, ka pietiek gulēts,
Tad tas bija nenormāls.

Un diķi arvien biezāki recēja,
Un upes pamazām susēja.
Bet mirušie taču to visu redzēja
Un arī nez kāpēc klusēja.

Man bērni prasis: Kad tas bija?
Un prasis: Vai tas te bija?
Un man būs grūti teikt, ka tā bija,
Un vēl grūtāk teikt — ka nebija.

PAR LIEKI UN NELIEKI PAVADĪTĀM STUNDĀM

Es zinu, kur ir mana dvēsele.
Es zinu, bet pakaļ neēju.
Es sēžu ar draugiem pie galda
Un vīnu glāzēs leju.

Un, kad palieku viens, reizēm vakaros
Es vientuļš mēnesi reju.
Bet dvēsele man ir, es zinu,
Es tikai pakaļ tai neēju.

Lai paliek mana dvēsele
Tur tajā tālajā pļavā.
Lai dzīvo ar bērziem un zaķiem
Nodabā savā.

Lai dzīvo kā ezis, kā spāre,
Kā stirnu buks brīvā dabā!
Lai dzīvo bez manis viena,
Tā būs labāk.

Lai nomirst bez manis viena
Uz celma vai dzērveņu ciņa,
Tāpat kā es nomiršu viens —
Bez viņas.

Jo dvēseles nav te nevienam!
Man arī nevajaga.
Es sev skaitīšu ragus kā govij
Rievu riņķus uz raga,

*Kā tukšus sērkociņus savas dienas
Es atpakaļ kārbiņā grūdišu,
Un mani ilgi par pilnu turēs,
Un kāda jums daļa, ko es jutišu!*

*Es tad saku jums visiem,
Kas laimīgs ar savām dienām,—
Lai nav man dvēseles,
Tāpat kā jums nav nevienam.*

LITERĀRĀ KONSULTĀCIJA

Teiksim, dzeja ir gova.

Un visa tā konsultēšana un padomu došana

Ir tāda kā mākslīgā apsēklošana,

Bet īstai dzejai tā kā Brūnai, Zīmai, Otai

Jātiek no dzīva zemes spēka apaugļotai.

LITERATŪRAS TEORIJA

TĒMA

Mežs bija mūžīgs un milzīgs,
To visu sauca par dzeju.
Reiz atnāca mežā milzīšs
Un izcirta vienu sleju.

Tas milzīšs biji tu un es pats.
Tā mēs izcirtām, tā mēs lēmām:
Pa šo stīgu ies laika rats,
Un to vajag nosaukt par tēmu.

Puikas mums ticēja
Un viegli pa tēmu laida,
Savu Pegazu vicoja,
Un dzeja iznāca itin slaida.

Reiz, kad visi kopā mēs bijām,
Taīgu ņēmām
Un sadalījām —
Visu taīgu pa tēmām.

Tagad pa tēmām var apbraukt
Veselus kvartālus.
Rūgst dzeja kā maīze abrā
Un puto kā martalus,

Bet, kad tik bieži uz stīgām tiekas,
Sāk likties, ka aplami lēmām,
Un man tagad stingri vien liekas,
Ka dzeja dzīvo starp tēmām:

Ērģļu lizdās klinšu kraujās,
Taigas biezoknī lāču migās...
Un var būt, ka tēmas ir kaujas,
Bet ne ceļi un stigas...

Varbūt tēmas ir eģļu zari,
Kas tev ejot sejā triecas,
Un viss, ko tu vari,
Un viss, pēc kā dvēsele tiecas...

Varbūt tēma ir pirmā pēda
Nost no ceļa taigā...
(Bet ar to dzeju daudz vēl būs bēdu,
Kas tā — vispār pa tēmām staigā.)

Un cik labi, ka vakar
Es no mežsarga zirgu ņēmu!
Lai mani pie pirmā koka pakar,
Ja es neatradišu sev tēmu
Taigā.

RADOŠA KRĪZE

Te jau nevar saprast,
Kurš ir vells, kurš Dievs,
Sēdies, Oika, sedlos,
Brauksim nosisties!

Mēness vārtās dubļos,
Un, zem kājām rauts,
Un, no krastiem izgāzts,
Kalnos ezers kauc.

Ceļi tā kā pūķi —
Stāvus debesīs!
Piešiem grieztās brūces
Zirgiem nesadzīst.

Zirgiem sānos brūces,
Zirgi nāsis pleš.
Kur tu esi, dzīve,
Mūžam zaļais mežs?

Kur tu esi, nāve,
Mūžam baltais sniegs?
Bailēs, velns parāvis,
Zirgi vienmēr zvieg.

Bailēs kraujas malā
Zirgi stāvus slies
Priekškājas pret sauli.
Oika, kur ir Dievs?

Oika, kur ir elle?
Oika, kas ir velns?
Cik vien tālu skaties —
Salauzīts viss melns.

Izārdīts un sagriezts,
Pušu laužts un plēsts,
Un nekas nav darīts,
Tikai dzerts un ēsts.

Pat nav īsti milēts,
Pat nekas nav sēts,
Pat ne prieks, ne brīnums
Nav vēl pieredzēts.

Oika, kas ir bijis
No šī "No" līdz "Līdz"?
Oika, vai tu redzi —
Zirgiem kājas tric.

Oika, man te krūtīs
Atpakaļ kāds rauj.
Oika, man te krūtīs
Kaut kas neatļauj.

Man te kaut kas dzīvs vēl
Palicis un kaļ.
Man vēl gribas dzīvot.
Brauksim atpakaļ!

DZEJAS KAUJINIECISKUMS

Viss tik sirupainīgi garīgi,
Ka rodas šaubas, vai mēs protam just maz.
Un tieši tāpēc šodien ir svarīgi
Aizdot dusmas.

Es tev tagad to saku (bet man likās jau sen):
No šī kambara glāsmainā, jaukā
Man tavs mīlais lasītājs jāizdzen,
Jāmet laukā un jāizplaukā.

Un pēc tam tu to vari saukt atpakaļ,
Bet man jāpanāk, lai bez mitas
Viņu tavos kambaros doma kaļ:
— Par ko man sita? —

To midzinās, baros ar putriņu, segs,
Un viņš atkal laidīsies žāvās,
Bet tad pēkšņi no gultas augšā lēks:
— Nē, par ko viņš man kāvās? —

Un tu varēsi būt pret to glāsmains un maigs,
Bet viņš tevī vairs neklausīsies,
Jo pēc sitiena liesmos vēl viņa vaigs
Un viena doma tam virsū plīsies.

Un viņš nevarēs iejusties vairs nekā
Tavā pašpieticīgajā omā.
Jo viņu sitiens kremt: par ko es viņu tā.
Domā, vecit, domā!

* * *

Vārijās ķīķēns un klimpa
Katlā vienā.
Baltajos garaiņos.
Baltajā pienā.

Vai nu tos burbuļi mētāja,
Vai nu tie paši tā vijās,
Bet ķīķēns ar klimpu
Kopā savārijās.

Vēlāk saradās bērni.
Tagad — kā būt ar viņiem? —
Saukt tos par mazajiem klimpām
Vai saukt par ķīķēniņiem?

Tas jau nu gan ir tiesa,
Ka visiem šai katlā mums jālodā,
Bet kā lai tie bērniņi runā —
Klimpu vai ķīķēnu valodā?

Ķīķēns kļuva ķildīgs
Un klimpa strupa,
Līdz kādu dienu
Ķīķēns pār klimpu klupa.

Klimpa teica, ka ķīķēns muļķis,
Ķīķēns teica, ka klimpa glupa:
Tā nemaz neesot klimpu,
Bet ķīķēnu zupa.

Tad klimpa kļiedza:
— Ejam katrs uz savu pusi! —
Un ķēra aiz rokas bērņus,
Ko bija dzemdējusi.

Bet bērni katla dibenā
Bija saķepuši vienā galodā
Un runāja nesaprotami:
Ne vairs klimpu, ne ķiļķēnu valodā.

Ai, nelaimīgais tēvs!
Ai, nelaimīgā māte!
Arī pavārs beidzot saprata,
Ka nav labi, un teica — "skāde".

Es vienmēr atceros to,
Kā ķiļķēns ar klimpu bārās,
Un es vienmēr prasu: — Kas tā ir par zupu,
Kas tai katlā vārās?

KORĶA DZIESMA

Es esmu tikai joka pēc
Šai pudeļkaktā zaļā,
Jo šķidrums, kas tur iekšā ir, —
Tas tik un tā tiek vaļā.

Es esmu tikai formas pēc,
Es esmu tik pa jokam,
Jo tik un tā šī pudele
Tam istajam nāk rokā.

Viņš korķu vilki manī grūž
Un skrūvē manā miesā,
Un izslāpusi galdvidū
Smej šķīvī silķe liesā.

Un tad es esmu izurbts caurs
Un pudele ir vaļā,
Un atgāzies kāds saldi dzer
No pudeļkakla zaļā.

No zaļā pudeļkakla dzer,
Līdz noreibst zēns kā dūmos
Un iztukšoto pudeli
Un mani aizsviež krūmos.

Un, kad zem krūma nokrit pats,
Mans urbējs un mans kāvējs,
Es saucu: sveiks! lai dzīvo sveiks!
Lai dzīvo korķu rāvējs!

* * *

Tu man ļoti nepatic
Varens, liels un cildīts.
Kaut tu būtu lācītis,
Zāģu skaidām pildīts.

Tad es teiktu: "Pinkaini,
Pietiek vienam dvašots!"
Atrastu tev šuvīti,
Kur tā vājāk sašūts,

Caurumiņu izurbtu
Un aiz priekiem mirtu,
Ja no tava puncīša
Zāģu skaidas birtu.

Birtu, birtu, izbirtu,
Iztecētu riekšā.
Tāpēc jau es urbinu,
Lai es tiktu iekšā.

Tad mēs būtu vesels viens!
Iesim kopā bitēs,
Un mums kopā medus būs,
Kas gar vaigiem ritēs.

Tad mēs būsim vesels viens!
Dzīve būs mums tāda:
Deguns mans, mans prāts un acs,
Nu, un — tava āda.

Mīlo, muļķo lācīti,
Mēs jau tikai baidām.
Ja tās skaidas — tavējās,
Paliec tad ar skaidām.

* * *

Jūrmalā ir pārāk daudz resnu cilvēku,
Tādas tās lietas.
Ja būtu vairāk tievu,
Būtu vairāk vietas.

Jūs piedodiet man
Par salīdzinājumiem tik krasiem,
Bet Jūrmala ir pilna
Kontrabasiem.

Un es domāju: "Kā tas nākas,
Ka no visa, ko sējam un aram,
Tik daudz tiek miesai
Un tik maz tiek garam?"

Un kā būs tur paradīzē,
Kur pāri tiks lauru zari, —
Vai tur arī būs resni eņģeļi
Un resni gari?

Un cik viņi tur aizņems vietas
Uz mākoņa klusā —
Vai divas sēdvietas katrs
Kā tagad autobusā?

Vispār jau laikam — muļķīgi,
Nenopietni — es zinu,
Ja ar tādām problēmām sevi
Un jūs nodarbinu.

Un tomēr — ja šaha figūras
Kā roņi apveļas tautiņiem,
Tad lielākiem ir jāklūst
Arī šaha lauciņiem.

Es tik tiešām nevienam
Negribu distrofiju vēlēt,
Bet ir pārāk cieši,
Un — grūti spēlēt.

GRIBĒŠANĀS

Ai, mīlais puika, kāds tu esi āksts,
Tev tieši pretī piebriest zirņu pāksts
Un, savu atvēšanos gaidot, trīc!
Vai tev nemaz nav viņai jāpalīdz?

Zem stipra krupja krupēniete vaid:
"Laid vaļā, mīlais krupi, vaļā laid!"
Bet cilvēkmeitēns gaida, ka to ķers,
No zemes lienot, sarkans rabarbers.

No kroga atnāk vīrs un sievai kniebj,
Balts gailis spārnu vai līdz zemei stiepj.
Un mīlīgs ezis ezīnietei solās
Uz mūžu mīlēt naktī matiņlās.

Nav svarīgi, kurš kuru kurā liek,
Ka tikai iznāk tā, ka abiem tiek.
To zina Piebalga. To zina Nica:
Lai maize rūgtu, tā ir jāiemīca.

Vai galva reibst vai... no miesta?
Bet kartupeļu grūdenī grimst piesta,
Un visā pasaulē, kur tikai sprauga,
Kāds maigs un stīprs kaut ko iespraust rauga.

Ai, plūme pārplisusi — kā tā smeķē!
Nāk nakts un visus triec mūs melnā zeķē.
Un kurmji sten un dzen, un atkal rimst.
Un no tā visa dzīvība te dzimst.

MANI VELNI

Aiz loga logs, aiz durvīm durvis,
Aiz durvīm — plašums bezgalīgs.
Man reizēm šķiet — es esmu burvis,
Kas visu var un visu drikst.

Aiz ziliem mežiem — meži melni,
Aiz melnā sila — zilais sils.
Tur dzīvo mani sapņu velni,
Tur mana sapņu elle svilst.

Ja grib, tur var uz rokām staigāt,
Ja dusmas ir — var kost un sist,
Tur izālēties drikst un klaigāt,
Tur katrs ir mazs anarhists.

Tur pagaidām vēl diezgan brīvi
Pat sapņu huligāni klist,
Un viss iet kaut kā impulsīvi
Un disciplīnu nepazīst.

Bet vispār tie ir labi velni,
Uzreiz ir klāt, kad viņus sauc,
Un tādi, sarkani un melni,
Ļauj, lai šiem kaklā sakas mauc.

Ļauj, lai šos trenc un izkomandē,
Tie atrod atskaņas tūlīt
Un trakas metaforas skandē,
Un es tik spēju pierakstīt.

Un man tiktāl ar viņiem aprasts,
Ka dažreiz grūti pašam lemt,
Cik tālu lasītājs spēs saprast
Un redakcija preti ņemt.

T

tverama taustāma tupele
taustāmi trauki
taustāmi toveri taustāmi telēķi taustāmi tauki
tabaka
tabakmaks
tallīņa Taņečka Trinite
Trinite tinite —
tas tikai tik,
tikai tikdaudz:
trūdu tepe,
trūdu tāpatība

tītaru tuvums
tītari tulpēs
tītari telpās
tītaru tuvums

tītari teic:
tītaru ticība — taustāma ticība,
tītaru talants — taustāms talants,
taustāma ticība, taustāms talants, taustāms tālums

tā? Tad jau tik tālu!
Taustāms tālums?

MĒS — RUNĀTĀJI

Tik svinīgi runājam par to,
ka nesvinīgi jau kļūst.
Par to šodien šodienīgo,
par to, kas rītdien būs.

Tik priecīgi par to runājam,
ka nepriecīgi jau kļūst.
Tik priecīgi visi nu karogu šūs!
Bet kas bikses šūs?

Tik pilnu muti, ka klausītājs aizdomās
sāk jau turēt mūs,
ka runātājam par runāšanu
kaut kas atlēks un būs.

Tik svinīgi, priecīgi, nepārtraukti,
tik pļāpapaļīgā omā,
ka jādomā: neviens nedomā,
ka ir arī jāpadomā.

* * *

Skatoties Jelgavas un Madonas rajonu sacensības televīzijā,
atceros p. s. "Barkava" direktora b. Eglona runu.

Apnicis sen jau televizors,
Šis veco vecēņu prieks,
Bet kādu vakaru nez kā ieslēdzu, klausos:
Runā viens lauksaimnieks.

Tavu stipru valodu — birkava, Barkava —
Vīra roka un žests.
Kulaks uz galda kā siena vezums,
No Lubānas klāniem vests.

Domāju: velns, kur tāds te gadījies,
Šajā kastē, kur vienmēr tik falši
Skan uzdvēseļoti lasīti dzejoļi
Un banāli valši.

Reizēm, kad ekrānā kluks kāda vista —
Darba cilvēki, "laikabiedri", "tauta" —
Sanāk dusmas: "Ko tu, vista, kladzini,
Pati neizdējusi ne pauta!"

Bet šitam var ticēt: tādi vīri
Zina, ko dara.
Šitie tajās dienvidus karalienes dienās
Arī āboliņu neizara.

Šitādiem vīriem mēle nekļūst glaimīga,
Ne arī bailīgi stīva,
Kad viņus noliek kameras priekšā
Un liek runāt objektīvā.

Ak tu velns, kā es atkal jūtu,
Cik stipra ir mucas tapa!
Ak tu velns, kā es atkal jūtu,
Cik zaļa ir ozola lapa!

Tas vīrs ir no zirga pakava dzimis,
No tā smilšainā tupeņu guma.
Tāpēc jau viņā arī neredz
Ne kripatas neīstuma.

Un visiem tiem vīriem, tiem agronomiem
Šajās ekrāna sacensībās
Ir tik patiesa runāšana,
Ka aiz prieka vai raudāt gribas.

Un, kad viņš tā runā, es arī jūtos
Kā saimnieks, un man ir prieks,
Ka es esmu īsts strādnieks, tu esi — īsts dzejnieks
Un viņš ir — īsts lauksaimnieks.

* * *

...Un vēl retāk kāds mājās no zvaigznēm
Un no krītošām zvaigznēm vēl retāk.

Bet laiks nogludina oli...

Bet laiks noapaļo klinti...

Laiks noapaļo revolucionāra vēderiņu.

Un sirdi laiks nenoapaļo?

Sirdi? Sirdi arī.

Grāmatas kļūst apaļas, bez stūriem. Vai ir daudz tādu grāmatu, kuras saglabā savus stūrus? Maz. Ļoti maz. Tās daudzās — tās, ko jūs lasāt, — vai tās ir ar stūriem?

DZIESMIŅA PAR TO, KAS BIJA PIRMAIS PASAULĒ

Lēni nolūst vārtu stabs,
Lēni sapūst;
Lēni mūsu vecais paps
Pazūd kapos.

Lēni vecāmāte zūd,
Lēni satrūd;
Mamma mazu brālīti
Krūmos atrod.

Puikas aug un draudzējas,
Dala sviestamaizi;
Lēni, lēni, vecums, tu
Manu tēvu graizi.

Lēni, lēni meitas plaukst,
Meitas savu dabūs;
Lēni, lēni māte zūd,
Pazūd kapos.

Bija meitas — sievas jau!
Lēni tas vai ātri?
Atkal atnāk kaulainā,
Sīt ar savu nātri.

Stāv uz krasta domātājs,
Klauns un dzelmju nirējs:
Kas bij pirmais pasaulē —
Dzīvotājs vai mirējs?

* * *

*Kā vārdā
splausim vecim bārdā?
Kā vārdā?*

*Vai jums ir tāds vārds,
kā vārdā
splaut vecim bārdā?*

FAKTI. KOMENTĀRI. VIEDOKĻI

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Imanta Ziedoņa Rakstu sējumu secība un sakārtojums ir paša autora izvēlēti. Rakstu kārtojuma pamatā — hronoloģiskais žanra princips.

Pirmie krājumi ("Zemes un sapņu smilts", "Sirds dinamīts", "Motocikls") Rakstos publicēti ar atlasi: netiek ievietoti dzejoļi, kuri autora skatījumā nav izturējuši laika pārbaudi. Tie norādīti komentāros pie attiecīgajiem krājumiem. Krājumi "Es ieeju sevi" un "Kā svece deg" Rakstos ieiet pilnībā, izņemot veltījuma dzejoļus, kuri no visiem krājumiem tiks grupēti vienpadsmitajā sējumā.

Salīdzinot publicētos tekstus ar rokrakstiem, kas glabājas J.Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejā (turpmāk RM), Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā un I.Ziedoņa personiskajā arhīvā, labotas neprecizitātes, atjaunotas konjunktūras dēļ radušās tekstuālās izmaiņas.

Krājumu dzejoļiem nav norādīts sarakstīšanas laiks un nav doti pirmpublicējumu avoti. Rakstu noslēgumā tiks publicēta pilnīga bibliogrāfija.

Katra Rakstu sējuma beigās izveidota nodaļa "Norises" — saistībā ar sējuma saturu tajā minēti sabiedriskās un I.Ziedoņa literārās dzīves nozīmīgākie fakti, tā ieskicējot arī toreizējo ideoloģisko gaisotni. Dzejnieka paša izvēlētie biogrāfiskie notikumi tiks ievietoti vienpadsmitajā sējumā.

Zīmīgas tā laika liecinieces ir lasītāju vēstules, no kurām atlasītas tikai nozīmīgākās vēstules vai fragmenti, kas spilgtāk raksturo dzejnieku un attiecīgo laika posmu. Vēstuļu publikācijās saglabātas autoru izteiksmes īpatnības. Labota tikai ortogrāfija un interpunkcija atbilstoši latviešu literārajai valodai. Vēstuļu datējumu rakstība vienādota.

Rakstos viscaur saglabāti attiecīgā laika reāliju nosaukumi.

NORISES

1957—1971

1957

I.Ziedoņa pirmā publikācija žurnālā "Dadzis" 2. numurā:

DZEJNIEKAM

Tu brīnies, kādēļ ļaudis nemil lasīt tavas dzejas.
Bet saki — vai tev patik cilvēki bez sejas?

No 25. līdz 30. martam kopā ar 56 dzejniekiem un 23 prozaikiem I.Ziedonis piedalās Latvijas Padomju rakstnieku savienības (turpmāk RS) Jauno autoru seminārā.

Septembrī "Cīņā" publicēts A.Upīša raksts "Jauns cīņas cēliens", kas vērsts pret ideoloģiskiem nomaldiem un revizionistiem.

1958

Septembrī notiek RS 4. kongress. Latviešu padomju literatūras uzdevumus aplūko LKP CK sekretārs A.Pelše: "Aizgājušās četrgadēs veikuma pamatā ir tas, ka mūsu rakstnieku kolektīvs vienmēr stingri turējies partijas pozīcijās, modri vērojis ikviena literāta gaitas, biedriski un noteikti brīdinājis katru, kura darbs tiecies nogriezties maldīgā virzienā, pavērsis to atpakaļ uz padomju literatūras dižceļa."

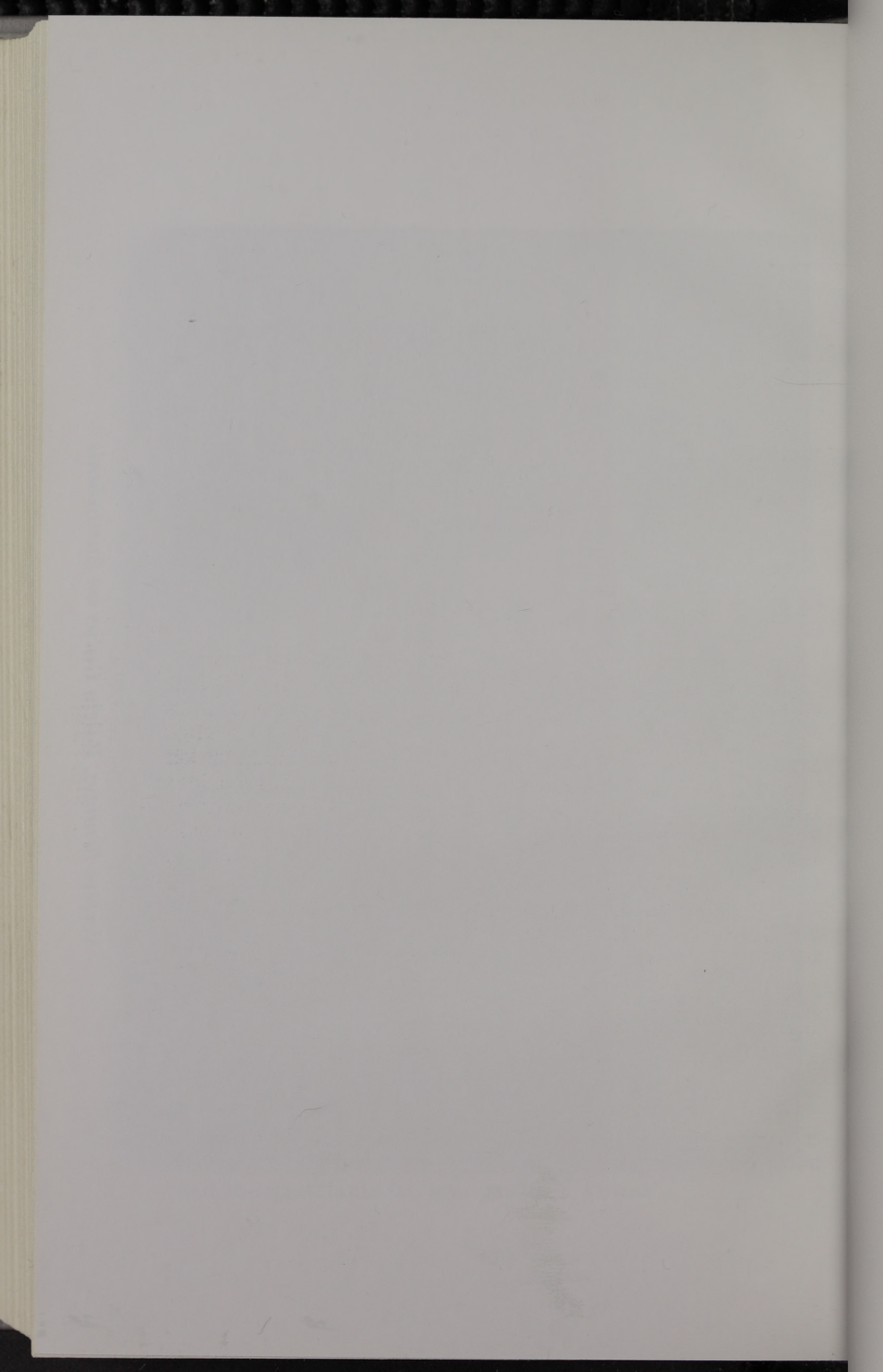
RS valdes sēdē atkārtoti par pirmo sekretāru ievēlē V.Luksu, par sekretāriem — Ā.Talci un J.Vanagu.

1959

I.Ziedonis neklātienē beidz LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Latviešu valodas un literatūras nodaļu ar diplomdarbu "Atskaņu jautājums latviešu padomju kritikā".

Vectēvs Brunavs, Paigļu Gučus un Burtiņzānis

2. un 3. decembrī RS valdes plēnums. A.Grigulis asi kritizē "neskaidro" O.Vācieša dzejoli "Rekviēms".

1960

No 14. janvāra līdz 6. februārim Jauno dramaturgu seminārs Dubultos, J.Raiņa Rakstnieku jaunrades namā. Piedalās E.Ansons, V.Belševica, V.Grundmane, H.Gulbis, I.Indrāne, I.Lasmanis, J.Plotnieks, I.Ziedonis u.c. Apspriež I.Ziedoņa kinoscenāriju.

24. februārī RS dzejas sekcijas un Rīgas Jauno autoru apvienības sanāksmē vērtē I.Ziedoņa dzejoļu krājumus "Zemes un sapņu smilts" un "Mūsu puikas" (bērniem). Referē I.Auziņš, V.Grenkovs, B.Saulītis.

1961

Iznāk dzejoļu krājums "Zemes un sapņu smilts".

31. martā republikas radošās intelīģences sanāksmē referātu "Par radošo darbinieku uzdevumiem darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā" nolasa LKP CK sekretārs Ā.Voss, uzsverot, ka visu radošo darbinieku goda pienākums ir stāstīt par brālīgo tautu ļaudīm un darbiem, atbrīvoties no buržuāziskās ideoloģijas jebkuras izpausmes, paplašināt Dzimtenes jēdziena izpratni. Viņš norāda, ka jākritizē gadījumi, kad par galveno kļūst bezkaislīgs fakts izklāstījums, kas izkropļo reālistisko mākslu.

29. septembrī par RS biedriem uzņemti R.Ezera, I.Ziedonis. No M.Ķempes ieteikuma vēstules:

"Ieteicu dzejnieku Imantu Ziedoni uzņemt par biedru Rakstnieku savienībā. Viņš konsultējies pie manis astoņus gadus. Šai laikā esmu iepazinusies ar viņa spēcīgo raksturu, kad, pārvarot dažādas grūtības, slimību, viņš neatlaidīgā darbā veidojās par dzejnieku, lielu vērību veltīdams gan tematikai, gan dzejas formai, allaž smeldams iedvesmu un vielu savai dzejai no dzīves. Viņa krājums "Zemes un sapņu smilts" ir viens no labākajiem dzejoļu krājumiem, kas iznākuši pēdējā laikā."

1962

Septembrī I.Ziedonis uzsāk studijas Augstākajos literatūras kursos Maskavā, M.Gorkija Pasaules literatūras institūtā.

I.Ziedonis tiek uzņemts PSKP.

1963

Iznāk dzejoļu krājums "Sirds dinamīts".

Martā republikas radošās inteliģences apspriedē A.Voss norāda: kļūdas daiļradē pieļāvuši V.Belševica, C.Dinere, M.Kroma, O.Vācietis, E.Vilks. A.Grigulis asi nosoda dažu jauno rakstnieku māksliniecisko meklējumu virzienu. J.Vanags kritizē O.Vācieša "Einšteiniānu".

2. aprīlī RS partijas pirmorganizācijas atklātajā sapulcē runā B.Saulītis: "...kritiku izpelnījušies darbi, kas pārstāv tā dēvēto "brīvo dzeju", kurā nav ne ritma, ne atskaņu un kurā bieži jāsaduras ar satura neskaidrību un juceklibu. Šāda veida dzejošana pie mums sāk izvērsties par istu sērgu."

Maijā I.Ziedonis dodas "brīvgaitas ceļojumā" uz Altaja kalniem.

Jūnijā latviešu literatūras dienās KPFSR I.Auziņš, A.Balodis, V.Bērce, L.Brīdaka, C.Dinere, F.Rokpelnis, M.Rudzītis, I.Ziedonis kopā ar krievu rakstniekiem tiek ar lasītājiem Ulanudē un Novosibirskā.

1964

26. jūnijā pabeigtas studijas Augstākajos literatūras kursos Maskavā.

No I.Ziedoņa iesnieguma RS:

"Lūdzu man piešķirt radošu komandējumu uz Lubānas meliorācijas iecirkni no š.g. 15. līdz 29. decembrim."

1965

Iznāk Altaja ceļojuma piezīmes "Dzejnieka dienasgrāmata".

Latviešu literatūras nedēļa Ukrainā. 2.jūnijā latviešu rakstnieku delegācija — I.Auziņš, A.Balodis, L.Bridaka, Ā.Elksne, A.Grigulis, Ž.Grīva, M.Ķempe, V.Lukss, A.Skalbe, Z.Skujiņš, J.Vanags, O.Vācietis, Ā.Vējāns, I.Ziedonis — Kijevā noliek ziedus pie T.Ševčenko pieminekļa, dzejnieki uzstājas Ukrainas Akadēmiskajā operas un baleta teātrī, ir publikācijas Ukrainas presē.

Ceļojums uz Karēliju ūdenstūristu komandā. Pārbrauciens ar laivām pa Karēlijas ezeriem, upēm un krācēm tūrista klases iegūšanai.

Septembrī Latvijā plaši atzīmē J.Raiņa simtgadi, Komunāru laukumā atklāj K.Zemdegas veidoto J.Raiņa pieminekli.

Iznāk dzejoļu krājums "Motocikls".

11. oktobrī pirmizrāde dokumentālajai filmai "Gada reportāža". Scenārija autori: I.Ziedonis, H.Franks, režisors A.Freimanis, operators I.Seleckis, komponists L.Gedravičs.

No 14. līdz 16. decembrim RS 5. kongress. Valdes sēdē par pirmo sekretāru ievēlē A.Jansonu, par sekretāriem — I.Ziedoni un I.Bērsonu.

1966

Martā I.Ziedonis piedalās Igaunijas Padomju rakstnieku savienības 5. kongresā. No pierakstiem: "Pats svarīgākais iespaidis: igauņu biedri visumā spēcīgāki un eruditāki teorētiskajā un kritiskajā domā.. referāti un runas bija lietīškas, mazāk plāpīgu tēžu un visiem zināmu likumību, vairāk — konkrētu, sasāpējušu, vēl neatrisinātu jautājumu analīzes."

Vasarā latviešu literatūras dekāde Kabardā-Balkārijā.

I.Ziedonis dodas rakstnieku ģimeņu tūrisma braucienā uz Somiju.

7. septembrī laikrakstā "Cīņa" I.Ziedonis stāsta par Dzejas dienu tradīciju iedibināšanu Latvijā.

Iznāk O.Vācieša dzejoļu krājums "Elpa". Redaktors — I.Ziedonis, kurš strādā izdevniecībā "Liesma" (1964—1965).

1967

Iznāk ceļojuma apraksts "Pa putu ceļu".

Rīgā viesojas J.Jevtušenko, krievu jaunais dzejnieks, kurš tajā laikā kopā ar A.Vozņesenski, R.Roždestvenski, B.Ahmadulīnu u.c.veidoja tā saukto "ceturto paaudzi" jeb "dusmīgo paaudzi", kuras darbību valdošās aprindas uztvēra kā radošās jaunatnes "dumpi" pret "tēviem". No I.Ziedoņa zīmītes I.Bērsonam: "Prom bez uzstāšanās viņu nedrīkst laist. Vajag klubam noorganizēt telpas, būs peļņa arī pašiem. CK norādījumi šajā jautājumā nav saistoši, nevienā republikā nekādi veto uz Jevtušenko uzstāšanos nav — kāpēc lai mums tādi būtu? Lai klubs dabū telpas — teātrus vai citas zāles —, bet lai dabū."

Filmas "Gada reportāža" radošajai grupai piešķirta Latvijas PSR Valsts prēmija.

Septembrī I.Auziņš, O.Lisovska, E.Līvs, L.Vāczemnieks, N.Zadornovs, I.Ziedonis dodas literatūras propagandas braucienā pa Amūru, Sahalīnu, Kuriļu salām. No I.Ziedoņa atklātnes I.Bērsonam: "Televīzijā Nikolajs Pavlovičs [Zadornovs] gudri provokatoriskiem jautājumiem spiež mūs izteikt glaimus un atzinību šīs pilsētas padomju ampīram, ģipša skulptūrām, banāliem namiem un līdz ar to pilsētas tēviem un mēriem. [..] E.Līvs lasa manus dzejoļus. Olgas [Lisovskas] vairs nav. Atdāvinājām Komsomoļskā jaunrades namam. Imants [Auziņš] ar Nikolaju Pavloviču apspriež nacionālo jautājumu. Nepārtraukti. Arī pašlaik. Vispār latviešus te nepazīst. Pat studenti — ne. Prasa, kādā valodā mēs runājam. Latviešu vēl? Bet mēs taču esot krievi, tikai — latvieši. Tā viņi spriež. Pēc līdzības ar nanajiešiem."

29. septembrī J.Raiņa Dailes teātrī pirmizrāde — I.Ziedoņa "Motocikls". P.Pētersona atrisinājums darbībā, scenogrāfs K.Fridrihsons, komponists I.Kalniņš. Biļetes izpirktas, daudz jaunatnes.

1968

Iznāk dzejoļu krājums "Es ieeju sevī".

16. janvārī I.Ziedoņa iesniegums: "Lūdzu atbrīvot mani no RS valdes sekretāra pienākumiem." (Pirmais iesniegums 1967.g. 11. maijā.) Atbrīvots 1968.g. martā.

22. augustā O.Lisovska, P.Pētersons, I.Ziedonis uzstājas "Kultūras dzīves globusā". Rets gadījums, kad dzejniekiem tiek atvēlēts tik liels TV laiks.

Septembrī Dzejas dienās I.Ziedonis piedalās sarīkojumā pie Raiņa priedēm Pumpuros, kopā ar L.Brīdaku tiekas ar lasītājiem Rakstnieku grāmatnīcā.

24. septembrī I.Ziedoņa dzejas vakars LRAP kultūras namā.

9. decembrī RS kopsapulcē referē LKP CK sekretārs J.Rubenis, mudina visus literātus darba grafiku saskaņot ar partijas plāniem, neaizrauties ar svešām ietekmēm, mācīties atmaskot rafinēto ienaidnieku.

1969

4. martā I.Ziedoņa dzejas vakars Valmieras kultūras namā.

4. aprīlī dzejas uzveduma "Es ieeju sevī" pirmizrāde Jelgavas Ā.Alunāna Tautas teātrī. Režisore I.Alekse.

Lietuviešu un latviešu dzejas draudzības dienas: 11., 12., 13. maijā kopā ar J.Marcinkeviču, M.Martinaiti, V.Šimku Tadenavā un Skrīveros; Rīgā uzstājas D.Avotiņa, M.Čaklais, O.Lisovska, I.Ziedonis.

LKP CK jūnija plēnums mudina būt "neiecietīgiem pret bezidejiskuma un apolitisma izpausmēm" rakstnieku radošajā darbā; Partijas komisijas priekšsēdētājs R.Ķīsis uzbrūk V.Belševicai, kura "aizplīvurotā veidā pauž mums svešas idejiskas tendences". LKP CK sekretārs J.Rubenis kritizē "Literatūru un Mākslu" par "nenobriedušiem darbiem, kur ieskanas nacionāla aprobežotība un nav skaidras šķiriskas nostājas mantojuma izvērtēšanā", tāpat arī žurnālus "Liesma" un "Karogs", kas "sevišķi neap-

mierinoši atlasa dzejoļus", tie paužot tikai "autora sīkos, subjektīvos pārdzīvojumus", dažkārt parādoties "rēbusiem līdzīgi dzejoļi ar divdomīgu skanējumu".

I.Ziedonis piedalās PSRS Miera aizstāvēšanas komitejas rīkotā braucienā uz Poliju, VFR, Dāniju, Holandi, Norvēģiju, Zviedriju, Somiju.

10. septembrī LRAP kultūras namā sarīkojums "Dzeja". Piedalās L.Azarova, L.Brīdaka, L.Kopilova, M.Ķempe, L.Livena, V.Lukss, J.Peters, A.Vējāns, I.Ziedonis, V.Korotičs (Ukraina), J.Marcinkevičs (Lietuva), P.Vegins (Maskava).

No 11. līdz 13. septembrim Dzejas dienu sarīkojumos Limbažos, Mazsalacā, Salacgrīvā savus darbus lasa L.Brīdaka, A.Grigulis, O.Lisovska, J.Marcinkevičs, J.Plotnieks, O.Vācietis, I.Ziedonis.

10.oktobrī I.Ziedonis tiek ar LKP CK Rīgas partijas skolas klausītājiem.

Uzņemta dokumentālā filma "Lomi". Scenārists un režisors A.Freimanis, operators I.Seleckis, komponists Ļ.Gedravičs, I.Ziedoņa dzeja.

Decembrī pirmizrāde filozofiskai pantomīmai "Ceļš" pēc I.Ziedoņa dzejas motīviem. Tautas ansambļa "Rīgas pantomīma" iestudējums, režisors R.Ligers.

Sērijā "Rakstnieku balsis" iznāk skaņuplate "Imants Ziedonis".

1970

Iznāk "Kurzemītes" pirmā grāmata.

6. janvārī I.Ziedoņa autorvakars LRAP kultūras namā.

5. februārī literāra tikšanās Siguldā, Lopkopības un veterinārijas zinātniskās pētniecības institūtā. Piedalās O.Lisovska, J.Pigoznis, G.Vieru (Moldāvija), I.Ziedonis.

6. februārī literārs vakars RS — M.Čaklais, G.Vieru, I.Ziedonis.

5. martā I.Ziedoņa autorvakars Talsu 1. vidusskolā un Ventspils kultūras namā.

Dzejas dienās M.Čaklais, Z.Purvs, Dz.Rinkule, J.Sirbārdis, S.Viese, I.Ziedonis piedalās sarīkojumos:

8. septembrī Lielvārdē piemiņas brīdis pie A.Pumpura tēva kapa, gājiens no Lāčplēša kapiem uz A.Pumpura muzeja atklāšanu, kolhoza "Lāčplēsis" klubā literārs vakars. Milzīgs dalībnieku pieplūdums, zālē vairs nav vietu, tiek ierīkoti soli un skaļruņi parkā ap klubu;

9. septembrī Vietalvā, Ausekļa kalniņā, piemiņas ozola dēstišana, Pļaviņu kapsētā atceres brīdis pie K.Štrāla kapa, literāra tikšanās Kaibalas skolā, dzejas vakars Pļaviņu kultūras namā;

10. septembrī Zalves skolā piemiņas plāksnes atklāšana J.Dievkociņam, atceres brīži pie A.Liventāla kapa Biržos un J.Jaunsudrabiņa mājās Neretas "Riekstiņos", literārs sarīkojums Neretas vidusskolā. RS strauji paplašina literārā mantojuma apguves loku.

15. septembra "Cīņas" ievadraksts uzdod radošajām savienībām vairāk rūpēties par "savu biedru idejisko izaugsmi", bet "Karogam" un "Literatūrai un Mākslai" atkal pārmet "negatīvu tendenču" pieļaušanu un tādu darbu publicēšanu, kuri "neatbilst augstām idejiskām prasībām".

10. novembrī I.Ziedoņa autorvakars LRAP kultūras namā.

24. novembrī literārs sarīkojums "Ēzelis Pegazs" LRAP kultūras namā, piedalās V.Artavs, O.Vācietis, I.Ziedonis.

25. decembrī I.Ziedonis viesojas LRAP kultūras nama "Poētiskajā kafējnicā".

1971

Iznāk dzejoļu krājums "Kā svece deg".

Iznāk "Epifānijas".

23. martā LRAP kultūras namā literārs sarīkojums "Zeme, darbs, dzeja". Piedalās Ā.Elksne, I.Ziedonis un selekcionārs P.Upītis. P.Upīša selekcijas sasniegumi diapozītvos.

5. maijā I.Ziedoņa autorvakars Bēnes vidusskolā.

Notiek RS 6. kongress. LKP CK apsveikumā RS kongresa dalībniekiem norādīts uz "idejiski nenobriedušiem darbiem", kuros "pavirši un vienpusīgi atspoguļota kā pagātne, tā mūsdienas". Īpašu neapmierinātību izraisījusi rakstnieku pievēršanās vēsturiskām tēmām.

Jaunā valde par pirmo sekretāru atkārtoti ievēlē A.Jansonu, par sekretāriem — L.Bridaku un G.Cīruli.

30. maijā I.Ziedonis piedalās Dzejas un mūzikas dienās E.Veidenbauma muzejā "Kalāčos".

Žurnāla "Družba narodov" komandējumā I.Ziedonis, V.Korotičs, G.Janaitis dodas uz Tadžikiju vākt materiālus grāmatai.

Oktobrī I.Ziedonis piedalās J.Poruka simtgades svinību organizēšanā.

25. oktobrī A.Čaka septiņdesmit gadu jubilejas sarīkojums Akadēmiskajā Drāmas teātrī. Piedalās A.Balodis, V.Lukss, J.Sudrabkalns, I.Ziedonis un aktieri.

11. novembrī literāra tikšanās ar I.Ziedoni Rakstnieku grāmatnīcā. Autoru tikšanās ar lasītājiem te tiek rīkotas regulāri, tās ir bagātīgi apmeklētas.

30. novembrī RS partijas pirmorganizācijas biroja un dzejas sekcijas prezidija paplašināta apspriede par A.Čaka literāro mantojumu. Referē Literārā mantojuma komisijas priekšsēdētājs I.Bērsons, debatēs A.Čaku aizstāv arī I.Ziedonis.

Žurnāls "Družba narodov" piešķir I.Ziedonim prēmiju par iespiesto gada labāko publicistisko aprakstu — "Kurzemītes" pirmo grāmatu.

Materiālu sagatavojusi Andra Konste

Vasarā jau tīri patīkami. Nav kā ziemā un rudenos.

NO VĒSTULĒM IMANTAM ZIEDONIM

Rīgā, 1960.gada 11.februārī

Lūdzu šo vēstuli nodot dzejniekam Imantam Ziedonim!

Izlasīju Jūsu dzejoļus, kuri iespiesti žurnālā "Padomju Latvijas Sieviete" 1959.gada 12. numurā. Dzejas man patikušas vienmēr (protams, ne visas un visu autoru), bet tādas kā Jūsu "Piejūras pilādzis" un "Manas dzimtenes silos dzenis kaļ" — pat ļoti patīk, patīk vairāk kā citas pieredzējušu autoru dzejas. Kad lasu Jūsu dzejas, tad jūtu, ka Jūs un es — mēs abi esam latvieši, abiem miļa mūsu vienkāršībā skaistā tēvzeme un tās krietnās īpašības, kas piemīt mūsu tautai. Paldies Jums par to latviešu valodas daiļskanīgumu, ko es izjūtu, lasot Jūsu dzejas. Esmu LVU students, kaut gan gados jau krietni pāri trīsdesmit. [...] Pamudinājumu rakstīt tikpat jauki un krietni arī nākotnē — to, es domāju, mans prieks Jums var radīt.

Gaidīdams Jūsu nākamos darbus — *Visvaldis Lācis*.

Rīgā, 1960.gada 25.februārī

b. Ziedon!

Es esmu nikns. Jau sen nikns. Nē. Ne uz Jums, bet vispār par dažām lietām. Vakardien man pirmo reizi bija tuvāka saskare ar tiem cilvēkiem, kas taisa dzeju (dažs gan reizēm arī dzejo).

Jūs esat sociālistiskie reālisti, vai ne? Vai jūs domājat, ka saukšanās par sociālistisko reālistu pasargā no ieslidēšanas formālismā? Blēņas. Tikai sociālistiskā reālisma formālisms ir

savādāks par dekadences formām, futūrismiem un citādiem akrobātismiem. Sociālisma mākslā formālisms rodas no gludo frāžu gremošanas un atgremošanas. Un tas ir bīstams. Bīstams tādēļ, ka paši gremotāji to nemana un turklāt tie vēlas, lai arī pārējie apkārtējie staipītu gludenās frāzes tāpat kā viņi. [...] Par formālismu liecina kaut vai tas materiālais fakts, ka jaunie autori nāk gandrīz tikai no filologiem. Piedodiet par nekautrību, bet Jums taču būs zināms teiciens studentu vidū: "Naivs kā filologs." Filologam skatiens pārāk pievērsts burtiem. Tur nu neko nevar darīt. Viņam jālasa milzu kaudzes literatūras, kas daudzuma dēļ kļūst par makulatūru viņa uztverei, piemēso apziņu ar tik daudzām svešām, smalkām mākslas izpratnes niansēm, ka taisni bail. Mākslotais formālisms saēd arī talantus. Tas ķeras arī pie rīkles Ojāram Vācietim. [...]

Tagad, b. Ziedon, par Jums: Jūs kā personība man neliekaties nekas sevišķs. Āriene Jums vienkārša, pat mazliet vulgāra. Tas varbūt Jūsu lielās darba slodzes dēļ — nezinu, nemeklēšu izskaidrojumu. Ja es Jūs būtu satīcis uz ielas, es nelabrāt ietu Jums klāt. Tas tādēļ, ka sejā Jums atspoguļojas iedomīgs, nikns kašķīgums, tāda kā norobežošanās. Jūs atrodaties starp filologu un čali. Tā ir laba pozīcija. Bet diemžēl arī čaliskums filologu dažreiz neglābj. [...]

Man patika Jūsu cīņas gars pret "dzejas smiltīm" (es gan tās labāk sauktu par "formālisma salmiem"). Šī nostādne rāda, ka Jūs instinktīvi sajūtat formālisma briesmas. Un taisni tādēļ, ka Jūs to sajūtat, es Jums skrebelēju šīs lappuses. Jūs nepiekrītat, ka pēdējais pantiņš par kartupeļiem ir pievilktis aiz matiem, lai nu katrā ziņā dabūtu ārā abstrakto domu? Jūs esat aizmirsis, ka dzeja nav domu izteikšanai. Tam daudz labāk der proza, filozofisks traktāts vai recenzija. [...]

Starp citu, māksliniekam vienmēr jājūtas it kā liela noslēpuma priekšā. Līdzko šāda sajūta zūd, rakstītājs ir jādiskvalificē, viņu nedrīkst pielaist tālāk spēlē. Rakstnieks nedrīkst būt radišanas brīdī paškritisks, viņam tikai jāliek uz papīra viss, kas iekšā vārās. Rakstot "Laivu taisītājam", Jūs laikam esat bijis paškritisks. Tas rakstīts kritikas iespaidā, tādēļ ož pēc formālistiskas kombinācijas.

"Darva". Oriģināls. Čakisks. Ir negludumi. [...]

"Aukle". Es dzirdēju, ka sapulcē par to izteicās atzinīgi. [...]

"Sveķi un dzintars". Pieņemams. Bet kā var teikt: "vējš

kāpj(?) svaigi tēstās spārēs"? Vējš nekāpj nekur un nekad nav kāpis — tas ir apmelojums! Vai skaidrs, b.Ziedon? Šādā sakarā man nāk atmiņā A.Upīša kritika. Viņš kādreiz smējās, liekas, par Viktoru Eglīti (Viktors tiešām bija grūti labojams nelga, ne tāds kā viņa dēls Anšlavs, kurš, 1906.gadā piedzimstot, jau svēris veselus piecus kilogramus), kad tas nāca klajā ar tādu oriģinālu salīdzinājumu: "vaimanas kā meijas". Tad nu var teikt — aizrādīja Upīts — tikpat labi: zirgs kā ābele vai deguns kā Ķīsezers. Vispār Upīša dekadentu kritikas der ņemt vērā visiem, kam sliekšme uz formālismu.

"Maize" — pirmo pantu nost, tad dzeja būs divreiz labāka.

"Klusums sanatorijā". Oriģināls, ar uguntiņu, tikai nobeigumā nevajadzēja veco, labo tantiņu ar visiem paklājiem izdzīt pagalmā. Tas rada kaitīgu pieskaņu, liek tā kā līdzjust tantiņai. [..]

"Kontrolskaitļi". Kā var teikt: "fabriku dūmeņi apvīti veseru dārdiem"? Tās ir atkal tās pašas "vaimanas kā meijas". Tiešām, ja dārdus var apvīt, tad vaimanas var izmantot kā meijas. Nevajag savā pretenciozajā sarunā skaisto ar vajadzīgo sajaukt, tos mākslīgi sanaidot, jo tāda naida tur nav. Cita lieta, jā, — Jūsu kolēģas negrib redzēt derīgajā skaistumu. Bet ir viens "bet". Publiskās atejas, piemēram, ir vajadzīga lieta, bet tikai — vai var atļauties jūsmot par viņām kā tādām? Kā tad izklausītos, ja viens rakstītu: "Ak, publiskās atejas, publiskās atejas, — es jūtu, kā saulē tvan kodīgā zampa!" Ja ir tālākejoša doma, tad arī par atejām var dzejot, bet tad diemžēl netiks apdzejots ateju skaistums, bet gan gluži otrādi — ar neskaistā kontrastu panākts domas emocionālais skaistums. Tas pats sakāms par pārējām derīgām, bet vairāk vai mazāk neestētiskām lietām. Tad vēl kas, ko Jūs, liekas, īsti neatšķirat, — paša derīguma attiecībā ir skaistums — tā ir dzīves daļa, tādēļ estētiskais objekts pagrūti izdalāms. [..]

"Nekautrīgie" — briesmīgas blēņas. Der estrādei par paraugu, kā nevajag dzejot par milu. Teiciens "bez skūpstā projām nelaidis" ir vienkārši pretīgs. Čaliskumu mīlas lietās tādā veidā nevajaga ienest. Iespaidis radās tāds, ka Jūs pats mīlas frontē esat galīgs nejēga vai arī Jums izdevies tikties tikai ar filoloģēm. (Piedodiet par skarbumu. Man ir tāda īpatnība — esmu skarbs tikai pret to, kuru cienīju, kam ticu. [..])

"Rudens vakarā" — labs. Bet kādēļ gan jāmaina rindu garums, ritms? Derētu padomāt, vai šī mode nav līdzīga

kakofoniskas mūzikas un abstrakcionisma tieksmei. Vai vispār ir tāda mode mainīt ritmu katrā pantā? [..]

Tā nu tas būtu viss par Jūsu dzeju. Kopumā teikšu to, ko jau Jums teicu, — krājums būs labāks par daudziem iznākušajiem. Ja Jūs neiesēdisaties formālismā, tad varbūt nākotnē varēsiet pārņemt stafeti no Vācieša. Protams, ja viņš Jums to dos. Vācietis tiešām ir pēckara latviešu dzejas lauva. [..] Tagad Vācieti respektē, piemin ar cieņu un bijāšanu, bet kā bija agrāk? Tā ir latviešu vājība — neredzēt labo savā vidū. Vēlāk, tad nu attopas: Aijā! Ahā! Ā! Vilis Lācis kādreiz labi par šādu parādību pateica: "Rūsgans ērms staigā pa drāti." [..]

Paklau, biedri Ziedon, Jums pieklātos manas domas respektēt tikai tādēļ vien, ka es šīs septiņas lappuses uzskrāpēju bez melnraksta un tomēr ar tik maz svītrojumiem. [..]

Jā, es gribu atvainoties, ka vakardien Jums netaktiski un nesmalkjūtīgi teicu par to, ka katram patik savas dzejas. [..] Ticiet man, es pēc tam pamatīgi nokaunējos. Atklāti sakot, man asumi reizēm patik — tie ievilņo asinis, un tādēļ es to labprāt būtu uztvēris.

Ziniet, man vakardien ļoti interesanti bija vērot sapulcējušos cilvēkus. Saulītis man patika. Viņš bija jau iepaticies ar savām grāmatām. Tad Rudzītis tak ir lāga zellis. Viņam ir interesanta, pievilcīga ārējā personība. Ziniet, tikko es viņu ieraudziju, es sapratu, ka ar šo vīru ir ļoti interesanti būt kompānijā, viesībās, medībās utt. Viņam tāda krenķīga krunka ģīmī, ka, uzskatot to, uzreiz labi un priecīgi kļūst ap dūšu. Nez vai viņš biljardu spēlē?

Skalbe — pakautrīgs darba vīrs, iedziļinājies savā radišanas noskaņā un no tās pavisam neatraisās ne uz brīdi, visur nes līdzī savu daiļrades laboratoriju ar visām mēģenēm un kolbām. [..]

Balodis liekas vienkārši tāds kā nolaidies, atmetis ar roku un tagad ir mierīgs kā vectēvs. Kādēļ tas tā — nesaprotu.

Osmanis atgādina vidusskolas zēnu.

Auziņš — komjaunatnes darbinieku un tādu centīgu.

Gāliņš — lāga puiku, bezbēdi.

Jūs — kaut ko čalisku, ar drūmu uguntiņu.

Labi. Norunāsim šitādu lietu. Es vēlētos šitās lapeles dabūt atpakaļ, jo manās acīs tām ir zināma vērtība. Kaut vai vecumdienām atmiņai. Jūs, kad izlasīsiet, varbūt atsūtiet man

vai vismaz paglabājiet, lai nepazūd. Es ceru kādreiz debitēt, gan ne dzejā. [..]

Jūs laikam necerējāt, ka es uzrakstīšu? Nu, lai Jums tikai pietiek laika un pacietības izlasīt.

Ar sveicienu — *J.Mauliņš*.

[*Bez datējuma*]

Piedodiet, ka Jūs traucēju, bet, tā kā tā tagad ir parasta parādība, tad ļoti ceru, ka Jūs arī mani atvainosiet.

Vai varu Jums lūgt atsūtīt dzejoli par “domu un jūtu epileptiķiem”? Man tas ļoti nepieciešams kā “cīņas ierocis” kādā disputā pret diviem jauniem, pārmoderniem, protams, studentiem, kuri mani grib pārliecināt, ka viss klasiskais jau šodien atmirst, ir nevajadzīgs utt.

Jūs laikam aizbraucāt no mūsu skolas sarūgtināts? Šādās satikšanās pēcpusdienās, saprotams, pats svarīgākais ir dzejas lasīšana, bet mūsu daiļlasītājas bija kļuvušas vienkārši nepaklausīgas un runāt nespējīgas, un vispār kaut kā neiznāca tā, kā vajadzēja.

Man drusku neērti atzities, bet arī es Jūsu grāmatiņu, kā daudzas citas, biju vienkārši nolikusi plauktā vecumdienām, jo, kaut gan es ļoti mīlu dzeju, tad par lasāmām atzistu tikai Raini, Bārdi un vēl Tagori, Pāvilu Vilipu. Bet nu nācu pie atziņas, ka Jūsu dzejoļus apbrīnojami viegli mācīties no galvas, un tad jau tā ir īstas dzejas vērtība. (Neļauņojieties, bet nekas nav tik smagi kā likt mūsu dzejnieku dzejoļus bērniem mācīties no galvas. Viņi tos “noleijērē” un nemil dzejoļus!) Bet pašlaik es guļu slimā, mācos Jūsējos no galvas un ļoti nožēloju, ka nav neviena par Maija svētkiem — jāgatavo montāža un atkal jāmeklē tie paši “vecie”.

Labi, meklēsim tos pašus, bet Jums — visu labu!

Skolotāja

1963.gada 25.martā

Mīlais Imant!

No Jums saņemt parodiju arī ir prieks — varbūt kartiņā to tā neizpaudu. Nupat biju Ventspilī pie Mores un Kalčiņas, viņas man vaicāja, kurš dzejnieks man vislabāk patīkot. Un pat nedomājot, ka esmu parodizēta, teicu: Imants Ziedonis kā dzejnieks un kā cilvēks. Tā ir. Man nav nekādu iebildumu pret ironiju, tikai dažreiz viens vārds var izjaukt stilu. Tā jau mani iegājis tas “mācišanas gars”. [..]

Jums esot jauns dzīvoklis. Varbūt kādreiz varēšu to sālsmaizēt, ja vien Ritmai tas neizjauktu dienu ritmu. Labi, ka Jums ir tāda mīlestība uz dēlu. Kaut kas vienmēr jāmil, ja grib dzīvot. Bet mīlestībai jānāk pašai “no augšas”.

Novembri braukšu uz Itāliju, ja atļaus veselība un iestādes. Žēl, ka Jūs vairs neredzēšu pirms aizbraukšanas uz Maskavu. Nu — lasīsim rakstus un dzejoļus. Vismaz atsūtiet kādu dzejoli no vissīvākajiem. Man jāsaka kā Jums: tik vien man dzīvē ir kā dzeja, citu un sava. Kā to pravietoja Edvarts Virza, kad man bija 20 gadu:

Laiks jūsu puķes birdinās,
Tik dzejas saldās straumes, sūktas
No dzīves pamestas un rūgtas,
Jums beidzot sirdi dzirdinās.

Viņš man dzejoļos pravietojis arī to, ka būšot es dzejniece, kuru līdzī sev nesīšot Latvijas mūžības zvans. [..]

Nesauciet sevi tik atklāti par labu — atkal domās, ka smejaties par labumu. [..]

Lūdzu, neaizmirstiet mani — drīz būs mana “Mirkļu mūžība”, ko mākslinieks Ābelīte pārskatoties uzzīmējis kā “Mūžības mirkļus”.

Uz redzēšanos! Vēlu visas iespējamās sekmes, visas vajadzīgās ciešanas.

Mirdza Ķempe

Imant!

Ar satraukumu izlasīju J.Kalniņa recenziju par Tavu grāmatu "Literatūras un Mākslas" aizvakardienas numurā. Kad es lasīju "Sirds dinamītu", jāteic, nekā ļauna nejutu. Kad izlasīju recenziju, arī man vēl likās, ka kritiķis daļēji pārspilē, bet tad es dabūju vakardienas "Padomju Jaunatni", un "Medus gads" bija tas piliens, kura dēļ kauss gāja pāri malām. Es domāju — mans pacietības kauss. Man tiešām gribējās Tevi draudzīgi papurināt aiz auss.

Man sen jau tika teikts, ka Tu esot iedomīgs. (Tā runāja viena no tavām pasniedzējām.) Es neticēju. [...] Redzi, miļlais, — tā lieta ir nāvot sarežģīta. Viens Majakovskis varēja teikt, ka no visiem vārdiem viņam vislabāk patik viņa paša. Viens Puškina varēja uzrakstīt vienu "Pieminekli". Bet Tu neesi ne viens, ne otrs. Kas Tu būsi? Kas to lai zina. Man Tu šķieties dziļi simpātisks. (Parādība, dzejnieku un -ču aprindās pareta — no mana viedokļa.) Man šķiet, tā nav iedomība, par ko tevi kritizē, bet Tava iemīlēšanās tiešām skaistajā dzīvē. *Podumaješ* — jauns, daudzsološs dzejnieks, laba sieva, jauki bērni, interesanta dzīve, saistošs darbs, draugi un draudzenes utt., u.t. jpr. Tu kļuvi iedomīgs uz savu neiedomību. Jā, jā, tieši tā. [...]

Patlaban es izmisīgi kārpos ārā no šī morālā purva, purva, kurā mani iesvieda ideoloģija, līdzīga tai, kādu Tu paud savā "Medus gadā". Ja Tu netiksi ārā no šī "Medus", Tu nosliksi tajā kā muša. Vai zirneklis. Un cauri būs ar Tevi. Iemācies labāk no galvas (ja vēl nezini) Puškina "Elēģiju" un biežāk paskaiti pie sevis šis rindas. [...]

Imant, es nerakstītu Tev, ja dziļi neticētu Tavai godīgajai sirdij un Tavam talantam. Labprāt Tevi satiktu, bet nezinu, kur. [...] Mana dzīve ir raiba kā dzeņa vēders. Rakstīt nepatik — nav laika. Ja tiksimies — izstāstīšu. Turies kā vīrs!

Ar nedzejisku sveicienu —
Juris [Birzvalks].

Imant,

paldies par vēstuli. Atbildēšu Tev pa punktiem.

1. Lai man "Medus gadā" nekas nespokotos, esmu ar mieru pieņemt jebkuru "liriskā varoņa un viņa Es" interpretāciju — lai tas būtu Tavš Es, mans Es, vispārināts, abstrakts Es, tautas Es utt. Neviena no tām mani neapmierina. Nevienam no šiem "Es" es neliktu domāt tā, kā Tu to dari. [..]

3. Lija man stāstīja ļoti maz ko. — Runājot par dzejoli "Sievai", grūti ko pielikt vai atņemt no tā, ko teicis Kalniņš. [..]

4. "Es esmu es pats".

Hm.

Man nav ne mazāko iebildumu, ja šie vārdi ir stingra rakstura izpausme. Bet Tavos dzejoļos un Tavā nostādnē es nevarēju neizjust kaut ko citu, savā ziņā kaut ko antidialektisku, mazliet antifaustisku, ja gribi. Taču saproti, ka es neesmu pret savdabību, taisni otrādi — man patik Tavi savdabīgie, īpatnējie dzejoļi. Manus iebildumus izraisa, lūk, kas. Jebkurš cilvēks, vislielākos gēnijus ieskaitot, nav nokritis no gaisa, bet ir $n + 1$ apstākļu produkts. Tu kaut kā ignorē šo marksisma pamattēzi. (Padomā pats, cik ļoti Tevi ir iespaidojis Vācietis!)

Droši vien par šo jautājumu būs jārunā speciāli. Grūti ar Tevi vēstulēs strīdēties. Manā intuīcijā pastāv robeža starp pašapziņu un iedomību. [..] "Medus gadā" un "Es gribu fokusā" Tu šo robežu, manuprāt, pārkāp. [..]

5. Es nezinu, vai dzejnieka uzdevums aprobežojas ar "dzīves izjūtas iepotēšanu". Es domāju, ka dzejnieka uzdevums ir plašāks.

Es arī nezinu, no kurienes Tu esi rāvis, ka man nepatīk Tava dzeja. Taisni otrādi — man tā patīk, pat ļoti. Man nepatīk kāda noskaņa dažos Tavos dzejoļos. Un viss. Es lasīšu Tavus dzejoļus vienmēr ar interesi. Un lielā mērā "piesavināšos" Tavu aktīvo dzīves izjūtu. [..] Starp citu, es domāju par Tevi un visu to polemiku tik intensīvi, ka uzberzu smadzenēs tulznu un uzrakstīju dzejoli "Es neesmu es pats". Tas guļ "Zvaigznes" redakcijā. Ja publicēs — Tu varēsi lādēties.

Lūdzu, atsūti man savu Maskavas adresi, resp., istabas numuru. [..] Vēl mazliet par teicienu "es esmu es pats". Saproti taču: daudz labāk nekā "es esmu" skan "es topu". Dzīve ir nepārtraukta tapšana. "Es esmu pilādzis". Hm. Taču dvēsele aug un veidojas tā, ka bail skatīties. Pilādzis katru gadu nes vienas un tās pašas ogas. Bet cilvēks??? [..] Es nezinu, kā Tu, — es esmu

izgājis cauri vismaz desmit ellēm, paradīzēm un šķīstītavām — un tas nevarēja mani neiespaidot.

Redzi, ja mūžīgā dialektika, kas tik jauki atmirdz Tavā dzejoli par asnu, kas laužas caur trotuāru (un citos dzejoļos), tiek aizmirsta šur un tur, tad es Tev rakstu niknas vēstules un Tu man — vēl niknākas preti.

Ar sveicienu — *Juris [Birzvalks]*.

P.S. Gaidīšu atkal no Tevis kādu raksta galiņu.

[Bez datējuma]

Labdien!

Var jau būt, ka šo vēstuli nevajadzēja rakstīt, bet kādreiz ir tā, ka nevar nedarīt. Nevar jau neteikt neko, izlasot b.Kalniņa rakstu "Bravūrīga aktivitāte". Mēs, lasītāji, esam sašutuši par šo rakstu, esam pārsteigti un nesaprašanā, kas tad ir labs, kas nav. Man kā Jūsu dzejas pielūdzējai tas ir ļoti sāpīgi — es mīlu Jūsu dzeju tāpēc, ka tā ir tāda, tādēļ, ka to neder lasīt, gulēt ejot, tā jālasa, pieceļoties no rīta, tā der tad, kad pietrūkst spēka.. Mēs Jūs negribam dzirdēt citādu, baidāmies pazaudēt un gaidām vēl ļoti daudz no Jums. [..] Jūsu "Sirds dinamīts" ir mana rokasgrāmata. Jūsu dzejas ir skaistas, tās reibina ar savām spēcīgām izjūtām, tās var pārdzīvot līdz asarām, tajās dvēsele tiek satraukta līdz sāpēm, līdz neapjaustām ilgām, tās ir neatkārtojamas. Pēdējā dzeja, ko esmu lasījusi — "Es gribu fokusā" —, ir "Sirds dinamīta" jauns dinamīts, un kaut tā nekad mūsu dzejā nepietrūktu. [..] Man kādreiz ir bailis Jūsu dzejoļus lasīt — tie sauc tālu un sirds labirintos, kur jūtas jautas ar jūtām, var atskārst, cik mēs maz tās pazīstam, cik to vēl ir svešu un neizjustu.

Tā kā Jūs esat mans mīļākais autors un J.Kalniņa raksts piespieda rakstīt, uzdrīkstos aizsūtīt dažas savas neizdevušās dzejas. [..] Atbildi gaidīšu, lai arī kāda tā būtu, taču tā būs no Jums.

Ar sveicienu — *E.Šauriņa*.

[Bez datējuma]

15. sept. biju pie Upīša.

Kalniņš labs kritiķis, taču, rakstot par tevi, nošāvis greizi. "Es un sieva"— tas jau nav dzejnieks pats, bet plašāk domāts.

Tā Upīts izsacījās par tevi.

Maskavā būšu veselu nedēļu. Ja var, tad pie Tevis mitināšos. Jāpastrādā būšot Centrālajā arhīvā.

V. [Viktors Līvzemnieks]

[Bez datējuma]

Neciešu dzejas — tā man likusies tāda nelietderīga laika nosīšana. Dzejai man nekad nav atlicis laika, un nekad es neesmu izjutusi sevišķu vajadzību pēc tās. Nejauši nopirku Jūsu "Motociklu" un biju pagalam. Sēdēju vilcienā un lasīju, visu pasauli aizmirsusi. Brīžam iedomājos: ko gan es lasu, tā taču tikai dzeja. Šis Jūsu krājumiņš man neliek un neliek miera — jau trešo reizi nedēļas laikā viņu cilāju, kopš nopirku. Nevaru neko Jums pateikt, kāpēc mani tā aizrāva viss, kas bija tajā rakstīts, no viena gala līdz otram. Es taču no dzejas nekā nesajēdzu.

L/a "Draudzība"
[Paraksts nesalasāms]

VĒSTULE MANAM DZEJNIEKAM

Bet tagad tieši uz ielas iešu tev klāt:
Kā tu dzīvo, un kā tu cinies?
Es gribu ar tevi parunāt.
Par ko tu brīnies?

I.Ziedonis

[..]
Bet tagad
ie pazīsimies.
Es esmu jau sirms.
Un tu nebrīnies,

ka stāstu to,
kas bija pirms
un ko nevar nolasīt
no sejas.
Tas bija tik sen.
Tad tu vēl nebiji dzimis,
bet es jau rakstīju dzejas,
nedaudzas un niecīgas,
un saucu sevi
par Ludvigu Martu.
Man dzīve nebija priecīga.
Es agri zaudēju tēvu,
un tad nebija cita,
kas zemi artu...

[..]

Esmu dzīvojis neilgu laiku
zem Šekspīra pelēkām debesīm,
februāra dienvidū
pie Maltas krastiem sauļojies,
bet Musas Džalila zemē
bijis pēc kara.
Tad, atgriezies dzimtajā pusē,
pildījis vienkāršu darbu
un pieradis klusēt.
Un nu tev pastāstīšu,
ko tagad es daru.
Mana darbavieta
atrodas Jelgavas tuvumā.
Cukurfabrikas dzelzceļa stacija
no manis ir astoņi kilometri.
Hidromehanizācija
ir mana darba fronte,
kurā es strādāju
zem horizonta —
tā ap seši metri.

[..]

Un tagad ir tava kārta.
Es atveru vaļējus vārtus
un tavu motociklu paņemu.
Varbūt tu to nemani

un šonakt tev to nevajag.

[..]

Tavs motocikls ir savāds:
es pieskaros viņam ar rokām,
es paskatos viņā ar acīm —
un tad viņš manas smadzenes satver,
mani visu,
sev līdzī parauj
pāri ikdienas lokam.

[..]

Mēdz visiem būt gals,
kaut arī ne katrreiz tas
ir istā laikā un vietā.
Kādēļ lai nebūtu gan
reiz arī šai vēstulei gala?
Nu — piedod
par laiku, kas nokavēts,
ko zaudēji, lasot
šo vēstuli, garu kā lietaina diena.

[..]

Zinu,
katrā dzejolī jaunā,
ko tu rakstīsi visiem,
katra nākošā krājuma lappusē
arī es būšu minēts,
arī es būšu parādīts,
varbūt pat smaidot,
labāks pārrādīts
un vēl dziļāk skarts.
Atļauj nu paspiest tev roku!
Gaidot —
tavs

Ludvigs Marts.

Rīgā, 1965.gada 4.jūlijā

Dārgais Imant,
parakstos zem Jūsu dzejoļa:

Es nebiju it nekur,
Bet es saucu:

— Es biju jūras dzīlēs!

Un zem visa pārējā — jebkurš dzejnieks varētu Jūs uzskatīt par mūsu "iekšienes" un "ārienes" izteicēju. Es bieži esmu domājusi: kā man nav kauna — tādai glēvulei cildināt varonību!

Arī dzejolis par kārti un apiņiem — varenī. Nupat skatījos, kā vijas augšup vinstigas un puķes, sauktas "lampioni", un saldie zirņi, un tieši tās spirāles it kā sauca, lai rakstu par tām. Bet lūk — esat to izteicis ar bezgala labu zemtekstu. Skaisti latvisks ir piķa lietus un zelta lietus. Kas attiecas uz līdakām — dzejolis uzrakstīts spoži, bet mēs visi esam līdakas, nav jāaicina par tādām tapt. Līdaka ir mūžīgais izkāmējums, mūžīgā tieksme rīt un pārrīties, *Drang nach Osten, Willen zur Macht*, slavas, mīlas, bagātības un Osvencimas sadisma alkas. Tā ir pseidovitalitāte — manuprāt, visa nelaime nāk no šīs mūžīgās rīšanas un aprišanas. Bet tāds jau ir dabas likums. Jūsu impulsi, mūsu impulsi, viņu impulsi utt. [..]

Man patīk Jūsu dzejas patiesīgums, skaidrība, vienotā kompozīcija bez emocionālās maģistrāles pārrāvumiem, gluži otrādi — augoša spriegumā. Tikai nemāciet! Didaktika Ojāra un Jūsu dzejoļos ir vienīgais mīnuss. Labāk sarunājieties ar sevi un kā Asīzes Francisks sprediķojiet putniem, vilkiem, sarunājieties ar brāli Lietu un mūsu Nāvi. [..]

Lai Jūsu bēthoveniskie mati vairāk nesirmo un impulsīvā sirds kaut kā nostiprinās savās pozīcijās. Jāseko savas sirdsapziņas diktātam — var jau oficiāli kaut kā noregulēties, lai nebūtu tiesības Jūs terorizēt, bet iekšēji tomēr nepārtraukt saites ar to, kas Jums būtiski dārgi. Kā to, piemēram, darījis A.Skalbe.

Labvēlība, sirsnība, uzmanība — tas viss ir vairāk nekā oficiālās saites. Kā mēs sakām: vajadzīga gādība par cilvēku. Un tāda jau Jūsos iemājo.

Bet mani padomi Jums nav vajadzīgi. Tie izteic tikai manas rūpes par Jums. Ir, tā sakot, impulsīvi.

Ar sveikām — "Lielā Ķempīte".

KOMENTĀRI UN KONTEKSTI

Komentārs ir kontekstu meklēšana.

Dzejolis komentē laikmetu un cilvēkus. Viņi paskaidro cits citu. Es piedāvāju savu skaidrojumu par viņu izskaidrošanos.

Var teikt arī — es meklēju dažādus Imanta Ziedoņa dzejas lasījumus. Lasījumu atrašana ir pirmais komentāra posms. Es atrodu tos lasītājus, kuri vienlaikus ir bijuši arī rakstītāji: profesionāli (kritiķi, literatūrzinātnieki, rakstnieki) vai neprofesionāli (tā sauktie “vienkāršie lasītāji” jeb “tauta”, kaut iepriekšējie arī ir tautas daļa). Ir vēl viena profesionālo lasītāju kategorija — tie, kuri veica cenzūras funkcijas, bet man nav pieejami viņu lasījuma motivācijas pieraksti, un tādēļ viņu viedoklim var uzrakstīt komentāru varbūt vienīgi pats dzejnieks un redaktori. Gluži tāpat vienīgi autors, manuprāt, var sniegt skaidrojumu par savulaik krājumos vai tagad Rakstos neievietotajiem dzejoļiem, jo vairāk tādēļ, ka šie Raksti veidoti ciešā kopdarbībā ar autoru un dzejoļu atlases princips krājumos ir viņa nosacīts.

Es nekomentēšu, cik politiski “vainīgi” vai “nevainīgi” bija tie vai citi dzejoļi vai cik adekvāta I.Ziedoņa dzejas būtībai bija tās uztvere pirmpublicējuma laikā. Dzejas teksti ir pieejami lasītājam. Komentāra uzdevums ir sagādāt fona materiālu lasītāja secinājumiem. Svarīgākie man šobrīd šķiet dzejoļu tapšanas konteksti un dzejnieka gaita no viena konteksta uz citiem. Biogrāfiskais sakņojums, domubiedru, jūsmotāju un nesapratēju radītā garīgā vide izpaužas lasītāju vēstulēs dzejniekam, kritiķu spriedumos un citu personu sarakstē; tā ir izejviela arī maniem atzinumiem.

Tulkojums arī ir kādas norises komentārs, tikai citā valodā. Var teikt — es mēģināju tulkot kontekstus literatūrvēstures valodā un izkārtot tos šodienas skatījuma loģikā.

ZEMES UN SAPŅU SMILTS

R., 1961, 8000 eks. Mākslinieks K.Cīrulis

Vēl krājums nebija iznācis, bet priekšstats par Imantu Ziedoni veidojās jau kopš viņa pirmās publikācijas ar nosauktumu "Dzejniekam" 1957. gada februārī žurnālā "Dadzis":

Tu brīnies, kādēļ ļaudis nemil lasīt tavas dzejas.

Bet saki — vai tev patīk cilvēki bez sejas?

Tā paša gada martā I.Ziedonis pirmoreiz piedalās RS Jauno autoru seminārā, bet pēc trīs gadiem, 1960. gada 24. februārī, RS dzejas sekcijas un Rīgas Jauno autoru apvienības sanāksmē tiek vērtēts I.Ziedoņa dzejoļu krājums "Zemes un sapņu smilts" un krājums bērniem "Mūsu puikas".

Jau līdz tam žurnālā "Padomju Latvijas Sieviete" (1959, № 12) ir izskanējis I.Auziņa sniegtais "nemitīgā meklētāja" I.Ziedoņa raksturojums:

"Pirms vairākiem gadiem, kad bijām pirmā kursa studenti, pie mums ziemas sesijas laikā mēdza iegriezties kalsns pagara auguma puisis ar kupliem matiem. Tas bija Imants Ziedonis. Vēstures un filoloģijas fakultātes neklātienas students. Brauca viņš no Ķemeriem. Grūti bija ticēt, ka Imants strādā bibliotēkā. Skatiens tāds nemierīgs, acis piemiegtas, kā jūras tālumā skatoties, stiprās, platās plaukstas likās kā radītas, lai satvertu airi un tauvu..."

Dzejnieka tēls iegūst konkrētas iezīmes. Lasītājam var sākt veidoties priekšstats par dzejnieka "seju". To, ka tāds rodas, apstiprina 25. februārī rakstītā Jāņa Mauliņa vēstule I.Ziedonim pēc jau pieminētās krājuma apspriešanas. Tā ir gara un interesanta vēstule, kurā J.Mauliņš izsakās gan par dzejnieka ārējo izskatu un raksturu, gan par sociālistisko realismu un literatūras jautājumiem. Lūk, viens no iespējamajiem I.Ziedoņa portretiem J.Mauliņa skatījumā:

"Jūs kā personība man neliekaties nekas sevišķs. Āriene Jums vienkārša, pat mazliet vulgāra. Tas varbūt Jūsu lielās darba slodzes dēļ — nezinu, nemeklēju izskaidrojumu. Ja es Jūs būtu saticis uz ielas, es nelabprāt ietu Jums klāt. Tas tādēļ, ka sejā Jums atspoguļojas iedomīgs, nikns kašķīgums, tāda kā norobežošanās."

No J.Mauliņa vēstules var saprast, ka viņš ir klausījies I.Ziedoņa dzejoļu krājuma apspriešanu, jo viņš uzbrūk

paaudzei, ko vēlāk sauks par dzejas popularitātes paaudzi, un apvairo to formālismā.

J.Mauliņš runā "tautas vārdā" un iesaka, kā labojami daudzi I.Ziedoņa dzejoļi, tā vien ņirb: "estētikas pamaz", "paraugs, kā dzimst mākslotība un skanošās formālisma rindas", "pārgudri formalistiski salīdzinājumi", "dzejolis ir nepareizi pabeigts", "atmest trīs pirmos pantus", "beidzamā rinda jāpārlabo", "briesmīgas blēņas", "tā ir formālisma čaboņa" un tamlīdzīgi.

Par almanahā "Jauno vārds" publicētajiem I.Ziedoņa dzejoļiem atzinīgi izsakās Pēteris Zeile, un Dagnija Zigmonte atzīmē:

"Visu labu gribas teikt arī par Imantu Ziedoni. Pērnad dažos viņa dzejoļos izpaudās pārāgi vecīgs tonis, vienā otrā gadījumā dzejnieks ne visai smalkjūtīgi pamācīja citus. Tagad Imanta Ziedoņa dzeja bez jebkādam tiešam pamācībām izraisa labas pārdomas. Ziedoņa vārsmas ir nopietnas, rūpīgi izsvērtas, bet šur tur pazib pa rāma humora graudam, kas prasmīgi vainago dzejoļa domu. [...] Imanta Ziedoņa līdzšinējo dzeju raksturo nepārtraukti meklējumi; līdz šim sasniegtais ļauj cerēt uz labu pirmo grāmatu." (Literatūra un Māksla, 1960, 17. sept.)

Pirmā grāmata teju, teju būs klāt, un I.Ziedoni nodarbina darba tēma, kuru kā galveno grāmatas motīvu apcerēs lasītāji. Pārdomas par darba tēmu vienlaikus ar paaudzes izjūtu I.Ziedonis izsaka vēstulē Viktoram Livzemniekam 1961. gada 29.martā:

"Ja Tu seko krievu presei, tad zini, ka neviens nevar ciest jaunos — Vozņesenski, Jevtušenko. Lamā, runā par talanta virzību. Igaunū Ellenu Nītu un vēl dažus kritizē par novatorismu pēdiņās. Mūsējie uzsāk polemiku par darba tēmu. Auziņš un Bērsone. Gribu būt trešais. Rakstu jau aizsūtīju. [...] Palīdzi nu man aizstāvēt manu domu, ka mēs galvenokārt izsakām savu dzejnieka nomuļlāto pārdzīvojumu un izpildām inteliģentu kritiķu prasības, bet nespējam uzrakstīt neko tādu, kurā melnstrādnieks justu ja ne visu savu "es", tad kaut daļiņu no savējā. [...]

"Padomju Jaunatnē" man viens B.Ziedonis (Z.Banka) sagraizījis (pārvilcis salikumam sarkanu krustu) visidejiski izturētākajam dzejolim. Kāpēc? Visi brīnās. [...] "L. un M." nepublicē manus buldozerus — mežakuļus. Arī neviens nevar pateikt — kāpēc ne. Visiem patik, bet nepublicē. Vai nav dīvaini?" (RM, inv. nr. 110847)

Ir divaini. I.Ziedoņa vēstulē pieminēto rakstu "Par tiešāku darba pārdzīvojumu" publicē laikraksts "Lit. un Māksla" (1961, 6.maijā), un tajā ir teikts:

"Nepietiek tikai ar darba sūruma un sviedru sāls apdzejošanu, nepietiek tikai ar darba apjūsmošanu. [...] Mēs pa lielākai daļai darbu tēlojam kā grafiķi — melnā, pelēkā un baltā, skarbaļos kontrastos, bet šodienas darba cilvēka visas bagātās jūtu pasaules atklāsmei, viņa darba prieka un sirsniņas, viņa nopietniņas un humora, viņa straujās trauksmainiņas atklāsmei vajadzīga arī "eļļas gleznu" daudzkrāsainība un pat liriski "akvareļi". [...]

Kādās proporciņās katrā dzejolī ir dzejnieka "es" un iecerētā varoņa "es", to neviens precīzi neizsvērs, un šāda precizitāte arī nav vajadzīga, bet vai mūsu dzeja tomēr nekļūtu daudz bagātāka un vēl populārāka, ja mēs rakstītu vairāk tādu dzejoļu, kuru liriskais varonis ir strādnieks, zemnieks, zvejnieks vai citas profesijas pārstāvis?"

Vēstulē V.Livzemniekam (1961, 12.maijā) I.Ziedonis stāsta, ka viņa spriedumi nereti liekas aizvainojoši citiem:

"Tagad atkal — 24.maijā jāreferē, jāatskaitās par dzejas sekcijas (JAA) darbu, bet problēmu plāksnē. Velns zina, kādas problēmas pacelt. Riskanti vēl sanīsties ar kādu. Teiks, ka Ziedonis saslimis ar lieluma māniņu, un pēc tam nomazgās manu "Zemes un sapņu smilti".

Domāju runāt par to, kā bezatbildīgi autori (Lasmanis par Pļaviņām un Grenkovs par 1.Maiju) un vēl bezatbildīgāki redakcijas darbinieki degradē lielu tēmu. [...] Par mūsu pārlieko tiecību apliecināt komunismu, apliecināt nākotni (Plotnieks, Auziņš, Vācietis, es, Sirmbārdis, Rūja) pēc formulas: "Es esmu garā pupa. Kāpiet pa mani debesīs." Bet lasītājam grūti kāpt, jo pupa savā augšupiecībā aizmirsusi zarus laist, tematiski un emocionāli sazarot. Dzejas ozolam jābūt, ne garajai pupai. Tikai piemērus jāsameklē, jāpācītē." (RM, 110848)

Darba tēma un rakstnieka atbildība, izteiksmes svaigums un paaudzes izjūta, diskusijas nepieciešamība un apziņa, ka to var uzvert dažādi, — šie motīvi virmo dzejnieka un kritikas attieksmēs. Nosvērtu recenziju par I.Ziedoņa pirmo krājumu publicē Ilgonis Bērsons (Karogs, 1961, № 7), viņš arī pirmais uzsver I.Ziedoņa literatūrteorētiskās zināšanas, kuras iegūtas, izstrādājot diplomdarbu par atskaņām latviešu dzejā, un kuras

izmantotas arī dzejnieka darbā: kritiķis saskaitījis dzejoļu krājumā ap 25 dažādām atskaņu sistēmām.

Ikdienas un darba tēlojumu kā pozitīvu šķautni izceļ Edgars Damburs (Rīgas Balss, 1961, 18.aug.):

“Imanta Ziedoņa dzejas tematiskais loks nav šaurs, viņš nekavējas šaurā idilliskā pasaulītē. Ikdienā ielaužas skarbi ārpasaules vēji, dzejnieks nevar palikt vienaldzīgs pret lielajiem notikumiem uz mūsu planētas. Viņš raksta kaislus vārdus par tautām, kas dodas brīvības kaujā, jūtas vienots ar visu lielo padomju zemi. [..]

Patīk paraupjā šķautņainība: “Zemes un sapņu smilti” nav tās bezgalīgās cīruļu vīterošanas, puķu, koku, debesu un ūdeņu aprakstīšanas, kas sāk jau apnikt, jo vairāk tad, ja tur nav nekā jauna, svaiga, ja glezna nekalpo kādas atziņas atklāsmei, bet kļūst par pašmērķi.

Imants Ziedonis tikai jābrīdina, lai vienkāršā cilvēka meklēšana nekļūtu par manieri.”

Visdziļāk I.Ziedoņa dzejas satura un formas kopsakarības atklājis Ojārs Vācietis (Lit. un Māksla, 1961, 9.sept.):

“Nē, ja dažos vārdos jāsaka galvenais par Imanta Ziedoņa dzejoļu grāmatu, tad tur nav ne vēsts no šķietamā, no fetiša — tā ir kaislīga dzeja par visu vērtību radītāju — mūsdienu cilvēku un mūsu šodienas un rītdienas pamatu — darbu. [..]

Cilvēks — radītājs, cilvēks — pārveidotājs, cilvēks — cīnītājs, tas ir I.Ziedoņa grāmatas varonis. Tas ir principiāls, tendenciozs, kategorisks šo vārdu labākajā nozīmē, un, ko tur slēpt, reizēm gadās arī tāda kā plakāta ieskaņa. [..]

Tieksme asi izzīmēt detaļas likusi I.Ziedonim lielākajā dzejoļu daļā izmantot asus kontrastus. Tas atļauj reljefāk pateikt domu un tajā pašā laikā draud ar domas noplicināšanu, tā var kļūt plakātiski tieša. Labi, ka I.Ziedonim no tā izdevies izbēgt.”

Galvenās tēmas, galvenie izteiksmes līdzekļi, galvenie pretrunu un diskusiju mezgli ir ieskicēti — arī ar nākotnes perspektīvu. 1961. gada 29. septembrī I.Ziedonis kļūst par RS biedru. Divus mēnešus vēlāk laikrakstā “Padomju Jaunatne” (1961, 22.sept.) publicēts Anša Epnera raksts “Viņa autobiogrāfija”, un tas ir jau izvērstāks dzejnieka portrets, poētiskās intonācijās tonēts:

“Pirmais dzejolis — pamatskolas literārajā žurnālā. Tas bija

“humoristisks” — par puiku, kas saplēsis bikses un dabū pērienu. Skolotāja šaubijās: “Kur tu to norakstīji?” Pēdējos vidusskolas gados radās sapnis kļūt par agronomu. Tad — ķīmija. Šaubas. Neziņa. Nemiers. [..]

Ceļa strādnieks. Meliorators. Slokas papīra un celulozes kombināta strādnieks, krāvējs uz dzelzceļa. Kur gan viņš toreiz netika bijis, dzinēja nemiera tirdīts! [..]

Sanatorija Tērvetē. Te sākumā noslīga rokas — slimība bija strauji progresējusi. Bet tad pienāca kāds vakars. Ārā lietus čabināja koku lapas. Viņš bija atlaidies gultā un domāja. Tam likās, ka viņš atkal sadzird jūras vēja balsi. Viņš atcerējās vectēvu. Tad darbabiedrus — ceļa strādniekus, lauku mehanizatorus. Un viņa krūtīs it kā atvērās brīnumaini vārti, pa kuriem plūda vārdi, tie kārtojās rindās. [..]

Ziemas vakaros — darbs skolā, pa dienu — iemīļoto rakstnieku M. Birzes un A. Kuzņecova jaunāko darbu lasīšana, teātru, mākslas izstāžu apmeklēšana un, protams, rūpīgs darbs, rakstot jaunus dzejoļus.

Bet vasarās — ceļojumi, ceļojumi un kādu mēnesi — fizisks darbs kopā ar viņa dzejas galveno varoni — vienkāršā darba strādnieku.”

Paša dzejnieka reakcija ir vīpsnīga. Vēstulē Mirdzai Ķempei no Litfonda atpūtas nama Jaltā I. Ziedonis jau pēc raksta izlasīšanas 1961. gada 26. septembrī raksta:

“Nekrologu man “Padomju Jaunatne” uzrakstījusi jau priekšlaikus — viss stāstījums pagātnē. “Reiz bija tāds dzejnieks... Kādā vētrainā dienā, ķerot jūrā aizpūstu laivu, viņi viņu pašu ienesa jūrā... Un zīmulis nokrita uz galda.” Es viņu izlamāšu, to Epneru. Tik skaisti manu biogrāfiju sagrozījis — tieši tā, kā vajag. Un saldi, un gludi. Bet ej nu izkaujies ar žurnālistiem!” (RM, 395681)

No krājuma “Zemes un sapņu smilts” Rakstos nav iekļauti dzejoļi: “Mehанизācija”, “Ķīmijas laboratorijā”, “Smaržo zeme”, “Zem ozola”, “Kontrolskaitļus lasot”, “Krustceļos”, “Prometeja brālis”, “Neaiztiec, ģenerāl!”, “Tikšanās ar Ļeņinu”, “Mūsu ticības apliecinājums”, kā arī dzejnieks vairs nav dalījis krājumu nodaļās. Dzejoļi “Aukle” (42. lpp.) 5. panta 2. rindā krājumā — “Kur jāmet *tikli un kādi*”. Manuskriptā — “Kur jāmet, *kā jāmet vadus*”. Rakstos — kā manuskriptā.

SIRDS DINAMĪTS

R., 1963, 16 000 eks. Mākslinieks H.Purviņš

1962. gada septembrī I.Ziedonis uzsāk studijas Augstākajos literatūrasursos M.Gorkija Pasaules literatūras institūtā Maskavā, un jau 9.septembrī (pasta zīmogs) I.Ziedonis uz atklātnes ar Oļiņkalna attēlu raksta no Maskavas Martai Bārbalei uz LVI Daiļliteratūras redakciju: "Dzirdēju, ka izdevniecībai kaut kādas pretenzijas. Atraksti — kas un kā. Ārā mest negribas neko. Domāju, ka viss ir labi izturēts. Varbūt var labot kaut ko kaut kā." (RM, 197935)

Runa acīmredzot ir par jaunā dzejoļu krājuma manuskriptu. Avīzes "Cīņa" 1963.gada 1.numurā publicēti I.Auziņa, V.Luksa, J.Plotnieka, A.Skalbes, O.Vācieša, I.Ziedoņa dzejoļi, ko lasītāji atzinuši par labākajiem pagājušā gada dzejas darbiem, un maija sākumā iznāk I.Ziedoņa jaunais dzejoļu krājums "Sirds dinamīts".

It kā sagatavojoties diskusijām, kas norisināsies ap šo krājumu, I.Ziedonis publicē rakstu "Dzeja — nepieciešamība" (Lit. un Māksla, 1963, 16.febr.), kurā analizētas aktuālās tendences padomju dzejā salīdzinājumā ar latviešu jaunāko dzeju. Martā radošās inteliģences apspriedē Maskavā A.Voss un J.Vanags kritizē vairāku latviešu rakstnieku daiļradi. Atmosfēru, kādā iznāk I.Ziedoņa dzejoļu krājums, un tā uztveres iespējamus rakursus iezīmē M.Ķempes vēstule Pēterim Jurciņam 1963.gada 11.maijā. Vēstules sākumā dzejniece sūdzas, ka veselība neļauj īsti strādāt:

"Un vēl "Liter. un Māksla" ievieto bezkaunīgu ievadrakstu, it kā mēs tikai ar formu vien nodarbotos. Bet nav jau nekādas pateicības vai atzinības jāgaida — raujos tāpat ar trīskārtīgu slodzi. Par Imanta Ziedoņa krājumu neesmu tik sajūsmināta kā jūs. Viņa pirmajā krājumā bija dzejoļi mazāk spilgti, bet kopskaņā patiesāki, liriskāki, sirsnīgāki. Šajā krājumā dažiem ir atombumbas spēks, izcils lieliskums: par mīlestību, baļķiem, cilvēka dzīves smaguma pārvarēšanu, ziedu plāvu *etc.* Bet ir vesela virkne ļoti retorisku, sprediķojošu, it kā no augšas rakstītu dzejoļu, liela samudžinātība ar svešvārdiem, it kā formas intelektuāla ekvilibristika — vispār, kā es viņam rakstīju: dažreiz čuksts ir skaidrāk dzirdams nekā spalgs brēciens. Adatu terapija — smaga, pārblīveta. Bet viņš ir gudrs

jaunajā krājumā ir paplašinājies un padziļinājies I.Ziedoņa pasaules skatījums:

“Viņa talants nav zaudējis neko no sava kūšājošā temperamenta, no neiecietības pret dzīves sārņiem un garīgo trulumu, no kaujinieciskās ticības nākotnei. Tas apliecina, ka ikviena šī īpašība viņam ir personības iezīme, ko nevajadzētu aizmirst, analizējot dzejnieka tēlu sistēmu un valodas stilu. [..]

Ja pirmā krājuma dzejoļos Imants Ziedonis visas savas simpātijas veltīja galvenokārt zvejniekiem, ceļu būvētājiem, laukstrādniekiem, bieži tagadnes darba ainas pretstatot nabadzīgajai, pelekājai pagātnei, tad jaunajā krājumā dzejnieks no mūsu darba cilvēka prasa vairāk — prasa, lai tas būtu cilvēks ar savu domu, īsts zemes saimnieks un dzīves lēmējs. Kaut arī darbs paliek mūža centrālās ass, ir jāzina vairāk, jāredz tālāk nekā vakar.”

24.augustā publicēts laikraksta “Lit. un Māksla” redakcijas raksts “Ko domā lasītāji”. Mēģināts vispārinājumu, kas piemīt mākslai, sabalansēt ar tās konkrēto tēlainību, galvenokārt vērtēta I.Ziedoņa dzeja:

“Ārēja bravūra, pret ko gribējis cīnīties J.Kalniņš, tās saknes meklējamas tur, kur vienam otram rakstniekam, dzejniekam pietrūkst dziļāka dzīves parādību skatījuma, kur prozas, dramaturģijas tēliem vai arī liriskajam varonim nav aktīva kopsakara ar dzīvi.”

Valmieras gaļas kombināta strādnieks Dainis Lūsis ir rakstījis uz redakciju:

“Kur palikuši rakstnieki? Vai mums vajadzētu pašiem rakstīt par sevi? Ja rakstnieki neprātis, mēs to darīsim, un tad jums, rakstnieki, būs jāsarkst...”

Redakcija situāciju izlīdzina:

“..šāds dalījums — “mēs — strādnieki, jūs — rakstnieki” — šķiet mākslīgs, jo daudzi rakstnieki izauguši tieši no strādnieku, kolhoznieku vidus, literatūrā darbojas arī zinātnieki, ārsti, citu profesiju ļaudis. Neviens rakstnieks, tāpat kā neviens cilvēks, nestāv ārpus “laika, telpas un vietas”, bet gan kopā ar visiem padomju darbaļaudīm veido mūsu sabiedrību.”

Visbeidzot, 31.augustā laikraksta “Lit. un Māksla” redakcijas raksts “Par problēmām jārunā” izvairīgi nobeidz diskusiju:

“Esam vienisprātis ar kritiķi Jāni Kalniņu: tiešām, dažiem Imanta Ziedoņa dzejoļiem kaitē bravūra. Varbūt būs

pareizāk, ja šo īpašību definēsīm ne kā bravūrību, bet gan kā tieksmi runāt skaļākā balsī, nekā to prasa dzejoļa tēma un doma. Tiesa, šīs parādības ir ļoti tuvu viena otrai. [..]

Mūsaprāt, šai konkrētajā gadījumā kaite ir pieskaitāma jaunības slimībām. [..] Šādos gadījumos ir svarīgs viens apstāklis: ja cilvēkam balss kļūst skaļāka, vai viņš pratis pacelt savā dzejā tik svarīgas problēmas, izteikt tik nozīmīgas domas, lai forma (balss) atbilstu saturam (domām)? [..] Taču Imanta Ziedoņa jaunrade, viss viņa attīstības ceļš liek domāt, ka viņš saprot savu uzdevumu un pratis to veikt; tātad dzejnieks par skaļumu nav vis jānosoda, bet tikai jābrīdina."

Tikpat izvairīgs ir E.Dambura raksts "Lielāku skaidrību gan" (Karogs, 1963, Nr 9).

Aktīvo aizstāvību turpina V.Līvēznieks rakstā "Tu esi mans laikabiedrs" (Pad. Jaunatne, 1963, 15.sept.), piesaucot gan dzejnieka vienotību ar tautu, gan partijas nostādnes:

"Viņa pirmā grāmata "Zemes un sapņu smilts", kas iznāca 1961. gadā, pārsteidza gan kritiķus, gan viņa līdzšinējos lasītājus. "Paldies par kartupeļiem!" nepazīstams cilvēks viņu aptur Ķemeros uz ielas, spiež roku. To viņš tā saka par grāmatu ar ievada raksturīgo dzejoli "Par dzeju un kartupeļiem". Nepazīstamais aiziet, un simti atkārtu to pašu: "Paldies!" [..]

Citreiz, sapiktojies par frāžainiem rīmējumiem, kur viss gludi, bet panāks gluži pretējs mērķis — radītas atvainšanās jūtas pret dzeju, Imants Ziedonis ne vienam vien ierosina: "Kādēļ laikraksti ievadrakstiem neizlieto arī publicistiskus dzejoļus? Kāpēc nevarētu izdot brošūras, kur dzeja skartu tos pašus ikdienas jautājumus, kādus risina propagandisti, lektori?" [..]

Imantam Ziedonim nepastāv dilemma — te ir darba dzīve, te partijas nostādne, te dzeja. Tas sakausēts vienā. Leņiņisma ideju aizrauts, viņš saprot rakstniecību kā propagandētāju, kā darba cilvēku domu un izjūtu paudēju, kā visa tā apliecinātāju, kas mūs virza uz komunismu. Tādēļ nekādi nomaldi, subjektivistiski aizplivurojumi nevar ielauzties un aizvirzīt Imanta Ziedoņa dzeju pa mūsu ideoloģijai svešiem sāncēļiem."

To, cik jautājums par kritikas attieksmi ir aktuāls, apliecina V.Līvēznieka zīmīte I.Ziedonim, kurā viņš atstāsta A.Upīša teikto: Kalniņš labs kritiķis, taču nav šķīris lirisko varoni no paša autora.

Kaut kas ir mainījies — kritika tikai reaģē uz I.Ziedoņa dzejā sajūtam. Dzejnieks, kurš ir ienācis literatūrā ar darba tēmu, ir kļuvis liriskāks, dziļāks. Gluži nepārprotami to atklāj 1964. gada maijā Olgai Lisovskai no Maskavas rakstītais par scenārija ieceri filmai, kas būtu veltīta Sociālistiskā Darba varonim Harijam Lidakam:

“Pats Harijs nav nekas sevišķs, un tā tas arī tiks traktēts: jūra un krasts, zeme un enkurs. [..]

Tad klausies, no kā izaugs Līdaks:

No dabas un bērnu pirmajiem priekiem un pirmā darba.

No jaunības priekiem, ballītēm un mīlestības.

No šīm sirmajām galvām, vecajām rokām un alus pudeļu kakliņiem.

No šiem vīriem darbā un sievietēm ikdienā.

No šiem kapiem un pieminekļiem.

Izauga viņi — jaunie zvejnieki. Harijs Līdaks ir viens no viņiem un parādīsies tikai filmiņas beigās.” (RM, 322797)

Šajā sējumā nav ietverti dzejoļi: “Prasiet tiem, kas raduši postīt un svilināt...”, “Cilvēkbērni”, “Karēlijas bērzs”, “Nākotnes griba”, “Ekskavators un Pērkons”, “Puķuzirnis”, “Pelēkais puika un Cēlājs” (nav arī cikla virsraksta “Vakarskola”), “Par pelnīšanu”, “Sirdis un pulksteņi”, “Sievai”, “Redzi, māšuk, kā tie gadi skrien...”, “Laika deglis”. Dzejnieks atteicies arī no krājuma sadalījuma nodalās.

MOTOCIKLS

R., 1965, 16 000 eks. Mākslinieks K.Goldmanis

1964. gada jūnijā I.Ziedonis pabeidz studijas Maskavā, septembrī tiek pabeigts scenārijs dokumentālajai filmai “Gada reportāža 25”, un 1965. gada rudenī iznāk dzejoļu krājums “Motocikls”. Tajā ir dzejolis “Lielums — mazums”, un šai dzejolī lasām:

Cik mēs vienkārši mērām: divās dimensijās arumu,

Trīs dimensijās — kubikmetrus un sterus.

Tā var izmērīt darba augstumu, platumu, garumu,

Bet darba varonību — tā neizmērīs.

[..]

Mazā mikropasaule ir tā radītāja un cēlāja,

Ja viņa apjauž sevi, šī mikropasaule sīkā.

Tas nu ir manifestēts. "Motocikls" aiziet prom no kaili sociālas darba izpratnes — dziļumā, horizontos. Tieši tā to uztver arī kritika un lasītāji, tikai reakcija ir nereti polāra.

1965. gada 13. novembrī publicēts Imanta Auziņa raksts "Nepieticība" par Imanta Ziedoņa dzejoļu krājumu "Motocikls" (Lit. un Māksla) — līdzsvarots, visai precīzs:

"..daudz ko no XX gadsimta pilsētnieciskās civilizācijas, sadzīves ārišķībām viņš (I.Ziedonis — A.R.) nemil, viņa ētiskie un estētiskie ideāli sakņojas dabai tuva darba cilvēka pasaulē. Sakņojas, bet tiecas augstāk — pēc dvēseles un gara kultūras, kāda piemītusi lielajiem domātājiem, māksliniekiem. [..]

..esmu dzirdējis, ka daži uzskata pirmo krājumu "Zemes un sapņu smilts" par labāko. Esot "viengabalaināks".

Varbūt.

Bet tā bija vienpusīga viengabalainība. Ziedonis ir dedzīgs polemizētājs (starp citu, šo viņa īpašību kopš pirmās grāmatas nav uzsveris neviens — Ziedonim gandrīz ik dzejolis ir arī miniatūra "diskusija" par cilvēku morāli, skaistuma izpratni dzīvē un mākslā...). Aizraudamies ar paša formulētās "darba dzejas" veidošanu, viņš nevarēja izvairīties no zināmas ārējās darba cildināšanas, dzejoļiem radās utilitārisma piegārša, bet liela dzeja to necieš. "Sirds dinamītā" sekoja straujš padziļinājums. [..]

Nelaime vēl tāda, ka pirmajā grāmatā vārsmas ar retiem izņēmumiem raksturoja tikai f i z i s k u darbu: veseri, vateņi, grāvja arkli, ekskavatori veda pie darba jēdziena mākslīgas sašaurināšanas, atraujot fizisko darbu no garīgā. Tā radās mākslīgas problēmas. "Motociklam" tāda vienpusība sveša."

Pēc "Motocikla" rodas arī pirmais teorētiskākais mēģinājums apjaust I.Ziedoņa poētiku — Mārtiņa Poiša raksts "Es esmu kartupeļa zieds..." (Karogs, 1966, N° 6). Tajā uzrādītas būtiskas I.Ziedoņa dzejas stilistikas iezīmes, to skaitā arī leksikas lietojuma īpatnības:

"Leksikas izvēlē daudz lielāka līdzība starp Vācieti un Lasmani nekā starp Vācieti un Ziedoni, jo pēdējais principā neatzīst dzejismus, augsto stilu. Visu izšķir saturs — domu, jūtu un atziņu dziļums un spēks, nevis izteiksmes forma. Ja I.Ziedoņa dzejoļos nebūtu liela, spēcīga satura, viņa prozaiskā izteiksme droši vien kļūtu nebaudāma."

"Motocikls" ir izraisījis lasītāju dzīvu interesi.

A. un M. Kļaviņi no Tērvetes raksta:

"Dziļums tik liels, ka grūti, ļoti grūti lasīt ikvienu "Motocikla" dzejoli, lai sirdi neiesāpētos." (1965, 27. dec.)

Līdzīgas izjūtas pauž Andris Vējāns savā rakstā "Meklējumu bangās" (Karogs, 1966, N° 2), kurā piemin "populārības vainagu":

"Šis vainags tagad rotā Imantu Ziedoni, un tas labi turas dzejnieka brāzmainajā matu cekulā. Viņš savu trešo dzejoļu krājumu nosaucis dzejai drusku neparasti — par "Motociklu". (Tāpēc dažās lauku grāmatnīcās krājums iegūla tehniskās literatūras nodalījumā, jo kaislīgie motobraucēji, paņēmuši savādo "rokasgrāmatu", tūdaļ to atlika atpakaļ plauktā.) [..]

Kad es lasu I. Ziedoņa jaunāko grāmatu, mani apņēma dažādas sajūtas: brīžam gribas smieties, it kā pošoties tālam un pārgalvīgam braucienam, tad, it kā no bērnības pļāvām atbridusi, uzplijas smeldze (varbūt to atnes Latgales ozoli, kas Ziedonim atgādina milzīgus svečturus ar mēness ugunīm zaros?)..."

Dzejoli ar nosaukumu "Nelasīt!" publicē Anna Sakse (Lit. un Māksla, 1966, 25. jūn.), tajā rakstniece ar ironiju vērsas pie mietpilsoņiem:

Ja jūs gribat klusi un mierīgi dzīvot,

nelasiet Ojāra Vācieša dzeju.

Imantu Ziedoni nelasiet.

Nelasiet Imantu Auziņu.

Nelasiet! Nelasiet!

Tomēr to, ka ir izskanējuši arī pretēji viedokļi, apliecina I. Ziedoņa raksts "Par atbildību" (Karogs, 1966, N° 2), kurā runāts par iespaidiem RS kongresā, skarot diskusiju par I. Ziedoņa dzejoli "Bet, velns parāvis, kāpēc kārtis neaug?...":

"Vēl joprojām ass un asi aktuāls ir un būs jautājums par dzejnieku subjektīvās patiesības un objektīvās dzīves patiesības vienību vai sadursmēm.

"Daudz ko reāli neiespējamu pieņemam un saprotam dzejas nosacītajā tēlainībā, taču ne dzejnieka tieši teikto subjektīvo vēlmju nedabiskās dīvainības, kā, par piemēru, lai sniegs ir melns un krit uz augšu," debatēs sacīja V. Valeinis.

Es nedomāju, ka tās ir "subjektīvo vēlmju nedabiskas dīvainības". Tā ir tā pati nosacītība, kas V. Valeiņa minētajā tautas dziesmas rindā "Dziedot dzimu, dziedot augu", tikai stilistiski pretenciozākā manierē izteikta. Un man vēl līdz šai

dienai ir neskaids, kur es esmu dzejoli "Bet, velns parāvis, kāpēc kārtis neaug?... " grēkojis pret objektīvo patiesību. Tā taču jūtama visā kontekstā: apiņi un jūs visi, kas augat, meklējiet draudzību un mīlestību, ap kuru vīties un kas nebeidzas, meklējiet domu, ideju vai vadmotīvu, kas aug jums pa priekšu un nebeidzas!

Tad kāpēc es nevaru prasīt, lai kārtis aug?

"Ja vēl dzejoli šis jautājums būtu ieturēts no apiņa viedokļa, tad būtu vieglāk to pieņemt," kongresa laikā sacīja V.Valeinis.

Vieglāk pieņemt... Tur jau tā nelaime. Mēs sargāties no tā, ko mums grūtāk pieņemt. Un noraidām to. Bet vai objektīvās vai paša kritiķa subjektīvās patiesības vārdā? Tiešām — kāds gan objektīvās patiesības postulāts liedz V.Valeinim pieņemt dzejnieka prasību pēc neierobežotas augšanas iespējām?

Domāju, ka šis sīkais strīds nebija kongresa tribīnes cienīgs, bet, ja tas tomēr paņēma daļu no kongresa debatēm paredzētā laika, tad jau tas vien liecina, ka ar stilistikas izpēti mūsu literatūras kritikā un literatūras zinātnē ir bēdīgi un ka jāsāk tūlī un nekavējoties plašākas runas, darbi un raksti par stila jautājumiem, stila meklējumiem, eksperimentiem, atradumiem un apgrēcībām."

Kad I.Ziedonis tiek izvirzīts par kandidātu Vissavienības Ļeņina komjaunatnes prēmijai, laikraksts "Pad. Jaunatne" 1967.gada 13. augustā aicina lasītājus izteikt domas par I.Ziedoņa devumu literatūrā. Aina, kas izveidojas, ir visai interesanta: lasītāji uzsver dzejnieka milzīgo popularitāti, ietekmi uz viņiem. Lasītāja L.Vagale saka:

"Imants Ziedonis ir pirmais dzejnieks, kas mani ierosināja apmeklēt dzejas un dzejnieku vakarus. Un ne tikai mani vien."

O.Potreki, komjaunatnes darbinieks:

"Imants Ziedonis nav mans mīļākais dzejnieks, bet ir cilvēks, kurš pelnījis, lai viņam piešķirtu prēmiju."

E.Šauriņa no Madonas raksta tikai par vienu dzejoli, kas viņai kļuvis visvajadzīgākais, bet rīdziniece A.Lesiņa savu sajūsmu par I.Ziedoni un latviešu jaunāko dzeju mēģinājusi izteikt dzejoli.

Kombināta "Māksla" audēja A.Kleinkofe saka:

"Ja līdz šodienai manas visiemīļotākās grāmatas bija Raiņa

darbi un A.Grīna grāmata "Sārtās buras", tad tagad tām pievienojas Imanta Ziedoņa dzeja."

Ārzemju latvieši G.Grava rakstā "Novators, kam apvāršņi par tuvu" (Jaunā Gaita, № 57) un Gunārs Irbe rakstā "Sevi un tagadnes pagātnē" (Jaunā Gaita, № 74) atzīmē I.Ziedoņa dzejas pickļaušanos modernajai pasaules dzejai, līdzīgas domas — par latvisku, modernu možumu I.Ziedoņa dzejā — pauž Andrejs Irbe vēstulē I.Ziedonim un M.Čaklajam (1967, 29.jūn.). No kurienes šis modernums? No iekšējā nemiera. Arī A.Vējāns savā rakstā to ieskicē:

"Imants Ziedonis, vadot kādu sanākumi Rakstnieku savienībā, nespēj necik ilgi noturēties pie prezidija galda. Nē, tas nav viņa dabā: viņš jau pēc brīža ir augšā, pastaigājas pa telpu, nezina kādos domu ceļos klistot. Viena roka kabatā, matu šķipsnas pland pa gaisu kā pusnakts vējains karogs. Un dzejoļos tikpat krasi izpaužas šīs autora rakstura īpašības: nepacietīgums, mūžīgs nemiers, karsta vēlēšanās katru mīļu sekundi cieši sagrābt plaukstā."

Un Armīns Lejiņš rakstā "Kā būvēt poētisku "Motociklu"..." (Pad. Jaunatne, 1966, 20.febr.) stāsta par to, kā Maskavā Literatūras institūta kopmītņu septītā stāva istabā I.Ziedonis kārtojis dzejoļu krājumu:

"Vispirms man jāapraksta, kāds svētīgs un spēcīgs, īsti maskaviska vēriena lietus toreiz nolija uz mūsu domām un jūtām. (Mēs — tie ir Augstāko literatūras kursu, Augstāko režisoru kursu un Augstāko scenāristu kursu klausītāji.)

...Lekcijas sarunas: stāsta ievērojami padomju rakstnieki, režisori, filozofi, fiziķi, biologi... Padomju filmu pirmizrādes... Amerikāņu tautas dziesmu popularizētāja Pita Sigeras vakars... Dienvidslāvu primitivistu gleznas... Ahmaduļinas, Vozņesenska jaunākās dzejas... Bukinistiski retumi — Cvetajeva, Hļebņikovs, Bagrickis... Vahtangova teātra skolas absolventu izrāde "Krietnais cilvēks no Sečuanas"... Itāliešu, poļu, angļu, grieķu teātru viesizrādes... Saruna — strīds ar amerikāņu dramaturgu Edvardu Olbiju... Vakari Centrālajā literātu namā... Itāliešu aktiera Vitorio Gasmana vakars Centrālajā kinonamā...

Katru dienu kaut kas jauns.

Dažbrīd šķīta, ka nosliksim šajos jaunumu plūdus, pazaudēsim orientāciju, pārgursim, nespēsīm "sagremot".

Domāju, ka Imants veiklāk nekā pārējie izkļuva ārā — uz sava krasta, turēdams rokas uz sava "Motocikla" stūres. Viņš

prata ātri atlasīt isto vērtību akmeņus, tieši tos, ar kuriem bruģēt ceļu "Motociklam".

Un jau pirms kāda laika — 1962. gada 11. oktobrī — I.Ziedoņš rakstīja no Maskavas V.Līvzemniekam:

"Lasu angļu valodā tādas grāmatas, par kurām Tev prātā nevar ienākt. Te ir pieejamas. [...] Zini, es te pamatīgi izskološos. Vēl jo vairāk tāpēc, ka spēju ņemt tikai to, ko man vajag. Ja lasa to, ko esmu dzirdējis, tad lekcijās rakstu vēstules.

Par literatūru priekšstats plašāks — mums te lasa fragmentus no visiem ārzemniekiem. Džeimss Džoiss, Kafka utt." (RM, 110850)

Dzejnieka skats ir kļuvis plašāks. 1967. gada 29. septembrī J. Raiņa Dailes teātrī ir pirmizrāde — modernais režisors Pēteris Pētersons, modernais scenogrāfs Kurts Fridrihsons, modernais komponists Imants Kalniņš ir darbībā atrisinājuši modernā dzejnieka Imanta Ziedoņa dzejoļu krājumu "Motocikls". Izrādes ir izpirktas un pārpildītas, un pat analītiski piekasīgais kritiķis Arvīds Grigulis, smalki izanalizējis izrādi, atzīst:

"Kā īpašs solis uz priekšu dzejas teātra veidošanā uzskatāms Akadēmiskā J.Raiņa Valsts Dailes teātra inscenējums "Motocikls". (Cīņa, 1967, 12. sept.)

Šajā sējumā nav iekļauti dzejoļi: "Talanti", "Jau caur Donelaiša gadalaikiem...", "9. Maijs Sarkanajā laukumā", "Ir kluss. Un ir vēls...", "Kāzu dienā", "Bezdelīgu un cilvēku bērniem", "Lielums — mazums", "No cikla "Adatu terapija"", "Aiz sarkanām teltīm".

Izdarīta izmaiņa dzejoļi "Nemiens ir tavas acis, meklējot mani" (176. lpp.). Krājumā 5. panta pēdējā rinda — "un vēl nepiecelti snauz manas dzīves kazarmās". Manuskriptā — "un vēl nepiecelti snauz manas dvēseles kazarmās". Rakstos — kā manuskriptā.

ES IEEJU SEVĪ

R., 1968, 33 000 eks. Mākslinieks Ā.Lielais

Krājums turpina akcentēt polemiskās notis literārajā procesā. I.Ziedoņa dzejas liriskais varonis, kas nereti tiek identificēts ar pašu dzejnieku, kā tas sākās jau ar pirmo krājumu, izraisa gan iebildumus, gan aizstāvību. Šo situāciju fiksējis Jānis Plotnieks

rakstā "Šai recenzijai beigu nav..." (Lit. un Māksla, 1968, 28. sept.):

" — Imants Ziedonis ir rupjš!

— Fui, viņš lamājas un spļauj pār plecu!

Apmēram tādu sarunu risināja dažas dzejas cienītājas, kas lēnā solī nāca no kāda literāra vakara universitātes aulā. Bet puīši un meitenes, nākdami no tā paša sarīkojuma, sprieda savādāk:

— Goda vārds, labāks nekā Jevtušenko!

— Vācietis un Ziedonis — tā ir klase par sevi. [..]

Bet Imants Ziedonis jau tieši apzināti vēlas panākt tādu lasītāja "par" vai "pret" attieksmi pret savu dzeju, jo nav taču novecojusies senā patiesība: sabiedrībai vienaldzīgs mākslas darbs — tā ir mākslinieka nāve."

Divējāda attieksme ir jau krājumā ietvertās dzejas pamatā, un par to runā arī recenzenti. Uldis Leinerts raksta:

"Pirmais krājuma cikls "Tēze — antitēze" veidots no tēlu un domu pretstatu pilniem divdaļīgiem dzejoļiem. Imants Ziedonis bieži raksta šādus dialektiski izpētošus, vairākdaļīgus dzejoļus, kuros savu viedokli aizstāv, vērsdamies pret paša skaidri un nesaudzīgi atklātu antitēzi, tādējādi atbrīvodamies no retorikas un didaktikas, kas pirmajos krājumos vietumis vēl iezīmējās. [..] Strīdas nesavtīgais ar savtīgo, ticīgais ar neticīgo, īstais ar banālo un varošais ar nevarīgo — strīdas, bet pārliecina vienmēr nesavtīgais, īstais, varošais. Tās gan ir mūžsenas patiesības, seni pretstati un zināmi secinājumi, taču dzejnieka temperaments un svaigais mākslinieciskās atklāsmes veids mūsos izraisa pirmreizēju pārdzīvojumu."

Arnolda Būmaņa uzskats ir līdzīgs:

"Visam krājumam, atskaitot dažus dzejoļus par mīlestību un filozofisko ciklu "Trīsžuburi", cauri stiepjas frontes linija, kuras vienā pusē ir dzejnieks — "es" un viņa liriskais varonis, kas šoreiz būtībā ir viens un tas pats, otrā — šie "viens otrs", "jūs", sapelējušās galvas, likās muguras, ķerkstošās vārnas un tamlīdzīgi ļautiņi, lielāka vai mazāka izmēra neliēši, pret kuriem tad dzejnieks raيدا savus dusmu zibeņus, ienaida granātas. [..]

I.Ziedoņa krājumā "Es ieeju sevi" nav grūti konstatēt, ka pārsvarā autors ir intelektuālā virziena dzejnieks, kuram nav sveša arī emocionalitāte, noskaņa."

Tomēr arī A.Būmanim par sarežģītu ir izrādījusies, piemēram, dzejoļa "Neesiet tik pārmērīgi lieli..." tēlainība, jo viņš raksta:

"Bet ir jākonstatē, ka dzejnieka talanta spriegums brīžiem izvērties tukšā ugunošanā, sak, redziet, kādus kūleņus es protu mest. [...] Mēs negribam dzejniekam aizliegt "spēlēties ar savu kāju ikšķiem", tikai apšaubām, ka tas būtu "sabiedriski ļoti nozīmīgi"."

Lielu "bet" saka Roberts Sēlis vēstulē Ingridai Sokolovai, salīdzinājumā ar lāci piesaucot tēlus no I.Ziedoņa dzejoļa "Es ticu, ka putns ir viegls un brīvs...":

"Kas tiek saskrīvēts dzejā, pa lielākai daļai iet pāri manai saprašānai. Pat tāds man agrāk iemīļots dzejnieks kā Imants Ziedonis man vairs nav pieņemams. Viņa "Es ieeju sevi" ir pilns pašiedomības, lielmanības, it kā, strostējot cilvēces ļaunumus, viņš būtu uzkāpis augstā patiesības kalnā. Un jo lielāks ļaunums pašam dzejniekam, ja šajā patiesības kalnā neredz neko labu un cilvēcīgu. Viņš no tiesas ir lācis, kas iemests sprostā un durvis aizcirstas ciet. Nekas vairāk arī neatliek kā zist savu ķepu un rūkt uz citiem." (RM, 320918)

1969. gada 4. martā notiek I.Ziedoņa dzejas vakars Valmieras kultūras namā, un 15. martā Valmieras rajona laikrakstā "Liesma" ir publicēts skolotāja E.Jirgensona raksts "Dzejnieks un klausītājs", kurā teikts:

"Valmieras dzejas draugi vienmēr ir guvuši skaistus, saviļņojošus, prieka pilnus mirkļus, tiekoties ar mūsu republikas izcilajiem rakstniekiem. To pašu varētu teikt arī par neseno tikšanos ar dzejnieku Imantu Ziedoni, ja tikai šoreiz nebūtu bijusi jūtama viņa rezervētā, gribētos teikt — pat augstprātīgā attieksme pret saviem klausītājiem. Visspilgtāk tas izpaudās debatēs, kad mūsu viesis izklāstīja teoriju, kas izraisa nopietnus iebildumus. Imants Ziedonis kategoriski noraidīja klausītāju izteikto domu, ka būtu vēlams palielināt dzejas grāmatu tirāžu, lai pēc iespējas vairāk dzejas cienītāju varētu tās iegādāties. Pēc dzejnieka domām, tāda mākslas masveidība tikai novedot pie nopietnas, pilnvērtīgas mākslas noplicināšanas."

Tā bija atsaukšanās uz dzejnieka repliku, kurā dzejoļu krājuma popularitāte tika salīdzināta ar biežāk vai plānāk apsmērētu sviestmaizi vai eļļas kārtiņu virs ūdens: jo lielāka dzejas popularitāte, jo lielāka diķa virsma, jo eļļas kārtiņa plānāka un plānāka.

Un turpat līdzās — pretējs viedoklis: 1970. gada 13. septembrī publicētais Jelgavas 1. vidusskolas direktora G.Gudermana raksts "Mācisim iemilēt skaistumu" (Cīņa):

"..līdz brīdim, kad skolā, kur pērn strādāju, ieradās Imants Ziedonis, daļa audzēkņu ne sevišķi aizrāvās ar viņa dzeju. Pēc tam ikviens meklēja viņa daiļdarbus."

1969. gada 4. aprīlī notiek dzejas uzveduma "Es ieeju sevī" pirmizrāde Jelgavas A.Alunāna Tautas teātri, bet decembrī — pirmizrāde filozofiskai pantomīmai "Ceļš" pēc I.Ziedoņa dzejas motīviem Tautas ansambļa "Rīgas pantomīma" iestudējumā. I.Ziedoņa dzeja ir sākusi savu patstāvīgu dzīvi, un vērtējumi kļūst par tās subjektīvu komentāru, retumis — par interpretāciju, vēl retāk — par dzejas ietekmētāju.

Šajā sējumā nav veltījuma dzejoļa "Uz Ševčenko pieminēkļa kāpēm".

KĀ SVECE DEG

R., 1971, 33 000 eks. Mākslinieks A.Stankevičs

1971. gada aprīlī I.Ziedonis rakstā "Četri sola. Vai četri dod?" (Liesma) par Andra Bergmaņa dzejoļu krājumu "Uzdāvini man tīru sniegu" raksta:

"..jūtu intensitāte arī ir dzejas saturs. Ne tikai domas un jūtas, bet tieši pati intensitāte, intensīvie ritmi."

Varbūt tieši tos nav spējīga tvert kritika I.Ziedoņa jaunajā dzejoļu krājumā, tādēļ ir tik maz recenziju. Nopietnākais jeb dziļākais no tiem ir O.Vācieša raksts "Imanta Ziedoņa trīs gadi" (Jaunās Grāmatas, 1971, № 8):

"(1967—70). Dieva dēļ, nedomājiet, ka visi dzejoļi Imanta Ziedoņa jaunajā krājumā "Kā svece deg" radušies trijos gados — šajā laika posmā viņi ir tikai uzrakstīti uz papīra. Es saku — "viņi", nevis "tie". Viņi — dzīvie, viņi, kuru dzimšanu nekāds superspiēgs neuzzinās un kuru nāvi neizzilēs nekāda superčigāniete. Ar drauga tiesībām apgalvoju, ka dažus no šiem dzejoļiem esmu sastapis jau agrāk — tad, kad Imants pats varbūt vēl viņus īsti nebija apzinājis, bet nejaušs žests, vārds vai intonācija nodeva to kritisko masu, kas viņā krājas un ko nevar noslēpt. [..]

"Kā svece deg" ir patiesa un nopietna māksla. [...] Neslēpsim, ka tā savas piesātinātības, daudzpusības un vēriena ziņā ir sarežģīta grāmata un lasītājam nāksies būt gluži vai Kopernikam. Tajā atsedzas mūsu gadsimta (to jūs izlasīsit nepārprotami) gados jauna (tas arī ir noprecizēts) cilvēka personība ar visu tās vitālo iesniegšanos, principiālu nokoordinēšanos šodienā un vitālu sniegšanos nākotnē. Turklāt par pagātņi, tagadni un nākotni Imants Ziedonis runā gandrīz vai vienādi bagātu emociju un intonāciju gammu. Dzejnieki parasti vismaz vienā no šiem punktiem ir slimi: par pagātņi — vai nu totāla uzšķaudišana, vai uzpūderēšana, šodienā — vai nu vezums optimisma, vai pesimisma grāvī, par nākotni — vai nu rožainas brilles un bezatbildīga teļa sajūsma, vai ar "kas man par daļu" aizmaskēta apātija. I.Ziedoņa interese par to, kas bijis un kas būs, sakņojas viņa attieksmē pret šodienu, ar visu cilvēka rīcībā esošo domu un jūtu gammu viņš vienlīdz brīvi jūtas visos notikumu un pārdzīvojumu attālumos, tāpēc "Kā svece deg" izveidojusies par plašu un ietilpīgu dvēseles panorāmu. [...] "Kā svece deg" ir grāmata ar punkta raksturu. Un aiz tās sekos nevis turpinājums, bet jauns teikums — jauns darbs. Bet atstāsim to dzejnieka ziņā."

Tas arī ir nopietnākais vērtējums. Lasītāji, dzeju intuitīvi tverot, secina to pašu. Piemēram, 1971. gada 6. oktobrī (pasta zīmogs) skolotāja Ruta Jaunskunga no Tukuma raksta Mirdzai Ķempei:

"Laimējās man iegādāties Im. Ziedoņa pēdējo dzeju grāmatiņu "Kā svece deg". Ļoti, ļoti patik viņa patiesie dzejoļi. Domāju, ka viņš varbūt kādreiz ieņems noteiktu vietu pasaules literatūrā. Vai viņš ir arī tikpat labs cilvēks kā dzejnieks? Kaut nu tā bijis!" (RM, 330724)

Literārās tikšanās ar lasītājiem ir pārpildītas, un pēc kādas no tām, kas notika 1971. gada 11. novembrī Rakstnieku grāmatnīcā, kāds lasītājs (paraksts nesalasāms, iespējams, J.Ozoliņš) raksta Imantam Ziedonim:

"Biju grāmatnīcā uz tikšanos ar Jums un esmu ļoti priecīgs, ka to izdarīju. Tā palīdzēja drusciņ vairāk ar Jums iepazīties un izprast. [...] Bez dzejas nekad neesmu varējis iztikt. Negribu lielities un neesmu arī skaitījis, bet zinu galvā vismaz vairākus simtus labas dzejas (arī krievu autoru), ko mīlu palaiķam pie sevis atkārtot, piem., ceļojumos, pārgājienu laikā. [...]"

Un tagad, kad Jūs teicāt sanāksmē, ka daļa no mums esot tur atnākusi, kas patiešām saprotot dzeju, bet daļa, kas nesaprotot un tikai modes pēc ieradusēs, tad es sajutos kā iedalīts pēdējo pusē. Jo es tiešām nesaprotu tikpat kā neko no Jūsu krājuma degošā svecē. Bet tikpat grūti man ir izprast arī Auziņa, Vācieša un citu ražojumus.

Varbūt esmu palicis par vecu — dzeja esot jauno, iemilējušos daļa. Jūsu cienītāji arī ir galvenā kārtā jaunatne. [..]

Esmu lasījis avīzē par kādu dzejnieku kā cildinājumu, ka viņa dzejas grāmatu izpirkuši veikalos pāris stundās. Jūs gan laikam paši zināsiet, ka veikalos Jūsu dzejas grāmatiņas nemaz atklāti nepārdod. Tās izsniedz pārdevējas tikai savām paziņām vai pircējiem, kam grib parādīt sevišķu labvēlību. [..]

Atļaušos izrakstīt dažas manas piezīmes Jūsu jaunajā krājumā "Kā svece deg". Pēc pirmās vilšanās es tomēr sevi piespiedu izlasīt visu līdz galam. Patika 2. lapp. Stankeviča zīmējums un grāmatiņas beigās divas pēdējās dzejas: "Visvairāk sava laika žēl" un "Kā svece deg". [..]

Daudzas dzejas man atgādina jautro un asprātīgo kluba rotaļu, kurā katrs dalībnieks pēc kārtas veido dzejā vienu rindiņu. Bet arī tur tiek prasīts, lai būtu kāda sakarība un jēga. Jums bieži tādas trūkst. [..]

Un kā man kādreiz patika Jūsu "Asfalts un ievas", dzejolis, kas tik tuvs katram, kas izpratis ceļojuma prieku. Par to vien esmu Jums pateicīgs, jo esmu to pievienojis savai kolekcijai."

Neizpratnes pilns ir Arvīda Plauža raksts "Kad baltā dzejas liesma spēkojas ar vēju" (Skola un Ģimene, 1972, № 1). Par dzejoli "Pāri zemei zaļa zāle viz..." viņš raksta ar vulgār-socioloģisko pieeju:

"Šeit uzsvērts, ka ir svarīgi, lai turpinātos sabiedrības mūžs, tāpēc jaunpiedzimušās paaudzes labā jāvairās no maznozīmīgām ķildām."

Citur — mēģina formulēt jēgu tur, kur viņš to īsti nesaskata:

"...simbolisko sveces liesmu baida vējš. Šie darbi skan smeldzoši, pat izmisīgi. [..]

Tomēr kopumā jaunākajā krājumā jūtams kaujiniecisks dzīves vērtējums, tāpēc būtu nepareizi apgalvot, ka krājums ir pesimistisks. [..]

Saviem laikabiedriem I.Ziedonis izvērza augstas prasības, laikabiedru liktenis dzejniekam nav vienaldzīgs. [..]

Dzejoli "Jaungada ķēmdziesmiņa" aprakstītas kaut kādas ķīvišu kliedzienu aplidotas spokainas būtnes. Nav viegli izprast atsevišķu vārdu ("ķēmi", "ķēmenes", "paķēmināties") patieso nozīmi. Divas rindiņas, kur aprakstīti dažu ķēmiģi ģērbušos jauniešu modes untumi, it kā atver lasītājam acis. Šo jauniešu "oriģinalitāte" ir tikpat nereāla kā autora attēlotās būtnes.

Diemžēl kritiskā attieksme pret viltus oriģinalitāti izzūd dzejoļos: "Ū, kā gribas — ū, kā šonakt kliegšu!...", "Man bezmiegs atkal nogriež galvas pusi", "Stabilitāte", "Liriskais varonis". Visi minētie darbi lielākā vai mazākā mērā ir nesaprotami, un arī katram atsevišķam dzejolim piemīt vēl īpašas "kropļības". [..]

Rodas pārlicība, ka dzejnieks, kas bieži raksta ar lielu spēku, nopietnību, atklātību, smalkjūtību, sirsnību, šoreiz tomēr nebija spējīgs sakopot krājumu ar kvalitatīvi līdzvērtīgiem darbiem."

G. Irbes raksts "Starp skala galiem" (Jaunā Gaita, № 89) iezīmē citu perspektīvu:

"Kā svece deg" ir ne tikai ārkārtīgi viengabalains krājums, bet no tā, simboliski runājot, izskalots laukā arī viss liekais. [..] Ziedoņa dzeja ieguvusi, nekļūdama par atdarinājumu, kaut ko no mūsu, no latviešu tautasdziesmas: tā ir priekšmetīga, tieša dzeja, kurai sveša izplūšana prātošanā vai izskaistinājumos, tajā nav "dzejisko vārdu", bet daudzi "nedzejiskie" tur piesaka savas potenciālās vērtības, nolikti pareizā vietā dzejas kontekstā. [..]

Sasprindzinātā vēlme no pārejošā izkristalizēt noturīgo kļūst Ziedoņa dzejā par tās nemiera pilno piesātinātību, par pastāvīgu konfrontēšanos ar lietām un parādībām, kas iedarbojas kā modinātāji, kā saucēji, kā balsis, no kurām bēgtin nevar aizbēgt. [..] Vienkārša, konkrēta aina un neparasti šo vienkāršo ainu savienojumi Ziedonim ir raksturīgi un dod viņam iespēju pievērst lasītāja skatu jaunām, neapjaustām perspektīvām, kaut kam, ko, ērti zvilnējot novienkāršotā domāšanā, uzskatām pat par absurdu, istenībā neiespējamu. [..] Ziedoņa atveidojumā šis neparastais, "pārreālais" iznirst lasītāja gara acu priekšā dabiskā dzejas izaugsmes ceļā kā fantāzijas rosīguma rezultāts.

Ziedoņa "sirreālisms" izaug no vienkāršas, konkrētas īstenības. [...] Var jautāt, kāpēc viņš savos meklējumos nav gājis virzienā, kas radnieciskāks moderno Rietumu metropoļu dzejas konstrukcijas meklētāju ievirzēm. Viņa varēšanu nav pamata apšaubīt, par drikstēšanu var strīdēties. Bet tad arī jārunā par vajadzēšanu. Ziedoņa dzeja ir tikai šķietami tradicionāla, parasta. Īstenībā tā ir neatdarināmi "ziedoniska" un tiecas uz formas iekšējās struktūras jaunradi. Un vēlreiz jāatkārto: viņa dzejā ir nomanāma dziļi izjusta tieksme pieslēgties latviešu tautas dzejas radošajiem principiem. [...]

Šī ir kodoldzeja; šī ir dzeja, kurā maz dzejas vārdu, bet daudz dzejas enerģijas ik vārdā. Tik bieži negadās, ka tādi krājumi lec laukā pa spiestuvju mutēm, tāpēc, lai velns parauj, es saku: lasiet! Kļūs labāk!" "Tās ir rindas no pārjūras. Un tās norāda jaunu jēdzienu — "sirreāls", ko vietējie kritiķi minēt neprata vai netika to lietot laisti," piezīmē I.Ziedonis šodien.

Bet mājās — klusums. Arvien lielāks kļūst klusums ap I.Ziedoņa dzeju kritikā, un likumsakarīgs liekas I.Ziedoņa raksts "Par "optimālās oriģinalitātes mēru", profesionālu dzeju un pašdarbību" (Lit. un Māksla, 1972, 15. janv.), kurā rakstīts:

"Kā pateikt labi gribošam pilsoniskam, partijiski un tautiski izturētam rakstītājam tā, lai viņu neaizvainotu, ka viņš aizvaino manas mākslinieka jūtas un diskreditē īstas mākslas līmenī esošo literatūru? [...]

Mums augsts dzejas popularitātes līmenis, bet literatūrzinātniskās domas, lingvistiskās domas, socioloģiskās domas, demogrāfiskās domas, kultūrvēsturiskās domas svirs tajā vēl zems.

Mūsu dzejas kritikas (un vispār kritikas) vārgums lielā mērā izskaidrojams tikai ar teorētiskā un vispārkulturālā vērienīguma trūkumu."

Šī distances izjūta aug augumā, bet dzejnieka un viņa sapratēju teiktajā mazāk kļūst aizstāvēšanās un taisnošanās intonāciju. Abas puses (saprātēji un nesaprātēji) sāk apjaust savu atšķirību.

Šajā sējumā nav veltījuma dzejoļu "Jāni Grotu aizvadot" un "Es nesaprotu ne vārda...".

Anita Rožkalne,
filoloģijas doktore

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI

Nodaļā apkopoti mākslinieciski augstvērtīgākie dzejoļi no autora rokrakstiem un publikācijām periodikā līdz 1971. gadam. Komentējot dzejoļus, ja tas bijis iespējams, norādīts uzrakstīšanas laiks un sākotnēji paredzētā vieta kādā no krājumiem. Norādīts pirmpublicējumu avots.

Es gribu fokusā. Pirmpubl.: Pad. Jaunatne, 1963, 28. jūl.

"Mēs skūpstījāmie kapsētā starp krustiem..." Sarakst. 60. gadu sākumā.

"Mums bija govš..." Pirmpubl.: Zvaigzne, 1968, № 9, 3. lpp.

Kijevas ceriņi. Paredzēts krāj. "Motocikls". Pirmpubl.: Liesma, 1966, № 9, 2. lpp.

"Aiz loga zaro telefona stabs..." Sarakst. 1965.

"Es nemāku gaidīt..." Sarakst. 1968. Paredzēts krāj. "Es ieeju sevī".

"Pa ceļu iet mašinas..." Sarakst. 1968.

Trejžuburis. Sarakst. 60. gadu beigās.

Šaubas un maksimālisms. Pirmpubl.: Zvaigzne, 1966, № 17, 4. lpp.

Avīzi lasot. Sarakst. 60. gadu beigās.

"Kad es piedzimšu, lai mana māte..." Sarakst. 60. gadu beigās.

"Pienāk dzīvē tāds laiks..." Paredzēts krāj. "Kā svece deg". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1969, 6. sept., 6. lpp.

Balāde par lielo gulēšanu. Sarakst. 1968. Paredzēts krāj. "Es ieeju sevī".

Par lieki un neliēki pavadītām stundām. Pirmpubl.: Karogs, 1968, № 3, 53., 54. lpp.

Literārā konsultācija. Paredzēts grām. "Dzejas diena" (1968).

Cikls "Literatūras teorija". Pirmpubl. grām.: "Dzejas diena

(1968). R., 1968, 132.—136. lpp. Dzejolī "Radoša krīze" — Oika — aktajiešu folkloras varonis.

"Vārijās ķilķēns un klimpa..." Sarakst. 1968. Paredzēts krāj. "Kā svece deg".

Korķa dziesma. Sarakst. 1970. Paredzēts krāj. "Kā svece deg".

"Tu man ļoti nepatic..." Pirmpubl.: Zvaigzne, 1968, № 9, 3. lpp.

"Jūrmalā ir pārāk daudz resnu cilvēku..." Sarakst. 1970. Paredzēts krāj. "Kā svece deg".

Gribēšanās. Sarakst. 60. gadu beigās.

Mani velni. Sarakst. 60. gadu beigās. Paredzēts grām. "Dzejas diena" (1970).

T ("tverama taustāma tupele"). Paredzēts grām. "Dzejas diena" (1970).

Mēs — runātāji. Sarakst. 1969. Paredzēts krāj. "Kā svece deg".

"Apnicis sen jau televizors..." Paredzēts krāj. "Kā svece deg". Pirmpubl.: Komunisma Rīts, 1971, 1. maijā.

"...Un vēl retāk kāds mācās no zvaigznēm..." Sarakst. 1970. Paredzēts krāj. "Kā svece deg". Pirmpubl.: "Karogs", 1974, № 9, 7. lpp., 5. rinda — "Bet laiks noapaļo vēderiņu...". Manuskr. — "Laiks noapaļo revolucionāra vēderiņu". Rakstos publ. kā manuskriptā.

Dziesmiņa par to, kas bija pirmais pasaulē. Paredzēts krāj. "Kā svece deg". Pirmpubl.: Lit. un Māksla, 1971, 4. sept., 3. lpp.

"Kā vārdā..." Sarakst. 1970.

NERIMTĪBA

Nedzimušais darbs mākslinieka dvēselē ir stihisks spēks, kas izlauž sev ceļu vai nu tirāniski un varmācīgi, vai ar to neatdarināmo viltību, ar kādu savus mērķus prot sasniegt daba, nerūpējoties par cilvēka — radošās sākotnes nesēja — personisko labumu vai nelaimi.

K.G.Jungs

Tālie 60. gadi ir divains un pretrunu pilns laiks mūsu pēckara vēsturē. Pretrunīgs kā jebkurš pārejas laiks, ledus sakustēšanās. Tas kārdina ar attīstības solījumiem un slāpē ar aizliegumiem. Apmēram no 50. līdz 60. gadu vidum ir latviešu pēckara dzejas atmoda, pāreja no pamiruma uz dzīvību. Tādēļ nav, šķiet, latviešu dzejas vēsturē otra gadu desmita, kurā dzejnieki būtu attīstījušies tik strauji, alpām — un ne tikai poētikas, bet arī dzīves apguves un izpratnes, pasaules ainas ziņā. Viena no šī laika dīvainībām — tajā uzreiz (ar nedaudzu gadu atstarpi, kas no vēstures viedokļa tāds nieks vien ir) ienāk vesela grupa ārkārtīgi stipru, pirmatnējas dzīvības enerģijas uzlādētu cilvēku. Tas, kas pārsteidz tagad, lasot šos trīsdesmit gadus vecos dzejoļus, ir to enerģētiskais potenciāls — O.Vācietim, V.Belševicai, I.Ziedonim, vēl citiem. Pārējais ir pašu iegūts, izkarots un izkopts, bet šī garīgā enerģija, cilvēkam piedzimstot, viņa dzīvības plānā ieskicētie mērogi ir no Dieva, tas ir sākotnējs dotums. Iespējams, tas ir arī galvenais atminējums to gadu leģendārajai dzejas popularitātei: spēks, kas izstaro uz lasītājiem un magnetizē tos. Un droši vien notiek arī pretējais — lasītāju atsaucības savāktā enerģija ieplūst dzejniekos.

Šajās 60. gadu dzejas magnētisma līnijās par vienu no galvenajām figūrām ātri kļūst Imants Ziedonis — toreiz

nepavisam vēl ne klasiķis, ne skolās mācīts, populārs un godāts, bet jauns, aizdomīgs kā visi tie jaunie, kas nezina ko no sevis iedomājas, ne vienmēr dziļi gudrs (kā liecina arī daudzi pirmo krājumu dzejoļi, par kuriem tagad tik atliek izsaukties: "Ak vai!" — bet, kas bijis, bijis). Viens gan: šis spurainais, jaunais cilvēks nes sevi — un tas izpaužas viņa dzejoļos — šo pirmatnējās enerģijas kamolu, neērtu, smagu tā nesējam, vēl neatraisītu, nes intuitīvu nojausmu par kādu uzdevumu, kura dēļ viņš pasaulē laists. Par savām uzdotajām robežām, kas jāpiepilda. Bet viņš vēl nezina, kas tas par uzdevumu, un meklē to gan fiziskā darba smaguma un lieluma poētiskā izteiksmē (jo viņš nāk no zvejniekiem, grūta darba cilvēkiem, tas ir sākotnējais viņa savējo loks, kuram I.Ziedonis paliek uzticīgs visu mūžu), gan celtniecības būvbedru patosā (jo tur kaut kas top, un tapšana vēl 60. gadu sākumā ir svēta lieta), gan motocikla ātruma suģestijā, horizonta pārgriešanās, lai nokļūtu tur, kur sāksies īstā gaita. Tā ir agrīnā I.Ziedoņa nemiera un miera dialektika, abu binārās opozīcijas pretpolu spriegums un vienotība: vēlāk tiem jāsatiekas un jāizlīdzinās kādā augstākā nojēgumā, kam nav pat sava vārda, tomēr dzejā to izteikt ir iespējams.

Agrīnajā I.Ziedoņa dzejā ir kāds diezgan bieži uzejams nozīmīgs tēls, kas pēc tam atkāpjas un, ja parādās, tad ar citu nozīmi. Tas ir pērkonis. "Ļaudis teic — katram zvaigzne sava... / Var jau būt. Man ir pērkonis savs." Varētu minēt arī spridzināšanas motīvu, un "spridzekļu" skaitliski būtu pat vairāk. Tomēr pērkonis ir pirmatnējāks, organiskāks un kosmiskāks, tāpēc būtiskāks šis piedugušās spriedzes, eksplozīvās atbrīvošanās un pārtapšanas izteicējs. Arī jūrmalas ceriņi uzzied "lietai nakti, kad pamalē rūsa pletās", un "Mīlestība tā kā zibens nāk — / Atnāk, balta uzliesmo un nosit". Visas būtiskās eksistenciālās situācijas — patības apzināšana, dzīvības uzzieds, skaistuma atklāšana, mīlestība — agrīnajam I.Ziedonim notiek tā.

Dzejas renesanse 50.—60. gados vienlaikus bija cilvēcības vērtību renesanse oficiāli daudz maz akceptētā, vismaz pieļautā (ja jau reiz nodrukāts) publiskuma līmenī. (Neoficiālā līmenī jau, paldies Dievam, šīs vērtības pilnīgi iznīdēt nebija spējīgs pat Staļina laiks, bet vienu tas spēja — likt tām aplukt publiski.) Kad tās sāka atkal lauzties "tā kā asns caur asfaltu"

(opozīcijā *dzīvs* — *nedzīvs* šis tēls precīzi izteic tālaika situāciju, jauno pašsajūtu, kaut arī īpaši nekonkretizē, kas saprotams ar asfaltu), divi galvenie virzieni, kuros šis vērtības tika apliecinātas, augšāmceltas, bija tautas nacionālās pašcieņas, vēstures atgūšana un personības pašcieņas, tiesību atgūšana. Ja pirmajam I.Ziedonis būtiski pievērsās vēlāk, tas ieskanas krājumā "Es ieeju sevī", spēkā pieņemtas "Kā svece deg" un turpmāk, tad otrajā — personības pašcieņas, garīgas patstāvības lielajā izcīņā līdzās O.Vācietim I.Ziedonis ir spilgtākais 60. gadu līderis. Turklāt šajā jomā ir kāds paradokss, acīm redzami tālaika garīgās situācijas noteikts. Proti, abi tolaik jaunās un dumpīgās dzejas līderi sākotnēji personības tiesības daudzkārt īsteno, apliecinot oficiālos ideālus: partijiskumu, komunisma celtniecību, jauno padomju cilvēku. Taču šeit ir kāda nianse, mūsdienu lasītājiem neuztverama (un labi, ka tā, — tas liecina, ka viņi dzīvo citā garīgā atmosfērā), bet tolaiku lasītājiem skaidra: tādējādi tiek apstiprinātas tiesības uz savu personisko izvēli. Viņi apliecina, bet ar prasību, lai šiem tribiņu ideāliem būtu reāls segums dzīvē. Tā, it kā cilvēks būtu nevis smilšu graudiņš, bet līdzvērtīgs lielums. Bet paradokss slēpjas tur, ka tuvplānu, dzīvas, karstas dvasas pieskārienu šie papīra ideāli, kas nemaz nebija domāti īstenībai, bet tīri propagandistiskai lietošanai, izturēt nevarēja. Dažu gadu laikā tie izplēn un sačākst, ilgāk noturēdamies vienīgi to autoru darbos, kas pūš tajos papīra dvasu — patosa imitāciju. Šis dramatiskais, bet svētigais process, arī tā atstātie lūžņi redzami I.Ziedoņa krājumos un viņa dzejas straujajā izaugsmes gaitā.

Rainim I.Ziedonis pievērsās vēlāk, jau 70. gados, savā "Tota posmā". Vismaz apzināti, analītiski, personiski, izvērstās studijās meklējot nevis "Raina atbildes", bet Raina jautājumus kā katra lielos meklējumu lokos izejoša gara attīstībai neapejamu problēmu nostādnes. Kā pēdas ceļā, kuru viens jau gājis pirms manis, bet tagad ir mana kārtā. Taču arī agrīno I.Ziedoni man gribas apzīmēt ar Raina dzejas kristālisko formulu — ne tāpēc, ka tas skaisti izklausās, bet tāpēc, ka būtiski raksturo šo nerimtīgo dziņasdvesli un tās ceļus. Attiecīgi tas ir arī agrāks Raina laiks, dzejolis "Pats". Lūk, šī pretruna, pareizāk, šī divējādība, medaļas divas puses. "Priekš citiem darbodamies..." — tas ir Ziedoņa vadmotīvs, sākot ar tiešo, konkrēto noderības gribu: "Laiks, sazāgē mani dēļos! /

Vienalga, vai rakstnieka galdam, / Sportista ūdensslēpēm / Vai cūkaizgaldam," — līdz sava īpašā uzdevuma atziņai un nošķiršanai no laika prasībām: "Kamēr citi būvē ceļus platus, / Kamēr citi betonējot likst, / Es te sēžu viens un skaldu matus..." Tā nediferencētā derīga sabiedrības locekļa izpratne pārtop inteliģenta īpašās vietas, īpašā uzdevuma izpratnē un drošībā, pārliecībā par sevi. "Priekš citiem" Ziedoņa dzejai vijas cauri dažādos izpratnes pavērsienos, arī dažādi justs — no laimes līdz varbūt diezgan rūgtai skepsei vai citkārt mierīgam, dziļam nogurumam. Taču 60. gados skepses vēl nav. Bet "Pats" problēmas otra puse — "Bet sargies būt kā nabadzīgie garā, / Kas, sevi projām sviežot, laimīgi"? Vai arī tas kaut kā skartu Ziedoni? Viņš taču savu "es esmu es pats" ir apliecinājis agri un tik savpatīgi kā reti kurš? Un tomēr. Atgādināšu sākumā teikto: personība nav dots, bet uzdots lielums, Dieva plāns, kas cilvēkam jāpiepilda, turklāt tas nepavisam nav piesprausts istabā pie sienas, tā ka ik pa brīdim var iemest aci un salīdzināties. Labākajā gadījumā tas ir pietiekami agri nojausts. Kur virziens, lai taptu, lai pārvarētu sevi tagadējo, pārgrieztu dvēseles horizontu? "Un es domāju smagu domu: / Varbūt atskaldīt sirdi pa drumslai, / Atskaldīt viņas "varbūt" / Un atskaldīt viņas "laikam". / Atskaldīt viņas "gandrīz", / Viņas "it kā", "nez vai" un "diez vai", / Lai paliktu viņas "jā", / Lai paliktu viņas "nē"." Tas ir tiešām smags, ētiski un emocionāli pilns personības izvēles dzejolis, viens no skaistākajiem 60. gados. Adresāts — Tarass Ševčenko — piešķir tam vēl papildu dimensiju. Vēl no tā paša laika: "Jo viņā ir spēku spēks — / Drosme patiesību sacīt, / Ari tad, ja zobs pret zobu / Un acs pret aci." Tā ir viena iespēja, karotāja pašizveides programma, māksla kā tuvciņas ierocis. Godājama un cēla salīdzinājumā ar ikdienas cilvēka pašapmierinātību: kāds nu esmu, tāds esmu labs un dzīvoju tik nost. Un tomēr arī nepietiekama, jo pārāk tuva, taisna, bez tālākas perspektīvas. Tā I.Ziedonis cinās ar I.Ziedoni par "pats" apjomu un saturu, par projām sviešanu (atskaldišanu) vai — otrādi — šo starpstāvokļu, nojausmu, krēslas un tumsas novadu apguvi. Daudz, daudz vēlāk I.Ziedonis pateiks: "Cīnīties drikst tikai tas, kas redz (arī) tumsā." Taču jau "Es ieeju sevi" laika analīze un pašanalīze, parādību sašķelšana opozīciju pāros, kā arī meklējumi un atradumi cilvēkos ar citādu dzīves stāju ("Man

vienmēr likās, ka viņš ir labs cilvēks. / Viņš klusi pie sevis smaidīja”, “Ir tādi cilvēki — sirds ļoti dziļi”) rāda viņa intensīvo pasaules ainas pārveides, perspektīvu maiņas, dziļumu atklāsmes darbu un gājumu uz daudzveidīgāku, bagātāku, ne lineāri taisnvirzienīgu mākslas iedabas izpratni.

Tā I.Ziedoņa dzejas sākotnējā skaidrība un nerimtā virzība, mērķtiecība domā, žestā, intonācijā daudzveidojas, arī piebremzējas tālāka mērķa apguves labad. Vai un kam tas vajadzīgs? Ciktāl dzejnieks izvēlas savas dzejas ievirzi, un ciktāl savukārt šī ievirze izvēlas viņu? Izmantošu K.G.Junga atziņu par apziņas un bezapziņas attiecībām ne vien individuā, bet analogi arī sabiedrībā un par mākslas lomu šai situācijā:

“Tāpat kā atsevišķiem indivīdiem, arī tautām un laikmetiem ir tiem raksturīga gāra ievirze jeb dzīves nostādne. Pats vārds *nostādne* jau atklāj neizbēgamo vienpusību, kas saistīta ar noteikta virziena izvēli. Kur ir virziens, tur ir arī noliegtais, tas, ko noraida. Bet noliegums nozīmē, ka tādas psihe jomas, kas arī varētu dzīvot apziņas dzīvi, nevar to dzīvot, jo tas neatbilst globālajai nostādnei. [...] Un, tāpat kā atsevišķa indivīda apzinātās nostādnes vienpusību pašregulējoši koriģē bezapziņas reakcijas, tāpat māksla ir pašregulācijas process nāciju un laikmetu dzīvē.”

Vai vēl jāpiebilst, ka tālaika latviešu sabiedrības apziņas un bezapziņas attiecības ir tik sašķeltas un izmisīgi samežģītas, ka reti kurā vēstures brīdī un pasaules malā kādai tautai ir nelaimējies nokļūt līdzīgā stāvoklī. Zem plānās ikdienas pienākumu un panākumu virskārtas, zem oficiālā optimisma gruzd zemdegas: tik daudz kas tur nospiests, vienkārt, tāpēc, ka nedrīkst runāt, bet, otrkārt, tāpēc, ka pārāk baidīti ir izdomāt šīs domas līdz galam un pēc tam — dzīvot kā līdz šim. Līdzās un pāri visiem citiem aizliegtajiem apziņas saturiem (nacionālais pazemojums, apokaliptiska nākotnes perspektīva, brīvas un pilnas cilvēka dzīves neiespējamība) ne tuvākais, vistiešāk izjūtamais, bet varbūt pats būtiskākais ir pasaules ainas transcendentālo pamatu, ticības neesamība. Māksla šai laikā sabiedrībai daļēji aizvieto ticību — ne jau visai sabiedrībai, bet tiem, kam nav un kas cieš, un ne jau visa māksla, bet tā, kas izceļ un telos, lielos simbolos noformē noklusētos, kolektīvās apziņas izspiestos nojēgumus. Un gribas teikt: šis ir I.Ziedoņa lielais uzdevums. Tā veikšanai palīdz gan izteiktā vīrišķības

dominante viņa raksturā, gan asais intelekts, gan īpašā, mobilā psihes struktūra, prasme ieraudzīt dzejas cienīgus faktus un attiecības tur, kur pirms viņa nav meklēts vai arī ir poēzijai par nederīgu atzīts.

Par I.Ziedoņa dzejas ietiekšanos zemapzinīgā dzīlēs, par tās divējādām ievirzēm — uz nacionālās pasaules arhetipu restaurāciju un jaunradišanu un uz modernā indivīda zemapziņas atbrīvošanu, kā arī par viņa transcendences darbu, likumību meklējumiem cilvēka un Visuma attiecībās te nerunāšu, jo tas būtībā vēl priekšā. Krājumi “Es ieeju sevi” un “Kā svece deg” ir sliedzīgs krājumi, tajos šī ievirze apzināta un pieteikta, atsevišķos dzejoļos atklātas šī ceļa moka un ieguvumi. Tā ir liela uzdrīkstēšanās. I.Ziedoņa dzejā šis ceļš gan ir meklēts, gribēts kā viedākas, aizredzīgākas zināšanas, lielāka spēka avots, daļēji arī intelektuāli apzināts, vārdā saukts un skaidrots, tomēr arhetips, dzīvē izsaukts, prasa arī kādu dzīvu asins lāsi. Cita starpā norādīšu uz aizlauzto, izmisīgo: “Priedes un egles, un zalkši, un akmeņi salauztie, / Ko jūs meklējat šonakt pie manām durvīm?” — kas liecina: šādi pārdzīvojumi radītājam spēkus arī izsūc, lai pēc tam mākslā tos sarietinātu un dotu.

Līdz šim lūkojos uz I.Ziedoņa dzejas pirmo desmitgadi kā uz ceļu, kuru sev lauž radošais impulss, un dzejoļi it kā iezīmē tā strupceļus un pagriezienus. Tas ir viens aspekts, likumsakarīgs, īpaši tik dinamiskai personībai, kāds ir I.Ziedonis. Taču ir arī otrs, ne mazāk svarīgs. Dzejnieks savā gaitā atstāj dzejoļus, grāmatas, kas turpina pastāvēt un dzīvot neatkarīgi no tā, kurp tālāk devies viņu autors. Tas ir mākslas tapšanas paradokss: vienu brīdi darbs ir miesa no radītāja miesas un kauls no viņa kaula, nākamajā tas uzsāk pats savu dzīvi, laimīgos gadījumos garāku par cilvēka mūžu. Dzejoļa paša dzīve, spēja arvien no jauna sākt sarunu ar lasītāju — galu galā tas ir galvenais. Darbs iegūst pats savu laiku, neatkarīgu no sabiedrības vēsturiskā un autora biogrāfiskā laika, un, kamēr to lasa, šis laiks joprojām ir tagadne.

Tā arī I.Ziedoņa motocikls ikreiz no jauna sāk savu braucienu, garus gadus ilgst piepildītais mirklis, kad “Vēl nav nekā. Tikai rītiem ir cerīgu garša...” Un arvien, arvien “Kā milzīgi svečturi ozoli stāv / Un gaida pēc savām svecēm”. Gaida joprojām — spriegums, kas reiz nostīgojis šīs gaidas

dzejas telpā, nav izgaisis, nav pārvērties par sagaidītā atslābumu. "Bet pāri plūst balta mūžība / Pa Pienceļa straumēm un tecēm" — vajag vien pacelt galvu, lai to ieraudzītu, tāpat kā to reiz redzējis dzejnieks, stāvēdams nakts krustcelēs, kā jutis mūžību pāri sev listam un pratis to sagūstīt, pārtulkot citā — vārda mūžībā. Arī vecis nesteidzīgi met tiklus, noņem bišu spietu no zara... Viņam priekšā ir mūžība gara, I.Ziedoņa vecim. Kā nebeidzama, neapklustoša, tīra skaņa "Mūžu mūžos būs dziesma", un no Dundagas dārziem nāks meitene baltās zeķēs. Un deg svece — cik skaisti svece deg. Nē, tā ir dvēsele balta, līdz deglis lēnām iesligst parafinā. Vai tās ir beigas? Taču pēc beigām ir jauns sākums, tā atkal skaisti deg, un dzejoli tvertā cilvēka mūža, dvēseles zudības un lieluma drāma, tumsas un gaismas, Dieva un velna cīņa ap to un tajā notiek tagad, tā notiks tagad arī laikā, kurā mūsu vairs nebūs. Mūžīgā tagadne, nevis mūžīgā pagātne ir mākslas laiks. Šajā mūžīgajā tagadnē dzīvo I.Ziedoņa dzejoli — daudzi, ne jau tikai šeit pieminētie.

"Es neesmu nekas, ja manī nav tās gaismas, / Ko cilvēki par mīlestību sauc." Šie vārdi, tik būtiski tuvi apustuļa Pāvila nemirstīgajiem: "Ja es runātu ar cilvēku un eņģeļu mēlēm un man nebūtu mīlestības, tad es būtu skanošs varš vai šķindošs zvārgulis," — ir agri teikti, pašā Ziedoņa radošā darba sākumā. Agri apzināti un formulēti. No tā emociju loka, kas ikdienā asociējas ar mīlestību — tiešas, atklātas sirsniņas, maiguma un mīļuma —, I.Ziedoņa dzejā nav daudz. Viņš pats reti lieto vārdu *sirds* un, ja lieto, tad ar zināmu distanci (pat tā — "Es esmu ieņemts no kalnu vēja, / Piedzimis no jaunavas saules, / Piedzimis bez sirds"). Arī rakstot par I.Ziedoni, parasti priekšplānā izvirzās viņa prāts, griba, stāja, lūkojumu dziļums, tēlu neparastība un simboliskais piepildījums utt., utt. Bet kā tad tomēr ar mīlestību, bez kuras "es neesmu nekas" un bez kuras nekas dzīvs netop? Lūk, Rainis teic: "Dzeja nav nekas cits kā simpātijas jūta, jūta uz pievilkšanos un kopību, uz būtnes savienošānu ar pasauli, kā mīla, kā draudzība, kā gādība." Mākslā, īpaši I.Ziedonim, tas nav (vai tikai retumis ir) mazais, jautrais sārtvaidzis Amoriņš, bet pirmatnējais kosmiskais Eross, nopietns, nemīlīgs un kādreiz pat neomulīgs savā varenajā dziņā. Šī darbīgā garīgā enerģija ir mīlestība uz tālāko, bet tuvākā labad. Tā zvejnieks, dzejnieka bērnības māju

vīrietis, neapber savējos ar mīlvārdiņiem un glaimiem, bet briesmu pilnajā rudens jūrā brauc galu galā viņu dēļ. Ir zīmīgi, ka daudzkārt ezoteriskajam, izsmalcinātajam, dinamiskajam I.Ziedonim pieder atzišanās mīlestībā tik dziļi prozaiskiem zemnieku ikdienas atribūtiem (turklāt literārajā tradīcijā neappoetizētiem), kādus neatrast pat vispārliciecinātākā sadzīvista dzejā. Kaut vai tas pats cūkaizgalds, kura dēļos dzejnieks gribēja pārvērsties, vai arī: "Bet visskaistākie sapnī man rādās / Kāpostu lauki zili." Un vēl un vēl. Otrējādi — tur, kur I.Ziedoņa dzeja tuvojas dvēselei, smalku, intīmu lietu izteiksmei, tā tiecas uz klusēšanu kā uz ideālu. "...mēs esam paši savējie.. paldies, ka es varu starp jums klusēt." Klusums te būtu kā mirklis, kad sasniegti skaņas uztveres griesti un tā pāriet ultraskaņā. Vārdi pieved tam tuvu un apstājas, it kā vairoties, it kā kautrējoties pārkāpt sliekšni. Tādēļ pašos intīmākajos I.Ziedoņa dzejoļos gandrīz neiztrūkstoša ir saltuma, vēsuma semantika. Akmens ir vēss, un, ja cilvēki avoti ir, tad arvien "Tajos ir jūlija mākoņi un izkusuši sniegavīri" — baltais un saltais, dvēseles skaidrība un lepnums, paš aizsardzība, distance. Šī pietāte pret neskarāmo, distances izjūta ir būtiska I.Ziedoņa dzejas intimitātei.

Filozofam Anrī Bergsonam ir kāda līdzība, ar kuru viņš skaidro savu radošās evolūcijas jēdzienu — procesu kā nedalāmu ilgstamību. Cilvēks paceļ roku, teiksim, lai nodzītu mušu no pieres. Analīzē šis žests sadalās bezgala daudzos starpstāvokļos un manipulācijās: viens muskulis savelkas, otrs atslābst, procesu var skaldīt arvien sikāk un arvien vairāk brīnīties, kā vispār iespējams kaut ko tik sarežģītu paveikt. Taču pašam darītājam tas bija pavisam vienkāršs, mērķtiecīgs, nekādu starpstāvokļu un aplēšu nesadrumstalots žests. Šī A.Bergsona līdzība visai precīzi izteic arī attiecības starp mākslas darbu un tā interpretāciju, kas — tomēr, tomēr — nevar iztikt bez radošās evolūcijas žesta saskaldīšanas un tad brīnīšanās, kas tur tikai viss nav satilpis. Šādai analīzei nebūtu attaisnojuma, ja tā nepalīdzētu šo to māksliniekam būtisku, bet ne virspusē guļošu ieraudzīt skaidrāk. Tomēr pēc tam ir jāizberzē acis un atkal jāierauga mākslas darbs vesels — precīzs, vienkāršs un skaidrs.

Inta Čaklā

SATURS

<i>I.Ziedonis. Apjēgas pūliņi, piederības meklējumi, brīvības treniņš</i>	9
Autora priekšvārds	23

ZEMES UN SAPŅU SMILTS

Par dzeju un kartupeļiem	31
Piejūras pilādzis	32
Saruna ar vecomāti	33
Varonību meklējot	35
No akmens un koka	36
Mainīgā	38
Trīs tosti	39
Zvejnieku meitene dzied	41
Aukle	42
Jūras maize	43
Laivu taisītājam	44
Kad laivas darvo	45
Vecā zvejnieka rokas	46
Drīz sāksies	47
Maija ritā	48
Nemeklē ziedos vien... ..	49
Vasara jau pagājusi	51
Dziesma par veseri un mākoņiem	52
Sveķi un dzintars	53
Klusums sanatorijā	54
Grāvju arkls	55
Ekskavatora niķi	56
Brigadiera motocikls	57
Mans pērkons	58
Es nelielos	59
Aritmētika	61
Asfalts un ievas	62
Ziedu ogunsgrēks	63

Maija nakti	64
Cilvēks iziet dzīvē	65
Tu izgāji pasauli satikt	66
Saruna ar vēju	67
Apvainojums	68
Biedru tiesa	69
Lauks vienos ziedu čemos	71
Vakaros	72
Manai zemei	73
Rudeni gaidot	74
Lapmetis	75
Pēdējie sienāži dzied	76
Mazās saules	78
Miers	79
Pēdējā vaga	80
Rudens vakarā	81
Manas dzimtenes silos dzenis kaļ	82
Slaloms	83
Mans ozols	84
Alpīnists	85
Lauztais mežs	86
Kāda man daļa?	87
Sapņotāji	89
Lai rītdiena izšķir	90
Sirds dinamīts	91

SIRDS DINAMĪTS

Tevi sūtīju es	95
"Viņa asinis pasaulē gail..."	97
Nākotnes viesuļi	98
Likteņkalvē	99
Kategorijas	100
Man jāatbild	101
Elpošana	102
Pie ekskavatora ass	103
Celtnieku meitenēm	105
Būvbedrē	107
Celtnieku ēdnicā bērniņš raud	108
Buldozeristi	109
Kāpēc es mācos	113
Meitene no vakarskolas	115
"Meitene smaidošā..."	116
Skepse	117
Pie vērtīgiem uzraksts — "Nikns suns"	118
Jaunība skapī	119

Puisēnam deva vārdu	120
"Katrs bērzs, kurā sulas riest..."	122
"Mīlestība divreiz neatnāk..."	123
"Es esmu es pats..."	124
"Cik divaini. Ir gadiem šķirti iets..."	125
"Priedēm kāpā skujas birst un birst..."	126
Ilgas	127
"Trīs sarkani semafori gail..."	128
"Es esmu Jaltā. Meklēju Čehova muzeju..."	129
"Vēl Talsos nav zemestrīces..."	131
"Jūs domājat — te ir klusums..."	133
"Vai alu iedzert ir grēks..."	135
"Es esmu ieņemts no kalnu vēja..."	136
Kāpienā	138
Cik cilvēkam vajag smaguma	139
Kad es neesmu... ..	141
Dzejoļi par baļķiem	142

MOTOCIKLS

Mans motocikls

"Vēl nav nekā..."	147
Stūre	149
"Kā milzīgi svečturi ozoli stāv..."	150
Motors	151
"Es drāžos caur nakts vilņiem..."	153
Bremzes	155
"Es apstājos ceļa malā..."	156
Spieķi	157
"Man sapnī likās, es esmu siens..."	158
Blakusvāģis	160
"Kāds smaržīgs vakars!..."	161
"Svētdien panācu uz ceļa..."	163
Ugunis	164
Benzīna tvertne	166
"Visskaistākām ogām pasaulē..."	168
Riepas	170
"Kad lietus dauza kāpostgalvu paurus..."	172
"Palīdziet atrast man mieru!..."	174
"Nemiers ir tavas acis, meklējot mani..."	176

Nemiers — miers

Nepārtraukti	178
"Saulē grimst jūrā..."	180
"Es tieši uz ielas eju tev klāt..."	181
"Vedīsim, draugs, sirdis šodien pirti..."	183

Balāde par franču ērgli Borodinas laukā	184
"Visbriesmīgāk ir, kad otram sāp..."	185
"Ir tādi cilvēki — sirds ļoti dziļi..."	186
"Es nebiju it nekur..."	187
Bailes	188
Es esmu labs	189
Pilsētai	191
Mezglī	192
Medus gads	193
Draugiem	195
Pats sev 90 gadu jubilejā vilcienā Ķemeri—Saulkrasti	196
"Kādreiz es miršu..."	198
Estētiska idille	199
Ūdenszābaki	201
Čības	202
Kedas	203
Velteniši	205
"Pasaules sievišķīgums..."	206
"Bez mīlestības nedzivojiet..."	208
Vēlreiz par sniegavīru	209
Sapnis	211
"Neliec man sevi gaidīt..."	212
"Tad, kad būs ziemelis plēsīgs..."	214
Kompozīcija	215
"Tu mani piekrāpi..."	218
"Tavu acu zilītēs melnajās..."	219
Vrubela "Ceriņi"	220
"Kurā zvaigznē tu vēries..."	222
"Tai logā, kur bij gaisma tava..."	223
"Es tev dāvinu strazdu būri..."	224
"Tu esi miers, miers, miers..."	225
Es tevi gribu	226
Ezers	227
Jāpārgriež horizonts	229

ES IEEJU SEVĪ

I

T ē z e — a n t i t ē z e

Par to, ko cilvēks cilvēkam	233
Par pašapziņu	235
Par acīm	238
Par vientulību	240
Par pašpārvarēšanu	242
Par darbu	245
Par kājslauķiem un kādu izmisīgu vēlēšanos	247

Par mīlestību un jāntārpiņiem	249
Par prātu, saprātu, emocijām un afektiem	250
Par neuzticību un uzticību	253
Par krūzēm, kas plīst, un krūzēm, kas neplīst	254
Par banālo elli un siltu, baltu pienu	256
Par to, kas ir kāpju galā, un vai tā ir	259
Par sirdēstiem, ēzi un abru	260
"Es jums atdošu..."	263

II

Par dzīves apliecinājumu	264
Par Vjetnamu, pastkastīti un savas sētas vārtiem	265
"Mēs dzimstam no tēva..."	267
"Pasaulē ir ļoti daudz cilvēku..."	269
P i e t u r a s z ī m e s	
I Punkts	270
II Izsaukuma zīme!	271
III Kols	272
A č g ā r n i d z e j o ļ i	
"Tā lapa, tā lapa..."	273
"Ja kāds ko labu teic par līdakām..."	274
"Bet, velns parāvis, kāpēc kārtis neaug?..."	275
S ik u m i	
"Es ēdu vīnogas, tās pašas vīnogas..."	278
"Neesiet tik pārmērīgi lieli..."	279
"Šis muļķis zēns ir laimīgs..."	281
Infantils dzejolis par infantilismu	283

III

"Es milu tavas acis..."	285
Zīmes	286
"Citi saka..."	287
"Rīts. Uz mana pleca mostas..."	289
"Es nezināju, ka manī ir tik daudz vietas..."	290
G r e i z s i r d ī g i u n	
a i z v a i n o t i d z e j o ļ i	
I "Es ticu, ka putns ir viegls un brīvs..."	292
II "Ja es būtu muļķis..."	294
III "Kas tu esi — vaduguns vai malduguns?..."	295
IV "Es eju, dzīvoju un smejos..."	296
V "Pasaule ir ļoti dziļa..."	297
VI "Es zinu, kur ir mana dvēsele..."	299
VII "Izšķirsimies tepat saulītē..."	301
VIII "Pašaki labu vārdu..."	302
"Trislapītis — cerīnos baltos..."	303

Sapnis	304
Šīs dienas	305
"Neviena dzīves stunda..."	307
Veca dziesma	309

T r i s ž u b u r i

I Sveces dziesma	310
II Vēja dziesma	311
III Svečtura dziesma	311
I Pērles dziesma	312
II Gredzena dziesma	312
III Gliemeža dziesma	313
I Durvju dziesma	315
II Koridora dziesma	315
III Istabas dziesma	316
"Tā vijas spirāle: virs loka izstiepts loks..."	318
"Man vienmēr likās, ka viņš ir labs cilvēks..."	319
"Es labus cilvēkus mācos..."	320
"Man tagad pie viņa vairs nav kur iet..."	321
"Paskaties, kā vecis met tiklus..."	322

KĀ SVECE DEG

Stars garām staram

"Drīz upēm skaidru..."	325
"Klausies, kā pasaulē klusi..."	326
Uz kuģa	327
"Kamēr citi būvē ceļus platus..."	328
"Mēs zemi aram..."	329
"Priedes un egles, un zalkši, un akmeņi..."	331
"Ū, kā gribas — ū, kā šonakt kliegšu!..."	332
Blūzs	333
"Man bezmiegs atkal nogriež galvas pusi..."	334
"Es ļoti tālu aiziešu no jums..."	335
"Nupat, nupat kā es piedzimu..."	336
Atnākšana	337
"Tas ir viņas pieminekļis..."	338
"Kad pilsētā melns esmu nokvēpis..."	339
Tas asais vējš	341

Par ko otrais dēls domā?

Liriskais varonis	343
"Izlasiet no kastes sapuvušos!..."	345
"Tu, bite, neklausies..."	346
"Ar sāli nepūst..."	347
"Šie dzejoļi man dzīvot traucē..."	348
Trīs dēli	349

Č e t r a s d z i e s m a s

Ratu dziesma	351
Ilkss zvaniņa dziesma	352
Zirga dziesma	353
Kumeliņa dziesma	354
Žēl	355
Pjorzība	356
"Vai ēduši, vai dzēruši..."	357
"Raudiet par miltiem..."	358
"Atnāca Jānis un iedzina mietu grīdā..."	359
"Žēl, bet uzreiz nevar pierādīt..."	360
"Kad bite dzeloni lieto..."	361
"Es negribu teikt, ka dzīvē daudz ir netīrumu..."	362

U n t a s t e v i r j ā i z s t ā v

S t ā v o k ļ i

Stāvokļi	363
Šaubas	364
Bailes	365
Slāpes	366
Īgnums	367
Pilnības mānija	368
Nekaunība	369
Zemošanās	371
Stabilitāte	372
Labilitāte	373
Slābenums	374
Mobilizēšanās	375
Opozīcija	376
Koncentrācija	377
Nenovēršamība	378

Š i t a, b r a ļ i, d z i v o d a m i

Dziesmiņa par dzīvošanu	379
Dziesmiņa "Es negribu mammu!"	380
Dziesmiņa par savu "jā"	382
Dziesma par galdu	383
Sliņķu dziesma	384
Dziesmiņa par ekstravaganci	385
Dziesmiņa par blusu	386
Buramdziesmiņa	387
Viņas dziesmiņa pie Vērmanparks lauvas	388
Dziesmiņa ar "raidaidā!"	389
Naida dziesma	391
Dziesma par Pēteri	392

Dziesmiņa par sēklām	394
Velna dziesmas	396
Dziesmiņa "Daudz laimes!"	399
Jaungada ķēmdziesmiņa	400

Zvaigzne kā maza muļķe tālumā raud

"Tā kā liliņas smaržo pret vakaru..."	401
"Šovakar ārā es nevaru iet..."	402
"Mēness spīd aiz loga rūts..."	403
"Vakars kā pašnāvība..."	404
"Īsa elpa, šaura telpa..."	405
Zaķa dziesma	406
"Tu esi droša, un es esmu drošs..."	407
"Ar tevi ir cauri..."	408
"Es gribu ar tevi skolā iet..."	410
"Rita stunda ir sievietei..."	411
"Ja tu būtu ar mani apmierināta..."	412
"Tagad es zinu..."	413
Dziesmiņa par stabu	414
"Tas ir labi, ka tu esi tālu..."	415
"Tik vientulīgi..."	416
"Tā bija skaista vasara..."	417
"Pie tūkstoš stropiem tūkstoš laču sēd..."	419

Bet laiks nevienam nepieder

"Es šogad pavasari neredzēju..."	420
Svaigums	421
"Pāri zemei zaļa zāle viz..."	422
Atnākošajiem	423
"Priekšā ceļš kā gara vāga..."	424
"Mūžu mūžos būs dziesma..."	425
Pasaulīte	426
"mēs esam paši savējie..."	427
"Cik ziedu daudz, cik bišu maz..."	428
"Neiespējami aptvert bezgalību..."	429
"Un, kad es paskatos uz rietiem..."	430
"Visvairāk man sava laika žel..."	431
Lūgšana	432
"Kā svece deg..."	434

KRĀJUMOS NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI

Es gribu fokusā	437
"Mēs skūpstijamies kapsētā starp krustiem..."	438
"Mums bija govss..."	439
Kijevas ceriņi	440

"Aiz loga zaro telefona stabs..."	441
"Es nemāku gaidīt..."	442
"Pa ceļu iet mašīnas..."	443

T r e j ž u b u r i s

Optimistiski vārdi ar priekšgalu pret straumi	444
Pesimistiski vārdi ar priekšgalu pret straumi	445
Izlīdzinošs dzejolis ar priekšgalu pa straumei	446
Šaubas un maksimālisms	447
Avizi lasot	448
"Kad es piedzimšu, lai mana māte..."	450
"Pienāk dzīvē tāds laiks..."	451
Balāde par lielo gulēšanu	452
Par lieki un nelieki pavadītām stundām	454
Literārā konsultācija	456

L i t e r a t ū r a s t e o r i j a

Tēma	457
Radoša krīze	458
Dzejas kaujinieciskums	460
"Vārijās ķilķēns un klimpa..."	462
Korķa dziesma	464
"Tu man ļoti nepatic..."	465
"Jūrmalā ir pārāk daudz resnu cilvēku..."	466
Gribēšanās	468
Mani velni	469
T ("tverama taustāma tupele...")	470
Mēs — runātāji	471
"Apnicis sen jau televizors..."	472
"...Un vēl retāk kāds mācās no zvaigznēm..."	474
Dziesmiņa par to, kas bija pirmais pasaulē	475
"Kā vārdā..."	476

FAKTI. KOMENTĀRI. VIEDOKĻI

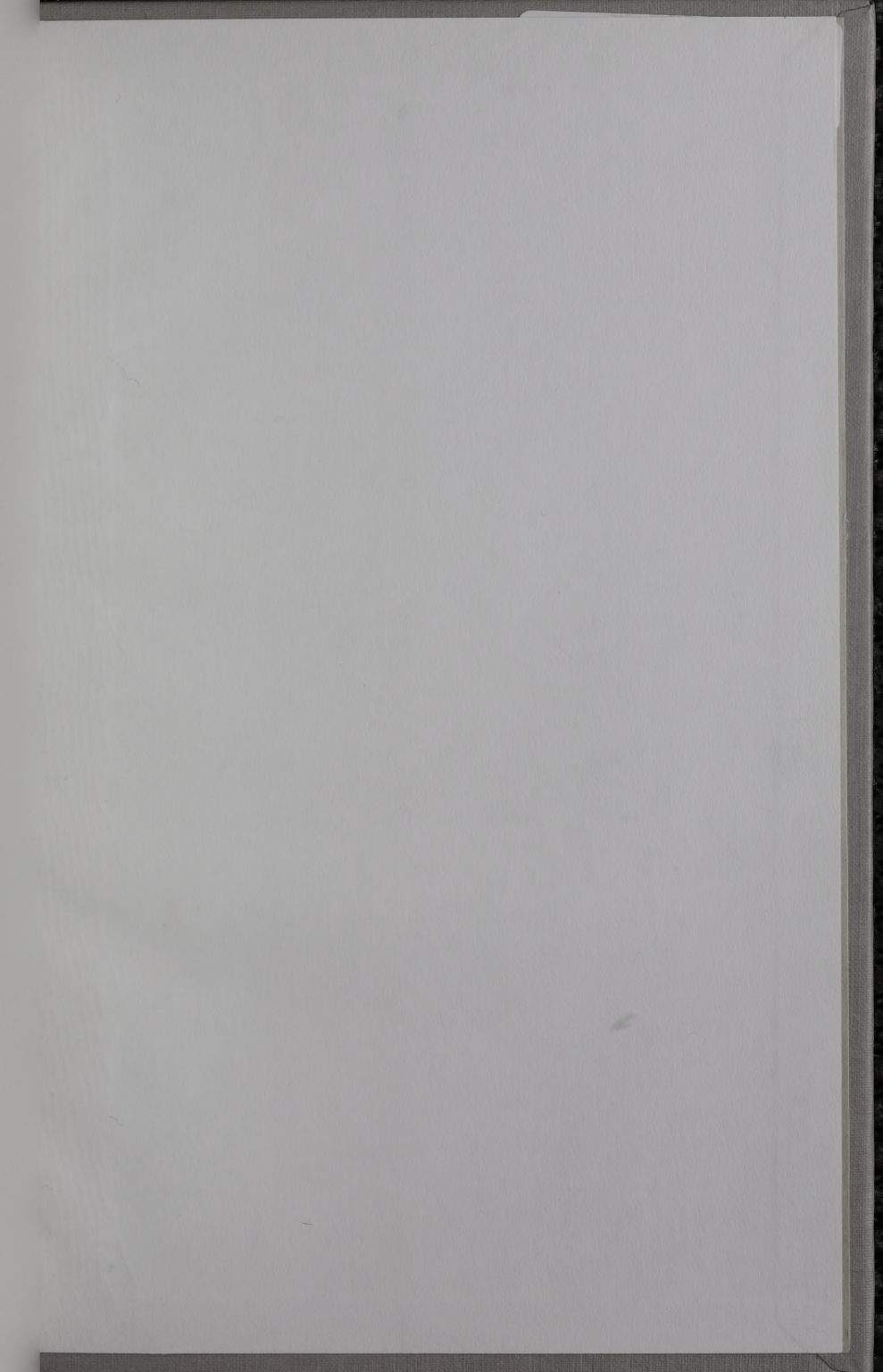
A.Konste. Norises	480
No vēstulēm Imantam Ziedonim	489
A.Rožkalne. Komentāri un konteksti	502
Krājumos nepublicētie dzejoļi	525
I.Čaklā. Nerimtība	527

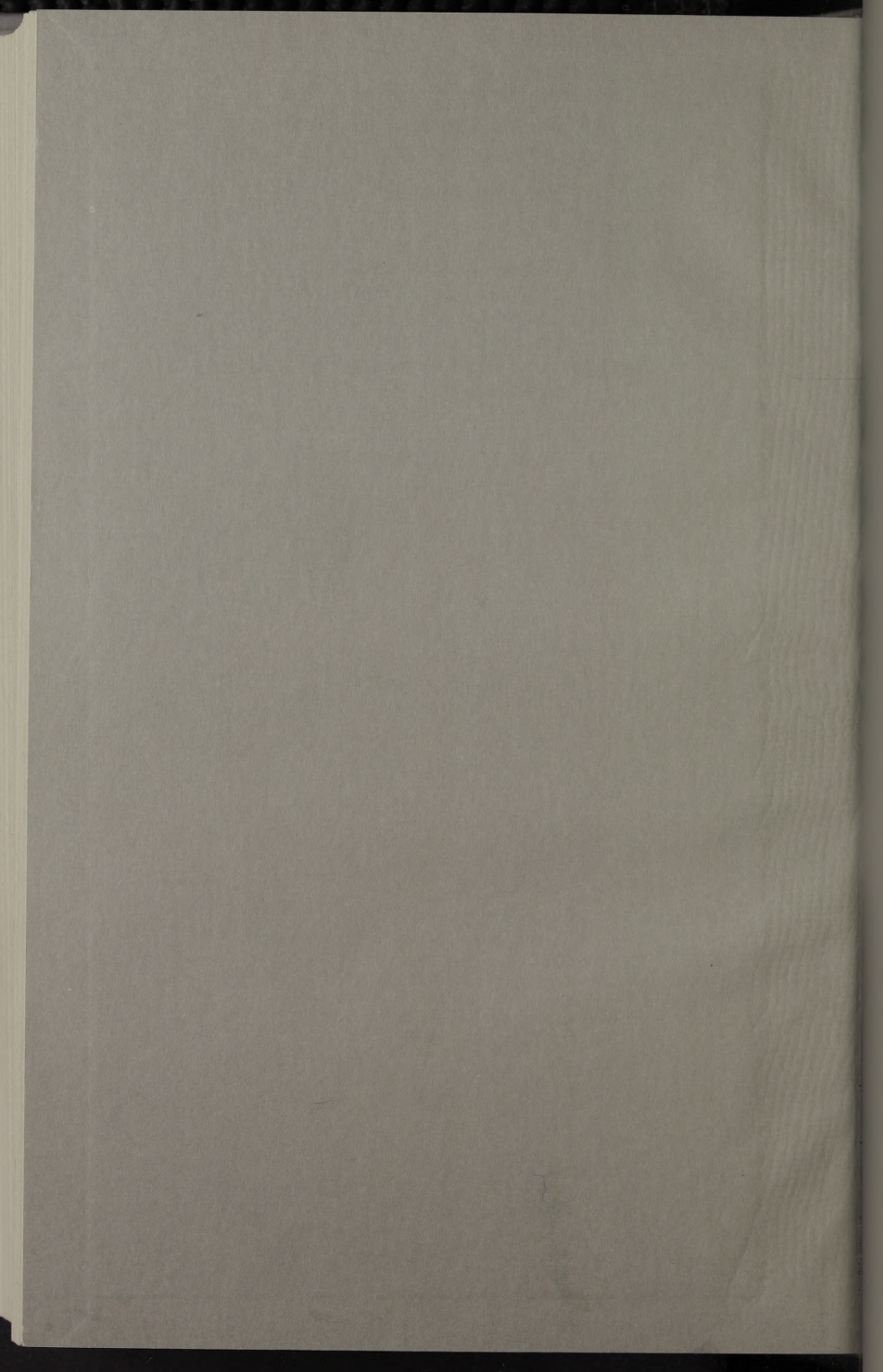
Imants Ziedonis
RAKSTI 12 SĒJUMOS. 1. SĒJUMS
RĪGA NORDIK 1995

Izdevniecības vadītājs P. Zirnītis
Darba grupas vadītājs J. Juška
Ražošanas daļas vadītāja L. Brikmāne
Realizācijas daļas vadītāja Z. Druvieta
Reklāmas un izplatīšanas nodaļa
R. Keiša, L. Staģe
Korektore G. Lejasmeiere
Datoroperatore M. Kuka
Maketētāja V. Vilcāne

Formāts 60x84/16. Somu ofseta papīrs JAMSA MATT 75 g/m².
Ofseta iespiedums. 34 uzskaites iespiedloksnes.
SIA "Nordik". Reģistrācijas apl. nr. 2-0792.
Loksnes iespiestas r/a "Latvijas karte".
Apvāks un ielimes iespiestas tipogrāfijā "Premo".
Iesiets RPT 1. ceļā.

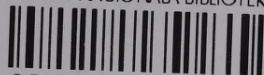
OBŪGĀTĀS IESPIELĀRS

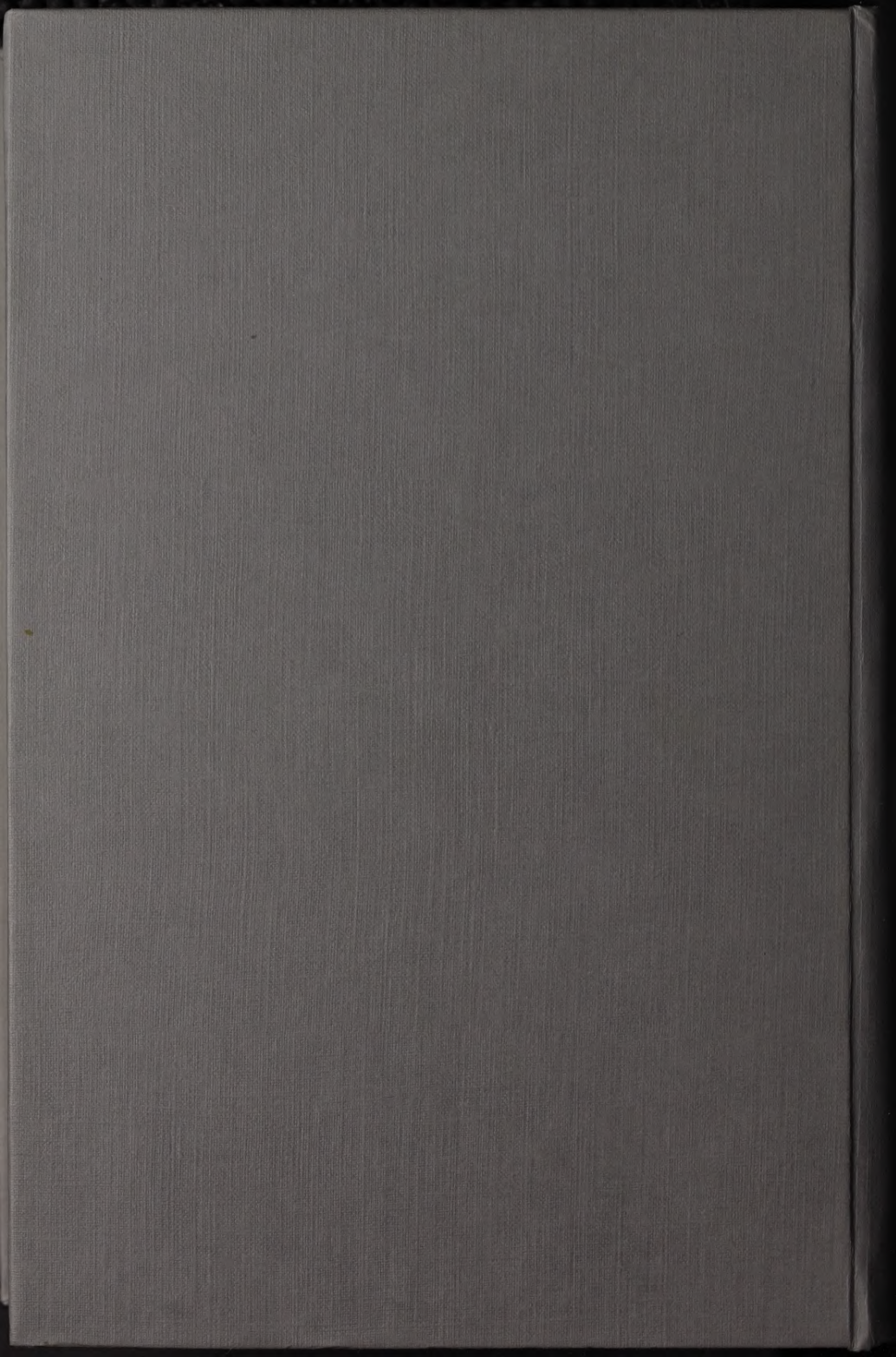

3
Kontrolekemplārs

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0300037116

Ls 4.90

~~95-3~~
326